

FEHÉR TIBOR
VASJOGAR

TÖRTÉNELMI REGÉNY

I.

A fiú tizenhat éves lehetett. Nyúlánk teste kissé előregörnyedt a mén hátán. Ezüstözött bőrsisakja alól bronzosan csillogó, hosszú szőke haj hullámszórt az álláig. A ló ezüstberakásos zablájára elárulta a fiatal lovas előkelő származását. Az oldalát rajnai fegyverkovácsok műhelyében damaszkolt kard díszítette, egyéb fegyvert nem viselt.

A régi római város, Scarabantia felől lovagolt délkeletre, a folyó felé. Tavaszi reggel volt. A nap rótarany sugarai már friss faleveleket érleltek az ágakon. A mocsár fölött két hófehéren tündöklő kócsag húzott át lassú szárnycsapással. Távolabb, délre, beleveszve a kékes fényű párázatba, nagyszámú juhnyáj gomolygott a zöld mezőben.

A fiú mögött hasonló korú lovas ügetett barna, hosszú szőrű lován. Nem viselt sisakot. Barna haja a homloka közepén kétfelé volt választva, és az arcán csaknem a szájáig csüngött alá. Nyaka és tarkója csupaszra nyírtan villogott a napsütésben. Ő is lenből készült és színes csíkokkal átszótt, bő ruhát viselt, a lábán bőrszíjakkal összefűzött, hasított tetejű bőrsarut. Mindkettőjükön szűk nadrág feszült, amely fölél lábszárközépig fehér gyapjúharisnyát húztak. A derekukon aranyövet hordtak ezüstcsattal. A kísérőnek nem volt díszes sem a kardja, sem lovának szerszáma, de az oldalán jól megmunkált íjat viselt. Oldaláról még bőrtégez is alálógott, oda-odaütődve a ló horpaszához. Bőrpajzsán umbok, vagyis vas pajzsdudorok fényesedtek.

- Meddig megyünk még, Alboin? - kérdezte a kísérő. Hangjának csengéséből türelmetlenség érződött.

- Majd meglátod, Helmechis - válaszolta Alboin gögösen, de azután, mintha nyomban megbánta volna nyersségét, megszólalt, s még hátra is fordult: - A folyóig, testvérem, ahol a szent ligetben, az öreg kőrisfa árnyékában él a vén Ragilo.

- Meggondoltad, Alboin? - kérdezte hökkenten Helmechis. - Te már keresztény vagy! Ragilo pedig...

- Az ősi vallás papja. Igaz, egy anya tejét szívtuk, testvérem, de én mégis más vagyok, mint te.

- Én keresztény vagyok... - válaszolta Helmechis keserűen.

Többet nem mondott. Okos volt, tudott hallgatni, de magában ezt gondolta: „Te nem is vagy igazi longobárd, az ősed szváb volt, csak rokon nép... De a te atyád, Audoin, most a király gyámja.”

- Én is keresztény vagyok! - nevetett gúnyosan Alboin. - De szeretem az öreg Ragilót. Az ő kőrisfája olyan kicsiben, mint az óriás világfa, amelynek koronáján a fellegek fészkelnek, és ezekből a fellegekből hull a harmat a mezőre. A nagy világfa törzse alatt lakik a három sorsistennő, akik megszabják az emberek születését, életét és halálát. Ők írják a titkos jeleket, a rúnákat. Ragilo ismeri a rúnákat, mint a régi papok, akik népünkkel hajdan messze északon éltek.

- Atyád tudja, hogy ide jöttél? - kérdezte Helmechis élesen.

- Atyám már felövezett fegyverrel, harcos vagyok, ha még nem is ülhetek az asztalához, és a thingnek sem lehetek tagja. Talán majd egyszer, ha...

Nem fejezte be. Most már egészen lassan lovagoltak. Alboin mosolygott. Az arca szép volt, a vékony szája körül bujkáló mosolygás még szebbé tette. Hideg kék szemének tekintete a folyót vizsgálta, amelynek aranypikkelyes háta most egyszerre csillant meg az útkanyarban. Vén topolyafák lógatták be ágaikat a magas partról a fűgén tovasiető habokba. Alboin finoman ívelt, szabályos orra a víz szagát szimatolta. Távolabb öreg égerfák álltak komoran, és vízholdra rőzsecsomók sötétlettek a parti bokrok mentén.

Helmechis nem kérdezte még egyszer. Szótlanul ült lova nyergében, Alboin lova mellé érve, mert a büszke hercegfő megállította ménjét.

A tájat nézték. A könnyű párák szertefoszlottak már, és a tiszta levegőben messze lehetett látni, túl a berken, a fák koronáján, a zölden terjengő tágas rétek felé, ahol itt-ott vakító fehérén villantak meg a hajdani római villák fehér falai, amelyekben még néha a régi lakosok utódai éltek, de némelyik körül már a longobárd falvak földbe mélyített házai látszottak. Ezeknek az alacsony viskóknak a teteje szokás szerint hat cölöpön nyugodott.

Alboin arcán még ott játszadozott a gúnyos mosolygás. Nem nézett tejtestvére és scilpora, azaz fegyverhordozója szemébe, úgy szólt könnyed gúnnyal:

- Te maradj itt! Nem akarom, hogy a scarabantiai püspök terád is megharagudjék. Én nem félek tőle sem! - mondta, és gögösen felnevetett. - A papok nemcsak Isten szolgálói, de a hercegeké is. Ha túléltem atyámat, akkor én leszek a Gausus fírá hercege...

- Ahogy parancsolod - válaszolta Helmechis, és fejet hajtott.

Alboin fürkészve vizsgálta, de hiába. Helmechis sárgásbarna arcán egyetlen vonás sem mozdult. Ez az arc olyan volt, mint a rómaiak kőszobraié: hideg és néma.

Helmechis leugrott lováról. Az út szélén kidőlt, vén fa reves törzse korhadozott. A fiú erre telepedett, és innen nézte, miképpen tűnik el szeme elől a gögös hercegfő a cserjék között. Hosszú fűszálat tépett le, egyik végét a szájába vette, úgy töprengett. Önfeledt mozdulat volt ez, ha valaki megkérdezte volna tőle, miért teszi, bizonyosan nem tud rá felelni. Anyjára gondolt, a barna hajú Arsipodára, aki nemcsak őt táplálta tejével, hanem Audoin herceg és Rodelinda bajor hercegnő gyermekét, Alboint is. Együtt nőttek fel, együtt játszottak, de Alboin lassanként megváltozott, szilajabb és gögösebb lett. Helmechisnek ez fájt a legjobban.

„Kevesebbet tud nálamnál, mindig unta a püspök tanítását. Ha apám nem hal meg a herulok elleni harcban, akkor most nem lennék az ő fegyverhordozója. Én is adaling vagyok...” - gondolta.

Apja azonban nem tért vissza a harcból. A távolban elhunyt hős jelképes sírját ősi szokás szerint oszloppal jelölték meg. Az oszlop tetejére a legjobb fadaragó faragott galambot. A galamb arra nézett, amely irányban eltűnt a hős a harcmezőn. Ahogy az apjára gondolt, csak ezt a faragott galambot tudta elképzelni, apja arcának vonásai régen elenyésztek a gyermekkor fehér ködében.

„Árva lettem, anyám is elhalt az Úrban!” - sóhajtott, ismételte a scarabantiai papoktól tanult szavakat. De amikor az apja, Adaloald elesett a harcban, akkor Arsipoda is még az Asfeldről beszélt, a csataterőről, ahonnan a meghaltakat Wotan halálangyalai, a Walkűrök viszik fel az égiek szivárvány hídján az istenek csarnokába, a Walhallába. A keresztény papok meg arra tanították, hogy nincsenek Walkűrök, nincsen Walhalla, hanem csak egy Isten van.

„Alboin kicsúfolja a scarabantiai papokat, de bizonyosan Ragilót is, ha rákerül a sor. Mert miben hisz Alboin?” - kérdezte itt a folyó partján töprengve önmagától. Erre a kérdésre

azonban nem tudott válaszolni. Csak ült a reves fatörzsön, hallgatta a madarak énekét, a vadméhek döngicsélését és a kószáló szél neszezését a bokrok és fák ágain.

Ragilo egy hajdani római villa maradványai között ütött tanyát. Még álltak a kormos falak, erős kövekből rakta össze egykori tulajdonosa. Ki tudja, hányféle nép viharzott át rajta a vénülő időben? Mostani gazdája gerendákat ácsolt a tetejére, és a rések fölé zsíros bőröket feszített, hogy be ne ázzék a tető.

Alboin leugrott lováról a vén pap tanyája közelében. Dühös, nagy fogú kutyák rontottak elő vad ugatással. A kutyaugatás előcsalta a vénembert. Ahogy a lovast meglátta, tüstént a kutyákra mordult. Dörgő, mély hangjára a kutyák morogva visszafordultak.

Alboin a megriadt mént nyugtatta, az állat nyakát veregetve.

- Bocsáss meg, kis herceg! - dörgött a vénség hangja. - De hát magam vagyok, öreg vagyok, jók az ebek a háznál.

- Köszöntelek, Ragilo! - válaszolta Alboin barátságosan. - Bizony, jók az ebek a háznál...

Az öreg hajdani szálfatermete meghajlott már, de nagy csontjai, eres, sötét bőrű lapátkeze, izmos lábszára még mindig derék testi erőről tanúskodtak. Enyves, vén szeme hunyorgott a napfényben. Ősz haját ő is a homloka közepén elválasztva viselte, mint a longobárd szabadok valamennyien.

- Örülök, hogy eljöttél! - dünnyögte, majd lehajolt, és vállon csókolta a fiút. - Ez megillet, herceg! - mondta mosolyogva, amikor a fiú szégyenkezve húzódozott a megtiszteltetéstől. - Bízd rám a lovadat! - kérte, majd csitító szavakat sugdosott a még mindig riadozó szép állat fülébe. Ezekről a varázsszóktól a mén csillapodott, engedelmesen követte a vénembert, aki a kutyáktól védett helyre vezette.

A kutyák is megnyugodtak. Egyet-egyét kaffantva jöttek elő a tanya mögül, néhány lábnyi távolságra leültek megbámulni a vendéget, azután ezt is megunva elsompolyogtak, árnyékot kerestek. A nagy, bundás állatoknak melegük lett az acsarkodástól, és most nyelvüket lógatva hűsöltek a bokrok tövében.

Amikor Ragilo visszatért, egyfülű, öreg cserépkorsó volt a kezében.

- Bemenjünk, vagy itt a tűzhely mellé telepszünk? - kérdezte.

- Jó lesz itt a tűzhely mellett - válaszolta Alboin.

Az öreg letette a mézsörrel telt korsót a kőpad mellé, azután visszaballagott a házba, ahonnan két esetben, szürke bögrével tért vissza.

- Ezeket még a nagyapám hozta az Elba folyó mentéről. Valaha ott tanyázott a népünk. Nálatok a palotában ezüst- vagy bronzserleg járja, de hát én szegény vagyok... - mondta az öreg mentegetőzve.

- Nekünk is vannak ilyen bögréink. A jó ital abból is ízlik - felelte gyorsan a fiú. Ittak, azután sokáig hallgattak.

- A társad hol hagyta? - kérdezte váratlanul az öreg, és ravaszul pislogott.

- Honnan tudod, hogy nem jöttem egyedül?

- Alboin herceget a fegyverhordozója szokta kísélni - felelte Ragilo, és a szája szélén mosolygás settenkedett.

- Négyszemközt akartam beszélni veled...

- Ma már csak egyszerű szabadok, félszabadok és a szolgák járnak hozzám. A nemzetségfők és a fárak előkelői megtagadták az ősi isteneket. Wotan, Freja és az Ázok helyett a láthatatlan egy Istent imádják, akit mégis három néven emlegetnek. Nem hisznek a hattyúruhás tündérekben, nem hisznek a jósok szavában.

- Én hiszek, Ragilo! Ezért jöttem hozzád - vágott közbe gyorsan Alboin.

- Te is keresztény vagy, atyád, Audoin is keresztény.

- Én mégis hiszek a jóslatokban, Ragilo. Helmechis anyja, a bő tejű Arsipoda is hitt bennük. Hitt az istenekben is. Legjobban Freja istennőt szerette, aki termékennyé teszi a földet. Azt is tudom, hogy Thor a legerősebb isten, ő a Föld fia. Ó, sokszor ültem Arsipoda mellett, amikor a fiának mesélt az esti csöndben! Az ő elbeszélései jobban élnek még most is bennem, mint a papok tanításai. De hát atyám, Audoin bölcsőbb nálam, ő meg akarja szerezni egész Pannóniát. Ehhez azonban a nagy császár barátsága szükséges. A nagy császár pedig keresztény. Azért jöttem hozzád, hogy jósolj nekem. Mondd meg a jövőmet! A keresztény papok nem tudják a jövőndöt.

Elhallgatott. Várta a vénember válaszát.

Ragilo is sokáig néma maradt. Mozdulatlanul ült a kőből rakott tűzhely mellett a régi kőpadon. Ráncos arcán komorság látszott, mereven nézett maga elé, nem lehetett tudni, mit néz olyan kitartóan, a földet-e avagy a tűzhely hamuját. Csak hosszú hallgatás után szólalt meg, halkán dongott a hangja, mintha egy óriási méh szálldosott volna a tanya körül:

- A keresztény papok nem ismerik a jövőndöt, mi is csak akkor tudunk valamit, ha az istenek meglebbentik a jövőndöt eltakaró sűrű és setét fátylat. Nem szívesen szólok, megmondom őszintén. Öreg vagyok már a jövőndöléshez. Rozzant a testem a nagy megerőltetéshez. De neked, Alboin herceg, megteszem. Csak arra kérek, meg ne szólalj közben.

- Úgy lesz, ahogy kívánod. Köszönöm, Ragilo! - suttopta a fiú megilletődve, és kíváncsian leste a vénember minden mozdulatát.

Az öreg feltápászkodott. Kihúzta kését a tokjából, és a kőrisfához ballagott. Levágott egy faágat, majd a késével jeleket véselt raja. Amikor ezzel végzett, az ágot feldarabolta hosszabb és rövidebb részekre. Bement a házba, ahonnan fehér lenvászon terítővel tért vissza. A vásznot a fűre terítette, majd a megjelölt fadarabkákat két markában összerázta, és varázsszavakat dünnyögve, hirtelen mozdulattal szétszórta a terítőn. Ezután letérdelt, úgy vizsgálta a megjelölt fadarabkákat.

- A király beteg, a király beteg, a király beteg! - dünnyögte háromszor egymás után. - Nem lesz utóda! Az ősi Lethingek nemzetségéből nem lesz király többé... Waltari az utolsó Lething a longobárd trónon. Más veszi majd kezébe a királyi lándzsát és a vasjogart.

Ragilo elhallgatott. Feltápászkodott a földről, és a tűzhelyhez lépett. A hamut szétkotorta, és száraz levelet, majd gallyat szórt a parázsra. Újra leguggolt, hogy egy bőrdudával levegőt fújtasson a hunyorgó parázsra. Amikor a száraz ágak tüzet fogtak, súlyosabb ágakat rakott a gallyakra. A tűz vidáman pattogott, vékony, kékes füst kanyargott felfelé, és szállt keletre a nyugati szél szárnyán.

Most Alboint vizsgálta, és intett neki, hogy egészen háttal üljön a nyugati szélnek. A fiú engedelmeskedett.

Ragilo ekkor visszament a házba. Egyfülű korsóval és egy kis bőrzacskóval tért vissza. Leült a fiúval szemben, hogy a füst órá szálljon. Felemelte a korsót, és nagyot ivott a vadbogyókból főzött, szédítő italból, a ciderből. A keze remegett, amikor a korsót a lába mellé tette. Ezután

kibontotta a bőrzacskó száját, a tűz fölé tartotta, és sárgás port hintett a lángok közé. A lángokból sűrű füst gomolygott Ragilóra. A vénember beszívta.

Alboin döbbsen látta, hogy a varázsló arca halottfehérré sápad, a szeme fennakad, és az egész vén testen átfut a görcsös remegés. Az ajka mozog, de hang nem hagyja el az ajkát, bárhogyan is erőlködik.

A vén javas csukott szeméből kövér könnycseppek csorogtak végig az arcán, széles homlokán pedig verejték gyöngyözött. A beszívott füsttől hörgött, köhögött, de az ajka mozgott, és suttogó szavak törtek elő elkínzott torkából.

Alboin felocsúdott dermedtségéből. Megkerülte a tüzet, odakúszott a vénemberhez, hogy hallja, mit suttog. Az értelmetlen szavak között értelmesek is akadtak:

- Halál... Waltari... király... - értette meg a három szót, mert ezeket Ragilo többször is ismételte, azután váratlanul megerősödött a vénember suttogása: - Waltari király meghal, az utóda, az utóda...

Elhallgatott. Alboin majdnem megszegte ígéretét. Csaknem felordított, olyan kíváncsiság fogta el: ki lesz a még gyermek Waltari utódja?

Az öreg hallgatott. A melle zihált, szemhéja félig szétnyílt, de hályogos tekintete valahol az ismeretlenben kalandozott. A fiú érezte: nem látja őt, titokzatos szellemekkel társalog szent révületében.

Ragilo megint értelmetlen szavakat suttogott, de azután ismét tisztán szólalt meg.

- Audoin! - kiáltotta, majd újra rázkódni kezdett, és hátrahanyatlott a kőpadról lezuhanva.

- Apám az utóda! - suttogta átszellemülten Alboin. - Apám lesz a király, akkor pedig... akkor pedig én leszek a trónörökös...

Vad szenvedély tüzelt benne. Mindig a magasba vágyott, hogy mások csodálják, és féljenek tőle. Fel akarta emelni a lezuhant vénembert, de meggondolta. Inkább odakúszott az elkínzott testhez, és a fülét is az öreg szája fölé tartotta. Ragilo azonban most már csak értelmetlen szavakat motyogott, majd lassan-lassan elcsendesedett egészen. Megszűnt a reszketése, arcán kisimultak a ráncok, szeme lecsukódott, és lassú lélegzése jelezte, hogy mély álomba zuhant, amelyből nehezen ébred majd fel.

Alboin megfogta a kezét, de megborzongott érintésétől: Ragilo keze hideg volt, mint a halottaké.

„Él! - suttogta maga elé. - Él, mert lélegzik! Megvárom, amíg felébred! - gondolta konok elszántsággal. - Nem tudom, hová vezette a lovamat. Aztán a dühös ebek...” Undorodva gondolt arra, hogy a kardjával kellene kaszabolnia őket, ha rárohannak.

Sokáig ült az alvóval szemben. A tűz is kialudt, füstje is szétfoszlott. Felemelte az öreg mellett levő egyfűlű korsót, és beleszagolt. Mintha gonosz, kábító mérge lett volna benne, már a szagától is megtántorodott. Visszaült a helyére. Egyszerre éhséget érzett, mintha kapta volna valami a gyomrát. Nem evett hajnal óta.

„Az étel Helmechisnél maradt - futott át agyán a keserves gondolat. - De akkor is itt maradok, ha éhen halok! Atyám lesz a király, én meg a trónörökös! Az ősi istenek üzenték a papjukkal. Hátha mond még valamit, ha megvárom ébredését. Helmechis nem jön ide. Ott vár, ahol leült. Nem is mer onnan elmozdulni. Helmechis fél tőlem. Okosabb, mint én, de fél tőlem. Talán enni sem mer...” Erre a gondolatra elmosolyodott.

Csönd volt. Olyan csönd, hogy hallotta a folyó habjainak lágy csobogását, ahogy a parti ágakon és köveken megtörve, csöpp fodrokat verve siettek tova valamelyik nagyobb folyam felé.

Halvány árnyék suhant előtte. Felnézett. Két kiterjesztett szárnyú gólya lebegett fölötte; délre suhantak, szinte úszva a végtelen kékség alatt, mint két picike fehér-fekete felhőfoslány.

„A gólya, a galamb és a fecske látása jó jel! - örvendezett. - Így mondta Helmechis anyja, Arsipoda. Ő tudta ezt is, mert azt beszélték róla, velada: olyan asszony, aki a jövőbe lát. A férje halálát is megérezte.”

Lassan múlt a délután. Alboin éhesen, álmosan ült a kőpadon, lesve Ragilo mély álmát.

„Ha a császár megengedi, mindnyájan délre megyünk - nézett a kékség ködébe vesző két gólya után. - Hátha utat mutattak?” - töprengett.

Egyszerre lázas türelmetlenség öntötte el egész valóját. Haragosan, egyre nagyobb indulattal nézte az alvó vénembert, akinek az arcára már visszatért az élet pirossága.

Nem bírta tovább. Megragadta a mézsörös korsót, és megrázta. Csaknem félig volt benne ital. Ivott néhány kortyot, majd hirtelen mást gondolt. Fogta a maradékot, és az alvó ember arcába öntötte.

A hideg folyadék végigcsorgott a ráncos arcon, és belefutott az öreg cserepes ajkai közé. Még álmában nyelt egyet, azután tétova mozdulatot tett a jobb kezével, mintha legyet akarna tovaűzni. Megnyílt enyves, csipás szemhéja, és üveges tekintete könnyben ázva meredt a felette kékellő mennyboltra. Nézett, de még nem látott.

- Ébredj, Ragilo! - türelmetlenkedett a herceg, és most már megitta.

A hang, ez a türelmetlen és parancsoló beszéd eljutott a vénség tudatába. Megmozdult. Erőlködve próbált felülni, de olyan gyöngye volt, hogy visszahanyatlott a földre. Amikor másodszor próbálkozott, Alboin erős kézzel felemelte, majd szinte a karjában tartva ültette a mohos kőpadra.

- Elaludtál, Ragilo! Most már mennem kell. Ne haragudj, amiért felköltöttem! Éhes vagyok, és nem tudom, hová vezetted Szellőt, a lovamat.

- Nem haragszom, herceg - válaszolta akadozva a vén jós. - Megmondtam neked, öreg vagyok már, nehezen bírom a jóslást. Csak a kedvedért tettem. Mit jósltam?

- Nem tudod, mit jósltál? - csodálkozott Alboin.

- Nem - válaszolta Ragilo tompán, de mintha a szeme sarkán ravaszul rándult volna meg egy mély ránc.

- Rólam még nem mondtál semmit. Szavaidból csak azt tudtam megérteni, meghal a gyermek Waltari, az utolsó Lething, és atyám, Audoin lesz a király.

- Ha ezt mondtam, akkor így is lesz! - jelentette ki az öreg határozottan. - De magad is tudod, nem Waltari az utolsó Lething, hanem Hildigis, a meggyilkolt Tato király unokája, aki háromszáz emberével a gepidákhoz menekült. Mondják, a császárnál is járt. De hát én többet miért beszéljek? Te nálam is jobban tudhatod, mi történt, és mi történik. Én azt jósltam, amit az istenek sugalltak. Ha atyád lesz a király, akkor rólad is jósltam.

- De én még többet szeretnék tudni! - kiáltotta Alboin haragosan.

- Segíts! Nagyon gyöngye vagyok - kérte az öreg.

Alboin hozzá ugrott, és felsegítette a padról.

- Megnézem még egyszer a jeleket - dűnnyögte kelletlenül az öreg.

Lekuporodott még egyszer a kiterített, fehér lenvászon mellé, sokáig nézegette a megjelölt fadarabkákat, azután lassan fűzte egymásba a szavakat:

- Az istenek adják a boldogságot és a dicsőséget, de ők adják a boldogtalanságot és a gyalázatot is. Sokszor az emberre bízzák, melyiket szerzi meg magának. Dicső király lehetsz majd, Alboin, ha jól uralkodol. Vigyázz az asszonyokra, mert azok könnyen bajba sodorják az embert!

- Amíg aludtál, két gólya szállt dél felé fölöttünk. Ez mit jelent?

- Nagyon jót, herceg. A gólya mindig jót jelent. Talán utat mutattak atyádnak, neked és népünknek. A gótok is dél felé mentek. A gepidák is valahol délen tanyáznak. Mi, a zord Észak fiai, mindig délre áhítozunk. Mást nem tudok. Mondtam már, öreg vagyok. De most segíts vissza a padra! Érted szenvedtem... - tette hozzá jelentősen.

A fiú nyomban megértette. Bal oldalán bronzszögekkel kivert bőrtársoly lógott. Csátját kinyitotta, és Justinianus császár aransolidusát vette elő belőle.

- Ez a tiéd, Ragilo! - mondta göggel. - Én mindenkinek megfizetek. Ha igazat szóltál, még többet is kapsz.

A vénember szeme tágra nyílt, meglátva a nagy kincset. A széttárt markában ragyogó arany megbűvölte. Csak dadogni tudta:

- Már most olyan vagy, Alboin, mint egy igazi király. Áldjanak meg az istenek!

- Hozd a lovamat! - parancsolta a herceg. - Mennem kell. Napszállat előtt vissza kell érnünk a palotába. Ha valakinek elkotyogod, hogy nálad jártam, megöllek! - fenyegette durván az öregembert.

- Hallgatok, uram, mint a halottak - felelte alázatosan a jós, és tétován, de most már segítség nélkül megindult, hogy a herceg lovát elővezesse.

A ló láttára a kutyák megint acsarkodni kezdtek, de Ragilo fütykösének megvolt a hatása.

Alboin Szellő hátára pattant, és gyors ügetéssel hagyta el a vén pap tanyáját.

- Vedd elő az ételt! - kiáltotta már messziről a fa törzsén mozdulatlanul üldögélő Helmechisnek, aki szó nélkül engedelmeskedett. - Majd útközben eszünk - mondta Alboin, és egy nagy darab húst tömött a szájába.

Szótlanul lovagoltak hazafelé. Már alkonyodott, amikor a város közelében emelkedő fapalotát megpillantották.

- Valami történt! - mondta ekkor Helmechis, megtörve a hosszú hallgatást, és a palota körül csoportosulókra mutatott.

- Mindjárt megtudjuk - válaszolta Alboin nyugtalanul.

Amikor a palota közelébe értek, már hallatszott az asszonyok jajgatása. Audoin egyik szolgája futott eléjük, és ezt kiáltotta:

- Meghalt Waltari király!

II.

A nap delelt. Forró sugarai fényözönben fürdették Turisind gepida király fapalotáját, amely éppen a síkság közepén, ott emelkedett, ahol a Marisia folyó belefolyt a Tisiába. A két folyó jól védte a királyi székhelyet.

A Marisia vize a régi Dácia hegyeiből érkezett, ahol ebben az időben, a keresztény időszámítás 546. évében, az egyik gepida törzs már régebben megtelepedett. Ez a Kis-Gepidia az egykori Felső-Dácia egy részén feküdt. Turisind király, a legfőbb törzs vezetője és egész Gepidia ura, főképpen a három folyó: a Tisia, a Marisia és a Crisia vidékén élt népével. Országának határa nyugat felé a szőke vizű Tisia volt. A folyó jobb partján, a nagy síkság szélén csak két földsáncban őrködtek a lándzsás, fapajzsos, barna hajú, zömök legények. A Tisiától a Danuviusig lakatlan föld védte az országot, amelyen vad erdők, mocsarak és homokos pusztaságok húzódtak.

Az ország harmadik része, a legértékesebb, a gótoktól elhagyott két római város, Sirmium és Bassianae körül terült el. A keletrómai birodalomnak ezt a részét másodszor a keresztény időszámítás 536. évében foglalták el a gepidák. Harcoltak érte a gótok és a császár seregei ellen, végül a longobárdokkal vívott harcban megsemmisült herul ország menekültjeinek befogadásával megvetették lábukat a régi császárváros, az erős falakkal védett Sirmium és az ugyancsak nagyobb helység, Bassianae környékén. Itt a király fia, a sirmiumi herceg, Turismod uralkodott a hozzájuk menekült herulok segítségével. A bizánci császár sokszor visszakövetelte már ezt a földet, de a gepidák nehéz harcokban véreztek érte, nem adták vissza a császárnak, akinek elég más baja volt abban az időben. Az évi ajándékot is megvonta a gepidáktól, később mégis visszaadta nekik, mert sokszor védelmezték a bizánci birodalom északi határait a különféle népek támadásaitól.

A Marisia magas partja mentén sűrűn épültek a gepidák falvai, és ugyanilyen falvak voltak a Crisia folyó mentén is. A gepida falvakban hasonlóképpen épültek a földbe vájt házak, mint a longobárdok falvaiban. Derékig érő, lekerekített sarkú, hét lépés hosszú, hat lépés széles gödrök voltak e házak alapjai. A házak tetőzetét cölöpök tartották, a falakat sárral tapasztották meg. A tűzhelyet a ház előtt építették; ha volt kövük, akkor azzal rakták körül. Az egyes falvakat, telepeket földsánccal és árokkal övezték az esetleges támadások ellen. A nép legnagyobb része ilyen szegényesen lakott, csak a nemzetségfők és fegyveres kíséroi laktak szebb faházakban, a törzsek vezetői, a vezérek pedig díszes fapalotákban éltek. Ez az uralkodó osztály mindjobban elnyomta a szegényeket, úgyhogy a szabad gepidák nagy része gazdaságilag, sőt személyileg is tőlük függött. Ez a függés azt is jelentette, hogy a nép többségének nem volt jó fegyverzete, ezért nem is harcolhatott olyan kiválóan, miként az uraiktól kevésbé függő szabad longobárdok.

Gepidia népe már régen megtelepedett az említett földeken. Gabonát vetettek, marhát, sertést és főképpen szép lovakat tenyésztettek. A folyók partján élők jó halászok voltak, kétágú szigonyukkal biztos kézzel találták el a nagyobb halakat. Vadászni azonban csak az előkelők járhattak.

Ezen a meleg nyári napon, amikor kék menny mosolygott a földre, lovasok érkeztek délről Turisind királyhoz. Hírt hoztak arról, hogy Sirmium hercege, Turismod nincsen már messze a királyi székhelytől.

Turisind király kíséretével együtt palotája előtt várta fiát, a sirmiumi herceget. Középmagas alakján csillogva hullott alá a bíborral díszített, arannyal átszőtt, bizánci szövetből készült köpeny. Széles vállán szikrázva ragyogott a római császárfibula. Fehér selyemingétől élesen

ütött el barna arcbőre és válláig hullámozó, sötétbarna haja, amely őszülön, de még dúsan hullt alá aranyozott bőrsisakja alól.

Mellette ketten álltak. Jobbján Usdibad, balján Asbad, vezérei, vállukra vetett, csíkos, szűk ujjasban, amely fölött térdig érő zöld köpenyt viseltek. A király mögött állt előkelő vendége, Hildigis, a menekült longobárd herceg, az utolsó Lething, jog szerint a longobárd trón örököse, aki nagyapja, Tato király meggyilkolásakor menekült kísérelővel a gepida udvarba. Usdibad mellett ide-oda topogva türelmetlenkedett a longobárd udvarból nemrég megszökött herul hercegfő, Tufa, Waltari gyermek király herul anyjának, Salinga királynénak a rokona.

Az előkelők mögött a rezzenéstelen, nyári csöndben mozdulatlanul csillogtak a hosszú hajú testőrök körisfa nyelű lándzsáinak hegyei.

Mindnyájan a messzi folyó felé kémleltek, amelynek hátán százezernyi aranycserép rezgett a sűrűn csurgó napsugárözönben. Végre valahonnan a párás messziből mélyen búgott a kürt-hang, szinte elvágva a csöndet, a már-már elviselhetetlennek tetsző várakozás komor perceit. Turisind király széles homlokán is verejték gyöngyözött. Usdibad az arcát törölgette, Asbad kényszeredetten mosolygott, Tufa sóhajtozott, csak Hildigis maradt nyugodt, mereven állt a kürtszó hallatára is.

- Jönnék! - kiáltott fel a bőrsisakos herul herceg, és egyet ugrott örömében.

Ez a várva várt kiáltás mindenkit megmozgatott. Arra néztek, amerre Tufa hosszú karja lendült.

A magas, homoksárga partról lassan ereszkedtek alá a pajzsos, kardos, lándzsás lovasok, akik Sirmiumban szerzett római mellvértet is viseltek. A könnyű fegyverzetű, bőrsisakos herulok élén nyári ujjasában, egy szál római karddal az oldalán a sirmiumi herceg lovagolt.

A sereg húszlépésnyire állt meg a király előtt. Turismod leszökött lováról, sisakját kezében fogva, gyors léptekkel indult meg apja felé.

Magas, szép férfi volt a herceg. Sötét haja neki is a válláig hullámozott alá, de szabályos arcának bőre sokkal világosabban fénylett az apjáénál. Mosolygós arccal lépett a király elé, és térdet akart hajtani, de Turisind nem engedte, hanem szeretettel átölelte legidősebb és legkedvesebb gyermekét.

Turismod a kíséretre mosolygott, de nem üdvözölhetett senkit sem, mert a király a fia vállára tette kezét, úgy vezette a díszes fapalota felé, amelynek erős oszlopait állatfejes faragások ékesítették.

Még nem múlt el a délután, amikor tanácskozássra ültek össze a palota legnagyobb helyiségében, amelynek bizánci asztalát faragott díszítésű székek vették körül. A helyiség falain hímzett faliszőnyegek lógtak. Az asztalon talpas bizánci üvegpoharakban csillogott a topáz-sárga sirmiumi bor.

Turisind felemelte a talpas poharat, és a bort római módra a fiára köszöntötte, majd egyetlen hajtással kiitta. Megvárta, amíg a többiek is leteszik poharukat, azután mondta nyugodt, csendes hangon:

- Azért hívtalak össze benneteket, hogy tanácsotokat kérjem. Együtt vagyunk valamennyien, akiket illet a tanácsadás joga. De előbb hallgassátok meg Tufa herceg szavait! - És felemelt keze lassú, ejtett mozdulattal intett a herul herceg felé.

A fiatal hercegfő a király intésére felugrott. Kemény vonású arcán nyugtalanságról árulkodtak a megrezzenő ráncok. Vastag szája szélén keserűség ült, szeme sárgásan csillogott, mint az üldözött madár szeme. Szaggatottan, de összefüggően beszélt:

- Rokona vagyok Salinga herul királylánynak. Amikor a longobárdok leverték népemet, Salingát Wacho király feleségül vette. Ő szülte Wachónak Waltarit, a trónörökös, aki Wacho halála után a longobárdok királya lett. Waltari azonban még gyermek volt, ezért Audoin, a Gausus fírá hercege lett a kis király gyámja. Waltari éppen hét nyáron és hét télen át volt a longobárdok királya, amikor az idén megbetegedett. Görcs húzta össze a beleit, a teste forró lett, a torka kiszáradt. A papok hiába imádkoztak, az orvosok és füvesek hiába főzték a gyógyító italokat, a király nem lett jobban. Akkor már suttogni kezdtek arról, hogy Audoin keze van a dologban, a királyt bizonyosan megmérgezték. Waltari elérte azt a kort, amikor nem volt szüksége többé Audoin gyámkodására. Halála ezért látszott gyanúsnak.

Tufa elhallgatott. Lehajtottá fejét, majd úgy mondta nagyon csendesen:

- A király meghalt. Siratta az anyja, siratta az udvar, siratta a nép. Audoin is úgy tett, mintha gyászolná, de fegyveres kísérei nyomban körülfogták a palotát, lovasai pedig szertevágtattak a halálhírrrel, hogy királyválasztó thingbe hívják a nemzetségek, a fírák férfiai. Akkor kellett volna ott lenned, herceg - fordult hirtelen az utolsó Lething, Hildigis felé -, mert téged illetett volna a vasjogar! De hát hogyan is tudhattad volna? Amikor a király meghalt, Salinga rokonom így szólt hozzám: „Menekülj, Tufa! Engem nem bánthatnak, de téged igen. Te egyszer megsértetted Audoint.”

Tufa nagyot sóhajtott, azután folytatta:

- Valóban megsértettem, ezért hallgattam a megölt király anyjának intésére. Tudtam, a menekülő herulok egy része nálatok házára talált, ezért már este, amikor legnagyobb volt a zavar, lóra ültem, hogy mentől előbb elérjem a Danuvius folyó partját. Csak néhány szolgám kísért, több harcosomat nem tudtam hamarjában összeszedni. Azóta, töletek tudom, Audoin lett a longobárdok királya, őreá szállt a vasjogar, a hatalom.

- Mit tudsz Audoin terveiről? - kérdezte Turismod.

- Minden tervét nem ismerhetem, herceg, de mielőtt a király megbetegedett, egyszer előttem beszélt Audoin Waltarival. Akkor azt hangoztatta, hogy a longobárdok sem nyugatra, sem északra nem mehetnek többé, mert ezeket a földeket erős népek szállták meg. Pannónia azonban délen a Dravus folyóig, keleten pedig a Danuvius folyóig könnyen elfoglalható, amióta a gótok elhagyták. Ha pedig a bizánci császár engedelmeivel szállják meg Pannóniát, senki sem háborgathatja őket ennek birtokában. Ezért kell terjeszteni a kereszténységet, főképpen az előkelők között, mert Justinianus császár inkább segíti azokat, akik keresztények. Mászt nem tudok Audoin terveiről, de azt tudom, hogy az egész nép harcvágyó. Fírfiaik magasabbak nálatok vagy nálunk, heruloknál. A fegyvereik jók. Egy- és kétélű kardot, súlyos lándzsát, vasdudoros, nehéz pajzsot, jól megmunkált íjat, vashegyű vesszőt használnak. Ha a bizánci császárt megnyerik, akkor övék lesz Pannónia, ezért, ha szabad nekem is tanácsot adnom, hálából, amiért befogadtatok... - És kérdően nézett Turisindre.

- Beszélj, Tufa herceg! - biztatta a király barátságosan.

- ...akkor küldjetez követeket Justinianus császárhoz!

- Talán el is késtünk... - szólalt meg Turismod. - A császár már egyszer szövetséget kötött ellenünk még Wacho királlyal, ezt a szövetséget felújíthatja a longobárdok új királyával is.

Hildigis eddig hallgatott. Most felállt. Fél fejfel magasabb volt mindnyájuknál. Hosszúkás, barnás arcát vörhenyes szakáll kerítette. Fakókék szemének nyugtalan tekintetében reménytelenség látszott. A szeme alatt húzódtott szürkés árnyék szenvedő emberről árulkodott.

- Beszélj, Hildigis király! - tisztelte meg Turisind.

Meghajolt Turisind felé, de a szája sarkán átsuhanó mosolygásban keserűség látszott.

- Ismerem a császárt, ti is tudjátok, ott éltem az udvarában... - kezdte.

Már majdnem tisztán beszélte a gepida nyelvet, pedig amikor Turisindhoz menekült, csak nehezen tudtak beszélgetni. A longobárd és gepida nyelven kívül beszélte a konstantinápolyi udvar hivatalos latin nyelvét, és megértette a császári főváros népének kevert görög beszédét is.

Nagyot sóhajtott, mint az olyan ember, akiben fájdalmas emlékek bolydulnak fel. Lassan, minden szót megrágva, idegen hangsúllyal beszélt:

- A császár udvarában mindent megmérnek. Ott mi mindnyájan barbárok vagyunk, mindegyikünkéről feljegyzik, mennyit érünk nekik. Én már semmit sem érek, ezért nem adtak segítséget, hogy visszakerülhessek atyám trónjára. Nekik az a fontos, hogy mi marjuk egymást. Ha én lehettem volna a longobárdok királya, veletek kötöttem volna erős szövetséget. Lehet, hogy most Audoin, a bitorló lesz Justinianus császár szövetségese tiellenetek. Ha így lesz, akkor az évi ajándékot nem ti, hanem a longobárdok kapják majd a császártól. Amíg Theudepert frank királlyal voltatok szövetségben, meg tudtátok tartani, ha nagy áron is, a sirmiumi földet, és a segílyt is visszakaptátok.

Hildigis elhallgatott, majd rövid gondolkodás után így folytatta:

- Megismertem a császár fővárosában valakit, egy jogtudóst, akit érdekelt a mi életünk. Azt mondta, írni akar rólunk. A nevét nem mondhatom meg, mert megesküdttem neki, hogy soha senkinek sem beszélek róla. Ez az ember szolgálta, de gyűlölte is a császárt. Engem megszeretett, ezért tanított. Tőle tudom, hogy a birodalom vezetői soha semmiről le nem mondanak, egyetlen területről sem, amely valaha a birodalomhoz tartozott. Ő ezt így magyarázta: a birodalom oszthatatlan. Nyugatról sem mondtak le, ezért még a nagy gót király, Theodorik is csak a császártól megerősített patrikiosz volt, nem pedig nyugati császár. Ti befogadtatok engemet, ezért hálás vagyok, és elmondtam, amit tudok. Sirmium és Bassianae a birodalomhoz tartozott. Ez most a tiétek. Vigyázzatok rá!

Meghajolt és leült. Szavait csend követte. Talán csak Turismod értette meg igazán, miről van szó. Ő sejtett meg valamit, hiszen Sirmiumban élt, a régi római hagyományokból. A többiek, a szegény gepidák vezérei a földbe vájt kunyhók és faházak között élve, nem sejtették, milyen lehet a császár csodálatos fővárosa.

De Hildigis látta a seregeket, a kék tengeren ringó hadiflotta szárnyas vitorláit; ismerte a császári lovasság gyakorlatait; megcsodálta a várfalakat; hallott az új fegyverről, a folyékony tűzről, amely leégeti az ellenségről a húst; volt a Szent Palotában, amelynek hét palotacsoportjában, hivatalaiban, kertjeiben, fürdőiben, hangversenytermeiben, könyvtáraiban húszezer ember szolgálja a császárt. Látta a császári gárda kaszárnnyait, arzenáljait és a tenger partján a hajókészítők nagy műhelyeit. Ismerte, irigyelte, gyűlölte a császár fővárosát, és félt tőle.

- Nem félünk a császártól! - szólalt meg hetyke, üres göggel Turisind.

- Félni nem félünk! - mondta Turismod is. - De azért jó, ha vigyázunk. Én megértettem Hildigis király szavait.

- A herulok mind veletek vannak. Remélem, engem is követni fognak, akik még a longobárdoknál maradtak - szólt közbe Tufa.

- Háromezer herul harcos él a sirmiumi földeken! - büszkélkedett Turismod. - Háromezer jó harcos, teljes jogú szabad ember a mi országunkban.

- Kis-Gepidia minden harcosa fegyvert fog, ha kell! - kiáltotta Usdibad.

- De azért jobb, ha előbb követeket küldünk a császárhoz - szólalt meg komoran a sirmiumi herceg. - Portyázóink már régen jelentették, hogy térítő papok keltek át a Danuviuson, nem messze Bassianae-től. Ezek a császár követei is lehetnek, akik a longobárdokhoz igyekeztek. A provinciálisok mindenütt jól fogadják őket, s ha ezek a papok titkos követek, bizonyosan eljutnak Audoinhoz, az új királyhoz.

- Salinga királyné megígérte, elküldi hozzám embereimet. Neki megmondtam, hová megyek. Megtudjuk majd, hogy térítő papok vagy a császár követei voltak-e. Ha szövetségekötésről van szó, Audoin követeket küld majd Konstantinápolyba.

- Ezt én is megtudom, Tufa herceg! - mondta Turismod, és mosolygott.

Még sokáig tanácskoztak. Elhatározták, Omharus sirmiumi papot küldi majd Turismod követségbe a császárhoz megfelelő kísérettel.

Turisind mindnyájukat meghívta vacsorára.

Ekkor jelentették a királynak, hogy kisebbik fia, Kunimund megérkezett.

A herceg belépett. Ő is meglelt férfi volt már, mint a bátyja, Turismod. Magas alakján könnyű vászonköntös hullt alá, amelyet ezüstcsatos bőrvön szorított össze a derekán. Hosszú, busa üstöke egy árnyalattal világosabb színű volt a bátyja hajánál. Bal oldalán díszes, ezüstveretes bőrtokban széles vadászkést hordott. Arcának vonásai azonban sokkal keményebbeknek látszottak egymásra feszülő ajka és erősen vastagodó, sűrű szemöldökhöldjai miatt, amelyek alól hidegen villogott szürke szeme. A mosolygás is csak vendégként jelent meg olykor-olykor vékony szája körül, amely felett szimatoló, szép orr kevélykedett.

Először apját, a királyt köszöntötte, majd a bátyját teljes tisztelettel és szeretettel, azután fordult a vendégek felé. Még mosolygott is olyan fanyarkás mosollyal, mintha valakitől kölcsönkérte volna erre az alkalomra.

Nem kérdezett semmit sem. Rangban második herceggént élt, nem avatkozott az ország ügyeibe, úgy gondolta, ez az apja és a bátyja dolga. Ő volt a leghíresebb vadász.

- Merre jártál, fiam? - kérdezte Turisind.

- Messze a hegyek alján, apám. Gyönyörű bölényeket láttam, ilyen nagy állatokat még sohasem ejtettem el. Legalább hat lépés hosszú és két öl magas óriások. Még a szakálluk is hosszabb, mint azoknak, amelyek mifelénk kódorognak.

Majdnem azt mondta, hogy longobárd szakállúak, de aztán elnyelte a gúnyos szavakat, hogy meg ne sértse vendégüket, a longobárd trón jogos örökösét, Hildigis herceget, az utolsó Lething sarját.

- Meddig maradsz, bátyám? - kérdezte Turismodtól.

- Még nem tudom. Követeket kell küldenünk a császárhoz.

Kunimund nem kérdezett többet.

- Holnap vagy holnapután viszem a vadászokat a bölényekre. Szeretném, ha együtt vadászhatnánk. Kell a hús mindnyájunknak! - mondta még, és megint mosolygott fanyarul, ahogyan szokott.

Omharus és kísérete már másnap útra kelt Konstantinápoly felé.

A két hercegfi, Asbad, Usdibad, Tufa és Hildigis válogatott legényeikkel nekivágtak a hegyek felé a Marisia folyó völgyében. Turisind király nem ment velük, semmi kedve sem volt a vadászathoz, idős is volt már. Nyugtalanították a hírek is, töprengett egész nap, már eleve nem bízott a követek útjának sikerében.

Hömpölygő dallamot dúdoltak a folyó futó habjai. Az éjszakában is lovagoltak a hold szitáló, sárgásfehér fényében. Az alvó tölgyek keserű szagába már belevegyült a hegyekből érkező gyantás fenyőillat. A gallyak szinte ezüstösen fénylettek a holdsugárban. Lassan virradt, s a hajnalkék égen sápadó fénnel búcsúztak a csillagok. Keringő fuvallat osont a bükkcserjék közül kiragyogó, piros virágos, meredek martról felfelé a magas, bozontos rengetegbe.

Itt álltak meg a tágas tisztás előtt, amely zölden terült szét a parton, leérve egészen a vízhez. A letaposott fűvön sáros patanyomok vezettek a part alacsony részéhez.

Kunimund megnyálazta az ujját, és magasra tartotta.

- Szembefúj a szél! - suttogta elégedetten mosolyogva.

Mögöttük jó mélyen, a homályos sűrűben várakozott a kíséret.

A négy gepida herceg, a herul és a longobárd vendég mozdulatlanul állt a göcsös ágú bükkfa széles árnyékában. Szemük a parttól a sűrűbe vezető patanyomokat figyelte.

- Ide jönnek inni! - suttogta Kunimund. - Mi majd elálljuk az útjukat, a legények pedig megriasztják őket.

A derengés egyre átlátszóbbá lett, a folyón heverő lágy köd kékesen fehéredő, vékony párává foszlott, azután az ághegyeken gyenge, vöröses ragyogás jelezte a hajnalt.

- Jönnek! - röppent fel Kunimund halk szava.

A serkenő hajnal vörös-arany ragyogásában tömör, fekete-barna tömegű test tört elő a még sötét bozótból. A hatalmas állat kiugró marja púpossá tette a hosszú test vonalát. Domború, széles homlokát feltartotta, hengeres, sima, fölfelé hajló szarvain villant a sugár. Homlokán, fején, nyakán és a marján gubancos, busa sörénye csillogott, amely az állán sűrű szakállban végződött. Rövid, vastag farka barnásfekete bojtjával nagyokat csapdosott, hogy a felébredt, szemtelen rovarokat tovaűzze.

Az óriás, sörényes vad figyelt. Barna teste mozdulatlanul merevedett a tisztás szélén. Száján fehér tajték remegett, apró szeme a folyó csillogó vizére meredt.

A vadászok mozdulatlanul lesték a vezérbikát. Jól rejtették őket a fák és a sűrű lombok.

Az állat elbődült. Nyugodt, szomjas hangja belezendült a hajnali csöndbe. Békésen indult meg a folyó felé. Nyomában egymás után bukkantak elő a csorda tagjai: a nagy testű tehenek és a fiatalok.

Kunimund várt. Amikor az állatok elérték a vizet, izgatottan mondta:

- Most gyertek utánam!

Mindnyájan követték. Puha sarujukban nesztelenül lopakodtak előre, megkerülve az egész tisztást, hogy ott várják meg a bölényeket, ahol a bozótból kitörtek a tisztásra.

- Csak oldalról támadjátok őket! - tanácsolta Kunimund. - Legjobb a lándzsadöfés!

Alig helyezkedtek el, amikor megzendültek a vadászkürtök, és az egymáshoz vert vasdudoros pajzsok tompa puffanásai hallatszottak, majd az előrohanó legények ordítózva, rikácsolva rohantak elő a fák mögül.

A vezérbika felhorkant a szokatlan zajra, zshivajra. Fejét leszegezve, földet döngető, vad iramodással indult meg visszafelé a csapáson. A megriadt csorda követte. Cserjék, bokrok és kisebb fák estek áldozatul a menekülő állatoknak. A súlyos testek alatt ropogtak a gyöngé ágak, szétmállottak a fücsomók.

Tufa, a herul herceg előugrott. Lándzsáját döfésre készen tartva, a vezérbika előtt termett.

- Vigyázz! Ugorj el! - kiáltotta Kunimund.

A herceg talán nem hallotta, talán megbotlott, nem lehetett tudni. Lándzsájának vasát bele-döfte az állat szügyébe, de a lándzsa pálcaként tört ketté, a vezérbika pedig súlyos tömegével keresztülgázolt a földre bukott szerencsétlen hercegen.

Kunimund azonban nem habozott. Lándzsáját több arasznyira döfte a megvadult bika oldalába.

A többiek is jól dolgoztak, mindegyikük leterített egy-egy állatot.

A sértetlen bölények csörtetve menekültek befelé a sűrűbe.

Amikor a vezérbika összerogyott, és vérhabos szájával a földet harapta haldokolva, Kunimund Tufához ugrott. A herul herceg már csak hörgött, hályogos tekintete nem ismerte meg.

- Nem tudtam megmenteni - mondta Kunimund elcsukló hangon. - Audoin elől elfutott, de a vad bika végzett vele. Vendégünk volt. A halála olyan, mintha egy gepida herceg halt volna meg. Gyászolni fogjuk, ahogyan illik.

Karjában vitte az alélt testet a folyó felé. A parti fűvényre fektette, és vízzel mosta meg a haldokló megfihéredett arcát.

Ekkor emelkedett fel a nap aranyvörös arca a hegyek mögül. Tufa tekintete utoljára nézett bele az éltető sugarakba, azután végsőt hördült és kiszenvedett. A hercegek a holttestet lóra kötözték, és megindultak visszafelé a folyó partján.

A tisztáson csak a szolgák maradtak, hogy az elejtett bölényeket megnyúzzák és feldarabolják, húsukat megfűstöljék, majd a király udvarába szállítsák.

A halott herceget a sirmiumi ariánus herulok kísérték utolsó útjára. Petrus diakónus papi talárban állt a megásott, mély sír mellett. Tufa herceg borsisakban, fegyveresen feküdt a fából ácsolt ravatalon. A diakónus herul nyelven beszélt, amelyet minden gepida megértett.

- Pusztuló népünk egyik reménysége voltál - kezdte a beszédet, és az Isten kifürkészhetetlen akaratáról szólt, idézve Ulfilas gót bibliafordításából, hiszen az ariánus gepidák is ezt használták. A régi hit követői is némán álltak a sír körül. Ők még Helliára, az alvilág istennőjére gondoltak, akinek lakába jutnak a békében elhunytak, vagy Wotanra, akinek halálangyalai, a Walkúrok viszik a harcban elesetteket a Walhallába. Vajon hová jutnak azok, akiket a bölénybika tapos agyon? Erre gondoltak a régi vallás hívei, és áhítattal figyelték Petrus diakónust, aki egy olyan túlvilágról beszélt, amelyről ők még nem hallottak. A világ végéről és az örök ítéletről, a jók és a gonoszok sorsáról.

Csak álltak, hallgattak és sóhajtoztak mindnyájan, ariánus herulok és gepidák, régi hitű gepidák, előkelők és szolgák a nyári este vörös sugaraiban, amikor a nap is haldokolva száll alá, jelezve, hogy aki idejött, annak egyszer távoznia is kell innen, akár herceg, akár király vagy nyomorúságos szolga a világ rendje szerint.

III.

A palota közelében emelkedett Audoin herceg díszes faháza. A ház körül fegyveres őrök álltak, lándzsáik hegyén fehérén villant a felderengő holdfény. Távolabb, a királyi palota körül is a Gausus fírá hercegének katonái őrködtek. A király halála óta csak a siratóasszonyok léphettek a palotába. Salinga királyné dél óta sírt a fia halottas ágya mellett. A fáklyák füstösen sercegetek, fényükben zokogtak a cselédek is.

Alighogy Alboin megérkezett Ragilo tanyájától, nyomban hozzálépett Zotto, az őrseg parancsnoka.

- Menj atyád szállására! Egész délután téged várt. Hol jártál? Mindenütt kerestünk.

- Nincs a palotában?

- Hazament régen, még az alkonyat leszállta előtt.

- Gyerünk, Helmechis! - parancsolta Alboin, és apja házához indult. Tejtestvére némán követte. - Várj meg! - parancsolta, amikor a kapuhoz értek, de a küszöbről visszafordult, és így szólt: - Mégse várj meg!

Helmechis köszönt és eltávozott.

Audoin tüstént fogadta fiát.

Alboin belépett apja szobájába. Audoin vadbőrrel takart karosszékekben ült. Egészséges, barna arcára árnyékot vetettek a mécsek ugráló lángjai. Sötét szemének hideg és kemény tekintete a fiára fonódott, akinek megpillantásakor mosolyféle futott a szája sarkára.

- Vártalak - hangzott a mély hang.

- Nem tudtam, hogy kerestetni fogsz - válaszolta a kis herceg, és mélyen meghajolt a kemény ember előtt.

Audoin már nem mosolygott. Maga elé nézett töprengve, talán nem is hallotta fia választ, más gondolatok foglalkoztatták. Egész nap kételyek gyötörték, habozott, mielőtt a királyi palota körülzárását megparancsolta, de erős ember volt, úrrá tudott lenni az emberi természetből eredő bizonytalanságokon, félelmeken. Fáradtan vont végig kezét árnyékos arcán, azután rászólt a fiára:

- Ül le, Alboin!

A fiatal herceg ismét meghajolt, és rákuperodott az alacsonyabb székre. Arcára kiült a kíváncsiság. Apja még sohasem beszélt vele így, ilyen ünnepélyesen, ilyen meghittén, négy szemközt.

- Már csaknem férfi vagy, fiam - kezdte tompa hangon -, ha még nem is ülhetsz az asztalomhoz; ha még szavad sincs a thingben; de a fiam vagy, és minden, amit tettem, s tenni fogok, teérted történt, érted történik majd...

Lassan beszélt, és beszéd közben meg-megállt, mintha keresné a szavakat.

- Nincs is kinek elmondanom, amit akarok, csak tenéked. Mások majd a tetteimből ismerik meg akaratomat.

Hirtelen felpattant a vadbőrös székből, néhány lépést tett, majd megállt Alboin előtt.

A fiú menten felugrott, hogy ne üljön, ha az apja áll.

- Maradj ülve! - parancsolta Audoin. - Akarom!

Alboin visszakuporodott a székre. Hideg kék szeme megtelt még jobban a kíváncsiság fényével, ahogyan apjára tapadt nyugtalan tekintete.

- Hét éve uralkodom Waltari helyett; ilyen hosszú ideig kormányoztam a longobárdokat, mintha király lettem volna. A király azonban egy beteges, vézna kölyök volt, a herul asszony nyamvadt ivadéka, csak azért, mert a Lethingek vére folydogált ereiben. De most eljött az ideje, hogy igazi király legyek, és enyém legyen a vasjogar. Nincs több Lething, közülük csak az az átkozott Hildigis él, aki a császártól ismét a gepidákhoz futott, hogy még nagyobb ellenségünkkel tegye a lusták királyát. Tőle azonban nem félek, a császár nem törődik vele, Justinianus a gepidákat sem kedveli már.

Fel és alá járkált, időnként megállt a fiával szemben, aztán átforrósodott hangon tovább mondta gondolatait:

- Nehéz idők járnak felettünk, fiam. Sem északra, sem pedig nyugatra nem mehetünk többé, mert erős népek tanyáznak azokon a földeken. De dél felé... csak dél felé mehetünk. Wachó király jó úton járt, amikor a bizánci császárral kötött szövetséget. A császár ravasz, a gepidák ellen akart felhasználni bennünket. Wachó ezt még nem vette észre, nem is tudta kihasználni. Én délre akarok menni, fiam! Tanuld meg te is, délen nincs olyan hideg, mint itt, és a mi népünk eleget fázott a messze északon... Naposabb tájakra vágyom....

- Mit akarsz tenni, uram? - kérdezte Alboin izgatottan.

- Pannóniát akarom megszerezni. Egész Pannónia a miénk lesz! - kiáltott fel. - A császár haragszik a gepidákra Sirmium elrablása miatt, ezért könnyen megtörténhetik, hogy nekünk adja Pannóniát a Dravus folyóig. Ha pedig ő nekünk adja, másoknak nincs joguk ehhez a földhöz.

- De akkor a gepidák szomszédaink és ellenségeink lesznek - szólalt meg nagyon komolyan Alboin.

Audoin arcán először jelent meg elégedett, kedves mosolygás.

- Okos ember vagy, fiam! - kiáltotta örvendezve. - Éppen ezt akartam mondani. Vág az eszed, és ennek örülsz. Azt akarom, hogy az utódom légy! Valóban a gepidák még inkább ellenségeink lesznek. Ők többen vannak nálunk, de mi erősebbek vagyunk. Most azonban nem a gepidák a fontosak számunkra, hanem az, hogy a királyválasztó thing, a lándzsások gyűlése engem válasszon királlyá, kezembe adja a vasjogart.

- Király leszel, atyám! - kiáltotta mély meggyőződéssel Alboin, és a vén Ragilo szavaira gondolt, amelyek most is a fülében dongtak, de Ragilóról nem akart beszélni.

Audoin most már úgy beszélt a fiával, mintha régi tanácsadója, kedvelt embere lett volna.

- Mindent megteszek, hogy az legyek - folytatta, majd megint elhallgatott, és járkálni kezdett. Háromszor ment végig a hosszú helyiségen, azután, mintha belefáradt volna a sok járkálásba, visszatelepedett a vadbőrös karosszékre, és ülve beszélt tovább: - A mi ősünk, fiam, nem volt longobárd, hanem a kvádok egyik törzséből, a szvébekből származott. Mi azonban régen longobárdok lettünk, talán jobb longobárdok, mint az igaziak. A fárák vezetői tudják, hogy ki

volt az őszünk, éppen ezért a jog nincsen mellettünk, de miénk az erő, miénk a hatalom. Ezt is tudják a hercegek valamennyien. Azt is tudják, hét évig én uralkodtam, pedig a vasjogar egy gyermek erőtlenségében volt. A vasjogar önmagában nem minden, de ha erős kézbe kerül, akkor... igen, akkor igazi hatalommá válik. Ha én kerülök a trónra, egyszer téged nemcsak az erő, hanem a jog szerint is megillet majd a vasjogar.

- Tiéd lesz a vasjogar, atyám! - szólalt meg ismét Alboin, és büszkén mosolygott.

Audoin örömmel hallotta a fia szavait, de azután bölcsen felelt:

- Nem titkolom, tudd meg te is, nincs mindenki a pártunkon. A fárák hercegei között akadnak olyanok, akik ellenségeim. Vannak olyanok is, akik maguknak akarják megszerezni a trónt és a vasjogart. Joguk is van hozzá, de nincs hatalmuk. Talán olyanok is akadnak köztük, akik az utolsó Lethinget, Hildigist szeretnék a trónon látni... Lehet, nem tudom. Nyíltan nem beszél senki. Aki ellenem van, annak a gyűlölete csak úgy izzik, mint hamu alatt a parázs. Eddig nem beszélt senki ellenem, de hát nem is voltam igazi király, csak a hatalmas Gausus fárá hercege.

- Mit tettél eddig, atyám? - kérdezte Alboin.

- Waltari király délben halt meg, és estére már az én fegyvereseim gyülekeztek a palota körül. A királyi fegyvereseknek, a Lething fárá tagjainak is, hét esztendeig én parancsoltam. Megszoktak és megszerettek, nem hinném, hogy másnak engedelmeskednének. Lovasokat küldtem szerte a király halálhírével. A temetésre minden herceg és lándzsás itt lesz, temetés után pedig nyomban összeül a királyválasztó gyűlés. Akik velem vannak, addig sem tétlenkednek. A királyné semmit sem tehet, több fia nincsen, és egyetlen hercegnek sincs több fegyverese, mint nekem. A papok is mellettem lesznek, ezt mondta a scarabantiai püspök, mert én már régen keresztény vagyok családotul, nemzetségestül.

- Király leszel, atyám! - kiáltotta újra Alboin, és mosolygott.

- Reméljük, fiam... De most menj! Fáradt vagyok, régen szállt az éj... - És búcsút intett.

Alboin felugrott, és hajlongva hátrált kifelé, hogy ő is aludni menjen.

Másnap délelőtt az őr jelentette Audoinnak, hogy Aragarius, a király orvosa kér bebocsátást.

Audoin a vadbőrös karosszékekben ült, előtte egy kis asztalon reggelijének maradványai.

Az orvos belépett, és mélyen meghajolt a herceg előtt. Fehér tógát viselt, noha a családja nem volt római eredetű. Ősei a karpok törzséből származtak, de ő magát latinnak mondta.

Audoin arca megsötétedett, amikor a mosolygós arcú, hajlongó emberre nézett.

- Miért jöttél, Aragarius? - kérdezte komoran.

- Tudod jól, herceg úr - válaszolta könnyed gúnnyal a hangjában, és összehúzott szemhéja alól cinkosként nézett Audoin szemébe.

Audoin nem válaszolt nyomban. Hamarjában nem tudta, mit válaszoljon az orvos bizalmas szavaira.

Aragarius várt néhány pillanatig, azután egykedvűen mondta:

- A megbízást teljesíttem. A hosszú betegségnek halál lett a vége. A trón üres, csak bele kell ülnöd, herceg úr. A te kedvedért tettem, uram. Ilyesmihez kevesen értenek. Nem is gyanítják, mi történhetett. A királyt belső gyulladás ölte meg, amelyet senki sem tudott meggyógyítani.

- A jutalomért jöttél hát, Aragarius? - kérdezte sötéten a herceg, és arra gondolt, ennek az embernek egyetlen szava meg tudja akadályozni, hogy a trónra kerüljön. Ha a thingben beszélni kezdene, még a hívei is elpártolnának tőle. Igazán hallgatni csak a halottak tudnak...

- Te mondtad, herceg úr - felelte az orvos, és petyhüdt, öreg arcán undok vigyorgást mintáztak a ráncok.

- Nem felejtettem el - hangzott Audoin tompa hangja. - Én mindenkit megjutalmazok érdeme szerint. Mit adjak tenéked?

- A császár arcképét, herceg úr. Az aransolidus mindenhol ugyanannyit ér.

- El akarsz menni?

- Ha megtartasz királyi orvosodnak, szívesen maradok udvarodban - felelte gyorsan, mert megérezte Audoin hangjában a nyugtalanságot, pedig alig várta, hogy megszökhessen.

- Megtartalak! - vágta rá azonnal Audoin, majd felállt, és egy ládikából bőrzacskót húzott elő.

- Itt a jutalmad! - mondta, majd intett, hogy távozhat.

- Légy üdvözölve, király úr! - köszönt, meghajolt, és a bőrzacskót ruhájába süllyesztve gyorsan távozott.

Audoin merev tekintete követte a függöny mögött eltűnő Aragarius alakját, de már a következő pillanatban tapsolt egyet.

A szolga belépett, és a földig hajolt.

- Küldd be Zottót! - parancsolta.

Az őrség parancsnoka nemsokára belépett.

- Ül le, Zotto! - kínálta hellyel a herceg.

A magas, szőke férfi leült. Nagy, kék szemének tekintete kíváncsian vizsgálgatta Audoin komor arcát.

- Tudod, hogy király akarok lenni - kezdte a beszédet a herceg, visszaülve helyére.

- Az leszel, herceg! - válaszolta Zotto meggyőződéssel.

- Ha király leszek, boldoggá akarom tenni a longobárd népet. Te hű emberem vagy, téged is meg foglak jutalmazni hűségedért.

- Mindent megteszek érted, amit parancsolsz.

- Először is hallgatnod kell!

- Hallgatok, uram.

- Azután cselekedned, és a cselekvés után megint hallgatnod! Ez nemzetségünk érdeke, a Gausus fáráé, amelynek te is tagja vagy.

- Minden úgy lesz, ahogyan kívánod.

- Ismered Aragariust?

- Ismerem - válaszolta Zotto értetlen arccal.

- Ez az ember szökni készül. Azt hiszem, ellenségeinkhez, a gepidákhoz igyekszik. Neked kell követned, és meg kell akadályoznod, hogy hozzájuk érkezzék. Turisind király udvarában él Hildigis. Ha Aragarius eljut hozzá, veszélybe kerülhet az én királyságom és a Gausus nemzetség felemelkedése.

- Nem fog eljutni hozzá. Esküszöm!

- Erről azonban csak te tudhatsz - válaszolta töprengve a herceg. Öltözz át szolgának vagy egyszerű szabadnak, hogy rád ne ismerjen, úgy kövesd! Magadnak kell a parancsodat végrehajtani, de csak akkor, ha már elhagyta a mi földünket. Úgy kell elintézned, hogy nyoma se maradjon!

- Nem marad nyoma...

- Amit magával visz, az a tiéd. De most menj, mert úgy tudom, hamarosan távozik tőlünk. Az őrsegek én parancsolok, amíg távol leszel.

Zotto felkelt a székből, meghajolt, és szó nélkül távozott.

„A hatalom vérrel jár - gondolta Audoin. - Nem, nemcsak magamért teszem, amit teszek. Mindenkiért! Erősnek kell lennünk, hogy megmaradjunk! Erősnek és hatalmasnak! Zotto hallgatni fog. A családját felemelem a legelsőkhöz...”

Az alkonyat omladozó fényei ráhulltak a királyi szállásra, a régi római város házaira és a kelet felé terjedő síkság zölden ragyogó hátára. Nyugat felől, a hegyek mögött vöröslött még az égboltozat, de magasan a látóhatár felett narancssárga és egészen fent lila színű fátyolfelhők lebegtek.

Dermedt csönd telepedett a tájra. A házakba húzódó emberek arcáról le lehetett olvasni a változástól való félelmet. A lassan homályosodó ég alatt könnyű szél osont kelet felé, zsíros szagú füstöt kergetve a mezőkre.

Zotto a városból kivezető és a Danuvius felé tartó római hadi út mentén lefelé haladt, egy nagy koronájú, öreg bükk sötét törzséhez lapulva. Az úttól távolabb egy másik fa törzséhez kötötte lovát, hogy ha kell, könnyen ráülhessen.

Az egyszerű szabadok lenvászon ruháját viselte. Az övéen hátul bőrtarsoly függött, oldalán hosszú, éles kés tokja fityegett, vállán íjat hordott.

Este lett, holdtalan, csak az ég fekete falán pislákolnak a csillagok felgyúló mécsei.

Zotto várt. Aragariust, az orvost várta, akinek a szökését meg kellett akadályoznia úgy, hogy senki se tudjon róla.

„Audoin tudja, mit beszél. Hét évig uralkodott a gyermek helyett. Talán még Wachónál is nagyobb király lehet. Hildigis elárult bennünket, a gepidák ellenségeink...”

Ilyen gondolatok foglalkoztatták a sötétben. Aztán arra gondolt, mi lesz, ha az orvos mégsem erre jön, vagy nem ezen az estén indul útnak.

„Talán jobb lett volna, ha a városban lesek rá, hogy megtudjam, melyik úton szökik. Ismerem a házat, ott fehérlik a fórum mellett. Ezek az őslakók a kőházakat szeretik. Aragarius is ott szokott lézengeni a téren, ha nincsen dolga, csak fecseg-locsog a többi tógás alakkal akár naphosszat. Bizony, ha másfelé megy, Audoin kegyét örökre elveszítem.”

A gondolatai jobbra-balra csapongtak. A sűrű sötétben, a csillagporos éjszakában azonban szemét le nem vette a széles út fehér kőlapjairól, amelyeken hajdan a légiók jöttek-mentek, amikor még Rómából intézték a császárok a világ sorsát.

„Vajon merre járt Alboin? Miért nem felelt a kérdésekre? Még a thingbe sem léphet, mégis olyan büszke, mintha máris trónörökös volna. A fegyverhordozója pedig néma, mint a csuka.”

Most még bosszankodott is a két fiatal esti viselkedése miatt, de azután egyszerre elfelejtette a fiatal herceget és fegyverhordozóját. Szeme régen megszokta a sötétséget, a csillagfényben is látta a fehér utat, amelyen most, ha jó messze is, de árnyékok ingtak lassan közeledve.

„Többen jönnek? - villant át agyán. - Ha Aragarius, akkor nem indult el egyedül, bizonyosan fegyveres szolgálai kísérik.”

Emlékezett arra, hogy a városi kőház körül megtermett szolgák tettek-vettek, amikor utoljára arra járt.

„De vajon Aragarius-e, avagy talán mások?” - kérdezte önmagától, majd arra a meggyőződésre jutott, nem lehetnek mások, hiszen sem a longobárdok, sem a herulok, sem az őslakók nem szoktak nekivágni a sötét éjszakának. Akinek dolga akad a mezőn, a tanyákon vagy a folyók mentén, az nappal, főképpen hajnalban és reggel szokott útra kelni; ha mégis este kell kimennie egyik-másik nemesúrnak, akkor előtte fáklyákat vivő szolgálai haladnak.

Óvatosan még jobban a vén fa törzse mögé húzódott, és tágult pupillákkal leste a közeledő árnyakat, amelyek lassan-lassan alakokká formálódtak, amikor rejtekhelyéhez közeledtek.

Hórihorgas, de izmosnak tetsző férfi lépkedett az úton. Sötét köpönyeget viselt, és jobb kezében tartotta annak a lónak a kötőfékjét, amelyen Aragarius ült. Mögöttük ugyancsak sötét köpönyeget viselő, zömök férfi bőrsaruja neszezett a köveken. Ez az alacsonyabb ember két lovat vezetett az út mentén húzódó keskeny csapáson, nyilván azért, hogy kímélje a lovak patáit.

„Aragarius és két szolgálja - dűnnyögte Zotto. - Audoin jól sejtette, szökik az áruló a gepidákhoz, hogy hírt adjon a király haláláról az utolsó Lethingnek, Hildigisnek. Ha eljut hozzá, Hildigis gyorsan megérkezhet fegyvereseivel, talán még gepidák is csatlakoznak seregéhez, akkor a thing könnyen az ő kezébe adja a vasjogart. Ha háromszor ennyien lennétek, akkor sem érkeztek meg Turisind király udvarába” - gondolta.

Megvárta, amíg elhaladnak előtte.

„Ez az út a Danuvius partján Intercisánál ér véget. Már jártam rajta, amikor Audoin parancsára kikémleltük a vidéket. Jó messze van Intercisa, nem fognak elérni odáig... De nem ám!” - gondolta.

Amikor Aragariust és szolgálait elnyelte a sötétség, Zotto gyorsan cselekedett. Lovát szabaddá tette, majd letérve a hadi útról, nagy kerülőt tett a mezőn, hogy a szökevények elé kerülhessen. Arra gondolt, ha előttük jár, majd ott és akkor állítja meg őket, amikor legalkalmasabb helyre érnek, ahol még nem telepedtek le a longobárdok, és az őslakók vagy más népek itt maradt tagjai nem akadályozhatják meg tettének elkövetésében.

Mire a hajnali derengés első fényei megvillantak, Zotto már régen az út mentén poroszkált. Amikor az emelkedőről visszanézett, messze maga mögött látta a három embert, akik egész éjjel mehettek, hogy mentől messzebb kerüljenek a király székhelyétől, és annál nyugodtabbak lehessenek.

Jóval előbb ért a folyóhoz, mint a szökevények. Messze elkerülte a révet, és gázlót keresett. Lova prűszkölve úszott át a sebes, de nem széles folyón, és könnyedén kapaszkodott fel az alacsony parton. Visszatért az útra, és előrelovagolt, hogy a révész házatól messze várja meg Aragariust. Lovát megint elrejtette, azután felmászott egy fára, és annak lombjai közül leste, miképpen kelnek át a folyón. A lovakat a szolgák úsztatták át, Aragarius a révész ladikján jutott keresztül a vizen. Az orvos fáradtnak látszott, de nem adott pihenőt, hanem további haladásra biztatta szolgálait. A szolgálakról lerítt, csak ímmel-ámmal teljesítik uruk parancsát.

Zotto elégedetten mosolygott.

„A szolgálkkal nincsen semmi dolgom, fussanak, ha akarnak - gondolta. - Ők nem bolondok, hogy a gepidákhoz meneküljenek...”

A három ember lóra ült, és lassan léptetett kelet felé. Zotto megvárta, amíg elhaladnak a fa alatt. Csak ekkor feszítette meg íját. Amikor a húr pattant, a vashegyű vessző suhanva érte el Aragariust, és a tarkója alatt fűrődött a nyakába. Halálos sebbel zuhant le lováról.

- Fussatok! Titeket nem bántalak! - kiáltotta a szolgálknak.

A két rémült ember lovára vágott, és sebes iramodással mentette bőrét. Aragarius lova megvadulva követte őket.

Amikor már nem is látszóttak, Zotto leászott a fáról, és megadta a kegyelemdöfést a haloklónak. Átkutatta ruháját, és a pénzes zacskót magához vette.

- Ne félj, nem hagylak itt! - dünnyögte, és a holttestet bevonszolta a bozótba. Lova nyergéről leszedte ásóját, négylábnyi mély gödröt ásott, és betemette a halottat. A frissen ásott sírra vastagon hintett a tavalyi avarból.

- Nem talál rád senki, ne félj! - mondta hangosan, amikor megnézte az elsimított faleveleket. Már éppen megindult, amikor megállt még egyszer a halott jeltelen sírja mellett.

Nagy, kék szemének tekintete sokáig tétovázott a faleveleken, amelyek sárgásbarna lepelként takarták a földet.

- Bocsáss meg, Aragarius! - szólalt meg bűnbánóan. - Nem én akartam, a herceg parancsolta. De hát miért akartál elszökni a gepidákhoz? Nekem azt kellett tennem, amit uram parancsolt. Azt kellett tennem... - ismételte együgyűen.

Zavartan állt. A scarabantiai püspökre, Victorinusra gondolt, aki keresztvizet hintett a fejére amikor Audoin is megkeresztelkedett, és megtanította az első imádságra.

- Imádkozom érted, ahogyan a püspök tanította - mondta megint hangosan, és lassan motyogta az egyetlen megtanult keresztény imát: - Mi atyánk, ki vagy a mennyekben...

Egészen fáradtan érkezett vissza Audoin házához. Már alkonyodott. Csodálkozva látta, hogy a herceg a háza előtt áll, mintha őt várná.

- Gyere be hozzám! - parancsolta és előrement. - Senkit be nem engedsz! - mordult keményen lándzsás testőrére. - Beszélj! Megtörtént, Zotto? - kérdezte izgatottan, amikor még le sem ültek.

Zotto válasz helyett előhúzza ruhájából a solidusokat tartalmazó bőrzacskót, és átadta a hercegnek.

Audoin arcán gonosz, elégedett mosoly villant meg, de Zotto ezt nem vette észre a mécsek gyenge fényében.

- Mi van benne? - kérdezte Audoin tettett kíváncsisággal.

- A keleti császár aranyai, herceg úr. Talán a császár embere is volt, nemcsak Hildigisé...

- Az aranyakat Hildigistől is kaphatta - válaszolta Audoin egykedvűen.

- Nem tudom, herceg úr. Én nem beszéltem soha az orvossal. Akkor sem beszéltem... Megtettem, amit parancsoltál. Senki sem tud róla. Most arra kérlek, engedd meg, hogy lepihenjek. Tegnap estétől ma estig falatot sem ettem, pihenni sem pihentem.

- Menj és pihenj le!

Zotto meghajolt, és menni akart.

- Várj! Ez a tiéd! - mondta Audoin, és megcsörgette Aragarius aranyait.

- Hűtlen alattvalód pénze téged illet, herceg úr. Ez a törvény.

- Fogadd el tőlem! - kínálta Audoin a solidusokat.

- Ne alázz meg, uram! Majd ha király leszel, akkor gondolj rám! Én nem aranyakért szolgálak - tette hozzá méltósággal.

- Bocsáss meg, Zotto! Nem akartalak megsérteni - kérlelte a herceg engesztelően, majd hozzá lépett és megölelte. Búcsúzóul így szólt: - Ha király leszek, tebelőled herceg, vezér lesz...

- Köszönöm, herceg úr! - válaszolta Zotto, és mosolygott, majd hajlongva távozott.

Amikor Zotto elment, Audoin a bőrzacskót visszatette eredeti helyére, a ládikába. Lezárta a ládát, és megsimogatta fedelét.

- Hűséges aranyaim! - mormogta és felnevetett.

IV.

Ősi szokás szerint a szolgák mély sírt ástak a halott Waltarinak, a Lething nemzetségből való utolsó longobárd királynak. Csaknem két ember fért volna el a sírban, ha egymásra állnak. A sír a nemzetség földjén volt, ahová a többi előkelő halottat is temették. Négy, földbe vert hatalmas facölöpre erősítették a halotti házat, amely a sírt közvetlenül befedte. A római szolgák, a provinciálisok, régi kövekből sírkamrát is raktak.

A temetés napján a halott király leghűségesebb emberei vállukon vitték a sírhoz a megvasalt koporsóban fekvő fiatal királyt. Bizánci bíborszövetből készült palást fedte a romlásnak indult, vézna testet. A halott mellett hevert arany markolatú kardja, aranyszögekkel ékes tarsolya, ezüstberakásos lószerszáma, de a lovát már nem engedte mellé temetni Victorinus, a scarabantiai ortodox püspök, aki még Wacho királyt és Waltarit együtt keresztelte meg.

Salinga királyné kívánságára azonban a püspök beleegyezett abba, hogy egy elefántcsont ládikában a királlyal együtt eltemessék legkedvesebb használati tárgyait: csontfésűjét, díszkulcsát, aranyfibuláját, széles szájú evőtálját, kedvelt korsóját és agancsból faragott díszjogarát.

A reggeli nap fényében fürdött az egész tájék, amikor a székhely népe és a messziről jött fegyveresek körülállták a megásott sírt. Ott voltak a távoli fárak előkelői és a lándzsások, a thing tagjai. Ott voltak az Aldemari, az Authereni, az Anava, a Beleo, a Guging, a Harod, a Kaup és a Warnefrid fára hercegei, előkelői és kísérei, de a legnépesebb a Gausus fára volt, és Audoin fegyveresei sorakoztak a legtöbben.

Victorinus püspök is megérkezett a papjaival. Hosszú, sötét palástján ragyogtak, fényesedtek a napsugarak. Longobárd nyelven beszélt az Isten akaratáról, amely szerint hagyja el az ember földi lakhelyét. Nem volt még meg az egyházi szertartás később kialakult szövege, de latin nyelvű temetési imát mondott: „Oremus pro fidelibus defunctis. Imádkozzunk a megholt hívekért.”

Ezután a nép nyelvén imádkozott:

- Istenünk, aki irgalmas és megbocsátó vagy, hallgasd meg alázatos könyörgésemet, és kegyelmezz meg a te királyi szolgádnak, Waltarinak, aki elhagyván most gyarló testének tömlőcét, akaratom szerint előtted áll a lelke, hogy kegyeidbe fogadd, és igazságosan ítélkezzél földi cselekedetein...

Hosszan, sokáig beszélt, ahogyan illett egy király temetésén. A tömeg némán állt, csak az asszonyok halk zokogása kísérte a püspök szavait, amelyet nem sokan értettek, hiszen kevesebben voltak még a keresztények, és ők sem ismerték eléggé az új vallás tanításait.

Az adalingok, a nemesek lehajtott fejjel, töprengve álltak, és nem is a püspökre, hanem Audoinra figyeltek, vagy még inkább a longobárdok lett Gausus fára hatalmas termetű fegyvereseire, akik már régen itthon voltak ezen a földön, miként a Lething fára itt maradt fegyveresei, ők nem mentek Hildigisszel, és akiknek hét hosszú éven át a meghalt király gyámja parancsolt.

A püspök beszéde után a mély sírba bocsátották a koporsót, majd a szolgák betemették a sírt, és sok földet hordtak rá, hogy nemsokára nagy halom emelkedett a meghalt király földi maradványai felett.

A tömeg ezután lassan szétoszlott, hogy délután a királyi fapalota előtt, a nagy téren a királyválasztó thingben, a fegyveres előkelők és szabadok gyűlésében ismét megjelenhessenek.

A fárak gazdag vezetői alacsony székeken ültek, mögöttük álltak lándzsás kísérőik. A nap még magasán járt. Az ég felhőtelen, kék arccal villogott a táj felett.

Audoin Victorinus püspök és Winifred, a Warnefrid fára hercege között ült, éppen olyan alacsony széken, mint a többi előkelő. Mögötte azonban egyetlen fegyveres kísérő sem örködött, de távolabb az egész teret gyűrűként övezték bórsisakos, pajzsos és frank fegyverkovácsok műhelyéből kikerült, damaszkolt kardokkal és éles lándzsahegyekkel felszerelt lándzsanyelet szorongató, hatalmas termetű legényei. Szűk nadrágjuk alján, a bokánál fehér lenvászon tekercset viseltek, és ez a sok-sok fehér boka most óriási fehér gyűrűként kígyózott a népgyűlés körül.

Még távolabb, egy kis dombon, ahonnan rá lehetett látni a gyűlésező előkelőkre, Alboin herceg vezetésével a Gausus és a Lething fára negyven legfiatalabb legénye várakozott. Ők még nem léphettek a lándzsások gyűlésébe, szavuk sem lehetett, fegyvert azonban ők is viseltek, és a negyven vad legényke, a szilaj Alboin hercegfi vezetésével, eldönthette volna véglegesen az esetleg kiújuló pártharcot.

Alboin mögött most is ott állt Helmechis. Ő tartotta a hercegfi széles pajzsát és fényes hegyű lándzsáját.

- A gyűlés nemsokára határoz. Azt hiszem, ránk nem lesz szükség. Atyádat választják királlyá - mondta komolyan Helmechis.

- Bár igazat szólnál! - sóhajtott Alboin, akinek most az apja komoly szavai jártak az eszében.
- Nincs minden herceg a pártunkon. Ezt ne feledd el, Helmechis! - válaszolta, de csak azért, hogy kívánságának újabb megerősítését hallja.

- A vasjogar atyád kezébe kerül - mondta határozottan Helmechis. - Eddig is ő uralkodott. A püspök is mellette van, éppen úgy, ahogyan a legokosabb herceg, Winifred. Hallottam, amikor Zottóval beszélgettek.

- Mit mondtak?

- Winifred herceg arról beszélt, hogy ha atyád király lesz, könnyen megszerezheti egész Pannóniát, mert a császár haragszik a gepidákra. Ő mondta azt is, atyád követeket küld majd a császárhoz Konstantinápolyba. Winifred okos ember, megtanulta a keleti császár udvarában használt nyelvet, a latint. Mondják, ezt a nyelvet gyakorolja naphosszat a püspökkel. Hej, Alboin! Nem lenne bolondság, ha mi is a követekkel mehetnénk a császár csodálatos fővárosába! Latinul mi is megtanultunk.

- Jól beszélsz, Helmechis! - kiáltott fel a herceg, és örömeiben szeretettel veregette meg fegyverhordozója vállát.

Megkezdődött a gyűlés. Elsőnek az ősi Warnefrid fírá hercege, Winifred emelkedett szólásra. Üdvözölte a fírák hercegeit, előkelőit és a püspököt, majd ékes nyelvezettel érvelt Audoin megválasztása végett:

- Népünk sorsa dől el nemsokára. Északról és nyugatról erős népek vesznek körül bennünket. Keleten és délen az áruló Hildigis szavára ragadhatnak fegyvert ellenünk a gepidák, akik annyian vannak, mint égen a csillag. Nekünk messzebbre kell tekintenünk! Wacho király már felismerte: a római császár adhat nekünk igazi segítséget. Audoin herceg Waltari nevében egyszer már elküldött engem a császár udvarába, ahol akkor még bizalmatlanul fogadtak, hiszen nem tudták, kik is vagyunk mi valójában. Milyen nép is a longobárdok népe? De most már tudják, hiszen az egyház is jelentette, hogy mi keresztények vagyunk, miképpen a hatalmas császár. A gepidák más vallás hívei, a császár pedig azokat szereti, akik hozzá hasonlóképpen imádják az eget urát...

Winifred elhallgatott, főképpen azért, hogy lemérhesse szavainak hatását. Magas, sovány alakja kiemelkedett a széken ülő hercegek közül. Még fiatalnak látszott, pedig már csaknem harmincöt nyarat látott. Hangja erős volt, ércesen szárnyaló, s amikor újra megszólalt, még ércesebben zendült meg:

- Most a választással nemcsak magatok sorsát, de az egész longobárd nép jövőjét dönti el szavatok. A Warnefrid fírá minden tagja nevében Audoin herceget javaslom a trónra. Az ő erős kezébe adjátok a vasjogart! Aki mást akar, az mondja el, miért, és kit akar helyette ezen a trónon látni! - és a körben ülő hercegek előtt magasodó, bíborszövevvel bevont bizánci székre mutatott, amelybe ültetik majd a megválasztott új királyt.

Hirtelen hallgatott el, és foglalt helyet. Victorinus püspök latinul suttogeta:

- Jól beszéltél, uram. Ha van eszük, nem mondanak ellent Audoin akaratának. Nem szeretném, ha erőszakos lenne a választás.

A fírák előkelői összesúgtak, de szólásra senki sem jelentkezett. Sokáig csönd volt, mindenki a szomszédját figyelte, vajon megszólal-e.

Ekkor egy Minulf nevű előkelő harsány hangon belekiabált a sűrű csöndbe:

- Éljen Audoin király!

Ez a harsány kiáltás eldöntötte a választást. Innen is, onnan is visszhangzott Audoin neve, majd egyetlen erős hangorkánná fokozódott a kívánság; legharsányabban a lándzsások ajkáról, akik között a legtöbb volt a herceg katonái. Most már senki sem mert mást kiáltani.

Winifred herceg mélyen meghajolt Audoin előtt, és így szólt:

- Köszöntelek, Audoin király! Foglald el trónodat!

Audoin felemelkedett. Barna arcát az öröm megpirosította, de a mosolygás csak egy röpk pillanatig enyhítette komor arcának ráncait, gondvájta, mély redőit.

Winifred intésére két előkelő nemes lépett az új királyhoz, és bizánci bíborszövetből varrt palástot adtak a vállára, mert ebben az időben a germán népek királyai már utánozni igyekeztek a római birodalom császárat.

Amikor Audoin kellő méltósággal helyet foglalt a trónszéken, Winifred a hatalmas ezüstitál-cárol felemelte a vasjogart, majd térdet hajtva nyújtotta át az új királynak.

Az erő mellé most már a jogos hatalom jelképe is Audoin kezébe került. Választással, egyetlen ellenvetés nélkül foglalhatta el a Lethingek megürült trónját.

Néhány hét múlt el a királyválasztás óta. A palota körül most már a Gausus fárából származó legények örködtek, belőlük választotta ki Audoin király testőreit. Ezek a kemény legények az új rend megszállottjai voltak, mintha Audoin egy bálvány lett volna, akképpen hódoltak előtte, és jaj lett volna annak, aki szembeszegül a király akaratának. De ilyen ember nem akadt már a longobárdok között. Az egyszerű szabadok megnyugodtak a harc nélkül végbement királyválasztás után. Az ellenfelek jobbnak vélték, ha hallgatnak, és csak a legbizalmasabb rokonok és barátok mertek suttogni Waltari gyanús haláláról vagy Aragarius eltűnéséről. Azután egyszerre kiderült az is, hogy a király orvosa megszökött, néhányan látták akkor este útra kelni két szolgájával. Ezután elhallgattak a suttogások is.

Salinga királynénak be kellett költöznie a városba, ahol a püspöktől kért menedéket, mert Audoin király őt vádolta Tufa herceg megszöktetésével. Később megtudták Tufa halálát is. Görög kereskedők érkeztek délről, akik a frankok országába igyekeztek; ők mondták el a halálos bőlényvadászat történetét és Tufa herceg gepida temetését.

Scarabantiában egy előkelő ház fehér oszlopos előcsarnokában várakoztak a messziről jött papok. A diakónus most eléjük lépett, és így szólt:

- Victorinus püspök vár téged, Frontinus atya.

Frontinus felemelkedett a kőpadról. Vasszürke, hosszú ruhája még soványabbnak mutatta száraz, izmos alakját. Hajlott keselyűorra, vékony szája, ravasz, nyugtalan tekintete nem tanúskodott papi alázatról. Gyors léptekkel követte a diakónust, aki a püspök elé vezette.

Victorinus püspök felemelkedett, és kitárt karral, öleléssel fogadta vendégét.

Frontinus nevetve háritotta el a papoknak járó püspöki üdvözlést.

- Bocsáss meg, püspök atyám, az én papi ruhám csak álruha, én az istenkegyelte, szent felség, Justinianus császár követe vagyok.

- Hozzám küldött a császár? - kérdezte egészen elképedve a scarabantiai püspök, és leejtette ölelésre táruuló karját.

- Nem hozzád, püspök atyám, és mégis hozzád. Az isteni szentség, Justinianus, a legfőbb dominus nem tudhatja, hogy végtelen birodalmának városaiban kik a nyájak pásztora; de a Szent Palota hivatalainak egyikében tudnak arról, hogy a birodalom Scarabantia nevű városában a niceai vallás főpásztorának Victorinus a neve, és ez a Victorinus püspök térítette meg a longobárdok királyát. De ha megengeded, leülnék, atyám, mert végtelen idő óta jövünk országokon, hegyeken, völgyeken és folyókon keresztül, hogy ideérjünk.

- Ó, bocsáss meg, Frontinus! - alázatoskodott Victorinus püspök. - Foglalj helyet! Ételt és italt hozatok tüstént tenéked és kíséroidnek.

Máris kiszólt, hogy parancsát teljesítsék. Amikor visszatért, folytatta a megkezdett beszélgetést:

- Itt Scarabantiában most a longobárd király parancsol. Az új király Audoin.

Frontinus mosolyogva felelte:

- A látszat ez, püspök atyám, de Scarabantia régen a birodalomhoz tartozik, most is annak a része, hiába parancsol benne Audoin király. Engem a császár akaratából a külügyek vezetője Audoin királyhoz küldött. A Szent Palotában tudják, hogy ő már hét esztendeje valódi úrként uralkodik a longobárdokon.

- Ha ezt mind tudjátok, akkor igazán nem értem, ne haragudj meg érte, Frontinus, miért nem a királyhoz mentél, miért jöttél hozzám, az Úr legszerényebb szolgájához.

A papok most hozták be az ételt: hideg sült húst, búzalepényt, sajtot és kannában vörös pannon bort.

- Ne haragudj, püspök atyám, de előbb megeszem, amit adtál, mert olyan éhes vagyok, hogy alig látlak.

- Egyél, uram, egyél! - dadogta Victorinus püspök zavartan a császár követének őszinteségétől.

Frontinus vadul evett, szinte falt. Akkora húsdarabokat nyelt el, hogy majd megakadtak a torkán. Azután ivott a római módra vízzel kevert borból. Nagy keselyűorra külön látszott élvezni az étel és az ital ízét.

Amikor jóllakott, a püspökhöz fordult:

- Mit is kérdeztél, Victorinus atyám? Tudom már - mondta ravaszkodva. - Miért nem mentem a királyhoz?

- Te mondad, követ úr - válaszolta a püspök.

- Papi ruhában keltünk útra szegényesen, hogy egyszerű térítőnek nézzenek bennünket, így is gyanússá váltunk, még jó, hogy a gepidák fel nem tartóztattak. Mindenütt, ahol megkérdezték, hová igyekszünk, azt válaszoltam: a scarabantiai püspökhöz. Nincs is nálunk semmiféle irat, ilyet nem küldtek velem, hogy ne juthasson senki olyanak a kezébe, akinek nem kell tudnia a császár szándékáról. Te is csak egy embernek mondhatod el, hogy miért jöttünk: Audoin királynak. Te tudod, hogy Wacho, a hajdani király, aki gyilkossággal szerezte meg rokonától a vasjogart, már kereste az istenkegyelte felség kegyét. Én úgy hallottam, hogy Audoin is csellel foglalta el a trónt, eltüntetve a gyermek Waltarit. Ez azonban nem miránk tartozik, ez a longobárdok dolga. Ha nekik jó Audoin király, akkor miért lenne rossz nekünk?

Victorinus püspök mozdulatlan arccal hallgatta a szapora beszédű, ravasz embert. Ő is hallott fél füllel Waltari haláláról, Tufa herceg meneküléséről és Aragarius eltűnéséről, de hát mit szólhatott volna a hatalmas Audoinnak? A királyok cselekedeteit csak az égi bíró ítélheti el, nem pedig a szegény püspök, aki valójában az uralmon lévő király kegyétől függ, és csak szép szóval, a vallás szelíd igéjével serkentheti királyát a jóra.

- Mit kívánsz tőlem, Frontinus? - vágta el a római császár követének szóáradatát.

- Hidd el, püspök atyám, nem sokat! Aztán amit kérek, az a te javadra, illetve rajtad keresztül az egyház javára is szolgál. El kell mondanod a királynak a császár üzenetét.

- Mit üzent a császár Audoinnak?

- Foglalja el Pannóniát. Vonuljon le egészen a Dravus folyóig. Küldjön követeket Konstantinápolyba, hogy a szövetségi szerződést megköthessék vele. Ha ellensúlyozza a gepidák magatartását, és szakít a frank szövetséggel, akkor a király számíthat arra az évi ajándékra, talán még többre is, amelyet eddig a gepida király kapott a császártól, és természetesen Pannónia

uraként gazdaggá teheti népét. A parancs szerint én nem mehetek a királyhoz. Ezt neked kell megtenned! Nem... Ez sem jó, sokkal jobb, ha írásban közlöd vele a császár üzenetét...

A püspök a fejét rázta.

- A király nem tud olvasni, de a fia, Alboin herceg a latin nyelvet is érti. Én tanítottam - jegyezte meg szerényen.

- Milyen viszonyban van a király a fiával?

- A lehető legjobb a kapcsolat közöttük. A herceg anyja, Rodelinda királyné tavaly ősszel halt meg, a fiú azóta még jobban szereti és tiszteli apját. Audoin már szeretné, ha fiát királyi asztalához ültethetné, ha részt vehetne a thingben, a lándzsások tanácskozásain, de hát ezt nem teheti meg, a szokások nem engedik. A király sem cselekedhet az ősi szokások ellenére.

- A király tehát özvegy? - kérdezte Frontinus, és elégedetten mosolygott.

- Özvegy - válaszolta a püspök csodálkozva, mert nem tudta elképzelni, miért jelenik meg erre a közlésre örvendező mosolygás a császár követének kiismerhetetlen érzelmeket rejtető arcán.

- De miért nevetesz ezen, Frontinus? - kérdezte csaknem megbotránkozva.

- Nem nevetek, csak örülök. Justinianus császár udvarában mindig nevelkednek olyan hercegi vagy királyi házból származó kisasszonyok, akiknek férjhez adása nemcsak Theodora császárné gondja, hanem a császáré is.

- Úgy gondolod, hogy...

- Úgy! Éppen úgy! - kiáltotta a követ. - Az ilyen házasságok jelentik a legtartósabb pecsétet a szövetségi szerződéseken. De most nagyon kérlek, küldj a hercegért. Ha a király válasza megérkezik, azonnal útra kell kelnem!

- Megpróbálom idehívatni Alboint - mondta Victorinus püspök bizonytalanul.

- Nem szeret hozzád jönni? - kérdezte gúnyosan Frontinus.

- Már nem. Megunta a tanulást. A fegyverhordozója, Helmechis azonban mindig szívesen jön hozzám.

- Hagyd, püspök atyám! Nekem a herceg kell vagy maga a király! A király nem jöhet, amikor én nálad vagyok, és te is jobban teszed, ha nem megy a királyhoz. Nem akarom a parancsot megszegni, noha bizonyosnak látszik, hogy a ravasz gepidák, a még ravaszabb herulok segítségével már úgymint mindent megszimatoltak.

- Küldök Alboin hercegért, írok neki, hogy nagyon fontos ügyben maga jöjjön, még a fegyverhordozója se kísérje.

- Így jó lesz! - kiáltott fel elégedetten Frontinus.

Alboin hosszú, szőke haja fénylően ragyogott. Fiatal arca égett, amiért engedelmeskedett a püspök hívásának. Tekintete sötétén lobbant, mintha harag izzott volna benne. Nyúlánk testének szilaj mozdulatai meghatóan fiatalok voltak.

- Hívattál, atyám - mondta csaknem számonkérően.

Ekkor vette észre az idegen pap sötét alakját a terem sarkának árnyékában. Ajka lebiggyedt, elhallgatott. Gunyoros ráncok cikáztak át az arcán.

- Ki van itt? - kérdezte a püspöktől.

- Justinianus császár követe - felelte nagyon csöndesen Victorinus püspök. - Titokban jött, nem keresheti fel a királyt. Neked mondja majd el a császár üzenetét. Talán én felesleges is vagyok - tette hozzá gyámoltalanul, és elhagyta a termet.

Frontinus előlépett. Komoly arca most mozdulatlan maradt. Könnyen meghajolt a herceg előtt, azután hibátlan longobárd nyelven mondta:

- Köszöntelek, Alboin herceg! Az istenkegyelte, szent felség, a fényes tekintetű Justinianus császár titkos követe vagyok. Papnak öltöztünk, hogy elrejtőzzünk az illetéktelenek elől. A nevem Frontinus.

- Én is köszöntelek, követ úr! - csengett Alboin hangja, és a rezgésében izgalom érződött. - Hol tanultad meg a nyelvünket? - kérdezte nyílt csodálkozással.

- A császár szolgálainak sok nyelven kell beszélniük. Én a gepidák és a longobárdok nyelvét tanultam meg. Van, aki a hunokét érti, megint mások a perzsákét vagy a szlávokét. A Szent Palotában minden nyelvet meg lehet tanulni, és meg is kell tanulni.

Ez az alapos, de mégis kitérő válasz elárult valamit a fiúnak abból az ismeretlen világból, amelyet látni szeretett volna.

Frontinus arcára most már egyszer sem futott az a gunyoros mosoly, amely a püspökkel történt beszélgetés során fel-felvillant vonásain. Hidegen és nyugodtan beszélt, kissé bőbeszédűen, mintha magával a királlyal közölte volna gondolatait.

A fiú szinte lenyűgözve figyelte minden szavát, hogy bevéssé, megőrizze az apja számára. Agya lázasan fogadta be és ismételte Frontinus mondatait, de a kiejtett szavak mögött izzó élességgel lángolt fel az ő tudatában egyetlen szó, egyetlen fogalom: Pannónia.

Amikor Frontinus befejezte, ismét meghajolt, majd engedélyt kért, hogy leülhessen. Visszaült a sarokba, és onnan folytatta:

- Szeretném, ha gyors választ kaphatnék tőletek, uram, a császár ajánlatára. Mennél előbb, annál jobb. A császár fővárosa messze van, sok-sok napig kell mennünk, amíg hazaérünk. Megjegyeztél mindent, herceg úr? - kérdezte, és most érződött először egy kevéske gúny a hangjában.

A fiú felfortyant, már-már kirobbant, mert szemtelennek érezte Frontinus kérdését.

- Mindent megjegyeztem - felelte fölényesen. - Justinianus császár szövetséget kínál Audoinnak, a longobárdok új és hatalmas királyának. Feltételei: mi szakítsunk a frankokkal és a gepidákkal, ennek fejében megszállhatjuk Pannóniát. A császár megvonja a gepidáktól az évi ajándékot, és jelentősen felemeli a mi számunkra. A szerződés megkötése végett apám, a király küldjön előkelő embereiből követséget a Szent Palotába, és ha a király hajlandó, vegye feleségül a császári udvarban nevelkedő egyik királylányt.

- Tökéletes, valóban tökéletes! - kiáltotta őszinte meglepetéssel a császár embere, Alboin ugyanis egészen tömör fogalmazásban mondta el azt, amit ő hosszú lére eresztve sokáig magyarázott.

Alboin erre a felkiáltásra gúnyosan felelt:

- Ha kívánod, apám, Audoin király helyett egyetlen feltételt, a házasságkötést kivéve már most megfelelhetek. Jól ismerem apámat. Hajlandó követeket küldeni a császárhoz, és felkészült Pannónia gyors elfoglalására. Most megyek, és elmondok neki mindent úgy, ahogy tőled hallottam.

Sarkon fordult, és gyors léptekkel távozott. Nem is köszönt, mintha a császári követet csak egyszerű eszköznek, szükséges, de csak alantas személynek tekintette volna.

A fiú távozása után Victorinus püspök visszajött. Frontinus még mindig arra nézett, amerre Alboin eltávozott. A meglepetéstől a szája is tátva maradt.

- Hogy tetszett a herceg, követ úr? - kérdezte a püspök mosolyogva.

- Jobban, mint kellett volna - dűnnyögte a választ Frontinus, és a fejét csóválta, majd így folytatta: - Nem vagyok jövőmondó, de már most meg merem jósolni, hogy ez a fiatalember, ez az Alboin herceg lesz valaki. Röviden és velősen beszél, mintha a régi rétoroktól tanulta volna a beszéd művészetét.

- Mondtam már neked, követ úr, a fiatal herceg nem szeret tanulni. Igaz az is, jó esze van, és ha akarja, mindent meg tud jegyezni.

- Az ilyen emberekből nagy uralkodók lehetnek, vagy nagyon csúnyán végzik - válaszolta Frontinus, és a szája körül újra gúnyos mosolygás játszadozott.

Audoin a királyi palotában is régi, kedvelt karosszékekben ült, amikor Alboin lelkesedve mondta el a császári követ ajánlatát. Audoin izgalmában felpattant, és ide-oda járkált a palota nagytermében. Közben beszélt:

- Éreztem, hogy ezek a papok a császár udvarából jöttek, de azt hittem, valamilyen egyházi kérdésben keresik fel a püspököt. A papokkal mindig törődnünk kell, fiam! Ha a császár barátai vagyunk, akkor a régi, a niceai kereszténység papjaival, ha ellenségei vagyunk, akkor a keleti gótok papjainak tanításait kell vallanunk. Jegyezd meg, Alboin, a vallás is politika! Hogy melyik az igazi vallás, úgy tetszik, azt a papok sem tudják. Miért tudjuk akkor mi, királyok, akik semmiképpen sem vagyunk tudós papok? Szép volt a régi vallás is. A nép még sokáig azt vallja majd a magáénak, de mi már nem hihetjük, amit atyáink, őseink hittek.

Visszaült a vadbőrös karosszékebe. Sötét szemének máskor hideg és kemény tekintete most meleg és lágy fénnel tapadt szeretett fiára. Most boldognak látszott. Az a csalóka gondolat ejtette rabul, hogy nem él hiába, mert olyan okos, szép és erős fia van, akiben újjászületik ő maga, és ezért tovább él majd a fiában és annak utódaiban.

- Mondd el még egyszer, fiam, mit üzent a konstantinápolyi császár!

Most már nem is az üzenetre volt kíváncsi, hiszen mindent megjegyzett alaposan, hanem a fiát, ezt a viruló, fiatal csodalényt, mert csodalénynek tartotta, őt akarta hallani, az ő kedves hangját, hangjának gúnyos csengését, ahogyan a keselyűábrázatú álpapot, az istenkegyelte földi istenség követét utánozza.

Alboin ismerte apját, tudta, érezte, miért beszélteti újra, ezért még mulatságosabban hangsúlyozta az „istenkegyelte felség” kifejezést és a követ mondókáját.

De akárhogy is gúnyolódtak a Szent Palota emberén, Pannónia megszerzése nem volt tréfa, ezért mindent érdemes volt elvállalni, még azt is, hogy Theudepert frank királyt, aki Wacho leányát, Wisigardát vette feleségül, maguk ellen fordítsák, pedig Theudepert fia, Theudebald is egy Wacho hercegnőt jegyzett el, Walderadát.

Wacho azonban már régen nem volt az élők sorában, ezért a gepida szövetség is felbomlott, noha eleinte szoros volt, hiszen Elemund gepida király leányát, Austrigusát maga Wacho király vette feleségül annak idején.

Mindezek a régi dolgok átvillantak Audoin agyán; a frank-gepida-longobárd szövetség már régen felbomlott, és Theudepert a gótokat is becsapta. A császár, az mégiscsak császár, tőle

lehet megkapni Pannóniát, és ő, a király, megígérte a hercegeknek, megígérte az egész népnek, hogy megszerzi.

Amíg Alboin színesen utánozta Frontinust, addig a fia szavaival párhuzamosan mindezeket végiggondolta, és tüstént határozott.

- Menj vissza a püspökhöz, fiam! Mondd meg a követnek, hogy örömmel fogadtam a császár, az istenkegyelte felség ajánlatát, és a királyleányt is rátehetik pecsétnek a megkötendő szerződésre. Követeimet, amilyen hamar lehetséges, elküldöm a Szent Palotába. De nekem is van egy feltételem.

- Micsoda? - kérdezte Alboin.

- Ezt jó, ha már most megtudja a követ is, és majd a császár is. Ha a gepidák a szerződés miatt megtámadnának minket, a császár haddal segítsen bennünket, hogy mindenképpen megtarthassuk Pannóniát!

Alboin felkiáltott örömeiben:

- Tőled érdemes tanulnom, atyám! De mielőtt visszamennék a városba, én is szeretnék kérni tőled valamit.

- Ha teljesíthetem, akkor szívesen teszem.

- Elmehessek én is a követséggel! Szeretném látni a császár fővárosát!

Audoin arcára árnyék futott.

- Nem szívesen egyezem bele, fiam - mondta lassan. - Nemcsak azért, mert veszélyes ilyen hosszú útra kelned, hanem azért is, mivel könnyen ott foghatnak a Szent Palotában túszként.

- Csak a kísérők egyik katonájaként mennék, atyám. Ki tudja a császár udvarában, hogy én a te fiad vagyok?

- A császár udvarában mindent tudnak. Ezt még Wacho királytól hallottam, de mondta Winifred is, aki járt Konstantinápolyban. A nagy birodalom minden részéből és a szomszédos államokból a fővárosba érkeznek a kémek jelentései. A császárnak olyan kulcsa van, amely minden lakatot, minden zárat, minden ajtót kinyit. Ez a kulcs a solidus, a jó aranypénz. Ebbe mindig egyforma súlyú aranyat tesznek a pénzverők. Az arany nagy úr, fiam! Én is elfogadom majd a császár ígért ajándékát, az aranyat.

- De te, atyám és királyom, nemcsak aranyért lépsz a császárral szövetségre. Te Pannóniáért küldesz követeket az istenkegyelte felséges földi istenhez. Ez a földi isten valóban hatalmas lehet, Victorinus püspök is sokat beszélt a hatalmáról, de én a személyét nem becsülöm sokra.

- Miért, fiam? - kérdezte Audoin csodálkozva.

- Azért, mert maga nem tesz semmi csodálatosat. Nem ő vezeti a seregeit, hanem a vezérei. Nem ő tervezi a templomokat, a palotákat és a várfalakat, hanem a mérnökei. Nem ő gondolja ki, mikor mit kell tennie, hanem mások, a tudósok és tisztviselők százai vagy talán ezrei. Victorinus egyik papja járt a császár fővárosában, tőle sokat tanultam.

Audoin boldogan felnevetett. Tetszett neki ez a felhevült fiatalember, akiben lobogott a cselekvés vágya, a fiatalság szent hevülete, annál is inkább, hiszen a saját fiában láthatta mindezt.

- Azért sokat tesz, fiam, a császár. Én is tudok róla, nekem is vannak kémeim, ha nem is tudom olyan jól megfizetni őket, mint Justinianus. A császár sokat dolgozik; azt mondják, éjjel-nappal asztalánál ül és ír. Mindent maga szeret elintézni, hiába van annyi tisztviselője.

Látod, fiam, én írni sem tudok, mások segítenek, ha írnom kell. Mi kis nép vagyunk, parányi a földünk a császár birodalmához hasonlítva. Ne légy heves, fiam! Te még igazán nem tudod megítélni a császárt.

- Igazad van, atyám és királyom - válaszolta Alboin ravaszkodó megadással. - Éppen ezért engedj el a követekkel a császár fővárosába! Nem hiszem, hogy túszként ott tartana, hiszen a barátságodat keresi, és hátha ők sem tudnak mindent. Egy kísérő legényben nem könnyű felismerni a király fiát, ha a követek hallgatnak róla.

- Nem bánom, fiam - egyezett bele Audoin. - Éppen olyan nyakas vagy, mint én voltam ifjúkoromban.

V.

Reggelente már könnyű, kékes párák foszladoztak a pannon mezők felett, az ős azonban még messze volt. Az erdők leheletében meleg illatok éreződtek, a nap is forrón sütött.

Audoin követsége készülődött. A palotában gyűltek össze, és beszéltek meg a tennivalókat. Négy főember készült útra kelni. Winifred lett a követség vezetője, Zotto és Authari mellett pedig a scarabantiai püspök személye adta meg a követség keresztény jellegét. A három legnagyobb fárát a három főember jelentette: Zotto a Gausus, Winifred a Warnefrid, Authari az Authereni fárát tagjaként jutott a követség tagjai közé. Mindhárom nemzetség képviselője maga választotta ki fegyveres kíséreit, és gondoskodott ellátásukról. Zotton kívül azonban senki sem tudta, hogy valahol a Dravus folyó partján Alboin és fegyverhordozója is csatlakozik majd a követekhez.

Alboin a követség indulása előtt egy héttel eltűnt a székhelyről. A nemzetségek legfiatalabb fegyveresei, akiknek ő volt a vezérük, sem tudták, hová lett. Vele együtt távozott Helmechis és a fiatal fegyveresek közül a Lething fárából származó Peredeo. Ez a legény nem sok vizet zavart, lassan forgott az esze kereke, de a negyven fiatal között ő volt a legerősebb. Pusztá kézzel fojtott meg egy barnamedvét, és az elejtett súlyos vadkant egy alkalommal a vállán cipelte be falujába. A különben mélabús mosolyú, csaknem fekete hajú fiatalember elütött a szőke és világosbarna hajú többségtől, és fényes, fekete szeme úgy csillogott, mint a vadállatoké. Lomha járása, hatalmas izmai esetlennek mutatták, noha fürgébb és gyorsabb tudott lenni a soványaknál. Egyébként jámbor volt, és a kötekedést is eltűrte, mert tudta, ha megüt valakit, az talán csak a másvilágon tér magához. Ezt a Peredeót választotta Alboin társául Helmechis mellé.

Úttalan utakon lovagoltak dél felé, kikerülve a longobárd településeket éppen úgy, ahogyan az őslakók kőházait, megmaradt vagy félig elpusztult villáit, kisebb-nagyobb településeit.

- Hová megyünk, Alboin? - kérdezte nyugtalanul Helmechis, de Alboin nem válaszolt a többször is feltett kérdésre. Nem hallgatott Peredeo nyugtalan sóhajtásaira sem. A jámbor óriás pedig sokszor fújtatott lova hátán ülve, nagyokat sóhajtott, unatkozva a hosszú úton, nem értve a különös bujkálást, az emberlakta tájak gondos elkerülését. A nagy kitérők miatt sokáig tartott, amíg a Dravus partjához értek.

- Keressetek gázlót! - parancsolta Alboin.

- Átkelünk a folyón is? - hüledezett Helmechis, és a kíváncsiság most már az oldalát fúrta.

- Átkelünk! - kiáltotta Alboin, és harsogva felnevetett.

- De hát hová megyünk? - kérdezte most már nyugtalanul Peredeo is, és nagy, húsos, széles orrával beleszimatolt a párás hajnali levegőbe.

- Majd ha odaát leszünk, megmondom - felelte Alboin, és tovább somolygott titkolódzva.

Helmechis fázott, ahogy a folyó szürkén hömpölygő árjára nézett. Egy rossz, elhagyott halászkunyhóban éjszakáztak, és a hús hajnalban alig melegedtek meg annál a tűznél, amelynél az elejtett nyulat megsütötték.

- Igazán át akarsz kelni a folyón, Alboin? - kérdezte ekkor a hallgatag Peredeo.

- Megmondtam - felelte komolyan a herceg.

- Akkor segíték - mondta Peredeo, és tüstént munkához látott. Hatalmas fatörzsek pusztultak a folyó partján, gyökerüket kimosta a folyó árja, és a vihar ledöntötte őket. Ezeket hordta egymás mellé Peredeo, majd a halászkunyhóban talált kötéllel tutajjára kötözte a törzseket.

- Másszatok a tutajra, és fogjátok a lovak kantárját! - kiáltotta, maga pedig begyalogolt a folyóba, maga mögött húzva a rögtönzött tutajt, amelyet azután egy hosszú rúddal, a kunyhó egyik cölöpjével kormányzott a túlsó part felé.

Lassan haladt a tutaj, a lovak a fáradtságtól majdnem belefulladtak a vízbe, mire a túlsó partra értek, ahol sokáig pihentek.

- Most beszélj, Alboin! Hová megyünk hát? - kérdezte Helmechis.

- Bizony, mondd már meg! - kérlelte Peredeo is.

- Megmondom, ahogy ígértem. Justinianus császár fővárosába.

- Hová? - kérdezte hitetlenkedve Helmechis, mint aki nem jól hallotta a választ.

- Megmondtam. Velem jöttök a császár fővárosába, Konstantinápolyba vagy másképpen Bizáncba.

- Nem tréfálsz, Alboin? Gondolod, hogy mi hárman eljutunk oda? Aztán mit mondunk ott? Miért jöttünk?

Alboin ránézett a hitetlenkedő Helmechisre.

- Audoin király követei leszünk mi is mind a hárman. Jobban mondva a követek kísérői.

- Atyád követei? De hiszen a követek...

- Igazad van, a követek mások, de mondtam már, mi a követek kísérői leszünk. Csak Zotto tudja, hogy mi is megyünk. Senki sem tudhatja azonban, hogy én Alboin vagyok. Mától kezdve nem vagyok Alboin, és a követek sem hívhatnak a nevemen. Ti sem. Értettétek?

- Hát hogyan nevezzetek, Alboin? - kérdezte elképedve a jámbor Peredeo.

- Hívj Letunak! Bánom is én - nevetett Alboin. - Csak aztán mindketten így nevezetek, amíg a császár udvarában leszünk.

- Érted ezt, Helmechis? - fordult a fegyverhordozóhoz Peredeo.

- Most már értem. Nem kell tudnia a császárnak, hogy a longobárd király fia is a követség tagjai között van. Igazam van, Letu? - kérdezte Albointól.

- Ahogy mondod - kacagott a herceg Peredeo rovására. - Csak arra kell vigyáznunk, hogy az a Frontinus atya, az a papruhás udvari ember meg ne lásson.

Peredeo most már csak magában füstölgött:

„Letu, Letu! Hát nem bánom, légy Letu, ha ez jobban tetszik.”

Elhagyták a cserjés partot. Mögöttük hullámszórt az ezüstmébú fűzfák szélben bókoló koronája. A széles berekben tuskós fejű bogáncsok ringatóztak a bakszakáll fehér ernyőinek társaságában, majd mogoróbokrok következtek, ágaikon lassan érő termésükkel.

Jószagú volt a reggel. A berek erdőbe vészett el, amelynek szélén vénségben pusztult ősfák gyökértuskói száradtak a combig érő magas fűben. Hamvas nyárfákat haragoszöld tölgyek követték. A harmatos földön jól látszottak a vaddisznónyomok, a súlyos testű kanok agyagainak túrásai, ahogy a sulyom édes gyökereit keresték a puha földben. A távolabbi nádas felett halászsas lebegett mozdulatlan szárnyain, csobbanva felbukó pontyira lesve. A bozót szélén két őz baktatott lassú ügetéssel. Az őzbak sötét fejdíszét egy tölgy derekához dörzsölte, de a suta megriadt a három legénytől, és fehér fenekét villantva becsörtetett a bozótba, mire a bak is nagyot ugrott, hogy menten nyoma vészett.

Alboin nem törődött most az állatokkal. A folyó holt ága mellett lovagoltak, egyenesen délnek tartva. Tőlük balra súlyos testű vaddisznók tápázkodtak fel a sárból, és a lovak dobogásától megriadt csíkos testű malacikkal együtt csörtettek tova az embermagas páfrányok sűrűjébe.

Alboin hirtelen állította meg lovát. A holtág sötét, szürke vize súlyos mozdulatlanságban fénylett olvasztott ólomként. A fiú a meder közepére nézett, ahol karó vége meredt ki a vízből. A karóra kötözött varsa pereme is ki-kibukott a vízből, meg-megrezzenve, majd alámerülve és újból felbukkanva.

- Nagy hal lehet a varsában! - szólalt meg Peredeo szakértelemmel, és a sült halra gondolva összefutott a nyála.

- Bánom is én a halat - legyintett bosszúsan Alboin. - De ha itt varsa van, akkor embereknek is kell lenniük, méghozzá nem is rómaiaknak, nem jámbor provinciálisoknak, hanem másoknak. Talán gepidáknak vagy a hunok maradékainak vagy szökött szolgáknak, rablóknak. A rómaiak városokban laknak.

- Akkor jó lesz, ha kinyitjuk a szemünket! - óvta társait Helmechis, és nyomban a fegyvereket vizsgálta. - Itt a pajzsod, Letu!

Letu, azaz Alboin azonban nem nyúlt a pajzsért, hanem villámgyorsan leugrott a lováról.

- Szálljatok le! - suttogetta társainak.

Tüstént engedelmeskedtek. A lovakat elrejtették a sűrűben, maguk pedig a fák törzséhez lapulva várakoztak.

- Láttál valakit? - kérdezte Helmechis suttogetva.

- Láttam - felelte Alboin. - Arra illant el... - És a bokrok felé mutatott. - Bőrruhás, alacsony ember volt. Lehet, hogy tőlünk ijedt meg, de az is lehet, hírt visz rólunk a társainak. Az utat kellene elérnünk, azt az utat, amely Mursából vezet a síkságon át dél felé. Van ilyen út, ezen akarnak apám követői is menni. Valahol erre lehet, hiszen láttuk a római várost.

Peredeo felemelte kezét. A suttogetás elhallgatott. Az óriás legény fülelt. Arcából izgatottan meredt felfelé nagy orra. Balra nézett, nem arra, ahol Alboin az elsurranó bőrruhást megpillantotta.

Csönd volt, csak az erdő, a berek, a bozót apró neszei hallatszóttak: madársurranás, pittyegés, levélzörgés, szélsuhogás. De Peredeo mást is hallott, a kúszó emberek súrlódó neszt, az avar zörrenő, finom csörgését, apró ágak halk reccsenését. Lomhának tetsző testének izmai meg-

feszültek, ugrásra készen hajolt előre. A másik kettő csak őt figyelte, tudták, olyan füle van, hogy meghallja a vakond neszezését is a föld alatt.

Aztán ők is hallották az ágak apró reccsenéseit innen is, onnan is, balról és velük szemben.

Peredeo intett, hogy hasaljanak le, maga is elnyúlt a puha, zöld mohán, még ki is nyújtózodott, mintha pihenés végett feküdt volna a mohaszőnyegre, de fekvés közben is izzó tekintettel figyelte a bozótot.

Alboin és Helmechis még semmit sem vett észre, amikor Peredeo hiúzként ugrott fel, rávetve testét két bőrruhás, alacsony emberre, akik törrel a kezükben kúsztak feléje.

Egy pillanat múlva vad ordítás verte fel a csendet, a kés már nem volt a támadók kezében, maguk pedig csak vergődtek üvöltözve az óriás legény markában. Peredeo úgy verte össze őket, hogy félájultan, elalélva vergődtek a lábainál fetrengve.

Erre a nem várt eseményre felüvöltöttek az ismeretlen támadók, fegyvereiket azonban nem használhatták, mert Peredeo maga előtt tartotta megnyomorított ellenfeleit, akik már csak hörögni tudtak habzó szájjal, sohasem hallott, ismeretlen nyelven dadogva.

A támadók hatan voltak, és a megmaradt négy félmeztelen, rongyokba csavart fiatalabb futni kezdett arrafelé, ahonnan jöttek.

- Hagyd őket, Peredeo! - mondta Alboin. - Ezek csak félelmükben támadtak. Talán a varsáikat féltették tőlünk...

Peredeo elengedte a két vézna testű, bőrruhás öregebb embert. Az egyik ájultan zuhant a földre, a fiatalabb sírva-jajgatva borult az öregebb zúzott testére, és zokogva keltegette.

Helmechis latinul próbált beszélni velük, de a jajgató ember nem értette.

- Gyerünk tovább! - parancsolta Alboin. - Ők támadtak, nem mi. Ha rájuk megyünk, rosszabbul is járhattak volna.

Ahogy továbbmentek, üresen hagyott vályogkunyhókra bukkantak, amelyek körül vöröses szőrű, csúf kutyák ugattak, de nem mertek közelükbe jönni, akárcsak a sűrűbe menekült gazdáik, asszonyaik és gyermekeik.

Végre kivergődtek az erdőtől és a bozotos berekből. A jobb parton Mursa romos házai fehérlettek, leégett tetők, kormos házfalak; de látszottak ép házak is, és a házak között emberek jártak, azok vagy azok utódai, akik túléltek az elsuhant évtizedek vad viharait, hunok, gótok, herulok, kvádok és más hódítók dűlásait. Talán pannonok, talán rómaiak vagy mások ivadéakai lehettek.

Alboin szemben állt a várossal, amelynek megrongált falai még mindig védelmet nyújthattak.

- Mi már nehezen költözünk ilyen kőházakba szólalt meg Helmechis.

- Megfulladnék bennük - dörögte Peredeo, és legyintett.

- Talán nem is lehet olyan rossz egy új és szép márványpalota - mondta váratlanul Alboin. - Justinianus császárnak sok-sok palotája van, majd meglátjátok, ha fővárosába érünk. Bizonyára jól él bennük, és nem fuldoklik.

Ott maradtak egész nap közel a folyó partjához. Már esteledett, amikor észrevették az érkező követeket, akik a Dravus túlsó partján ütöttek táborn.

- Keressünk mi is alvóhelyet! Álmos vagyok - mondta ásítva Peredeo.

Mire besötétedett, megvolt a szállás is. Peredeo elhagyott kunyhóra bukkant a nádas szélén. A lovakat megbéklyózták, hogy el ne kószáljanak, elsárgult fűvet szedtek, és arra dőltek le, de megegyeztek abban, virrasztani fognak felváltva, ne érje őket váratlan meglepetés. Alboin vállalta az első őrködést.

Reggel a mursai révész háromszor is fordult nagy kompjával, mire áthozta a követség valamennyi tagját. A vén révésznek Szirax volt a neve, aki a fiaival serénykedett a komppal.

- Az őszám valahonnan Kappadókiaából való örmeány volt, de már a nagyapám is latinul beszélt - magyarázta Szirax révész Victorinus püspöknek. - Nekem már a nagyapám is keresztény volt - mondta büszkén.

- Merre menjünk? - kérdezte a püspök.

- Egyenesen menjetek délre a Savus folyó partjaig, atyám! A Savuson túl már a császár földjére értek. A császárhoz igyekvő követeket talán a gepidák sem merik feltartóztatni. Inkább a kóbor rablóktól kell óvakodnotok, de hát elég fegyverest visztek magatokkal. Pax tecum, pax vobiscum! Béke veled, béke veletek!

- Procedamus in pace! Menjünk hát békével! - búcsúzott Victorinus püspök a keresztény révésztől.

Audoín király követsége megindult a Savus folyó felé a régi úton, amely sokkal rosszabb volt, mint a Pannónia provincia útjai. A lovasok élén Zotto és Winifred lovagolt, mögöttük két lovas papja között Victorinus püspök ült szelíd, nehéz lován, a menet végén pedig az Authereni fírá legényeit Authari herceg vezette utóvédként. A szolgák a tartalék lovakkal a menet közepén mentek. Ezekre a lovakra rakták a szükséges élelmiszert, a fegyvereket és a nehéz börtakarókat.

Az új király, Audoin még ajándékokat is küldött a császárnak, a longobárd ötvösök remekét, egy állatfejjel díszített, ezüstberakással ékes aranyfibulát. Ezt az ékszert Winifred herceg vitte saját tarsolyában.

Alboin és két kíséője jó messzire lovagolt előre a dél felé vezető úton. Reggeli szél búgott a hamvas nyárfák és füzek levelei között. Távolabb a síkságon mocsári tölgyerdő, öles zsombékosok, vén kőrisfaliget, haragoszöld nádas, áthatolhatatlan kákás, szittyós, páfrányos, békarokkás, bokros vadon húzódott. Fölöttük az égbolt óarany ragyogása hintette békéjét az egész tájra.

Amikor Winifred herceg a három fegyveres lovast az út szélén megpillantotta, egyetlen mozdulattal állította meg lovát.

- Nézd, Zotto! - kiáltotta izgatottan. - Fegyveresek állják az utunkat. Vajon kik lehetnek? Minket figyelnek...

- Longobárd harcosok - felelte komoly nyugodtsággal a Gausus fírá új hercege.

- Ne tréfálj, Zotto! Miképpen kerültek volna ide, ilyen messzire, longobárd harcosok?

- Audoin király parancsára. Nézd meg a bokájukat! Láthatod rajtuk a fehér lábtekeresztet.

- Látom - mondta csöndesen Winifred, és megindította lovát.

- Longobárdok! - kiáltotta most az egyik legény örömmel, és a kiáltás végigfutott a hosszú meneten az Authereni fírá legényeinek utolsó soráig.

- Alboin és kíséői - nevetett Zotto. - Úgy látom, Helmechis és a bivalyerős Peredeo társaságában csatlakozik hozzánk a fiatal herceg.

- Velünk jönnek a császárhoz? - kérdezte Winifred hitetlenkedve.

- Velünk, de titokban. Majd megtudjuk Albointól, hogy milyen nevet választott magának. A császár a szövetségünket óhajtja, de azért jobb, ha nem sejtí, hogy a király fia is a követséggel utazott. Alboin különben a te kísérőd lesz, herceg. Tud latinul, a betűket is ismeri Helmechisszel együtt. Peredeónak is hasznát veheted. Őt legénnyel felér, ha verekedésre kerül a sor. Audoin parancsa szerint mindhárman neked tartoznak engedelmeskedni, mintha szolgálid lennének.

Alboin és két társa tisztelettel köszöntötte a követség vezetőit, főképpen Winifredet.

- Herceg úr - mondta Alboin Winifrednek -, egész úton a szolgálod leszek. A nevem Letu, és a Gausus nemzetségből származom. Fogadd a két másik fiút is szolgálatodba! Tudom, megleszel elégedve velünk.

- Remélem magam is - válaszolta Winifred, aki kissé neheztelt azért, hogy éppen vele nem közölték Alboin csatlakozását a követséghez.

A vezetők mindenkinek tudtára adták, hogy Alboin hercegnek ezután Letu a neve, és aki elárulja, hogy kit rejt ez a név, az a legsúlyosabb büntetéssel lakol.

Lassan haladtak dél felé. A reggel hűvös volt, a napot eltakarták a lomhán szálló gomolyfelhők. Mögöttük a folyó felett fehéren foszló, könnyű párák lebegtek, a dombokon zöldeskéken nyújtózkodtak a fák. Az erdő zöld szegélyként övezte az út két oldalát. Nagy, odvas szemű bükkök, göcsörtös ágú cserfák álltak őr bozontos lombkoronáson.

Winifred hökkenten parancsolt megállást. Az út lassú ívű hajlásában mozdulatlan hadirendben álltak a sirmiumi herceg gepida és herul lovasai. Lándzsáik úgy meredtek előre, mint egy roppant sündisznó vashegyű tuskéi. Római sisakok fedték a gepida testőrök fejét, és római meztelen kard ragyogott a kezükben. Az egész sereg mozdulatlanul állt, némán, szinte megdermedve. Az út két oldalán, az erdő fáinak között pedig gyalogos íjászok és parittyások tömör, ugyancsak mozdulatlan sorai látszottak.

Victorinus püspök és Authari herceg is előrelovagolt. A négy vezető szótlan izgalommal szemlélte a követségnél legalább tízszer nagyobb, fenyegetően felsorakozott sereget.

- Megütközni velük örültség lenne! - törte meg az izgalmas csendet Winifred herceg. - Mi követségbe megyünk, nem pedig harcolni a gepidákkal.

- Ki érti jól a nyelvüket? - kérdezte Authari herceg, aki egyébként kevés beszédű férfiú volt.

- Tudtommal közölünk igazán senki - válaszolta Winifred. - De a vezérük, aki talán maga Turismod, a sirmiumi herceg, Turisind fia, érti a rómaiak nyelvét. Megpróbálom - mondta elszántan, és fegyvereit lerakva, teljesen fegyvertelenül maga lovagolt a gepida vezér elé.

Amikor a gepida vezér meglátta, hogy Winifred lerakja fegyvereit, és békés szándékkal közeledik, ő is átadta római kardját fegyverhordozójának, majd elébe lovagolt a közeledőnek.

Winifred jól sejtette, a gepida vezér a sirmiumi herceg volt. Magas alakja büszkén egyenesedett a ló hátán. Szép arcán mozdulatlanok maradtak vonásai. Sötétbarna haja dúsan omlott alá sisakja alól a vállára.

Két lóhossznyira álltak meg egymással szemben. Winifred nem vette észre, hogy Alboin, ugyancsak fegyvertelenül, a nyomában lovagol, mintha árnyéka lenne.

- Winifred vagyok, a Warnefrid fára hercege - mutatkozott be latin nyelven. - Nem tudom, uram, ki vagy, és miért állod el nagy seregeddel utunkat. Ez a föld már a római császár földje, aki meghívott bennünket. Ha a császár embere vagy, nem tartóztathatod fel az ő vendégeit; ha

nem állsz a császár szolgálatában, akkor a császár földjén még inkább jogtalanul állítasz meg seregeddel minket.

- Turismod vagyok, a sirmiumi herceg. Azért álltam el az utadat, mert engedély nélkül léptél az én földemre.

- Sirmium is a császáré, úgy tudom, nem mondott le róla. Egyébként ha most te vagy e földnek az ura, akkor sem léptünk a földedre, mert a Dravus túlsó partján jöttünk, és mióta a gótok kivonultak innen, nincsen meghatározva, hogy melyik föld kié. Mi úgy tudjuk, hogy minden föld a római császáré, és Itáliát is a császár adta ajándékba a gótoknak.

Turismod megsötétedett arccal hallgatta a longobárd herceg pontos és világos érvelését. Lassan forrt benne a méreg, és hamarjában nem is tudta, mit mondjon.

- Nekem azt jelentették, megsértetted országom határát. Ez az oka annak, hogy elálltam utadat.

- Még ha így is történt volna, de nem így történt, akkor sem illik ilyen kis követséget ekkora sereggel megállásra kényszeríteni. Mi nem törtünk rátok, ilyen csekély kísérettel ezt nem is tehetnénk, még akkor sem, ha ez lenne a szándékunk. Éppen ezért tisztelettel kérlek, engedj utunkra bennünket, mert Justinianus császár tudja jövetelünket, és vár bennünket.

- Miért mentek a császárhoz? - kérdezte Turismod, de meg is bánta a kérdést azon nyomban, hiszen érezte, ostobaság ilyesmit kérdezni egy követőtől.

Winifred arcán gúnyos mosoly suhant át, mielőtt ezt válaszolta:

- A császár felszólította Audoin királyt, hogy küldje el követeit udvarába. A király ennek a kérésnek tett eleget. Konstantinápolyban bizonyosan közölni vagy közölni fogja velünk, milyen kívánságai vannak.

- Audoin király bitorló! - kiáltotta most haraggal Turismod. - A ti igazi királyotok az utolsó Lething, Hildigis, aki atyám vendégbarátságát élvezi!

- Audoin királyt a thing egyhangúan választotta meg a longobárdok királyának. Én adtam kezébe a vasjogart.

Amikor a gepida herceg kísérői észrevették, hogy Alboin követi Winifredet, Turismod fegyverhordozója is követte urát. Ez a fegyverhordozó fiú herul volt, Tufa herceggel menekült Turisind udvarába.

- Uram, Turismod! - szólalt meg a herul fiú. - Audoin fia, Alboin herceg áll a követ mögött.

Winifred nem értette meg egészen a herul fiú szavait, Alboin is csak a saját nevére figyelt fel.

- Te vagy a bitorló fia? - fordult most latin nyelven Alboinhoz a sirmiumi herceg.

Alboin arca megsötétedett a haragtól. Szilaj göggel válaszolta:

- Ha én a bitorló fia vagyok, akkor te mi vagy? Elemund gepida királyt Turisind, a te apád lökte le a trónról. Elemund fia, Osztrogota herceg, a gepida trón várományosa az én apámnak, a nagy Audoinnak vendégbarátságát élvezi Scarabantia város mellett épült palotájában. Osztrogota nem lázit ellenetek, de Hildigis annál jobban ellenünk. Azért hagyta el a császár udvarát is, hogy a ti segítségetekkel űzze el a gyermek Waltarit, aki helyett az atyám kormányzott.

- Egészen addig, amíg megölette. Megmondta Tufa herceg.

- Hazudsz, Turismod! - kiáltotta Alboin. - Elhitted Tufa rágalmaid.

Winifred elképedve hallgatta a két hercegfi dühös szópárbaját. Attól félt, Turismod elveszti a fejét, és mindnyájukat lemészároltatja.

- Menj a helyedre! Parancsolom! - kiáltott rá Alboinra, aki zavartan elkotródott, annál is inkább, mert ráébredt, maga leplezte le önmagát a herul fiú szavára, ahelyett hogy tagadta volna kilétét.

- Herceg úr! - fordult Winifred Turismodhoz. - Ne törődj egy ostoba fiúval! Nem is vettem észre, hogy utánam lopakodott. Mi, férfiak, meg fogunk egyezni. Engedd meg, hogy tisztelettel engedelnyedet kérjem a továbbvonulásra! Te atyádnak, a nemes Turisindnak engedelmeskedel, én pedig Audoinnak, a királynak. Mást nem tehetünk. Tudom, te is keresztény vagy, én is. Követségünkben van Victorinus, a scarabantiai püspök. Mi békés követek vagyunk. Engedd meg, hogy találkozásunk emlékére evvel a fibulával megajándékozzalak! - Azzal a mellén fénylő szép aranyozott ezüst ékszert lekasztotta, és mosolyogva nyújtotta át a szavaitól lecsillapodott sirmiumi hercegnek.

- Mehettek, Winifred herceg - mondta Turismod. - Csakis a te kedvedért. Látszik, hogy előkelő és nemes úr vagy. Nem olyan, mint az a szemtelen taknyos, akinek a nevét sem óhajtom kiejteni...

Turismod visszalovagolt seregéhez. Pattogó vezényszavai hallatszottak, mire a lovasok gyors vágtatással tűntek el az útról. A gyalogosokat is elnyelte az erdő.

A követség folytathatta útját, átkelve a Savuson, most már a bizánci császár földjén, és legfeljebb rabló törzsektől, kóbor szökevényektől kellett félniük.

Winifred szótlanul, komoran lovagolt. Csak napok múlva, az első hosszabb ideig tartó pihenőhelyen, Moesiában, a Traianus császár hídja mellett újból felépített őrtoronynál, Theodora tornyánál mondta megrovóan Alboinnak:

- Még sokat kell tanulnod, Alboin! Az embernek sokszor le kell győznie önmagát, ha győzni akar másokon. Csaknem elrontottál mindent. Ha ez az ostoba gepida nem olyan hiú, és én meg nem alázkodom, most talán mindnyájan ott feküdnénk vérbe fagyva a Savus folyó közelében az országúton...

VI.

Nem látott mást, csak a tengert, a vakító fényű víztükröt, amelyben az égboltozat azúrkék arca visszfénylett. Érezte a langyos leheletű szellő cirógatását az izzó hőségben, és figyelte a fehér csipkés kék habok csillámlását. A part köves volt, és a kövek réseiből húsos levelű agavék nőttek ki.

Nem nézte a ciprusok vastag, szürke törzsét, a karcsú pineák kíváncsi koronáját, a hallgatag tamariszkuszok szomorú lombját, a vad babérbokrokat, sem a pompázatos kertekben villogó, márványoszlopos villákat, csak a tengert, amelynek nyers, sós ízét csaknem az ajkán érezte.

Alboint megbűvölte a tenger. Nem hallotta meg, hogy hívják már, mert a városba kell menniük, csak állt, és nézett elmerengve a roppant víztükrre, amelyet sohasem látott, és alig tudott elképzelni is.

A vízen kék és rózsaszínű bárkák ringtak, és a kikötőből éppen kifutottak a dromonok, a nagy hadihajók, aranyozott orruk szikrázott a víz felett, vitorláik a szivárvány színeiben ragyogtak.

Szilaj vágyat érzett, szenvedélyes forróságot, hogy egyszer ő is egy nagy hajón legyen, és ringjon a kék habok végtelen útján, messze-messze indulva. Érezte a délvidéki nap csontot melegítő perzselését, és látta, hogy ebben az erős fényben, ezen az idegen tájon minden tárgynak, fának és sziklának szurokfekete az árnyéka.

Winifred parancsára mennie kellett tovább. A kíséret tagjai nem mehettek a városba. Csak a négy követnek adtak engedélyt a nagy falakkal kerített fővárosba lépésre. Mindegyik követ egy-egy kísért vihetett magával. Winifred mellé Alboin, Zotto mellé Peredeo és Authari mellé Helmechis került. Victorinus püspök mindkét papját magával vihetette.

A külügyek vezetőjének Gregoriosz nevű hivatalnok várt őket a város kapujában. Sima képű eunuch volt Gregoriosz, aki csak úgy csöpgött az udvariasságtól. Mézesmázos beszéde mögött azonban érezni lehetett a határozott utasításokat.

- Hercegségek szabadon járhatnak a városban, de előbb mindig szíveskedjetek velem közölni szándékotokat, mert a nagy városban számtalan veszély fenyegeti az idegent, és ezért első sorban engem vonhatnak felelősségre, ha valamilyen baj érhetné hercegségeteket.

Az ilyen nyakatekert mondatokat sima arcán játszadozó udvarias és édeskés mosollyal kísért.

Második mondata már a császárt dicsőítette:

- Hercegségeknek végtelen kegyben is része lehet, ha netán az isteni szentség, a szent birodalom császára, Krisztus helyettese fényességesen ragyogó kegyes tekintete elé járulhattok.

Alboin a kapu feliratát olvasta Gregoriosz szóáradatának hallgatása helyett: „Krisztus Isten, őrizd meg városodat a háborúktól és minden rossztól, és zúzd szét diadalmasan ellenségeidet!”

Gregoriosz tovább beszélt:

- Az isteni szentség hatalma végtelen. Az óriás falakon nem tud áttörni a legvadabb ellenség sem, ha netán mégis meg tudná közelíteni a fővárost, a Beszélő tornyok hírt adnak közeli-
déséről. A Héraklész-torony úgy épült, hogy annak tetejéről az ellenségről mindent megtudhassunk.

A hivatalnokon meglátszott, hogy rendszeres kiképzésben részesült, és feladata szerint a birodalom katonai erejének hangoztatásával kellett a barbár követeket elkápráztatnia. Ezért hadarta tovább a mondókáját:

- Védőművek húzódnak végestelen-végig a roppant birodalom határain, ez a citadellák rendszere. Túl a tengeren kezdődnek az erődök, amelyek Egyiptomon át vezetnek, és folytatódnak az Eufrátesz folyó mentén, az örmény heglánc gerincén, a Fekete-tenger partján, valamint a Danuvius folyónál. Ezek az erődök elzárják az utakat, uralkodnak az egyes vidékeken, s még az ország belsejében is megtalálhatók második és harmadik védőgyűrűként. Itt pedig a vár, az Akropolisz, alatta láthatjátok majd a katonai negyed, ahol a császári gárda huszonnégyszer ezer fegyverese él a császár parancsára várva. Itt épültek a manganonok, a katonai raktárak, telve a fegyverek sokaságával; itt áll a katonai könyvtár, amelynek könyveiből a haditudomány elsajátítható. A parcon láthatjátok a hajógyárakat, ahol az óriás hadihajók épülnek. Ezeknek legfőbb fegyvereik a szüphonok, a folyékony lángot szóró tömlők, amelyek tüztől elhamvadnak az ellenség hajói...

Amikor a kapun beléptek, a császári gárda lovasai fogták őket közre, hogy megvédjék őket a városi csöcselék tolakodásától, és egyben azt is meggátolják: olyan emberekkel ne érintkezzenek, akiknek megismerése nem kívánatos a császári politika szempontjából.

Később gyalog folytatták útjukat, hogy mindent megnézhessenek, amikről Gregoriosz beszélt. Lovait elvezették a követek lovai számára épült istállóba.

Most kezdték megismerni a hatalmas várost. Látták a csodálatos palotákat, hallhatták az ismeretlen keverék nyelven beszélő népet, megszemlélhették a kézművesek műhelyeit és boltjait, az ergasztérionokat, amelyekből különféle finom illatok vagy orrfacsaró bűzök áradtak. Egy üvegkészítő ergasztérionját közelebből is megnézték. A kézműves háza huszonöt-ször negyvennégy lépésnyi területen feküdt. Volt benne egy kis műhely olvasztókemencével, de itt sorakoztak a lakószobák, itt volt a raktár és közvetlenül a piacra nyíló bolt. Hasonló épületekben dolgoztak a többi iparosok is.

Muziváriusok, üvegesek, ékszerészek, ötvösök, festők, csontfaragók, tímárok, cserzővargák, prémfestők, fazekasok, rézművesek, selyemfeldolgozók műhelyei és boltjai sorakoztak az utcákon. A bizánci iparos általában maga dolgozott, főképpen családtagjai segítségével. Nagyobb mesterek mellett szabad munkások vagy rabszolgák is tevékenykedtek. Megrendelésre vagy piaci eladásra termeltek. Némelyik kézműves - mint például a vászontakácsok - házalással volt köteles eladni termékeit.

Utcai árusok ordítózva kínálgatták a kenyeret, sült halat, olajat, kaviárt, sajtot, sonkát, húst, gyümölcsöt, zöldséget és messzi tájak termékeit, amelyeket hajók szállítottak a fővárosba, vagy nehéz szekereken hozták be a közeli kertészetekből.

Az utcákon árulták a vékonyra sütött és sodort tojáslepényt, a palakuntast, amely később palacsinta néven vált ismeretessé a világon.

De láthatták a koldusnegyedeket, a rongyokba öltözött, csontsovány szerencsétleneket is, akik között borzalmas bőrbajokkal megvert alakok lézengtek, rothadó sebekkel a testükön.

Az utcákon vitatkozó embercsoportok ténferegtek a vallás egyes tételeiről hangoskodva vagy a Hippodrom kocsihajtóival társalognak a zöldek és a kékek pártjainak esélyeiről.

Vízfordók, kikötőmunkások, öszvérhajcsárok, bohócok, törpék, szemfényvesztők, énekesek, lovászok, cirkuszi medvevetetők, papok, szerzetesek, katonák, koldusok, nyomorékok, utcalányok és a gyöngyházfényű gyaloghintókban fátylak mögött ülő szenátorfeleségek éppen úgy beletartoztak az utcai képbe, ahogyan az építőmunkások vagy a földművelő rabszolgák, akiket korbácsos őrök hajtottak valahová kifelé a városból.

Gregoriosz sebesen hadarta a látnivalókat, és a követek valóban elkáprázva szédelegtek, hiszen alig értették, miről is beszél. Gregoriosz azonban ezzel nem törődött. Ismertette a matematika, az orvostudomány, a jog, a retorika vagy a grammatika legújabb eredményeit, amelyekről Victorinus püspöknek is alig volt fogalma. Nem tudták elképzelni azt sem, mi szokott történni abban a fehér márványból épült óriási tojáshéjban, amelyet a vezető Hippodromnak és cirkusznak nevezett, a kocsiversenyek, gladiatori viadalok szépségét magyarázva. A Hippodrom bejáratánál látták Kasztór és Polüdeukész óriás szobrát, bepillanthattak a karzatokra is, ahol négy aranyozott bronzparipa szobra ragyogott.

- Mikor pihenhetünk? - kérdezte Winifred, belefáradva a látnivalókba.

- Tüstént, herceg úr, tüstént! - hangzott a herélt kis ember vékony hangja. - Ó, ne haragudj, herceg úr! Én tudom rólatok, mi tudjuk rólatok, hogy fáradhatatlan harcosok vagytok, legyőztétek a herulokat, büszke és szabad emberek vagytok, bátrabbak a gótoknál és a gepidáknál.

Gregoriosz beszélt, és nem állt meg. Végigmentek a város főutcáján, a Meszén, kiértek az Augusteum térre, amelyet körülvettek a büszke márványpaloták.

- Ez a világ legcsodálatosabb temploma, a Hagia Szophia, a Szent Bölcsesség temploma. A szent felség, Justinianus építtette a tűzvészben elpusztult Nagy Constantinus-féle bazilika helyett. Öt évig épült a birodalom legdrágább köveiből. Kupolája alsó részén negyven ablakot számlálhattok. Istentiszteletkor hétezer kandeláber ég benne.

- Hová megyünk még? - kérdezte türelmetlenül Winifred.

Gregoriosz nyomban megértette, hogy a követek most már semmit sem kívánnak látni, hanem ki szeretnék pihenni a hosszú út fáradalmait.

- Szálláshelyetekre, a Szent Palotába, herceg úr. Az isteni felség vendégei vagytok. Hét palotacsoport, kertek, szökőkutak, hivatalok, múzeumok, hangversenytermek, fürdők éppen úgy megtalálhatók ebben a városrészben, ahogy a templomok és a kápolnák. Itt húszezer ember él az isteni felség szolgálatában.

Gregoriosz mosolygott. Tisztéhez hozzátartozott, hogy ne csak elkápráztassa a barbárok követeit, hanem el is fáradtassa őket.

A Kalkhé nevű ércsarnokon át vezette vendégeit. A sokkupolás csarnok két oldalán az epheszoszi Artemisz-templomból elhozott két lószobor állt. Rózsaszínű és kék-fehér erezetű márványból épített vestibulumok hosszú sorában aranyos sisakú, vörösre festett kócsagtollat viselő, ragyogó páncélba öltözött testőrök álltak mozdulatlan szoborként, kivont karddal a kezükben. A császári termekbe vezető ezüstözött ajtók előtt pedig herul testőrök őrködtek. Nagy hajuk szökén lobogott szabályos lépteik ütemére.

A kerteken átvezető úton végre egy kisebb házhoz érkeztek. Itt már várták őket. Mind a négy követ külön helyiségben kapott helyet.

Perzsa rabszolgák veresen csíkozott fehér gyapjúruhában, gyakorlott mozdulatokkal, némán hozták a tálakat, amelyeken sült húsok, sajtok, kenyerek, olajbogyók, ropogósra sült tengeri halak kellették magukat. Fehér üvegkancsókban fekete, illatos bort kínáltak. A követek hiába igyekeztek szóba elegyedni velük, a perzsák válaszul hajlongtak, és kedvesen mosolyogtak. Csak az egyik, már öszülő szolga, aki utolsónak maradt, nyitotta ki a száját, megmutatva hiányzó nyelvének a csonkját a türelmetlen Winifrednek.

- Nincsen nyelvük! Kitépték vagy kivágták a nyelvüket, hogy örökre némán szolgáljanak! - mondta felindulva Winifred Alboinnak. - Hallottam egyszer egy kereskedőtől, hogy messze keleten élnek a perzsák. Ők a birodalom legnagyobb és leghatalmasabb ellenségei. A régi Rómából uralkodó császárok sem bírtak velük. Az isteni felség sem tudja legyőzni őket... - tette hozzá gúnyosan.

Alboin nevetett, azután megjegyezte:

- Nem lehet könnyű isteni felségnek lenni. Aki ilyen hatalmas és gazdag, annak sok az ellensége. Én csak egyet irigyelek a császár birodalmából.

- Mit irigyzelsz, fiam? - kérdezte Winifred, aki még sohasem beszélt ilyen meghittén a fiatal herceggel.

- A tengert! - kiáltotta Alboin. - Ahogy megpillantottam a csillogó víztükröt, nyomban azt éreztem, hajóra kellene szállnom, és elvitorláznom valahová.

- Nem való nekünk a tenger, fiam - mosolygott Winifred. - A vizen nem lehet lovagolni.

- Nem lehet. Ez igaz. De lóháton is el lehet jutni valamelyik tenger partjára. Ilyen meleg tenger partján szeretnék élni egyszer, mélységesen kék mennyboltozat alatt, ahol olajfák, pálmák és más, ismeretlen növények tenyésznek. Most is lóháton érkeztünk ennek a tengernek a partjára.

- Ne kíváncsiskodj, fiam! - intette Winifred atyáskodva. - Most örüljünk annak, ha megkapjuk Pannóniát! Ezért jöttünk, Alboin.

Nemsokára lepihentek.

A hajnal első szürke fénye lassan-lassan lágy, rózsaszínű ragyogásba olvadt. A mirtuszbokrokon ismeretlen madár zengte énekét. Gyümölcsillatú, könnyű szél osont keresztül az óriási kerten. A paloták körül rabszolgák serénykedtek, hogy uraik ébredésekor bőséges reggelit tudjanak felszolgálni. A konyhák tájáról egészen vékony csíkban kígyózott a faszén alig látható füstje.

Authari herceg a madarakkal ébredt. Azok közé az emberek közé tartozott, akik kevés álommal is beérik. Melegszőke haját fésülgetve állt az ismeretlen kispalota erkélyén, hunyorgó szemmel a reggeli naptól. Erős, izmos, nagyon fiatal férfi volt, vékony derekú, széles vállú, hosszú lábszárú. Arcbőre még üde volt, csak a szája csücskétől futott két kis redő az orra felé. Szakálla dús volt, szeme világoskék, orra szabályos, szép ívelésű, a homloka magas.

Nézte az idegen világot, a sürgő-forgó szolgálkat, de inkább a szolgálólányokat, és egy-egy karcú lányalak hajladozását látva elmosolyodott, majd nagyot nyújtózott, hogy a csontjai is beléropogtak. Egyszerre kínzó éhséget érzett. Visszament a szobába, majd a másikba, ahol Helmechis aludt a kényelmes heverőn.

A fiú felriadt belépésekor. Mély álma lehetett, lassan ocsúdott, és szinte bambán meredt tekintete a belépő hercegre. Azután, hirtelen eszmélt, felugrott és köszönt.

- Szerezz ennivalót, Helmechis! - mondta barátságosan. - Olyan éhes vagyok, hogy felfalnám a császár szárnyasait.

- Megyek, herceg úr! - rikkantotta a fiú, és máris ugrott.

Két lépcsőt lépett lefelé egyszerre. A szag után tájékozódott. Hamar megtalálta a konyhát, ahol a néma perzsa rabszolgák már a reggeli készítésével foglalkoztak. Húst sütöttek rostosra, sötétre füstölt sonkát szeleteltek, sárgászöld, frissen szedett füget raktak a tálcákra.

- A herceg reggelizni akar! - mondta latinul.

A rabszolgák nem felelhetek, de az az ősz hajú, aki este megmutatta Winifrednek megcsontított nyelvét, mosolyogva hajlongott, jelezve, megértette Helmechis szavait, és egymás után mutatott a készülő ételekre, hogy válasszon a hercegnek.

Helmechis habozás nélkül a pirosodó kappanra mutatott, amelyet nyárson forgatott egy kövér szolgálta.

Az ősz hajú intett, hogy megértette a kívánságot.

- Mi lesz reggelire? - kérdezte Authari.

- Sült kappant választottam neked, uram.

- Csodálatos ember vagy, Helmechis, kár, hogy Alboin mellett kell élned.

- A tejtestvérem, herceg úr - válaszolta a legény, de érezte, megremeg valami a belsejében, mintha a herceg sajnálkozó fitymálására ugyanaz az érzés áradna szíjével a belsejében, amelyet

azon a reves fatörzsön ülve érzett, amíg Alboin Ragilo tanyáján járt. Szinte látta önmagát, ahogy a hosszú fűszálat letépi, és egyik végét a szájába veszi a sorsán töprengve.

- Tudom, Helmechis, mindent tudok - mondta Authari, és fel-alá sétált, nem nézve a fiúra.

Helmechis hallgatott, Authari herceg sem beszélt, csak járkált ide-oda, mintha megparancsolta volna valaki neki ezt a nevetségesnek tetsző mozgást. A fiú azonban nemcsak hallgatott, hanem izgatottan figyelte a nála négy-öt évvel idősebb férfit, aki tekintélyben Winifred után következik a hercegek között.

„Mondani akar valamit, de nem tudja, miképpen kezdje - villant át agyán a gondolat. - A legjobb, ha hallgatók” - fűzte tovább gondolatait.

Helmechis megszokta a hallgatást Alboin mellett. Ez az okos hallgatás volt egyetlen fegyvere a gőg és a dölyf ellen is. Ezzel a némasággal igyekezett most Authari herceget is szólásra bírni. Csak nézte a járkáló férfit, akiről ő is tudott mindent. Beszélték róla, hogy nem szereti Audoint, és az apja, amíg élt, Hildigist szerette volna a trónon látni. Tudta azt is, Authari herceg és egész nemzetsége, az Authereni fárá, ragaszkodik legjobban a hagyományokhoz, és csak hosszas rábeszélésre engedte meg, hogy Victorinus püspök keresztvizet öntsön a fejére. Tudta azt is, hogy Authari herceg fölöttébb szereti a lányokat, az asszonyokat, és azok is szeretik őt. Valahogyan azt is megérezte, Authari herceg jó szívvvel van iránta, nincs benne gőg, nem veszi semmibe, mint Alboin, aki már sokszor megalázta. Erre a felismerésre a szolgává kényszerült ember dühe lobbant fel benne Alboin ellen, akitől itt, a császár udvarában, ha rövid időre is, megszabadult.

A hosszú hallgatás csöndjét a belépő néma rabszolgák léptei törték meg. Az ősz hajú perzsa maga hozta a pirosra sült kappant, a többiek pedig sonkát, sajtot, gyümölcsöt és bort tettek eléjük.

- Velem eszel, Helmechis! - mondta Authari. - Nem vagy te szolga, éppen olyan szabad és nemes longobárd vagy, mint én.

Ez a „nemes longobárd” kifejezés hatott Helmechisre a legjobban. Ő maga is többször gondolt hasonlót, főképpen amikor Alboin gőgje miatt szenvedett.

Ültek a háromlábú római asztal mellett. Az asztal lábai olyanok voltak, mint egy ismeretlen vadállat lábai. Finom, fehér, számukra ismeretlen anyagból készült tálcskákat rakott eléjük az ősz hajú perzsa.

„Milyen nyomorult ez a kivágott nyelvű perzsa - gondolta Helmechis. - Victorinus püspök szerint az ilyenek és hasonlóak jutnak majd a mennyeknek országába, ők, a szegények, a nyomorultak, a megalázottak részesülnek az égi kegyelemben. A gazdagoknak, a hatalmasoknak ez nehezebben sikerül, mert ott az utolsókból lesznek az elsők. De akkor miért akar mégis mindenki gazdag és nagy hatalmú lenni?”

Eddig gondolta végig a keresztény tanítást és a saját kételyeit, amikor már magukra maradva ették, falták a császár vendégeit megillető bőséges reggelit.

Authari csaknem maga falta be az egész kappant, megivott rá egy serleg bort, és most elterpeszkedve emésztett a tarka szőnyeggel takart heverőn. A finom falatoktól azonban csak az éhsége csillapodott, gondolatai nem nyugodtak meg.

- Emlékszem az apádra, Helmechis - kezdte újra a beszélgetést. - Adaloald, az apád, az Authereni fárá, az én nemzetségem nemes tagja volt. A herulok ellen küzdve esett el abban a velük vívott utolsó csatában. Legalábbis akkor tűnt el. Anyád a Gausus fárába tartozott, ezért kerültél te közéjük. Ha Adaloald nem hal meg, talán még herceg is lehetett volna belőled.

Elhallgatott, de nem nézett Helmechisre, csak a szeme sarkából figyelte szavainak hatását.

- Herceg? - kérdezte a legény hitetlenkedve.

- Ahogy mondom, Helmechis. Zotto is herceg lett, mert Audoin így akarta. Nem tudom, milyen érdemei voltak. Te is hercegnek születhetnél volna, ha apád az lett. Ha Wacho tovább él, akkor ma Waltari a király, nem pedig Audoin. Apád szerint te is a legősibb longobárd fára tagja vagy. Jog szerint a trón a Lething fára hercegét illette volna. A Lethingek testvérharca azonban a jogot háttérbe szorította. A Lething hercegek egymásnak estek. Zuchilon fia, Wacho megölte Tato királyt; Tato unokája, Hildigis hiába ütött pártot a gyilkos ellen, menekülnie kellett. A hatalom és az erő így csúszott át Audoin kezébe. A legrégebbi nemzetségek nem fogtak össze, a befogadott szvébek ezért lettek a longobárdok urai.

- Audoin okos és erős ember - tüzelte most a herceget ravaszkodva Helmechis. - Senki sem szállhat vele szembe.

- Jól mondd, okos és erős, mások szerint ravasz és elszánt is. De hát vannak még a longobárdok között más okos és erős emberek, akik ha egyszer cselekednek, a régi jog szerint teszik. Akkor pedig az olyan embereknek, akiknek az apja a legősibb nemzetség tagja volt, tudniuk kell majd, hogy hol a helyük.

- Értem, Authari! - válaszolta Helmechis, és most már elfelejtette neve után kimondani a herceg urat.

- Ha érted, akkor azt is jegyezd meg, hogy mi, longobárdok, Wotan isten választott népe vagyunk, tőle kaptuk a „hosszúszakállú” nevet, a longobárdot.

- Nem felejttem el - válaszolta boldog mosollyal.

A nap már magasan járt, amikor Gregoriosz értük jött, hogy a szent consistoriumba vezesse a követeket. A ravasz kis eunuch most is mosolygott, és egy pergamenlapról olvasta fel a longobárd követek nevét:

- Winifred herceg úr, a Warnefrid fára tiszteletre méltó vezére, Authari herceg úr, az Autherini fára tisztelt vezére, Zotto herceg úr, a királyi Gausus fára előkelősége, Victorinus püspök úr, a nagy tiszteletű és Letu, azaz Alboin herceg úr, Audoin öfelsege fia, a longobárd trón örököse.

Gregoriosz sipítós hangja most úgy süvöltött, mintha nyílvessző lett volna. A követek elképedve néztek egymásra. Tekintetükben benne volt az a kérdés: vajon ki árulhatta el azt a titkot, hogy Letu valójában Alboin herceg?

- Bocsássatok meg nekünk! - udvariaskodott Gregoriosz. - Nincsen varázslat abban, hogy mindent tudunk. Turismod sirmiumi herceg udvarából jelentették embereink a gepida királyfi és a longobárd királyfi összetűzését. Ha a herul vitéz mégis tévedett, akkor is ráismertünk volna a hercegfira, hiszen Frontinus barátom végignézte bevonulásotokat. Testőrként állt a Szent Palota kapujában. Olyan élethű testőr volt, hogy én sem ismertem meg. Bizony, bizony, tiszteletre méltó herceg urak, nincsen olyan titok, amely ki ne tudódnék az isteni felség udvarában!

- Kár a fecsegésért, Gregoriosz! - kiáltott rá dühösen Alboin. - Mi nem a szolgálhoz, hanem a császárhoz jöttünk. Vezess azonnal hozzá, vagy különben megfordulunk, és a szövetségéből semmi sem lesz! A longobárd trónörökössel még a császár udvarában sem lehet tréfálni! Ezt a pimasz magatartásodat tudtára adom a szent felségnek is. Most pedig fogd be a szádat, mert be találom tapasztani!

Gregoriosznak erre a durvaságra elakadt a lélegzete. Alboin nyúlánk teste úgy magasodott előtte, mint egy hajdani isten szobra a palotakertben. De ez az isten élt, és a tekintete tüzes, vad haragot lövellt. Arca égett a dühös szenvedélytől, és ajkáról végtelen megvetés áradt.

- Megmondom a császárodnak, a longobárd követek nem ilyen gyalázatosan gúnyolódó szolgát érdemelnek! - kiáltotta.

Gregoriosz megsemmisülten állt, csaknem összeroskadt. Ha ez a barbár herceg valóban beárulja, márpedig merészségétől minden kitelik, akkor a császár nem bocsátja meg ügyetlenségét, talán hóhér kezére adja nyomban. Egy pillanat alatt suhant át agyán minden lehetőség. Tudta, a császárnak szüksége van a longobárdokra; harcban van a perzsákkal, Itáliában a gótokkal, rossz a birodalom viszonya a gepidákkal és a frankokkal, és ha miatta a longobárdok is ellenségek lesznek... Nem gondolkodott tovább. Egyetlen mozdulattal hullt térdre a haragvó fiatal herceg előtt.

- Herceg úr, bocsáss meg nekem! - könyörgött. - Nem akartalak megsérteni. Kegyelmezz szegény fejemnek!

A hercegek megrémültek, amikor Gregoriosz gúnyolódva fedte fel titkukat, de még jobban kétségbeestek Alboin szenvedélyes üvöltésétől. Annál nagyobb volt az örömük, amikor a gúnyos modorú, ellenszenves heréltet összetörve, Alboin lába előtt látták esdekelni.

- Kelj fel, Gregoriosz! Talán megbocsátok, ha jóváteszed szemtelen locsogásod. Most pedig vezess bennünket!

Gregoriosz sápadtan hálálkodva hajlongott, és szótlanul indult előre, hogy a szent tanácsülésbe vezesse tiszte szerint a követeket.

A Szent Palotában jártak. Egyik teremből a másikba ezüstajtók nyíltak jöttükre. A padlókat színes mozaikból rakták a muziváriusok, a falak kariai kőnek kristályszemcséivel voltak beszórva, amelyek, ha belopakodott a napsugár, úgy szikráztak, hogy a szemet bántotta ragyogásuk. A második teremnek antik zöld falai nyugtatták a belépőt, a harmadik fahéjbarna, a negyedik rózsasárga falaival fogadta a látogatót. A termék csillámló boltozatáról ezüstláncokon függtek a díszes ámpolnák.

Az ajtók előtt párosával álltak a testőrök, a birodalom népeiből kiválasztott legszebb alakú és arcú fiatal legények.

Gregoriosz az egyik óriás ajtó előtt állt meg.

- Ide menjetek be, tiszteletre méltó vendégek! - mondta alázatosan. - Várnak benneteket. Én nem léphetek be... - És furcsa mozdulattal jelezte senki voltát azokhoz a hatalmas és nagy rangú tisztviselőkhöz hasonlítva, akik ebbe az új trónterembe beléphettek.

Ez a trónterem, amelyet Justinianus császár építtetett, páratlan volt a világon. A Szent Palota e termét Khrüszotrikiniosznak nevezték. A tróntermet a nyolcas szám tette érdekessé: nyolc szöglete volt, és a csillárokkal kirakott kupola nyolc boltíven nyugodott, nyolc apsziszt alkotva. A nyolcadik apsziszban épült a világcsászár baldachinos, bíborfátylas, aranyozott trónusa.

A trónterem előcsarnokában a szertartásmester fogadta a követeket, hogy megtanítsa őket a proszkinézis, a császár előtti leborulás szertartására. Ez a császári úr illatos volt, mint egy virágoskert. Hajkenőcse arábiai nárdusból készült. Bíborszegélyes, hófehér tóga takarta kerek pocakját, fényes, fekete cipőjén ezüst félholdak ragyogtak. Elmondta, hogy Justinianus, a szent felség személyesen fogadja őket, de a tárgyalásokra majd csak ezután kerül sor. A tárgyalásokon részt fognak venni a birodalom főméltóságai.

Lágy orgonaszó sejtelmes hangjaira nyílt meg a trónterem ajtaja. Fehér leplű eunuchok vezették a trónus elé egyenként a követség tagjait. A padló kijelölt porfírlapjaira kellett állniuk, és ott elvégezni a proszkinészis szertartását, vagyis le kellett borulniuk a világ ura előtt, aki mintegy szentélyben ült az aranytrónuson, az oszlopaldachin alatt, bíborfátylak között, bíborlepelben, fehér, csillogó tiarával a fején.

A jelenlévő főhivatalnokok mindnyájan meghajoltak, és tógájuk szárnyaival beárnyékolták a homlokukat az isteni felség ragyogó fényessége előtt.

- Köszöntelek benneteket udvaromban! - hallatszott Justinianus hangja.

- Mi is köszöntünk, felséges úr! - válaszolta Winifred. - Eljöttünk, hogy megkössük királyunk nevében a szövetséget. Fogadd el a király ajándékát, istenkegyelte felség! - mondta még Winifred, és tarsolyából előhúzza a szép ötvösmunkát, letette a trón lábához.

- Köszönöm királyod ajándékát - hangzott a császár válasza.

Alboin mosolygott. Tekintete találkozott a császár tekintetével. A fiatal herceg és az öreg uralkodó megjegyezték egymást.

Justinianus haragudott, de haragját sohasem mutatta. Kenyere volt a képmutatás, a hazugság. Azt beszéltek róla, még könnyezni sem restell, ha a helyzet ezt kívánja.

- Köszönöm, hogy eljöttetek! - hangzott mézesházas hangja, jelezve a fogadás végét, mire az előrohán eunuchok fehér ruhájuk bő ujjával eltakarva a követek arcát, gyorsan kivezették őket.

Ilyen szégyen még nem esett meg a Szent Palotában. Tribonianus, a birodalom törvényeinek összegyűjtője és a törvénykönyv szerkesztője, ajkát harapdálta zavarában. Az arábiai nárdus-tól illatozó szertartásmester alig kapott levegőt dühében. A főkamrás, a praepositus sancti cubiculi, a császári szent hálószoba őre hangtalanul hápogott; helyettese, a primicerius magister officiorum, a belügyek minisztere azon törte a fejét, ne dugassa-e nyomban tömlöcbe ezeket a vakmerő barbárokat, akik még nevetni is merészelnek a kihallgatáson. Csak Kappadókiai János, a comes sacrorum largitorium, a műveletlen, de nagyeszű pénzügyminiszter legyintett nevetve.

- Nem lehetett elkápráztatni őket. Ezek a barbárok hozzám hasonlítanak. Gondolom, őket is csak az arany érdekli. Királyuk fia átkozottul szemtelen, de nekem tetszik.

Kappadókiai János mert beszélni még a császárral szemben is. Ez az ember a betűket is alig tudta elolvasni, de mesterien értett ahhoz, miképpen kell megtölteni arannyal a császár és a maga kincstárát. Különleges börtönökbe hurcoltatta áldozatait, akiktől magas váltságdíjat tudott kicsikarni. Kifogyhatatlan volt az új és újabb adók kitalálásában és behajtásában is. Még a császárral is szembe mert szállni, ha a szent felség meggondolatlanul háborúba keveredett. Justinianus sok mindent megbocsátott pénzügyminiszterének, olyan szavakat is, amikért másokat vérpadra küldött. A császár jól tudta, hatalmának alapja az arany, és addig van aranya, ameddig ez a nyers paraszt a pénzügyminisztere.

Victorinus püspök egy Sirmiumból ideszakadt paptól tudott meg mindenfélét a császárról. A palotakert egyik kőpadján ülve beszélte el Winifred hercegnek, amit megtudott.

- Justinianus császár - kezdte mondókáját - Illyricumban született parasztszülőktől. Nagybátyja, Justinus császár örökbe fogadta, és még életében császárrá tette unokaöccsét. Ez régen volt. A császár már elmúlt hatvanéves. Keveset eszik és alszik, éjjel-nappal a birodalom dolgaival foglalkozik. Nem jár vadászni, nem szereti a nagy lakomákat és a cirkuszt, mint a

főváros gazdag előkelői, akik ezüstágyban alszanak, arab lovakat tenyésztenek, és némelyiknek kétezer rabszolga is lesi parancsait.

- Valóban igaz ember? - kérdezte Winifred.

Victorinus így válaszolt:

- Ez a pap rossz embernek mondta Justinianust. Azt állította róla, hogy ravasz, álnok és kegyetlen. Sohasem látszik haragosnak, de egyetlen parancsával képes tízezreket meggyilkoltatni. Sok embert öletett meg azért is, hogy a vagyonukat megszerezze. Amit kieszel, azt tűzön-vízen át megvalósítja.

- Akkor megköti velünk a szövetséget - mondta Winifred, és mosolygott.

- Miért gondolod ezt?

- Azért, mert ő eszelte ki.

- A pap sokat mondott még a császárról - folytatta a püspök.

- Mit mondott? - faggatta. - Ők is tudnak rólunk, jó, ha mi is tudunk róluk.

- Azért ér el mindent a császár, mert kiváló emberek állnak mellette. A hadjáratait az ugyancsak Illyricumban született paraszt, Belizár vezeti. A hadviseléshez, az építkezésekhez szükséges pénzt, az aranyat a Kappadókiából származó János teremti elő. Az állam törvényeit Tribonianus jogtudós íratta össze. A legfőbb tanácsadója azonban a felesége, Theodora császárné, akiről minden rosszat elmondott a sirmiumi pap.

- Mit mondott? - élénkült fel Winifred herceg.

- Nem pap szája való, hihetetlennek tetsző dolgokat.

- De azért elmondod, ugye? - nevetett a herceg. - Hiszen te is paptól hallottad.

- Nem szívesen teszem - habozott a püspök, majd rövid hallgatás után mégis folytatta: - Gonosz nő, fekete gyűlölet ég a szívében. Akik megbántották, azokon évek múltán is képes bosszút állni. A császárra varázserővel hat még most is, pedig csaknem negyvenéves. A pap szerint a világ legszebb asszonya volt. A cirkuszban született, apja a cirkuszi medvéket etette, ápolta, az anyja pedig... nem is mondom, nem püspök ajkára való... - És elhallgatott szemérmesen.

- Neked is pap mondta, Victorinus atyám! - nevetett harsogva a herceg. - Mondjad, no!

- Hát olyan asszony, aki pénzért közvetített nőket előkelő uraknak.

- Akkor a lánya sem lehetett sokkal jobb.

- Még rosszabb volt. Sokáig élt a szerelemből, aztán szövönő, majd színésznő volt. A pap úgy magyarázta, hogy énekelt pénzért.

- Én már hallottam ilyesmiről. Pannóniában is volt cirkusz meg színház a római uralom idején. Itt, Konstantinápolyban, a Hippodromban lépnek fel emberek pénzért. Kocsikban állnak, úgy hajtják a lovakat, versenyezve egymással. Mások meg állatokkal vagy egymással viaskodnak, ebből élnek. Gregoriosz szerint, ha sokáig maradunk, mi is megnézhetjük a játékokat, nemsokára megint rendeznek ilyeneket.

- Én nem nézem meg a cirkuszt. Évekkel ezelőtt ott ölték halomra a császár ellen fellázadt embereket. Justinianus már csaknem elmenekült, mert egy Hypatius nevű embert kiáltottak ki császárrá ebben a Hippodromban, de Theodora parancsára Belizár zsoldosaival vérfürdőt

rendezett, megöltek vagy húszezer embert, és ezért tudott megmaradni Justinianus császár a trónon. A pap szerint a nép gyűlöli a császárt, mert miatta élnek sokan nyomorúságban.

A herceg ezt nem értette, nem volt fogalma a császár államának adózási rendszeréről, ezért így beszélt:

- A hatalom megtartása is vérrel jár, Victorinus atya, nemcsak a megszerzése. Mennél nagyobb egy ország, mennél népesebb, annál több vér szokott folyni, ha többen akarnak egy trónra ülni. Mi, longobárdok kevesen vagyunk, és nálunk is vér folyt már az uralomért. Szerencsénk volt, hogy Waltari halálakor nem tért vissza az utolsó Lething, Hildigis. Akkor nálunk is harc lett volna...

Másnap kezdődtek a tárgyalások. Justinianus valójában nem szerette az ünnepélyességet, és ha lehetett, mellőzte az udvari szertartásokat. Most is ezt tette, talán azért is, mert ezekre a messziről jött barbárokra nem hatott a pompa.

A fényes Khriszotriklínoszhoz alig hasonlítható kis teremben várta a longobárd követeket legfőbb minisztereinek a társaságában a császár. Díszes volt azonban ez a terem is. A padlóját virágoskertet ábrázoló tarka mozaik alkotta, a mennyezetről csillogó ámpolna lógott alá, az asztalokat és a karosszékeket drága fából faragták készítőik. Nem hiányoztak a szép keleti szőnyegek sem. A miniszterek, a különféle magiszterek is drága köntösben, illatosan foglaltak helyet a karosszékekben.

A nagy asztal mellett egymással szemben ültek a császár tisztviselői és a követek. A császár tisztviselői többen voltak. Ott ült Tribonianus, a pamphyliai quaestor, a császár jobb keze, aki fősvénységéről volt híres. Mellette foglalt helyet Theophilos egyetemi tanár, jogtudós, Tribonianus legfőbb munkatársa. Azután következett Menas, Konstantinápoly pátriárkája, Kappadókiai János pénzügyminiszter, Amantius a Szent Palota eunuchjainak főnöke, Eufratas eunuch, a jegyzőkönyv vezetője és még mások.

Justinianus külön ült hatalmas karosszékében.

A tárgyalást Tribonianus vezette. Ráncos arcú, ősz hajú, villogó tekintetű ember volt.

Winifred és társai elsősorban a császárt figyelték. Justinianus középtermű, jól táplált, kerek arcú, pirosposzgás, egyszerű embernek tetszett. Nem látszott rajta, hogy keveset eszik és alszik. Winifred olyannak találta a külsejét, mint egy pannóniai szabad földművesét, aki saját kis birtokán gazdálkodik néhány szolgájával. Egyébként olyan embernek látszott, aki sohasem volt fiatal, és sohasem lesz öreg.

Tribonianus megörült, amikor megtudta, hogy nem kell tolmács, mert Winifred és Victorinus jól beszéli a latin nyelvet. Gyors beszédű, szabatosan fogalmazó ember volt a jogász. Elmondta, hogy a gepidák eddig hősieken védték a birodalmat, de ők most jobbnak vélik, ha Pannóniába a longobárdok vonulnak be. Reméli, hogy a hős és nagyszerű harcos gepidák mellett a longobárdok is hű támaszai lesznek a szent és oszthatatlan birodalomnak.

Winifred nyomban észrevette a ravasz játékot. A gepidák hamis dicsőítésével a longobárdok szerepét akarta kisebbiteni Tribonianus, hogy kevesebbre értékelje a longobárd szövetséget.

Winifred tüstént szót kért, és még ravaszabbul, maró gúnnyal, egész kis szónoklattal válaszolt Tribonianus állításaira.

- A hős gepidák valóban nagy tetteket hajtottak végre - kezdte a beszédet. - 469-ben vereséget szenvedtek az osztrogótoktól. 488-ban Theodorik gót király és római patrikiosz Mursa és Cibalae között verte tönkre őket. 504-ben Pitzia gróf egyszerűen kikergette a gepida királyt, Trasarichot a sirmiumi földekről, 528-ban pedig Vitigis győzte le őket. Íme, szent felség,

comesek, spectabilisek és clarissimusok, bocsássatok meg, ha tévedek a rangokban, ilyen hősök a gepidák, akik most mégis uralkodnak Sirmiumban és vidékén. De ha ilyen hősök, akkor mi szükség van miránk? Miért küldtétek hozzánk Frontinust avval a megbízással, hogy küldjön Audoin király követeket a szent felséghez? Mi egyszerű emberek vagyunk, de mi is ismerjük az eseményeket, tudjuk azt is, nem szeretitek a gepidákat, mert római földet bitrolnak. Mi sem szeretjük őket, mert menedéket adtak a longobárd trónkövetelőnek, aki itt is járt nálatok, hogy trónra segítsétek. Mi azért jöttünk, hogy a Frontinustól kapott ígéretek szerint megkössük a szövetségi szerződést. Ha időközben mást gondoltatok, nem mi tehetünk róla. Akkor tisztelettel kérlek benneteket, bocsássatok haza bennünket...

Winifred meghajolt és leült.

- Mit kértek tőlünk? - szólalt meg Justinianus, és olyan kedvesen mosolygott, mintha édesgyermekei lettek volna a longobárd követek.

Winifred felugrott, és háromszor hajolt meg a császár felé, azután válaszolta:

- Szentséged engedélyét Pannónia megszállására a Dravus és a Danuvius folyók partjáig, hogy jó határaink legyenek. Kérjük még a gepidáknak adott évi ajándékot legalább száz fonttal felemelve.

Justinianus nem válaszolt, szerető mosolygása azonban ott maradt kerek arcán. Nagy, vastag jobbát felemelte, és Tribonianusnak intett.

Tribonianus ott folytatta, ahol abbahagyta:

- A hős gepidák az évi ajándékért réges-régen, Ardarich királyuk óta védték a birodalom déli határait. Ardarichnak része volt a hunok hatalmának megtörésében. Turisind király azonban nem Ardarich, a birodalomnak nem igazi híve, noha titeket megelőzve ide szalasztotta köveit. Nem hajlandó a sirmiumi földekről kitakarodni, és ezzel a magatartásával elzárhatja az Itáliába vezető szárazföldi utat. Ha ti ellenségei lesztek Turisind királynak, barátai lehetnek a szent felség birodalmának. Az ajándékról a comes sacrorum largitoriumnak van joga beszélni - fejezte be mondanivalóját, és könnyedén meghajolt Kappadókiai János felé.

A nagy testű, vastag nyakú, duzzadt arcú pénzügyminiszter felemelkedett. Először mélyen meghajolt Justinianus felé, majd könnyű meghajlással viszonzta a nagy tekintélyű, vagyis spectabilis Tribonianus üdvözlését, azután recsegő hangján megszólalt:

- Ha a szent felség méltatlannak tartja Turisind királyt az évi ajándékra, akkor, úgy gondolom, kapja meg Audoin longobárd király a kétszáz fontot.

- Beleegyezem - hangzott azonnal a császár válasza.

A pénzügyminiszter elégedett arccal ült le.

Winifred mosolygott, és újból szólásra jelentkezett.

- Szent felség és szent consistorium! - kezdte újabb felszólalását. - Mi egyszerű emberek vagyunk, de ha követségbe megyünk, előbb megtanuljuk mindazt, amit papjaink és más írástudóink hajdantól kezdve feljegyeztek. Ardarich gepida királynak háromszáz fontot adtatok, vagyis 21 600 solidust. Ennyi a gepidáknak juttatott évi ajándék. Mivel mi erősebbek vagyunk a gepidáknál, és igaz szövetségeseitek leszünk, kérjük, legalább négyszáz fontra emeljétek fel az ajándékot, azaz 28 800 aransolidusra. Mi ezt mindenképpen megháláljuk, és hűséggel szolgáljuk a szent felséget.

Justinianus kissé gúnyosan mosolygott Kappadókiai Jánosra, aki olyan vörös lett dühében, mint a főtt rák.

- Honnan tudod, herceg, hogy mennyit kapnak a gepidák? - mordult dühösen Winifredre a pénzügyminiszter.

- A gepidák nemcsak lusták, de dicsekvők is, comes úr - válaszolta Winifred.

- Kapják meg a négyszáz fontot! - hangzott a császár parancsa, és Justinianus most először nevetett, tetszett neki, hogy mindenható pénzügyminiszterét ez a csavaros eszű barbár követ hazugságon kapta.

- Akkor nem marad más hátra, mint az, hogy a szerződést írásba foglaljuk - mondta Tribonianus.

Winifred megint szólásra jelentkezett.

- Engedd meg, szent felség, hogy mély tisztelettel és urunkat megillető hódolattal Audoin királyom szerény kérését belevegyük a szerződésbe! Azt kéri a király, hogy ha a gepidák támadást intéznek ellenünk, ne maradjatok semlegesek, hanem adjatok segítséget. A szövetség akkor igazi szövetség, ha kölcsönös kötelességeket ró a szerződőkre. A mi lovasaink ott lesznek a ti harcaitokban, tehát a ti seregeitek is segítsenek bennünket!

Mindnyájan Justinianusra néztek. A császár bólintott.

Amikor a szerződést az eunochok megírták, és a felek aláírták, bemutatták a követeknek a türing hercegnőt, Audoin király jövőendő feleségét, akit tréfásan a szerződésre ütött pecsétnek nevezték.

A türing-longobárd kapcsolatok már a múltban megvoltak. A frankok Türingiát régen meg akarták semmisíteni, de amíg élt Theodorik, a keleti gótok nagy királya, addig ezt nem teheték meg. A frank törekvések ellensúlyozására Bising, az utolsó előtti türing király szövetséget kötött a longobárdokkal, és Radegunde nevű lányát Wacho longobárd királyhoz adta feleségül.

Bising halála után Bertahar, majd Herminafrid lett a türingek királya, aki Nagy Theodorik rokonát, Amalabergát vette feleségül. Theodorik halála után három évvel, 529-ben a frank uralkodó, Theuderich, testvére, Clotahar és a szászok segítségével megsemmisítette a türingek országát. Herminafrid és Amalaberga lánya Itáliába menekült a testvérével, Amalafrid trónörökössel együtt Theodahat keleti gót királyhoz, de 540-ben a bizánciak fogságába kerültek. A testvéreket Belizár, Justinianus fővezére Konstantinápolyba küldte, ahol mindig szívesen fogadták a menekülő germán hercegeket. A császári politikának szüksége volt rájuk.

A hercegnő bemutatása a longobárd követeknek ünnepélyesen ment végbe. A bemutatás a márványteremben történt. Amikor a követeket jövőendő királynéjuk elé vezették, elrejtett orgona szólalt meg, lágyan zengve egy édeskés dallamot. A fehér márványpadlót vastag szőnyegek borították, az ablakokon violaszínű függönyök lógtak, és az egész teremben friss rózsairat permet lengett.

A türing hercegnő, Radegunda arannyal áttört krémsárga selyemruhában állt az udvarhölgyektől körülvéve. Finoman kedves arcán mélabús mosolygás látszott, aranyrőt haja a válláig omlott, nehéz szemhéja árnyékot borított kék tekintetű szemére. Keskenyre nyíló ajkáról lágyan csörgedeztek a szavak, ahogy Winifred hódolatára válaszolt:

- Bennetek köszöntöm férjemet, Audoint, a longobárdok királyát.

A követek mindnyájan meghajoltak előtte, csak Alboin herceg hajtott fél térdet, és ezt mondta:

- Örülök, hogy megismerhettelek, apám jövőendő felesége.

- Én is örülök, Alboin herceg! - válaszolta a hercegnő. - Veletek kelek útra jövődő hazámba, Pannóniába, ahová magammal viszem a szent felség ajándékait.

VII.

Reggelenként a mezők felett tejszínű párák lebegtek, és a magasban vadludak húztak délnek. A nap bágyadtan sütött, sugarai gyöngyházfénnel csillogtak fákon, bokrokon és a súlyos harmatcseppek alatt meghajló, fonnyadó fűszálakon. Tarjasodtak a kis felhők, árnyékot húztak a határra, bennük bújt el olykor-olykor a sápadt arcú nap, de azután hamarosan kikan-dikált megint, hogy megbámulja az emberek és állatok sokaságának vonulását a Dravus és a Danuvius folyók felé.

Audoin király parancsa szerint a harcosoknak kerülniük kellett minden összecsapást az itt lakókkal, a római uralom maradvány népeivel, hiszen a császártól ajándékba kapott földre lépnek, ahol urak lesznek mindnyájan, jogos foglalók, a bizánci szent felség új szövetségesei, és az itt élő népek hasznukra lehetnek, nem kárukra.

A megszálló fárák élén a harcosok lovagoltak. Szűk nadrágot, fehér bokatekercset, rövid köpönyeget és bőrsisakot viseltek. Az előkelők oldalán frank fegyverkovácsok műhelyéből származó jó kardok himbálóztak. Acélos lándzsák fénylő hegyei villogtak a bágyadt nap-sütésben, vasdudoros, bőrrel bevont pajzsok csüngtek alá bal karjukról.

A sasorrú, markáns arcú lovasok mögött tömör fakerekű, vaspántos szekereken utazott a sok-sok család: visítózó gyerekhad, ékszerekkel megrakott asszonyok, nemcsak magas longobárd nők, hanem alacsonyabb termetű, barna hajú romanoszok, vörhenyes hajú szváb nők, szőke herulok. Öltözetük: bokáig érő szoknya, fehér gyapotszál, a derékon öv díszes és kevésbé díszes csattal, bronzsal vagy ezüstsall. Az övekről bőrtok csüng alá, benne hordják az orsót, az orsógombot, a kiskést és a fésűt. A gazdag nemesasszonyokon egyszerűbb a nyakék, pár szem hegyikristály, borostyán vagy aranygyöngy. Álluk alatt vagy a mellük közepén S alakú fibulák, madár- vagy korongfibulák fogják össze a ruha szárnyait. Némelyek azonban már az új, a bizánci divat szerint az övről függő, térdig érő szalagon is fibulákat viselnek.

Most még jó, száraz őszben vonulhatnak; port kavarnak a harci ménék lábai, nem süllyed mélyre a kerék, lehet haladni az új otthonok felé, be lehet költözni az elhagyott római városok megmaradt házaiba; talán még ősszel felépülhet a faház is, meg lehet rakni a családi tűzhelyet, meg lehet húzódni a tél elől a római castrumokban és burgusokban. Szolgáltatukba kényszeríthetik az őslakókat: kovácsokat, csontfaragókat, fazekasokat, sarukészítőket, falrakó kőműveseket és majd főképpen azokat, akik a földet művelik, mert a longobárd ember leg-feljebb pásztorkodni szeret, lenézi a földművelőt, noha nem veti meg, amit a föld terem.

A szekerek mögött ménesek következnek, a messze földön híres, gyors lábú longobárd lovak, majd szarvasmarhák és birkanyájuk.

A szekerek között nagy fogú, vöröses szőrű, nyugtalan kutyák loholnak fel és alá behúzott farokkal, látszik rajtuk: nem tetszik nekik ez a nagy vonulás. Talán még nekirontanának az állatoknak is, ha a hajtók vaskos fütykösei és szíjstoriái el nem vennék a kedvüket, ezért csak egymással marakodnak össze, véresre marva egymás bundáját.

Minden fárá vezetője tudja, merre kell menniük, hol telepednek le véglegesen, melyik folyó, patak, hegy vagy domb jelenti majd a nemzetség területének a határát. Régen kikémlelt föl-deken járnak, a kémek haladnak elől, ismerik a városokat, villákat, castrumokat és őrtornyok romjait, a patakokat, a hegyeket, a völgyeket meg a jó vízű forrásokat.

Az őslakók riadt félelemmel fogadják a honfoglalókat, a vének kenyeret visznek eléjük hódoló hajlongással, majd megnyugodnak, mert nem bántják őket, és a nyelvükön értők megmagyarázzák, hogy a messze Konstantinápolyban élő, szent császár engedélyével foglalják el Pannónia áldott földjét.

A vonulók fölött szokásuk szerint dögmadarak keringenek, megölt emberre, elhullott állatra lesve. Megszokták már ezen a földön a véres csatákat, amelyek után bőséges terület-asztal a sík mező.

A fák itt-ott már egészen elszórták bozontjukat, felettük szakállas felhők gomolyognak, estére meghidegszik az árnyék, és az egész napon át vonuló ember- és baromsokaság lepihen egy esti erdő ágas-bogas fekete világa mellett. Roppant tábornokok lobognak, tompítva a hideg karmú esti szél élességét. Sötétlila homály száll alá, sűrű füst tekereg felfelé, sülő hús nehéz szaga terjeng a tájon, és mire ember, állat lepihen, az éj barna vizében elmosza az egész látóhatárt.

Hajnalba újra kezdődik minden. Tüzek lobognak, reggeli készül, a lovasok megindulnak, a szolgák ordítva nógatják a szekerek elé fogott állatokat; lovak nyerítenek, szarvasmarhák bőgnek, kutyák csaholnak, ugatnak, morognak, egymással marakodnak, de az egész menet indul, majd vonul előre, hogy a hosszú, jótékony őszben elérje az új földet, ahol letelepedhetnek, és megvárhatják a tavasz érkezését.

A Gausus és a Warnefrid fára nem vonult sem délnek, sem pedig keletnek. Audoin király nemzetsége megszállva tartotta a Scarabantia régi római várostól északnyugatra és északkeletre terjedő földeket egészen Carnuntumig, Arrabonáig, dél felé pedig a Lacus Pelso vidékéig. A Warnefrid fára földjei keletre, Arrabona, Brigetio, Aquincum felé terültek el, a nagy folyó, a Danuvius partjai mentén. Az új hódítók is a régi nevükön nevezték ezeket a városokat, e hajdan virágzó helységeket vagy maradványaikat.

A királyi székhely Scarabantia mellett maradt, itt volt Audoin király fapalotája, amelynek be rendezése az új királyné bevonulásával megszépült, gazdagodott. Radegunda nemcsak udvarhölgyeit hozta magával, hanem az előkelő bizánci élet mindennapi eszközeit is: bútorokat, szőnyeget, függönyöket, asztali edényeket, fűszereket, illatszereket, ruhákat és előkelő nők számára készült arany és ezüst ékszereket, amelyek között volt Justinianus császár nászajándéka, a rubinkövekkel kirakott, drága arany nyaklánc.

Audoin király személyesen nem vett részt a honfoglalásban, nászát ülte az új asszonnyal. A megszállást Winifred és Zotto hercegek irányították, de részt vett benne Alboin is válogatott negyven legényével, Helmechisszel és Peredeóval. Authari herceg csakúgy, miként a többi nemzetség vezetője, a maga lovasait és népét vezette a kiszemelt földre.

Mire az első hó lehullott, a nemzetségek már megszállták egész Pannóniát, és a Dravus folyó partjáról megláthatták a gepida legényeket, akik öklüket rázva fenyegették az új, veszedelmes szomszédokat. Egyelőre azonban ennél több nem történt.

Rák határán jártak a téli napok. Az égen hófelhők vastagodtak, az alvó erdőkben bujkáló jégfogú szelek hóúzmarát szitálták a lazán sűrűsödött avarra. A házak körül az emberek nagy tüzet raktak, reggeltől estig szálltak a párás hidegben a tűzhelyek füstfóhásza fel, fel a magasba, mintha a tüzek körül melegedők esdeklései lettek volna. A gazdagok szolgái nagy bazaltköveket tüzesítettek, és amikor a kövek izzottak már, vaskampókkal vastálakra görgették őket, úgy vitték be a megjavított római kőházba, amelynek helyiségeiben a forró kövek sokáig árasztották a jó meleget.

Scarabantia környékén az egyik reggelen szétfoszlott a sárgásán bolyhódzó köd. Langyosabb szél kergette kelet felé a ködöt, és űzte el a felszakadozott, szürke felhőket. Vörhenyesen bújt elő a felhők közül a téli nap kerek arca. Megroppant a hó, megereszkedtek és csöpögni kezdtek az Audoin király palotájának gerendáiról lecsüngő kristályos jégcsapok. Délre már kásás vagy sáros hólében lépkedtek azok, akiket napfényre csalt az enyhülés.

Radegunda is napfényre vágyott. Kijött a palotából a hosszú téli rabság után. Udvarhölgyeivel hógolyózott a palota előtt. A lányok víg kacagása röpködött a téli napon. Audoin is megjelent palotája kapujában, és mosolyogva gyönyörködött fiatal felesége könnyű mozgásában.

Alboin is otthon élt a tél eleje óta. Most Helmechis társaságában nézte a fiatal lányok játékát. Csaknem férfiak voltak már mindketten, abban a korban, amikor a fiatal emberben gyorsabban kezd keringeni a vér a lányok láttára. Ez az új érzés még nem kötődik minden fiatalban egyetlen lányhoz. Mindegyik mosolya, hangja, mozgása gyönyörűséget okoz. Alboin egészen így volt ezzel.

Helmechis azonban nem. Neki különösen megtetszett már régen egy Indaro nevű görög leány, aki Radegundát elkísérte a barbárok ismeretlen országába. Többször megcsodálta a leány hosszú, fekete haját, karcsú alakját, fekete bogárszemét, talán azért is, mert ez a görög hajadon sokban különbözött a nemzetségek leányaitól, és más volt, mint a helybeli őslakók vagy a beolvadt törzsek leányai.

Indaro észrevehette a barna hajú legényke bámész, epekedő tekintetéből a feléje sugárzó hódolatot, és egy hógolyóval jól célozva, éppen børsisakját találta telibe. A lányok, de maga a királyné is hangos kacagással, sőt tapsolással fogadták Indaro dobását, amelynek következtében Helmechis nyaka is tele lett a szétpukkadó hógolyótól.

Erre a nagy nevetésre és a királyné mulatságára a lányok vérszemet kaptak. Kapkodva gyúrták a hógolyókat, és valamennyi golyót Helmechisre és a mellette álldogáló Alboinra dobták. A támadás váratlanul érte a fiatalembereket, alig tudták a fejüket kapkodni a záporozó hógolyók elől. De az első meglepetésből magukhoz térve, ellentámadásba kezdtek. Ők pontosabban céloztak - a királynét természetesen gondosan kímélve -, mire a csata sorsa hamarosan eldőlt, a lányok visítózva menekültek. A palotába nem futhattak, hiszen a két fiú annak a kapujából indult ellentámadásra, ezért szerte-széledtek, a közeli fák és bokrok között keresve oltalmat.

Helmechis csak Indarót látta maga előtt, a prémmel díszített, kék bársonyzekét, a hosszú, barna szövetszoknyát, amelyet a leány magasra húzott, hogy gyorsabban menekülhessen. Szabályos lábszárának megpillantása még jobban fokozta Helmechis üldözési vágyát. Jó messze a palotától, a bozótban érte utol. Indaro elfulladva állt meg egy bokor mögött. Helmechis hógolyóval a kezében futott utána. A leány ösztönösen védekezett, két kezét az arca elé tartotta, hogy találat ne érje. A fiú is ösztönösen cselekedett. Ledobta a hógolyót, és merészen magához ölelte az elfulladt leányt, aki ijedtében levette a kezét az arcáról. A szemük sugara összevillant, Indaro mondani szeretett volna valamit, de már nem tudott megszólalni, mert üldözőjének az ajka rátapadt az övére, és életük első csókjától mindketten megrémültek. Helmechis sem tudta, mit csinált. A csók után a megrémült Indaro várta a fiú békítő szavait, de Helmechis saját tettétől megzavarodva, sebes futással hagyta ott a leányt, aki fájdalmas megalázottságában ettől az ostoba, kamaszos viselkedéstől, könnyekre fakadt.

Alboin is éppen arrafelé kergetett egy leányt, a türing Astrikundát, de ő csók helyett vadságában csaknem megetette hóval a menekült. Csak akkor döbbsent meg, amikor a bokor mögött megpillantotta az Indaróval csókolódzó Helmechist. Annyira meglepte ez a látvány, hogy észre sem vette az elfutó Astrikundát. Helmechis tette egészen felkavarta. Még értelmet-

lenebbül bámult azonban, amikor fegyverhordozója futását meglátta, majd Indaro könnyes arcára pillantva végképpen nem értette, mi is történhetett közöttük.

A síró Indaro szépségére Helmechis tetteből eszmélt rá. Hallomásból tudott mindent a szerelemről. Harci játékok után vagy vadászatok végén, a pattogó tűz mellett idősebb fiúk beavatták a titokba. A fárákban azonban szigorú erkölcsök uralkodtak, tiltották a könnyelmű szerelmeskedést. Csak az előkelők tartottak, azok is ritkán, a feleség mellett ágyasokat. A nemzeti erkölcs ezt is elítélte, de ha az emberek tudomásul vették is, nem merték elítélni uraikat.

Gonosz vágy költözött Alboin szívébe.

„Elveszem Helmechistől ezt a lányt!” - futott át agyán a gondolat. Úgy érezte mérhetetlen gögjében, neki van joga ehhez az idegen lányhoz, apja feleségének udvari szolgálójához, nem pedig a megvetett tejtetvének.

- Miért sírsz? - kérdezte, amikor hirtelen a leány elé toppant. - Mit csinált veled Helmechis?

Indaro még jobban megijedt Albointól, mint az előbb Helmechistől, aki neki is tetszett. A király fiával nem akart szóba elegyedni.

- Nem sírok - válaszolta dacosan. Elfordult, és a könnyei egyszerre felszáradtak.

- Láttam, hogy bántott - mondta Alboin tétován.

- Nem bántott - felelte a lány, és megindult a palota felé.

- Ne menj még! - kérlelte a herceg, és maga is csodálkozott, milyen lágy hangon kéri ezt az ismeretlen leányt, akinek a nevét sem tudja.

- Mennem kell! Asszonyom megharagszik, ha elmaradok.

- Hogy hívnak? - kérdezte Alboin önkéntelenül lágy hanglejtéssel.

- Indaro a nevem, uram. A szent felség udvarában nőttem fel. De most hagyj elmennem! - kérlelte a lány.

- Mikor látlak? - kérdezte Alboin, és maga sem tudta volna megmondani, hol tanulta ezeket az eddig soha ki nem mondott, kérő szavakat.

- Látni akarsz, herceg úr? Igazán látni akarsz máskor is?

A kérdésekben ott lappangott a kétely, de ott lappangott a remény is. A lány végigmérte a nála fiatalabb herceget. Láttá nyúlánk testét, bronzvörösen csillogó, hosszú szőke haját, szép arcának üdeségét, kék szemének okos tekintetét, és megérezte a férfivá érő fiúban a szilaj szenvedélyességét. De a félelem is ott reszketett a kételyben és a reményben is, hiszen a király fia állt előtte. Mi történik, ha ő, aki valójában csak szolga, ha szabad szülők árvája is, enged a herceg kérésének, és mi lesz, ha megtagadja a kérést? Nem ismeri ezt a földet, nem ismeri ezt a népet, nem tudja, mi lakik az emberekben. Az a másik fiú, aki nem herceg, az bizonyosan igazán szereti, ezt érezte annak riadt meneküléséből is. Azt akarta most mondani, hogy ő inkább illik az egyszerű fegyverhordozóhoz, mint annak büszke urához, de valami visszatartotta attól, hogy ezt a gondolatát kimondja.

- Látnom kell téged! - hangzott egészen tömören a herceg jól megfogalmazott parancsa. Erre a parancsra válaszolnia kellett, olyan választ adni, amelyben benne legyen az igen is meg a nem is.

- Ha asszonyom szabadságot ad, herceg úr. Nem tehetek semmit az ő akarata nélkül. Máris rohannom kell! - mondta riadtan, s futva indult el a palota felé, egy váratlan csók emlékével az ajkán és egy gőgös parancs szavaival a fülében.

Alboin nem követte. Ajka szélén keserű vonás jelent meg. Megvetette a leányban a szolgát, de megkívánta a szolgában a leányt.

A hógolyózásnak a királyné adta meg az árát. Kisgyermek korától melegebb éghajlat dajkálta növekedését. Forró nyarak és langyos telek, délszaki növények kényeztették. Törékeny testében már másnap lázak bujkáltak, rossz köhögés tört fel megkínzott melléből.

Audoin megrémült. Nagyon megszerette ezt a fiatal nőt, akit Pannóniával együtt kapott császári ajándékként. Egyszerre harag és aggodalom gyötörte.

„Mi lesz, ha elveszítem?” - bujkált benne a félelem. Első feleségére, Alboin anyjára gondolt, aki erős volt, hatalmas termetű ehhez a törékeny, mélabús mosolyú szépséghez hasonlítva, és mégis elvitte a láz, a köhögés a halál birodalmába.

Az öreg orvos, Aragarius is eszébe jutott, akit Zottóval végeztetett ki. Az a petyhüdt arcú vénség sok embert gyógyított meg, mielőtt Waltari királyt az ő parancsára...

Nem akarta végiggondolni, és most mégis a fülében csengtek az orvos szavai „Ha megtartasz királyi orvosodnak, szívesen maradok udvarodban.”

„Ostobaság volt megöletni - gondolta. - Hogyan is mert volna fecsegni a szerencsétlen, hiszen akkor ő is bajba keveredett volna a király gyilkosaként...”

Késő bánat - eb gondolat. A vasjogar megszerzése volt akkor a célja, nem tudott tisztán látni.

Csönd volt a fapalotában. Parancsára az udvarhölgyek mindent megtettek, amit tudtak. A padlóra száraz mentát hintettek, vasserpenyőben parazsat hoztak a királyné hálólhelyére, hogy meleg legyen. Gyömbérrel, szerecsendióval, szegfűszeggel fűszerezett mézes bort itattak a beteggel. Nappal is gyertyát égettek, pedig a császár fővárosából hozott majorannaeszenciával gyúrt viaszgyertyák, amelyek virágillatot árasztottak, fogytán voltak már.

Alboin és Helmechis elkeseredetten leskelődtek, mindketten Indaro közelébe szerettek volna jutni, de erre most kevesebb esélyük volt, mint máskor. Audoin aggodalmában még Alboinra is ráripakodott, és elkergette a betegszoba közeléből, eddig pedig sohasem szólt a fiával másképpen, mint kedvesen.

Lovas testőreit szerteküldte Arrabonába, Brigetióba, Aquincumba, hogy keressenek orvost a provinciálisok között.

Hátha találnak egy Aragarius-féle embert... - gondolta.

Azután eszébe jutott a vén Ragilo is. Még az éjjel érte is küldte legényeit, nem törődve azzal, hogy a szél megfordult, és észak felől fújva csonttá fagyasztotta a megolvadt havat. Hajnalban Victorinus püspökért küldött.

A scarabantiai püspök nemsokára megérkezett.

- Imádkozni fogok érte - mondta alázatosan a királynak, és belépett a betegszobába.

A vasserpenyőkben friss parázs izzott, az illatos gyertyák nagyokat sercegetek, fényverítékük ott csillogott a bizánci bútorok sima fáján. Fehér takaró alatt feküdt a beteg, izzadt arcán a láz rózsái égtek, haja ziláltan, rőtárany kígyóként tekeredett a párnán, vékony ajka körül megfeszült a bőr, szeme csukva volt. Audoin ekkor döbbsen rá arra, hogy a halott és az alvó ember milyen nagyon hasonlít egymáshoz.

Victorinus püspök letérdelt, és remegő hangon mondta az ismert keresztény varázsimát:

- Menekülj, gyűlöletes szellem, Krisztus űz téged, utolért az Isten fia és a Szentlélek. Juhkapu tavának kegyosztó Istene, szabadítsd meg minden rossztól a te szolgádat, Radegundát, akit Amalaberga szült.

Victorinus püspök könnyörgő, halk hangja most megemelten zendült:

- Kezdetben vala az ige, és az ige vala az Istennél, és az Isten vala az ige. Minden őáltala lett, és nála nélkül semmi sem lett, ami lett - idézte János evangéliumát, majd így folytatta: - Uram, Krisztus, fia és igéje az élő Istennek, aki minden betegséget és minden erőtlenséget meggyógyítasz, gyógyítsd meg és tekints rá a te szolgádra Radegundára is, akit Amalaberga szült. Űzz ki és kergess ki belőle minden lázat és mindenféle hideglelést és minden rosszat! Imádkozzunk, imádkozzatok az Istenanya, a dicsőséges arkangyalok, a dicsőséges Szent János apostol, az evangélista és hittudós, Szent Serenos, Szent Philoxenos, Szent Justos és minden szenteknek közbenjárásáért, mert a te nevedet, szentséges nevedet hívtam mostan segítségül, Úristen, amely név csodálatos, mindenekfelett dicsőséges, és a gonosz ellenség számára félelmetes... Ámen.

A püspök felemelkedett. Megáldotta a beteget, azután Audoin királyhoz fordult, és ezeket mondta:

- Mindnyájan Isten kezében vagyunk, uram...

A beteget nem gyógyította meg az imádság. Marta a láz, gyötörte a köhögés, és ha szétnyíltak hosszú pillái, szeme fénylett, mint a vadállatoké, szemének árkaiban pedig sötét árnyék lapult.

A király ott ült éjjel-nappal a beteg ágya mellett, és eszelősen ismételte a szavakat:

- Gyógyulj meg, gyógyulj meg!

A kiküldött legények magukban tértek vissza, ha volt is a régi lakosok között orvos, elbújtatták, letagadták a létüket. Nem akartak a hódítóknak segíteni, de nem is mertek. Ha a nagyúr betege meghalt, keserves kínok vártak sokszor az orvosra is, legtöbbször hóhér küldte a meghalt után.

Csak Ragilo nem mondhatott nemet urának. Az ősi vallás vén papját és javasát, aki már nagyon gyöngye volt, az egyik testőr maga elé ültette a lovon, így kocogott be vele a király székhelyére.

A hajlott hátú vénember kékre fagyva hajlongott a király előtt. Enyves, csipás szeme csupa könny volt a hidegtől.

- Miért küldtél hozzám, uram? Te már elhagytad atyáink hitét, én megmaradtam a régi istenek szolgálatában. Legényeid még a kutyáimat is lekasabolták, uram. Mit csinállok én kutyák nélkül az irdatlan magányosságban? Mit csinállok, ha még tovább is élni enged Wotan? Ha engedi, hogy rám süssön még a lemenő nap árnyéknövesztő, vörös sugara? Ha még nem hív magához Hel, a halál kegyes istennője?

- Már csak tebenned bízom, Ragilo, akkor is, ha az ősi isteneket elhagytam a keresztény istenért. Gyógyítsd meg a királynét! Talán te meg tudod gyógyítani... A keresztények tudós püspöke hiába imádkozott érte.

- Vén vagyok már, király - hangzott a mély hangú válasz. - De még addig szeretnék élni, amíg az istenek engedik.

Audoin megértette.

- Ha nem tudod meggyógyítani, akkor is elmehetsz bántatlanul. Kutyákat is kapsz, ahányat akarsz. De ha meggyógyítod, akkor... akkor, Ragilo, azt adom teneked, amit kívánsz.

- Értelek, uram - válaszolta az öregember, és megfényesedett a tekintete. - Vezess a beteghez!
- mondta szinte parancsolva.

Audoin tüstént elindult a betegszoba felé, a vén javaspap követte.

- Küldd ki a lányokat! - hangzott a kívánsága.

A longobárd nyelvet az udvarhölgyek nem értették, ezért Audoin tolmácsolta az öreg kívánságát.

Ragilo az egyik vasserpenyőhöz lépett, és gémberegett ujjait melengette a parázs fölött. Amíg a keze melegedett, a szeme körbejárt, és a tekintetével megbecsülte a messziről hozott szép bútorokat, drága holmikat.

Amikor lapátkezének ujjai felengedtek, odalépett a beteghez, és tenyerét a királyné homlokára helyezte lassan, óvatosan. Nagy keze úgy barnult a fiatal asszony homlokán, mintha egy óriás őszi platánlevél hullott volna reá.

- Marja, emésztí a láz... - dongott mély hangja a király felé. - Azt kell kiűzni belőle.

Nagy tarsolyába nyúlt. Sárgásfehér, megszáradt virágfejeket szórt ki egy bőrzacskóból.

- Ebből főzess teát, uram! - És a hangja megint parancsolóan zendült.

Audoin maga ugrott a tálcával, amelyre Ragilo kiszórta virágait.

Amikor a jóillatú teát Astrikunda behozta a talpas bizánci pohárban, Ragilo addig öntögette egy másikba, aztán megint vissza, amíg a forró italt ihatóvá hűtötte. Ekkor a tarsolyából bőrbe csavart római üvegecskét kotort elő féltő óvatossággal. A homályosan sárgásfehér kis üvegnek karcsú nyaka volt és testes hasa. Ennek az üvegnek a tartalmát öntötte a teába.

- A teát meg kell innia! - hangzott megint a vénség parancsa.

Az erős hangtól Radegunda felriadt. Lázás tekintete találkozott a vén papéval. Ijedt sikoltás röppent el cserepes ajkáról, de azután csodálatosképpen megnyugodott. Ragilo lassan beszélt hozzá. Kezében a talpas pohárral ott állt a betegágy mellett. A mélyen bűgő, öreg hang szinte körülhajkálta a királynét.

- Idd meg, leányom! Ettől aludni fogsz és meggyógyulsz. Keserű ital, de minden orvosság keserű. Mondd neki, király, hogy igya meg!

Audoin megismételte Ragilo szavait, még azt is, hogy minden orvosság keserű.

Radegunda elkínzott arcán ekkor jelent meg először valamilyen mosolyféle.

Astrikunda felültette úrnőjét, és segített neki a poharat kézben tartani. A királyné lehunyta szemmel, hősiesen itta ki a pohár tartalmát, majd fáradtan hanyatlott vissza párnájára, és ahogy Ragilo megmondta, nemsokára mély álomba merült.

Astrikunda és Indaro ott ült a beteg ágya szélén, és puha kendővel óvatosan törölgették a királyné folyton izzadó homlokát.

- Megmarad? - kérdezte Audoin Ragilótól.

- Nem vagyok isten, uram, csak az istenek kegyéből még élő öregember. De hidd el nekem, legalább úgy szeretném, ha meggyógyulna, mint te! Hiszen ha meggyógyul, sok mindent kérhetek tőled.

- Gazdaggá teszek, Ragilo, ígértem...

- Olyan sokra én már nem vágyom, király úr. Vén vagyok a gazdagságra. De hát most ne beszéljünk másról, csak a királyné gyógyulásáról! Ha megéri a holnapot, akkor reménykedhetünk...

A király komor arcán megnőtt az árnyék. Kételyek gyötörték, mint annyiszor, de máskor le tudta győzni kételyeit, ha hosszasan töprengett is, habozott is döntő cselekvések előtt. Most azonban nem cselekedhetett, a halál lesett be palotájába, és az új vallás papja nem tudta varázsimájával tovaűzni. Vajon ennek a hajlott hátú, vén javasnak nagyobb-e a hatalma a halállal szemben? Erősebbek-e a régi istenek az új vallás három istenénél: az Atyánál, a Fiúnál és az érthetetlen Szentléleknél?

Ide-oda járkált saját termében, ha elfáradt, beledobta nyugtalan testét a vadbőrrel takart karosszékbe, majd alig ült benne, megint felpattant. A konyhába is kinézett, amelynek sarkában a téglából rakott tűzhely vidáman ugráló lángjai mellett melengette öreg csontjait a vén Ragilo, és egy nagy darab hússal birkózott, fogatlan szájával majszolva az öregek undorító mohóságával az erőt adó ételt.

„A vének mind ilyen rondák! - gondolta, és most utálatosnak tetszett előtte Ragilo fogatlan szája, száz ráncból gyűrött arca, barázdás homloka, petyhüdt bőre, ragacsos szemhéja, eres, barna keze és hajlott, görbe háta. - De aki sokáig él, mind ilyen lesz. Kevesen maradnak meg öregnek közülünk. Sokan hálnak meg akkor, amidőn még örülni, csókolni és ölni tudnak.”

Gyorsan megfordult, otthagyta Ragilót, hadd birkózzék meg a nyúlcombbal.

Radegunda csak másnap reggel ébredt fel mély, kábult álmából, de a szeme tisztán csillogott, és régi mosolya is ott játszadozott a szája körül. Amikor a belépő vén javasra nézett, egészen felvidult a tekintete.

- Szomjas vagyok! - kiáltotta.

Amikor Audoin megismételte felesége kérését, Ragilo fogatlan szája szélesre húzódott az örömtől.

- Langyos tejet adass asszonyodnak, király úr! Igyék, amennyit akar! De ételt ma még ne kapjon! Húst még holnap sem, csak tejben főtt kölest vagy darált búzát.

Ragilo még egy hétig ott lábatlankodott a király konyháján. Jókat evett, ivott, és a bortól tüzelve bele-belecsípett egy-egy szolgálólány kemény húsába. Kerülték is a lányok a bortól garázdává lett vénembert, mint tyúk a víztócsát.

Amikor a királyné már fent járt, és prémekbe bugyolálva kiült a telet riasztó, fényes nap-sütésre, Ragilo bement a királyhoz.

- Most már vitess vissza a tanyámra, király úr! Úgy tetszik, nincsen rám szükség.

- Mit kívánsz, öreg? - kérdezte Audoin vidáman.

- Nem sokat, Audoin király. Napról napra súlyosabbnak érzem a vénség terhét, nehezen élek, sokszor az ennivalóm megszerzése is gond már. Ajándékozz nekem két szolgát, férjet meg feleséget, aztán néhány állatot, hogy mindhárman megéljünk. Engedelmeskedjenek és kiszolgáljanak, ha már nem tudok halászni sem. A kutyákról se feledkezzél meg, uram!

- Mindent megkapsz, amit kívánsz. Ennél többet is szívesen adok. A halálból hoztad vissza asszonyomat. Ha százszor gonoszabb lennék, akkor is hálásnak kellene lennem irántad.

Lassan tavaszodott. Amikor a hó olvadni kezdett, a kémek, a fürkészők elindultak. Voltak köztük longobárdok, türingek, pannon őslakók, rómaiak és azokból a gepidákból, akik Elemund fiával, Osztrogotával menekültek longobárd földre Turisind király uralomra jutásakor. Ezek a fürkészők hoztak híreket a gepidák gyanús készülődéseiről. E hírek hallatára küldött Audoin követeket Illyricum császári helytartójához, hogy háború esetére a császár ne feledkezzék meg az ígért segítségről.

Amíg a királyné betegeskedett, a két fiú, Alboin és Helmechis nem kerülhetett a kis görög lány közelébe. Helmechis igazi szerelemre lobbant a leány iránt. Ha véletlenül találkoztak, a szemük összevillant, mintha réges-régen ismernék egymást. Helmechis a hógolyózás óta nem tudott szabadulni Indaro csókjának emlékeitől. Indaro is megváltozott. Szórakozottan tett-vett úrnője szolgálatában, álmódzóvá lett, de ugyanakkor félelem gyötörte, valahányszor a király fiát, Alboint meglátta.

Sokat hallott Alboinról. A lányok beszéltek róla. Mondták, a király nagyon szereti, mindent megtesz érte. Kevély és dölyfös, még a nagy császár előtt sem hunyázkodott meg. A legjobb lovas már most a Gausus fára fiataljai között, messzire dobja a lándzsát, nyila mindig célba talál, és birkózásban mindig legyőri ellenfeleit. Lányokról azonban nem beszéltek vele kapcsolatban, és ez Indarót még jobban nyugtalanította. Ő nem beszélt soha egy szót sem Alboinról. Gondosan titkolta, mit mondott neki a herceg. Menekült, bújt előle, mert észrevette, hogy Alboin les rá, de mások előtt még nem mer közelíteni hozzá.

Indaro Helmechist szerette. Mindent megtudott róla a cselédektől. Apja hősi halálát, anyja elvesztését és azt, hogy a hercegnek tejtestvére. Emlékezett arra is, hogy az úton errefelé az egyik követ, a nagyúr, Authari herceg milyen kedvesen beszélgetett az egyszerű fegyverhordozóval, éppen úgy, ahogyan egyenrangú felnőttek szoktak beszélgetni egymással.

Az egyik délelőtt, amikor már rügyeztek a fák, a bokrok, és bent a palotában alig maradt valaki, a király is távol volt, Radegunda kísétált a zöldülő erdőbe virágot szedni. Finoman szőtt zöld köpönyeg volt rajta, vállán figurákkal hímzett, széles stóláját viselte. Ez a stóla azonban mindig lecsúszott a válláról, akadályozta a virágszedésben.

- Vidd vissza, Indaro, a stólámat! Tedd a helyére! Meleg is van, eléggé véd a köpönyeg.

Indaro sietve indult vissza a palotába. Az ismerős testőrök szokás szerint incselkedtek vele a kapuban. Nem törődött velük, vitte a stólát a királyné szobájába. Amikor Indaro kilépett a királyné szobájából, ott várta Helmechis. Olyan hirtelen toppant a leány elé, mintha a padlóból bújt volna elő. A hang bennakadt mindkettőjük torkában, fülig pirulva álltak egymással szemben, mozdulatlanul. Azután egyszerre tárult ölelésre a karjuk, és az ajkuk most már közös akarattal találkozott.

- Szeretlek, Indaro! - súgta Helmechis.

- Én is téged - válaszolta a lány. - De most mennem kell. Mit mondanék a királynénak? Engedj!

- Mikor találkozunk? - suttogta Helmechis türelmetlenül.

- Este a nagy fánál, ha ki tudok szökni a konyhából. Ott nincsenek örök. Ismered a nagy fát?

- Ismerem. Várlak! - suttogta még Helmechis az elfutó leány után.

Nem vette észre, hogy Alboin az apja termének ajtajából megleste találkozásukat. Alboin már a tél óta nem kívánta meg Helmechistől az állandó kíséretet.

- Csak maradj! - mondogatta, és a legtöbbször maga ment ismeretlen célú útjára. Mindezt azért tette, hogy megfigyelhesse, megleshesse Helmechist, mikor találkozik Indaróval. Helmechis most is azt hitte, Alboin már régen eltávozott a palotából. Neki a palota hátsó részében volt egy kis kamrája, onnan jött be, hogy Alboint megkeresse, de nem találta szobájában. Útközben visszajövet találkozott a leánnyal. Meg sem álmodta, hogy a herceg nem ment el, hanem az apja termében rejtőzködik.

Lassan ment a leány után, majd a palota körül lődörgött, és vágyakozva nézett az erdő felé, ahol a lábadozó királyné és a lányok virágot szedtek.

Alboin nem követte Helmechist. A palota hátsó kijáratán távozott, ahonnan a lóistálló felé ment. A lovászokkal kihozatta lovát, és elvágtatott jó messzire, majd nagy kerülővel tért vissza. Helmechis még mindig a palota körül őgyelgett, és megnyugodva vette tudomásul Alboin megérkezését a lovaglásból. Most már bizonyos volt abban, a herceg nem volt a palotában, amikor ő Indaróval találkozott.

- Hol jártál, Helmechis? - kérdezte Alboin, leszállva lováról.

- Nem voltam sehol - válaszolta csodálkozva.

- Pedig kerestelek. A kamrád üres volt. Veled akartam kilovagolni, de hát te mostanában eltűnsz előlem - mondta gonoszkodva, és gúnyosan mosolygott, látva fegyverhordozója elképedését. - Gyere! Hozd a lovadat! Megnézzük a fiúkat. Apám szerint a gepidák készülődnek, mi sem ülhetünk tétlenül.

Harsogó tavasz volt. Édes ízű, puha szellő lengett a rét felett. Kürtszó harsant. Szavára innen is, onnan is előbukkantak a fiatal legények. Úgy sorakoztak, mintha Donar, a régi hadisten hívta volna harcba őket.

- Baldur szép tavaszt adott! - rikkantotta vígan Peredeo, megfélekezve arról, hogy az ő fejét is keresztvíz érte, és a tavaszt is Krisztusnak köszöni a keresztény, nem pedig a régi istennek, Baldurnak.

Alboin úgy sorakoztatta kis seregét, ahogyan az apjától tanulta. Egyetlen szavára tömörültek lovasai. A lándzsák hegye előremeredt. A támadó ék előreleandult, majd hirtelen szétvált, hogy a kopjások eldobhassák fegyverüket. Ezt a rohamot többször gyakoroltatta. Ezután hosszú póznákra kitömött bőrszakokat helyeztetett, és a parittyásoknak meg az íjászoknak száz lépésről kellett eltalálniuk a póznák hegyén barnálló bőrszakokat.

Később a közelharcot gyakorolták. Tompa végű rudakat használtak a vashegyű, gyilkos lándzsák és a kopják helyett. A lovasok egymásnak rohantak, és pajzsukkal kellett felfogniuk ellenfelük rúdjának döféseit. Kisebb sérülések így is történtek, hiába pólyálták be a rudak hegyét ronggyal. Peredeo rúdja pajzsostul dobta le azt a szerencsétlent, akit rossz sorsa ellenfelévé tett.

A harci játék eltartott délig. Akkor Alboin elbocsátotta az elfáradt legénykéket, de előbb még megvizsgálta a fegyvereket. Gondosan ügyelt arra, hogy a pajzsok szíja meghúzható-e, a kardok acélos pengéje tisztán ragyog-e, feszesre húzható-e az íjak idege, gondozottak-e a lovak.

Gondos vezér volt. A támadás, a visszavonulás, a bekerítés mozdulatait, a vezényszavak gyors megértését addig gyakoroltatta, amíg minden harci mozdulatot kifogástalanul hajtottak végre legényei.

Gyakorlatozás közben is Helmechist figyelte, róla pedig Indaro jutott eszébe, a görög lány, aki megsókolta Helmechist.

„Vajon mit szeret Helmechisen? - tépelődött magában, ahogy a hallgatag fegyverhordozóját figyelte. - Mit fog szólni, ha elveszem tőle Indarót? Nekem kell a lány, engem illet, nem pedig őt” - ilyen gondolatok foglalkoztatták.

Még messze volt az este, amikor Helmechis engedélyt kért arra, hogy bemehessen a városba Victorinus püspökhöz.

- Ha nincs rám szükséged, bemennék az atyához - mondta. Ebben a kérdésben nem volt semmi különös, Helmechis gyakran kereste fel a püspököt.

- Csak menj! - válaszolta könnyedén. - Este nem gyakorlatozunk. Ott is maradhatsz a városban. Mondják, az új sörmérő tabernájában szép lányok hordják a kannákat a vendégek elé.

- Én a püspökhöz megyek, Alboin - válaszolta nem kis zavarral.

- De csak nem maradsz ott reggelig? Victorinus püspök korán szokott lefeküdni - ingerelte, mert tetszett neki Helmechis zavara. - Hát csak menj! Üdvözlöm a püspököt! - mondta még nagyon nagyosan.

Helmechis nem tudta, mire vélje Alboin viselkedését. Miért beszélt olyan gúnyosan? Valami lappang a beszéde mögött, de hiába gondolkodott, nem tudott semmi okosat kisütni. Úgy tervezte, hogy a városból az alkonyattal érkezik vissza, és egyenesen ahhoz a nagy cserfához megy, ahol megvárja Indarót. A leány bizonyosan csak akkor lopakodik ki majd a palotából, ha leszáll a sötétség.

Helmechis már kora délután elindult. Gyalog ment. A város nem volt messze, és ló nélkül könnyebben lehet mozogni, visszafelé is észrevétlenül lopakodhat a palota közelében terebélyesedő vén cserfához.

Napszállat idején Alboin kiment a palotából. Audoin nem volt otthon, főembereivel az új településeket ment megnézni. Csend ült a palota környékén. A királyné vacsorázott, korán akart lefeküdni.

Már erősen szürkült, amikor Alboin visszatért sétájából a palotához, és a hátsó kijáratnál, a közeli bokorból leselkedett. Izgalmat érzett. A lányra gondolt, Indaróra, és a szíve hevesebben dobogott, mint máskor. A lányt még nem is látta, de érezte sugárzó, idegen szépségét, hosszú fekete hajának vállra hulló illatos zuhatagát, riadt, nagy szemét, kissé duzzadt ajkát, amelyet Helmechis már megkóstolt.

Éppen a palota és a nagy fa között leskelődött a bokorból. A palota jóval közelebb volt hozzá, mint a vén cser, ahol Helmechis hasonló izgalomban várhatja Indarót.

A könnyű fátyolfelhők mögül ezüstös, gyenge holdfény szitált alá, amelyben jól látszottak a lombok ingó árnyai. Alboin, kilépve a bokorból, úgy tapadt egy fatörzshöz, mint a tapló a fához. Zsákmányra leső vadász volt, szimatoló, prédára leső, elszánt férfi a hűvös homályban. A szemében szűkülő szorongás bujkált, nem tudta, mit hozhat a várva várt pillanat.

Árnyék surrant a gyöngye fényben. Ő volt, a leány. Jöttét ismeretlen illat előzte meg, talán a császár udvarából hozott nárdus vagy a hajának pézsmával szagosított mandulaolaj-illata.

Amikor a leány a bokor mellett elhaladt, és a fához ért, Alboin karja kinyúlt érte. Egyetlen erős rántással húzta magához, és csókban forrtak össze. Indaro hirtelenében azt hitte, Helmechis karjai között van. De tüstént ráeszmélt tévedésére. Alboin szerelme perzselőbb volt, vadabb és követelőbb.

- Herceg úr... - dadogta a lány rémülten, elveszetten.

- Én szeretlek, nem a szolgám! - súgta a herceg büszkén, és vitte magával vissza a palotába, a szobájába.

Indaro erőtlenül vergődött a karja közt. Tudta, a szerelem, Helmechis szerelme köddé foszlik ebben az új, nem kívánt, de megtisztelő ölelésben, a király fiának szerelmében. Érezte könnyeinek szivárgását, hangtalan zokogás fojtogatta, siratva ronggyá lett életét, kis életét, amelyet felemel és meggyaláz a királyi ölelés.

A vén cserfa mellett, a cinkfehér fényben ott topogott izgalmas várakozásában a nedves, tavaszi földön az elárult Helmechis. Ha a leányra gondolt a nagy várakozásban, elmosolyodott. De az éjszaka egyre vastagodott. Ha a hold időnként elbujdosott, tömör, fekete falként vette körül a sötétség. Helmechis elcsüggedt. Úgy érezte, egy láthatatlan, erős kéz markolja össze a belsejét.

„Most már nem jön” - gondolta, de képtelen volt arra, hogy elhagyja őrhelyét. Kétség és remény bujkált benne, azután mint valami fekete kígyó, kúszott feléje az éjszakából a gyanú tekergős simasággal. Egyszerre Alboinra gondolt.

„Miért mondta, hogy ott maradhatok a városban? Mit akart mondani az új sörmérő szép leányaival? Miért volt még gúnyosabb, mint szokott? Megsejtett volna valamit? De hol és mikor?”

Mintha végtelen idő óta töprengene itt a vén cser törzséhez támaszkodva. Száz kérdés bujkált benne felelet nélkül, pedig még nem is tudott semmit. Nem tudta, hogy élete legszebb álma csak álom marad. Nem tudta, hogy az élet egyetlen és pótolhatatlan érzését, a legelső és a legszebb szerelmet elveszítette. Nem tudta, hogy a virágnak álmodott leány szirmai már más letörte. Nem tudta, hogy Indaro elfeledte őt az új, a beteljesedett szenvedélyben...

Futó fuvallat osont az éjszakában. Megrezzent tőle, mint faágon a levél. Most már tudta, nem jön a leány, kár tovább várakoznia. Talán a hajnali derengés sincsen már messze. Megindult a palota felé, hogy a kamrájába osonjon. Amikor a hátsó bejáráshoz ért, dermedten állt meg. Alboin várta a kapuban.

- Hát te jó sokáig elmaradtál, hallod-e! - fogadta, és gúnyosan felnevetett. - Én mondom neked, kár a városban keresni a szerelmet, amikor itt is megleli az ember a palotában.

- A palotában? - dadogta Helmechis.

- Hát persze! - nevetett a herceg diadalmasan. - Ha tudsz titkot tartani, elárulom neked, ki volt ma nálam.

Helmechis sötéten meredt rá.

- Indaro, a kis görög leány. Apám feleségének udvarhölgye. Majd holnap elmondom részletesen - dicsekedett a herceg. - Most menjünk aludni! Fáradt lehetsz te is... - tette hozzá maró gúnnyal.

- Menjünk! - válaszolta Helmechis, és többet nem mondott. Egyszer egy római házat látott összedőlni nagy robajjal, amelynek alapjait a folyó árja kimosta. Most benne dőlt össze valamilyen ház. Szinte hallotta robaját. Tántorogva, összetörten lépkedett a kamrája felé. Süket, mély csönd honolt a nagy palotában, csak őbenne hangzott a vad robaj. Mindent megértett egyetlen pillanatban. Alboin leste meg őket, és hatalmával, erőszakos vadságával elvette tőle és meggyalázta a lányt.

„Hallgatnom kell! - gondolta nyomban. - Még nem jött el a bosszú, a cselekvés órája.”

Feküdt a kopott medvebőrön vak fájdalmában. Fáradt és elgyötört volt, de nem jött a szemére álom. Authari hercegre gondolt, aki azt mondta, ilyen emberekre szükség lesz még. A legősbibb nemzetség tagjaira. Az anya nem számít, az apja után lesz az ember az egyik vagy a másik fírá tagja.

„Tudok hallgatni, és tudok túrni. Ilyen az élet. A szegény fogja a madarat, és a gazdag eszi meg. De a falat egyszer a gazdag torkán akadhat, amikor nem is sejtí...”

A megalázásból a gyűlölet fakadt fel benne, engesztelhetetlen, örök gyűlölet. Szétfolyt ereiben a vérrel együtt, és átitatta testének minden kis porcikáját. Ez a mérhetetlen, sötét gyűlölet altatta el álomtalan, nehéz álomba.

VIII.

A sirmiumi falakról nézett vissza a véres mezőre. Látta a halottakat és a vérükben fetrengő sebesülteket.

Meleg volt. az egész táj felett rezgett a levegő, pedig még az igazi nyár meg sem érkezett.

Turismod szép, szabályos arcán az elkeseredés látszott.

- A császár ellen nem harcolhatsz, uram - mondta most nagyon csöndesen Omharus, a pap.

Nem válaszolt Omharusnak. Mit is válaszolhatott volna, hiszen maga sem tudta, mi történt. Este is itt állt a bástyákon, amikor a bizánci hatalmas lovassereg megérkezett, és a longobárdok hadához csatlakozott. Akkor kellett volna megtámadni őket. De ki mer az esti szürkületben csatát kezdeni?

Nem, ezt a tegnapi estét nem fogja elfelejteni. Amikor leszállt a sötétség, a római lándzsák hegyén, ezer meg ezer lándzsa hegyén apró fények villantak. Az esti csöndben szellő se lebent, és az apró lángocskák ott lobogtak a római imperátor serege felett, a magasba merevedő lándzsák hegyén. Egész gyertyaerdő a fekete estében, amely alatt térdepelve mondták a vesperát a szent sereg katonái, az istenvédte város harcosai, akik az ima után a melodoszokkal együtt énekelték a mennyei himnuszokat. Hildigis járt a császár fővárosában, ő beszélt a fegyvergyártó műhelyekről, amelyek a birodalom szervezetének a részei. Most is látja a ragyogó fegyvereket: az acélozott kardokat, a kemény hegyű lándzsákat, a vaslemez pajzsokat, amelyeken kicsorbultak a gepida és herul fegyverek.

- Heruljaimat az ő heruljaik szórták szét, mert jobb fegyvereket adtak a kezükbe. A bölényszakállú átkozottak, a longobárdok csak röhögtek, Omharus. Heruljaim futása magával ragadta az én népemet is.

Dél volt, meleg volt. A nagy csatatér felett fekete madarak keringtek, de még nem mertek leszállni. A győztesek most vetköztették a halottakat.

Turismod ariánus heruljait a császár zsoldjában harcoló jobb és nehezebb fegyverzetű katolikus herulok győzték le. Testvérek a testvéreket...

- Én is jártam a császár fővárosában, herceg - mondta csöndesen Omharus, a pap. - A birodalom kolostoraiban éjjel és nappal miséznek, hogy a kapcsolat az éggel mindig legyen. Nagy erő ez, herceg. Ez az erő áramlik a bíbor minden felkent viselőjéből, Justinianus császárból, elődeiből és majdan az utódaiból. Krisztus választott népének vallják magukat. Szentül hiszik, minden más nép, amelyik kívül van a szent birodalom határain, csak rabszolga, Isten előtt nem egyforma a birodalom népével.

- Isten előtt mindnyájan egyformák vagyunk, magad is ezt tanítottad, Omharus - válaszolta bosszúsan a sirmiumi herceg.

- Az evangélium ezt tanítja, de a császár udvarában másképpen magyarázzák a kinyilatkoztatott igazságot.

- Nem vagyok pap, Omharus. Engem most az érdekel, megtámadja-e Sirmiumot Constantius úr, a császári szent istállók comese, avagy nem. Ott kevélykedik serege élén, rendezgeti a hadsorokat. A kémek szerint tízszer ezer jól felszerelt lovassal érkezett. Audoin király is elküldte ellenünk néhány ezer lovasát Winifred és Zotto hercegek vezetésével. De hát lovakkal nem lehet megmászni Sirmium bástyáit. Constantiusnak, úgy látom, nincsenek ostromgépei. Imádságra pedig nem dülnek össze ezek a falak, Omharus. Gonosz ember a szent felség, a hátunk mögött fogott kezét Audoin királlyal. Még asszonyt is adott neki. Mondják, a türing hercegnő a pecsét a szerződésen. Nem is harcol Audoin, inkább őrzi a feleségét, ott ül a szoknyája mellett, ahogyan a vének szokták, ha fiatal asszony kerül a házukba.

Elhallgatott. Minden idegszálával figyelt. Szemét le nem vette a római hadvezérről, aki felcifrázott lován most szemlélte meg a reggeli harc győztes katonáit.

- Meglennénk mi békeességben, ha a császár nem hozza nyakunkra a bölényszakállúakat, ezt a mohó és pimasz népet. Most ott legeltetik barmaikat a Dravus és a Danuvius túlsó partján. Északi határainkon nincs nyugalom többé. Ezt köszönhetjük Justinianusnak, ez a hála, amiért évtizedeken át védtük a birodalmat.

A herceg dühösen járkált fel és alá a bástya tetején. Nem törődött megvert seregével sem, amely most a falak védelmében megalázott oroszlánként a sebeit nyalogatta.

- Jönnék! - kiáltott fel izgatottan Omharus.

Turismod abbahagyta a dühös járkálást, riadtan fordult a római sereg felé.

- Követeket küld a szent istállók comese! - kiáltotta gúnyos nevetéssel. - Tudja, Sirmium falaiba beletörne lándzsáinak hegye.

Constantius serege messze táborozott. Nem kellett attól tartaniuk, hogy a követeknek nyitott kapun fegyveresek is betörhetnek a városba. Úgy tetszett, Justinianus császár vezére valóban tárgyalni akar, nem kívánja győzelme után a harc folytatását. A longobárd sereget, úgy látszott, még hátrább rendelte Constantius.

A követek hárman jöttek. Egyik sem volt katona. Turismod palotájában fogadta őket, akik meghajlással üdvözölték a gepida herceget.

- Veranianus vagyok, a szent istállók comesének, Constantiusnak notarius. Amit ő üzen teneked, Turisind fia, az éppen annyi, mintha maga a szent felség, Justinianus császár üzenné.

Tisztán, helyes hangsúllyal beszélt a gót-gepida nyelvet, csak itt-ott keverte olyan szófüzésekkel, amelyeket inkább a keleti gótok használtak. Bevezetője után megállt, és várta, milyen hatást keltenek szavai.

Turismod arca mozdulatlan maradt, ezért Veranianus tovább beszélt:

- Az isteni felség nem akar háborút ezen a földön. Ő a longobárdok mellé állt ebben a viszályban, ezt te is tudod. A harcról sem kell beszélnem. A longobárd hercegek is elámultak győztes lovasaink erejétől. Ők sem szeretnék ellenséggé állni velünk szemben. Ez a föld a birodalom földje, de a császár nem bánja, hogy ti éltek rajta. A császár békét akar, nemcsak veletek, hanem köztetek is. Egyeztetek meg Audoin királlyal! Kössetek békét a longobárdokkal!

- A békét csak apám, Turisind király kötheti meg - felelte Turismod.
- Akkor kösse meg ő! - válaszolta nyugodtan Veranianus. - Ha te, herceg, békét akarsz, Turisind király sem lesz a béke ellen.
- Én békét akarok - felelte Turismod. - De követeket kell küldenem a királyhoz.
- Küldd el a követeidet! Ha ez igaz szándékod, a szent istállók comese visszavonja lovasait, és megparancsolja a longobárd hercegeknek, vonuljanak a Dravus túlsó partjára.
- Még ma elküldöm Omharus papot Turisind királyhoz.
- Add ezt írásban, herceg! - szólította fel Veranianus.
- Az írást elkészítjük. Addig a vendégeim vagytok - mondta kegyesen a sirmiumi herceg, aki valóban békét akart a súlyos vereség után, noha szívében égett a gyűlölet a longobárdokkal szemben.

Amikor az írás elkészült, és Veranianus visszament vele Constantius comeshez, Turismod a római palota oszlopos előcsarnokában tárgyalta Omharus pappal.

- Még ma indulsz, Omharus, a királyhoz. Elmondod neki őszintén, ami történt. Te láttad a harcot, láttad a túlerőt, a comes lovasságát. Tudod, mi történt heruljaimmal. Most mást nem tehetünk, békét kell kötnünk. A király tudja, de azért is mondd meg neki, a harcnak nincsen vége, és majd a békében kell készülnünk a bölényszakállú, kancalábú longobárdok ellen. Mohók és telhetetlenek, nem elég nekik Pannónia sem. A császárnak sok baja lehet még, nem tud majd mindig a segítségükre sietni. Kitetszik ez Constantius comes üzenetéből is. Magad is hallhattad, győzött, mégis békét akar. Sirmiumot meg sem próbálta elfoglalni. A császár nem bánja, hogy mi élünk itt. Miért nem bánja? Azt hiszed, jó szívvel lemondott Sirmiumról a javunkra? Nem mondott le, csak most nincs annyi ereje, hogy megostromolja. Ehhez faltörő gépeket kellene ideszállítania messziről. Máshol jobban kell az ilyesmi. Tízszor ezer lovast könnyebb ideküldeni.

Ezt mind egyszerre mondta. Omharus jegyezte. Hüen akarta átadni az üzenetet. A herceg folytatta:

- Mondd meg a királynak, szó sincs megalázkodásról! Egyetlen talpalatnyi földet sem kell átengednie a kancalábúak királyának, Audoinnak. Minden marad a régiben. Ők túl a folyón, mi innen. Nekik is békét kell kötniük, megmondta a comes követe. Szövetséget kötöttek a longobárdokkal, és ha ezek a kancalábúak hadra kelnek, a szövetség szerint segíteniük kell. Ők pedig nem akarnak mostanában segíteni még egyszer. Nem akarnak harcolni ezen a tájon, mert másutt harcolnak. Audoinnak ezért kell megkötnie a békét, még akkor is, ha nem akarná. Neki is a császár parancsol, még jobban, mint nekünk. Ő kapja az évi ajándékot helyettünk. Megértettél mindent? - kérdezte.

Omharus befejezte az írást, azután válaszolt:

- Mindent megértettem, herceg úr. A király sem tudta volna jobban elmondani a tennivalókat. Néhány hét múlva találkoztak Turisind és Audoin követei. Két évre megkötötték a békét. Gyűlöltek egymást, de nem cselekedhettek másként. Constantius tízezer lovasa megfélemlítette mindkettőjüket. A császár békét akart, a császár békét parancsolt, engedelmeskedniük kellett.

Turisind király és a gepida hercegek nem nyugodtak bele sem a vereségbe, sem a békébe. Még egy esztendő is alig suhant el, máris tanácskozásra gyűltek össze a gepida előkelők Turisind király díszes fapalotájában.

A tanácskozáson a sirmiumi herceg beszélt:

- A császár elárult bennünket, nyakunkra hozta a keselylábúak népét, és fegyvereseivel támogatja őket. Justinianusnak azonban meggyűlt a baja Totila gót királlyal, akit az itáliai gótok Baduila néven tisztelnek. Nem tudja majd mindig megsegíteni a longobárdokat, hiszen máshol is háborúkat visel. Ez a béke, amelyet a császár parancsára kötöttünk, nem igazi béke. Tudja ezt Audoin király is, de tudják ezt a császár udvarában is. Más lett volna minden, ha Hildigist trónra tudjuk segíteni.

Amikor idáig jutott, elhallgatott, rámosolygott apjára, azután folytatta:

- Jó, hogy nem hívtad meg a tanácsba Hildigist. Ha ő itt lenne, nehezebben tudnám kimondani: nekünk le kell győznünk a longobárdokat, ha igazi békességben akarunk élni.

- Jól mondd, herceg! - kiáltotta Asbad.

- Így igaz! - helyeselt Usdibad.

- Folytasd, fiam! - mondta Turisind büszke örömmel, és gyönyörködve nézte kedvelt fiát.

Turismod folytatta:

- A folyók nem védenek meg bennünket a longobárdok ellen, csak Sirmium bástyái. A császár le tudná romboltatni a város bástyáit, de ehhez nagy ostromló sereget kellene ellenünk küldenie. Ettől egyelőre nem kell félnünk. Ahhoz azonban, hogy a longobárdokat legyőzzük, szövetségesekre van szükségünk.

- Kire gondolsz, fiam? - kérdezte élénken Turisind.

- Megmondom, apám. A hunok egyik népére gondoltam, a kuturgurokra, akik valahol a Maeotis tó nyugati partján élnek. Az ő fejedelmük Kinialk, akinek követei már jártak nálunk, és a császár elleni szövetség megkötését javasolták. Akkor mi még Justinianusnak szövetségesei voltunk, és a longobárdok sem lestek ránk a Dravus és a Danuvius túlsó partjáról. Ha megnyerjük a kuturgurokat, legalább annyi lovassal gyarapodnék seregünk, mint amennyivel megjelent ellenünk a szent istállók comese, Constantius. Ha mi a kuturguroknak ígérjük a zsákmányt, hiszem, hogy megsegítenek bennünket.

Turismod elhallgatott, és helyet foglalt a bizánci asztal mellett.

A királyi tanács tagjai mosolyogva néztek össze, tetszett mindenkinek Turismod terve. Nem szóltak azonban, kíváncsian figyeltek a királyra, akinek ujjai vastag aranyláncával játszadoztak.

- Mit szólsz bátyád tervéhez, Kunimund? - kérdezte kisebbik fiát a király. - Itt az ideje annak, hogy te is beszélj a tanácsban.

A komor arcú Kunimund felpattant apja kívánságára. Vékony szája megrándult, szürke szemének villogó tekintete végigfutott a tanács tagjain, majd megszólalt:

- Bátyám jól beszélt. Én is gyűlölöm a bölényszakállú, kancalábú longobárdokat. Van egy hun vadászom, Ellár a neve, ő szót értett Kinialk fejedelem követivel, amikor nálunk jártak. Én szívesen elmegyek Ellárral Kinialk fejedelemhez követségbe. Húsz jó lovassal nekivágok az útnak. Ha parancsoljátok... - tette hozzá szerényen, és leült.

Turisind boldogan mosolygott.

- Te leszel a követ, Kunimund! - kiáltotta.

- Örülök, öcsém! - ugrott fel Turismod, és megölelte komor arcú öccsét.

A többiek is lelkesen kiáltoztak, és magasra emelték a sirmiumi borral töltött kupákat.

- Omharus is veled megy. Ő igazán tudja, miképpen kell idegen fejedelmek udvarában cselekedni. Nagy segítségre lehet, öcsém - mondta Turismod.

A követséget Usdibad herceg és lovasai is elkísérték végig Dácián keresztül a magas hegyeken átvezető szorosig. Innen azután vad pusztákon, mocsaras tájakon lovagoltak tovább napokon át a Danapris folyó partjáig.

Nem messze a folyótól alacsony dombok húzódtak. Az egyik dombháton épültek fel a kuturgurok szállásföldjének házai és sátrai. Ide már a kuturgur őrszemek vezették a követeket.

Kunimund, Ellár és Omharus a szomszédos dombról nézték Kinialk szállását. Látták a kör alakú házakat, amelyek falait fonott vesszősövényből húzták, és agyaggal kitapasztották, kivéve az ajtó nyílását. Az alacsony falba beerősített tetőrudak kupolaszerűen görbültek meg, és építésükkor fent vagy összekötötték a végüket, vagy pedig abroncsba szorították. A nádból épített házak tetejét kontyba fogták. A házak tetejét zsíros bőrökkel vonták be, hogy az esővíz be ne csorogjon. Némelyik háztető nemezből volt, de ez a nemez is zsírral volt bekenve. A házak tetején nyílást hagytak, hogy a tűzhely füstje elszállhasson, és a fény behatolhasson. A tetőnyílást zsineggel lehetett zárni vagy nyitni. A szállásföld házai között hordozható nemez-sátrak is látszottak.

Kunimund és társai csodálkozva nézték a kuturgur székhelyet, a házak és sátrak sokaságát és a nagy mezőt, amelyen a törzs barmait terelgették a pásztorok. Az egyik őrszem mondta a látóival.

A dombhát közepén állott Kinialk hadnagy díszes háza, amely nagy méreteivel különbözött a többitől. A házatól jobbra és balra rokonainak házai sorakoztak. A sorok kissé bekanyarodó ívben folytatódtak a nemzetség és a törzs tagjainak házaival. A szállás nagy volt, a hadnagy háza mögött még több sorban látszottak a házak és a sátrak.

A lankadó verőfényben hullámozott az élet. A csúcsos tetőkből sárgás füst kígyók csavarodtak az opálos kékség felé. A folyó partján halászhálókat teregettek. Az asszonyok vizet hordtak a fénylő rézüstökbe, amelyek már a tűzhelyek fölött álltak, kovácsoltvas háromlábakon. Vacso-rafőzéshez készülődtek. A szállás szélén szekerek álltak, izmos legények bőrszakokat raktak le róluk.

- Ez a székhelyünk! - kiáltotta büszkén a kuturgur őrszem, és kinyújtott karja félkört írt le a levegőben.

Kunimund mosolygott. Tetszetek neki a most hazatérő, bőrruhás, hegyes kucsmát viselő lovasok, akiket vajszerű selyembe, kék vagy piros bársonyba öltözött előkelő asszonyok fogadtak.

A székhely körül bolgár és görög kereskedők kínálgatták messziről hozott kincseiket. A házak között bőrkötényes, kormos arcú kovácsok dolgoztak, de még munkálkodtak a hímző-szűcsök, az agyagos kezű gölöncsérek, a vakarókkal serénykedő cserzővargák és a tarsoly-készítő szíjgyártók is, akik napszállatig tettek-vettek. A sátrak és a házak körül sok-sok gyermek hancúrozott, kiabált, nevetett, ujjal mutogatva a másik dombon megjelent gepida követségre.

Ködmönös, vastag varkocsú vénember állt meg a követek előtt.

- A hadnagy vár benneteket - gurgulázta sebesen a szavakat.

Ellár tüstént fordította a meghívást.

- A kíséret itt marad, csak hárman jöhetnek - folytatta mosolytalan arccal az öreg. - Kunimund, a király fia, Omharus, a sirmiumi pap, és te - bökött vastag ujjával Ellárra.

Kinialk nagy házának bejáratát nehéz keleti szőnyeg védte. A falakon is tarka szőnyegek lógtak nemes veretű szablyák, ezüsttálak, ezüstszarvú gót sisakok, mintás fémkupák és csontlapokkal berakott bőrtarsolyok társaságában.

A hadnagy párduebőrrel letakart görög székekben ült, amelynek faragott karfáiról apró orosz-lánfejek vicsorogtak a belépő követekre.

Kinialk feje fedetlen volt. Három varkocsba font sötét hajából türkizgyöngyök ragyogtak. Vastag nyaka nagy erőről árulkodott. Barnára sült arcán keménység és dölyf terpeszkedett. Enyhén hajlott orra vékony szája felé ívelt, és a szája alatt erőszakos álla hegyesedett. Sárgás, okos szeme sűrű felső pillájával félig fedve volt, de éles tekintete csaknem átszúrta a követséget vezető Kunimundot. Egyszerű, alig hímzett lenvászon inget, görög szövetből varrt zöld nadrágot és szarvasbőr csizmát viselt. Sárga, széles bőrvén ezüstveretű lapocskák fényesedtek.

Kunimund és társai mélyen meghajoltak.

- Atyám, Turisind király üdvözlét küldi teneked, kuturgurok nagy fejedelme - köszöntötte Kunimund sűrűn hajlongva. - Engedd meg, uram, hogy átadjam teneked a nagy Turisind ajándékát, a gepida ötvösök híres remekét - folytatta, majd tarsolyába nyúlt, és elővette a sasfejen végződő, nagy aranycsatát, amelyet átnyújtott a hunnak.

Kinialk merev arca, úgy tetszett, meglágyult az ajándék láttán. Amikor a remekművet vizsgálta, még mosolygás is felragyogott a szája körül. Ez a mosoly azonban nem volt tartós, nem illett kimutatnia örömezését az arany sárga ragyogását látva.

- Köszönöm Turisind király ajándékát - szólalt meg erős, tiszta hangján. Ez a hang mélyen döngött elő boltozatos mellkasának hatalmas tömlőjéből.

Néhány pillanatig hallgatott, erős ujjai mohón simogatták a gepida ötvös szép munkáját.

- Miért jöttél hozzám, Kunimund? - kérdezte váratlanul, és az arca újra komorra változott.

Ellár nyomban fordította a kérdést, amire Kunimund azonnal válaszolt:

- A gepidák királya segítségedet kéri, uram, a longobárdok ellen, mert a longobárdok a császárral szövetkeztek ellenünk. Ha megsegítesz bennünket lovasaiddal, minden zsákmány a tiéd. Tudjuk jól, ti sem szeretitek a konstantinápolyi álnok császárt, Justinianust. Mi most a császár kívánságára békét kötöttünk, de a fegyvernagyítás csak két évig tart. Készülünk az új harcra. A jövő esztendő hatodik hónapjában hadat üzenünk Audoin királynak, a gonosz bitorlónak.

Kunimund elhallgatott, és nézte a konokul maga elé meredő, barna arcú embert, akinek mozdulatlan vonásairól semmit sem lehetett leolvasni. Kinialk sötét szoborként ült vadbőrös székében. Csak hosszú hallgatás után emelte fel a fejét. Szemének felső, sűrű pillái megreb-bentek. A szilva alakú, sárgás szemek sugaraival telefonódtak Kunimund hidegen villogó szürke szemének sugaraiba.

- Hány lovassal menjek? - kérdezte megint váratlanul.

Kunimund megkönnyebbülten sóhajtott. A kérdés beleegyezést jelentett.

„Nem jöttem hiába!” - villant át agyán a diadalmas gondolat. Ő, az egyszerű vadász, aki soha nem szólt bele Gepidia dolgaiba, most egyszerre ilyen nagy segítséget szerez népének.

Mindez egy pillanatig tartott, mert tüstént válaszolt a bivalynyakú, vastag inaktól feszülő, vad embernek:

- Nem tudom, uram, hány lovasod van... De ha hatszor ezer lovassal érkeznél, gondolom, győzni tudánk.

Kinialk hadnagy bosszúsan legyintett, majd gúnyosan válaszolta:

- Harcba kevés, vadászatra sok ennyi harcos. Ha én megyek, akkor tizenkétszer ezer embert ültetek lóra - mondta büszkén. - Ebben maradunk. - És most felemelkedett székéből.

Kunimund meglepetve látta, hogy a hadnagy hatalmas felsőtestét kurta és görbe lábak hordozzák. Eszébe jutott Ellár mondása: „A kuturgurok lovon nőnek fel...”

Kinialk leültette a követeket asztalához, akik most már a vendégei voltak. Az egész ember egyszerre megváltozott: a mogorva hadnagyból barátságos házigazda lett. Szolgálóleányai ezüstkannákban hozták be és a vendégek elé rakták az erjesztett lótej, a kumiszt. A hadnagy magasra emelte ezüstkupáját, úgy mondta:

- A győzelmünkre! - És egy hajtásra kiitta az erős italt.

Kunimund és Ellár hősiesen nyelte le a szokatlan csípős italt, csak Omharus pap nem tudott egyszerre megbirkózni vele.

Kinialk nevetett. Erős, sárgás fogai Kunimundot a medvére emlékeztették.

A szolgálok már a vacsorát hozták, birkahúst aransárga kölessel, sült vadhúst, rostos sült csukát pirított gombával. Édességnek mézet ettek öreg mogoróval.

Másnap azután megnézhatték a székhely életét. Kinialk maga vezette vendégeit. Először a kovácsházba mentek. Bent dolgoztak a vasverők. Éppen edzették a vasat. A tűzhelyet térdig érő agyagfal övezte. A fal közepén olyan finom rést hagytak építéskor, mint a késpenge. A rés mögé helyezték el a bőrből készült fűjtatót. Az agyagfal fenekén faszén hevítette a vasat. Az egyik kovács finom munkát végzett: a hadnagy legkedvesebb asszonyának törött varrótűjét forrasztotta össze. A kovács kalapáccsal, fogóval és üllővel dolgozott. A fűjtatóval a keskeny résen át csak egy vékony vonalnyi szén izzott, és evvel a művelettel a tűz hatását egyetlen kis helyre tudta irányítani. A tű két törött vége fehérre izzott, és ezt a két izzó szála között illesztette össze fogójával, majd az üllőn végezte el az utolsó simításokat. A tű olyan szépen összeforrt, mintha sohasem tört volna ketté.

- Mi mindig készülünk a harcra - mondta Kinialk, amikor elhagyták a kovácsokat. - Sokszor napokig kell lovagolnunk kietlen pusztaságon, a seregnek pedig ennie kell. Gyertek, nézzétek meg, miképpen készül az útravaló, amely tápláló, és kis helyen elfér.

Hatalmas üstökben főzték a kövér marhák húsát. Az üstök alatt erős tüzek égtek, fiatal legények hordták serényen a fát. Véres kezű mészárosok nagy húsdarabokat dobáltak a forró vízbe. A marhabőrt és a faggyút kereskedők vették meg, vagy cserzővargák, gyertyaöntők használták fel. A megfőtt húst kicsontozták, majd besózták, azután kemencékben megszáritották, mozsarakban, malomkövek között porrá zúzták. A húspor jól zárható bőrszakokba préselték. A harcba indulók magukkal vitték a húspor. A tartalék lovak is húspor szállítottak a sereg után.

- A sereg napokig lovagolhat a pusztán - folytatta Kinialk. - Elég egy kis patak vagy forrás, máris ehetünk. Üstjeinkbe vizet öntünk, felforraljuk, és a húsporból annyit dobunk a vízbe, amennyi kell. A húspor sűrű kásával dagad, és erőt ad a legényeknek.

A követek másnap indultak vissza Gepidiába. Kunimund tarsolyában vitte azt a bőrdarabot, amelyre rákarcolta Kinialk hadnagy a névjelét a szövetség megkötésének bizonyságául.

IX.

Régen elsuhant az a tavasz, amelynek egyik csöndes estéjén Alboin elragadta Helmechistől a görög leányt, Indarót. Mire azonban az ősz beköszöntött, már meg is unta a leányt, akit Helmechis is messze elkerült kudarca óta.

Radegunda észrevette Indaro megváltozását. A régi, jókedvű Indaro eltűnt, helyette egy másik Indaro tett-vett körülötte, akinek megtört tekintetéből a boldogtalanság áradt.

- Mi bajod, Indaro? - kérdezte többször is a királyné, látva a viaszszárga árnyékot a leány arcán.

- Nincs semmi bajom - felelte egykedvűen, de amikor elfordult, síkos, szép könnyek hullottak az arcára.

- Beteg vagy, Indaro, bizonyosan beteg - mondogatta Radegunda, belenézve Indaro riadt, nagy szemébe, amely üres volt és üveges fényű.

- Nincs semmi bajom - erősködött a lány, pedig a búskomorság lett úrrá egész valóján. Tiszta, szép homlokát vízszintes ráncok redőzték, ajka vértelenül keskenyedett, hangja halk és száraz lett, mint az öregeké. Legszívesebben a tűzhely körül üldögélt, mintha mindig fázott volna, belebámulva a fekete-vörös parázs fényébe vagy a felszított tűz sárgán lobogó lángnyelvein merengve. Ha pedig magában volt, szinte eszelős egykedvűséggel ismételgette Alboin és Helmechis nevét.

Sokszor kisurrant a palotából, és vacogva, dideregve gubbasztott szélmarta hajnalokon annál a vén cserfánál, amelynél a szeretett Helmechis hiába várta őt abban a harsogó, régi tavaszban, mert már nagyon-nagyon réginek érezte.

Az egyik ilyen hajnali kisurranásából nem is tért vissza a palotába többé. Amikor rátaláltak, már régen halott volt. Az egyik testőr vágta le a zsinagról, amellyel a vén cser ágára felakasztotta magát.

Radegunda megsiratta, és díszes temetést rendeztetett kedvelt udvari leányának. Sem Alboin, sem pedig Helmechis nem tartózkodott a székhelyen, amikor Indaro meghalt, és eltemették. Alboin nem is kereste, de Helmechis megtudta a leány sorsát attól a testőrtől, aki rátalált a halottra. A sírját is megkereste.

Indaro emlékét is elfeledték, csak Helmechis emlékezett rá, őrizve szívében a leány képét a bosszúvággal együtt.

Az alkonyat aranya ragyogott az egész tájon, amikor a gepida követség Audoin király székhelyére érkezett. Tavaszi, könnyű szél osont a zöld-arany lombok között. A keresztény időszámítás 549. évének május közepe volt.

Turisind király követeit Usdibad és Omharus pap vezette. Longobárd határőr lovasok kísérték őket Intercisától Audoin székhelyéig, hogy semmi bántódásuk ne essék.

- Gepida követség érkezett, uram - jelentette Zotto a királynak. - Usdibad herceg és Omharus, a sirmiumi pap vezeti a követeket. Mit mondjak nekik? - kérdezte Zotto tanácstalanul.

- Mit akarhatnak? - kérdezte Audoin töprengve. - A szerződés még nem járt le, béke van! - kiáltotta, és nyugtalanul felpattant ültéből.

- Nem tudom, uram. Hozzád jöttek Turisind király követeiként.

Audoin arcára árnyék futott, jobban kirajzolódtak ráncai. Sokáig hallgatott. A teremben már félhomály volt, a szolgák mécseket gyújtottak, noha odakint még piroslottak az alkonyat fényei. Végre megszólalt:

- Kísérd be őket a városba. A püspök majd helyet ad nekik. Azt a házat, amelyben megszállnak, őriztessed, Zotto! Mondd meg a püspöknek, ha megtud valamit a paptól, azonnal értesítsen. Csak holnapután fogadom őket, addig hívasd össze a hercegeket. Sejttem, miben sántikálnak, magam nem akarok dönteni - mondta még, és most már gúnyosan mosolygott.

- Minden úgy lesz, ahogyan parancsolod, uram - válaszolta Zotto, majd meghajolt, és távozott, hogy a parancsot teljesítse.

Harmadnap délután a palota előtti téren gyülekeztek a longobárd főemberek Audoin díszes széke körül, amelyet most is bíborszövettel vontak be. Ott voltak Winifred és Authari herceg, Victorinus püspök, Minulf és mások.

A követeket Zotto vezette testőrei élén Audoin elé, aki már megtudta Victorinustól, hogy a követek a hadüzenetet hozták.

A követek, élükön Usdibaddal és Omharusszal, a díszes szék elé érkeztek, és meghajoltak a király előtt. A székben ülő Audoin mozdulatlan arccal figyelte őket.

- Ki küldött, és mit akartok? - hangzott a király mély hangja nyersen és komoran.

A térdig érő zöld köpönyeget viselő Usdibad herceg szólalt meg gepida nyelven:

- Turisind király követei vagyunk, felség. Azért jöttünk, hogy ősi szokás szerint megállapodjunk a csata napjában. A fegyvernagyvág ideje hamarosan véget ér, el kell döntenünk, kié legyen a hatalom a Danuvius partján. Mióta ti megjelentetek a Dravus és a Danuvius mentén, népünknek nincsen nyugalma. A császár barátságát is megszereztétek, ez is azt igazolja, ellenségeink lettetek.

Usdibad lassan beszélt, minden mondat után megállt, hogy Omharus longobárd nyelven tolmácsolhassa szavait.

Omharus szinte magába roskadтан állt a király előtt. Látszott rajta, nem szívesen tolmácsolja a harcias szavakat. A hangja gyenge volt. Fáradt tekintetét csak ritkán emelte Audoinra, inkább lesütötte szemét, mintha a földet vizsgálná. Deresedő, széles vállú férfi volt, nagy homloka alatt mosolytalan arccal, aki megszokta, hogy parancsolnak neki.

Amikor Usdibad elhallgatott, Audoin intett Winifred hercegnek. A választ már megbeszélték előre, hiszen tudták, miért jöttek Turisind követei.

- Követ úr! - kezdte Winifred latinul. - A békességet mi megtartottuk a császár parancsa szerint, ti most mégis a harcot akarjátok. Ám legyen! Mi nem hátrálunk meg. A hadüzenetet elfogadjuk. Ismerjük az ősi szokást is, amely szerint az előre kitűzött napon kerül sor a csatára. Mondjátok meg, mikor akarjátok a csatát!

Usdibad így válaszolt:

- Június hónap 26. napján döntsenek köztünk a fegyverek, király úr!

- Elfogadjuk! - harsogta Audoin, és arra gondolt, addigra megérkezhet a bizánci császár, segítsége is.

A követeket a határőrök Intercisáig kísérték, ahol a gepidák átkeltek a Danuviuson, hogy a nagy pusztaságon keresztül Turisind király székhelyére megvigyék Audoin király válaszát.

Az idő könyörtelenül suhant tova. A csata napja mindjobban közeledett. Verőfényes nyári reggeleken gyakorlatoztak indulásra készülve Turisind király legényei. A folyók völgyeiben lapuló falvakból és Kis-Gepidia hegyei közül is megérkeztek a harcosok, élükön a vezérekkel.

A király aggódott. A hegyszorosok őrei jelentették, hogy nyomukat sem látták a kuturgur lovasoknak, pedig jó mélyen előretörtek a síkságon, de sehol sem pillantották meg Kinialk hun fejedelem ígért harcosait.

Nem lehetett tovább várni, hiszen nem késhettek el. Ők üzentek hadat; ha nem érkeznek meg a kijelölt időben, semmivel sem tudják lemosni a gepidákon esett szégyenfoltot.

Turisind is harci ruhát öltött. Fejét bőrsisak fedte, szűk nadrágot és rövid köpenyt viselt, övéről bizánci kard csüngött alá. Testőrei hosszú pengéjű lándzsát szorongattak, bőrrel bevont pajzsukon nagy vasdudorok látszottak, a híres gepida kovácsok remekei.

A kitűzött nap előtt jóval hamarabb érkeztek a Danuvius közelébe, és a régi, félkörívben húzódó római sáncok mögé kerülve ütöttek táborn, hogy bevárják a sirmiumi herceg seregét.

Nem kellett sokáig várniuk. A kitűzött nap előtt megérkezett Turismod is ariánus heruljai élén. Nyomban tanácskozássra ültek össze, noha már esteledett. Turisind király beszélt. Egyszerű harci ruhájában most nem látszott dísz és pompát kedvelő királynak. Széles mellén sötétbarna bőrmellény feszült. Barna arcán gondbarázdák húzódtak. Mielőtt megszólalt, fáradtan vont a végig kezét nagy homlokán.

- Kinialk fejedelem nem érkezett meg - kezdte, és krákolgott egyet. - Ki tudja, miért nem jött? - kérdezte inkább önmagától. - Az is lehet, ők másképpen számolják a napokat, de meg is támadhatták őket. Messze keleten sem könnyű az élet. Nem akarom azt hinni, hogy megcsalt bennünket.

- Nem hiszem, atyám, hogy ez lett volna a szándéka - helyeselt nyomban Kunimund. - Jól fogadott bennünket, és tetszett neki a szövetségkötés.

- Elhiszem...

Turisind nagyot sóhajtott. Az egyik eléggé épen maradt burgusban ültek a régi köveken. A füstös mécsesek aranytaréjának árnyai ott reszkettek a megkopott falakon.

- Éhes farkasnak élesebb a körme! - kiáltotta a király szenvedélytől átforrósodott hangján. - Holnapra megjönnek éhes farkasaink, és mi a kuturgurok nélkül is megvívjuk harcunkat velük. Nem hátrálhatunk meg. Mi üzentünk hadat. Nem mehet füstbe a harc! Örök szégyenünk lenne, ha meghátrálnánk. Legényeink vidámak, várják az összecsapást. Mást nem tudok mondani. Szóljatok! - mondta még, és elhallgatott, körülhordozva tekintetét.

- Jól beszéltél! - szólalt meg a sirmiumi herceg.

- Bizony jól! - mondta Usdibad.

- Megütközünk! - helyeselt kiáltva Asbad.

- És győzünk! - heveskedett Kunimund.

- A római seregnek nyoma sincsen. Kémeim hatnapi járóföldre nem találkoztak bizánci katonákkal. Most úgy tetszik, távol marad a szent istállók comese - mondta gúnyosan a sirmiumi herceg. - Akkor pedig... - És nem fejezte be, csak legyintett büszkén, gögösen.

Fáradtan hajtották álomra fejüket.

Reggel tüzelt a nap. Már magasan járt az égen, amikor észak felől megcsillantak a longobárd fegyverek. Június 25-e volt. A levegőben párázat úszott a kéklő égi bolt alatt. Fullasztó csönd hevert a kiégett rónán. Keletre sűrű nádassal benőtt, mocsaras lapály húzódott, amely zölden hullámozott, ha a könnyű szél fészülgette.

A nádastól nyugatra legyezőként terült szét a longobárd lovassereg. A halott Tufa herceg herul vitéze, aki Alboint is megismerte a követek között, magyarázta Turisind királynak és a gepida hercegeknek, hogy kiket ismer meg:

- Eljött Audoin király is. Ott áll a fia mellett. Az arca mindig komor, én még sohasem láttam mosolyogni. Alboin herceget megismerem hosszú szőke hajáról. Mellettük az a magas, szőke férfi Zotto, a testőrség parancsnoka. Ő is a király nemzetségéből, a Gausus fárából való. Hűséges, mint a kutya. Audoin legkedveltebb embere. Most már herceg ő is, így hallottam, de ott látom a régi hercegeket is, Winifredet, a Warnefrid fára herceget, Autharit, az Authereni fára herceget és Minulf herceget. A többi longobárd vezérnek nem tudom a nevét - sajnálkozott a herul vitéz, és meghajolt Turisind előtt.

A kardos, lándzsás, pajzsos, hosszú szakállú longobárd lovasok merészen közeledtek, és mintegy nyíllövésnyire közelítették meg a régi római sáncot, amely mögött a gepidák várták a másnapot. Audoin azonban mást parancsolt, mire a lovasok gyorsan megfordultak, és visszatakarodtak jó messzire a római sáncoktól. A longobárd király sem akart a kitűzött napnál előbb megütközni.

A két sereg egész nap farkasszemet nézett egymással. Lovaikat gondozták, fegyvereiket vizsgálgatták, ettek, ittak, pihentek, leheveredve egy-egy vékony lombú, csenevész fa sovány árnyékában.

Ez a nap is elmúlt, miként a többi. Napszállat után kékesbarna félhomály ereszkedett alá, amely egyre mélyebb sötétségbe olvadt. Az esthajnalcsillag fénylő aranya körül egymás után gyulladtak ki a többi csillagok, majd jó későn felsütött a holdvilág kerek, ezüst-arany képe, amelynek gyöngyfehér permete bevonta hulló fényével a két tábor.

Csönd volt, mély nyári csönd a ballagó hold alatt, csak az örök óvatos léptei neszezték, csak egy-egy ló horkant fel álmában, vagy egy-egy madár pittyegett valahol a nádassan.

Felhőtelen, mély volt az ég, látszottak a rezgő csillagok, és olykor-olykor megrezzentek a fák lombjai, ha az éjszakai kóbor szellők tanyát kerestek a levelek között.

A csillaghímes júliusi éjszakában ekkor történt valami. Egyenes tartású, szikár férfi volt az egyik longobárd őrszem. Lassan lépkedett a tábor déli részén, tekintetét le nem véve a római sánc tornyainak romló köcsipkéiről, amelyeken ezüstös fény reszketett.

A szikár őr nem értette, csak bámulta az időmarta sáncok hosszú vonulatát, és úgy tetszett neki, meghomályosodik a látása, mintha valamilyen ismeretlen kéz áttetsző fátylat húzott volna figyelő szeme elé. Tudta, érezte, a rőt sugarú hajnal messze még, de nem tudta elképzelni, miért sötétedik el a holdsugár, amikor az égbolt felhőtelen.

Ekkor nézett fel a holdra, és megborzongott a látásától. A csillagok fényesebben ragyogtak, de a hold, a hold nagy, sárga tányérja kicsorbult. Jó darab hiányzott már belőle, amikor észrevette. Félelmében háromszor keresztet vetett, ahogyan a scarabantiai papoktól tanulta, de a hold nem lett újra kerek, bárhogyan hányta magára a keresztet. Amikor ez sem használt, a régi vallás jutott eszébe, Wotához fohászkodott, majd az éjszaka tündéreihez, akik feketék, mint a szurok.

Mindez semmit sem ért. A hold arca egyre kisebb lett, a fénye egyre halványodott. Az őr félt. Érezte, remeg a lába, és a gyomrából a torkához fojtogató görcs kúszik felfelé. A másik őr akarta megkeresni, látta is a társát, aki egy fához támaszkodott, és talán el is szunnyadt állva a mély csöndben, amelyben mindinkább fogyott a sápadt holdfény.

Ebben a pillanatban a gepida táborból vad üvöltés hallatszott. Vértágyasztó férfiüvöltés volt ez, benne reszketett az ő félelme is, az ember félelme az ismeretlentől. A vad hangot újabb és újabb hangok követték. Néhány pillanat múltán rémület szállta meg a felriadt katonákat.

Most már a szikár longobárd őr torkát fojtogató görcs is rekedt ordításban oldódott. Az álomból ocsúdó katonák longobárd, herul, gepida, latin és más nyelven üvöltöttek a hold nevét.

- Az istenek nem akarják a harcot! - kiáltotta egy rémült hang.

- Krisztus nem akarja, hogy harcoljunk! - hangzott egy keresztény katona ordítása.

Mindkét tábor felbolydult. Lovak nyerítése, horkanása, nyihogása összekeveredett a rémült emberek üvöltésével, ordításával, és ebben a vad hangzavarban elvesztek a vezetők nyugalomra intő szavai.

Elszabadult lovak vágtattak megvadulva, borzolt szőrrel az ismeretlen sötétségbe, mert a hold most már csak egészen vékony karéjként búslakodott az égbolt feketekék bársonyán. A vak homályban pedig ziháló tüdővel egyszerre futottak meg a seregek, a longobárdok északnak, a gepidák és a herulok délnek vagy keletnek tartva, ahonnan jöttek. Nem volt többé emberi erő, amely a futókat megállíthatta volna. Borzongató félelem üzte őket, szűkülő szorongás bujkált bennük, ahogy el-elzuhanva, megbotolva, feltápáskodva, újra elesve, ordítva és üvöltve szedték a lábukat a csillagporos éjszakában, amikor a hold arca egészen elsötétedett, elfogyott.

Csak a vezérek maradtak együtt, konok daccal legyőzve félelmüket. Álltak és hallgattak, nézték meredt szemmel, hová tűnt el a hold, hiszen a felhőtelen égről továbbra is ragyogtak a csillagok, miként minden éjszaka. Lassan csönd lett körülöttük, a magány csöndje, majd nemsokára ismét megjelent az égen a hold karimája, és bágyadt, beteg fényt hintett újra a tájra, jelezve, hogy nem vándorolt el az égről, csak eltűnt egy kis időre, mintha meg akarta volna tréfálni az őt leső, rémült embereket. Azután lassan-lassan újra kikerekedett az arca, és úgy tetszett, gúnyosan mosolyog a megriadt embereken és állatokon.

Ekkor azonban már derengeni kezdett. A sápadt derengésbe vörös-arany fények hulltak, és a napkeltétől topázsárga fényben ragyogott fel a széles rónaság.

Felvirradt a csata napja, de a hold nemcsak önmagát fogyasztotta el ezen az éjjelen, hanem a harcra készülő seregeket is. Mindkét király egyet gondolt: követeket küldtek egymáshoz, hogy a békéről tárgyaljanak. Azután a két király egy-egy herceg kíséretében találkozott. Turisindot a fia, Turismod kísérte, Audoint Winifred. A két herceg latinul beszélt.

- Krisztus nem engedte, hogy megvívjunk egymással - kezdte mondókáját Winifred, akinek szavait a sirmiumi herceg tolmácsolta Turisindnak.

Winifred józan és csöndes szavai most is hatottak Turismodra, aki még első találkozásuk óta nyakában hordta a longobárd herceg ajándékát.

- Az égi erők ellen nem harcolhatunk, herceg úr. Katonáink riadtan szétfutottak, nehéz lesz összeszednünk őket. Ilyen elfogyó holdat még sohasem láttam. Talán azért bújt el a hold, hogy ne lássa harcunkat. Kérlek, nagyon kérlek, mondd meg a királyi atyádnak, kössünk újra békét ugyanolyan feltételekkel, miként két esztendővel ezelőtt!

Turismod tolmácsolta Winifred kérését, majd a saját véleményét is elmondta:

- Ismerem ezt a herceget, atyám. Igaz embernek tartom. Ha ő békét akar, mi sem akarhatunk mást. Tudod, nem vagyok a béke híve, de most mi sem harcolhatunk. Ebben a harcban nem az ellenség győzött le bennünket...

Így történt, hogy újabb két esztendőre megkötötték a békét.

Turisind és csekély kísérete a Tisia folyó partján érte utol az elmenekült harcosokat. Ott szégyenkeztek a parton, sérült lovaikat ápolgatva. Sok ló el is pusztult az esztelen menekülésben, törött lábbal fetrengtek valahol a mezőn, vagy belefulladtak a mocsárba.

Turismod is visszatért Sirmiumba. Neki kevesebb lova esett áldozatul, mert nem fulladtak a mocsárba.

A longobárd sereg is sokkal kevesebb lovat vesztett. Hamarabb is megálltak. Mire Audoin és kísérete beérte a menekülőket, már hadirendben sorakoztak. Alboin különösen büszke volt. A negyven fiatal legényke ugyanis nem futott meg. Ők mindig azt tették, amit Alboin. A herceg a holdtól sem ijedt meg, hanem a király mellett maradt, a legények ezért a herceg mögött sorakoztak. Most felemelt fejjel, gőgösen lovagoltak el a náluk idősebb harcosok előtt. Peredeo szemtelen gúnnnyal még meg is kérdezte egy régi harcostól:

- Merre fogy a hold, komám?

A régi harcos elsápadt dühében, de nem mert válaszolni, ismerte Peredeo hatalmas erejét, meg aztán Peredeo Alboin herceg mellett lovagolt. A legénykéek azonban jól hallották a kérdést, hangosan felnevettek, mintha ők lettek volna a legvitézebb longobárdok.

Alighogy Turisind király megérkezett székhelyére, a határőrök máris jelentették, hogy a kuturgur lovassereg nincsen már messze a királyi székhelytől.

- Megmondtam, atyám, hogy nem hagynak cserben a kuturgurok - hangzott büszkén Kunimund szava. - Én megéreztem, Kinialk igazat mondott. Most máris összeszedhetjük a sereget, és hozzájuk csatlakozva megtámadhatjuk a kancalábúakat.

Turisind medvebőrén heverészett. Fia szavai kígyócsípésként érték, mert egyszeriben felugrott.

- Kunimund! - kiáltotta elkeseredve. - Egy gepida herceg ilyet nem mondhat! Én sohasem szegtem meg a szavamat. Két évig nem harcolok a longobárdok ellen. Engem ne mondjon senki se esküszegőnek!

- Mit fogsz tenni, atyám? - kérdezte Kunimund. - Visszaküldöd a kuturgurok fejedelmét? Kinialk meg is haragudhat, ha pedig megharagszik, ellenségünk lesz. Nem elég Audoin király és Justinianus császár? Azt akarod, hogy a kuturgurok is ellenségeink legyenek?

Elhallgatott, és várta az apja válaszát. Ajkát összeszorítva, hidegen villogó, szürke szemének tekintete szinte vallatta a királyt. Ez a mosolytalan, kemény vonású arc engesztelhetetlen harag takarója volt. Kunimund gyűlölte a longobárdokat.

Turisind nem válaszolt rögtön. Fehér selyem görög alsóruhában hűsölt a medvebőrön, mellette állt ezüstkancsója megtöltve sirmiumi borral. Válasz helyett sóhajtott, kinyújtózkodott, majd nagyot húzott a borból. A hideg ital megnyugtatta.

- Öreg vagyok már, te meg fiatal, Kunimund. Kinialk nem haragudhat meg, haragra nekünk van okunk. A kuturgur fejedelem nem tartotta meg a szavát. Csaknem tíz napot késett. Ha nem fogy el a hold, nélküle kellett volna harcolnunk. Lehet, hogy győztünk volna, de a

harcban minden lehetséges, fiam. Ezt sohase feledd el! Ha elvesztettük volna a csatát, akkor annak Kinialk lett volna az oka, mert mi számítottunk lovasaira.

Elhallgatott. Nyugodtan feküdt. Széles melle lassan emelkedett és süllyedt, ahogyan lélegzett a nagy melegben.

Kunimund nem kérdezett többet, ez illetlenség lett volna. Vékony száját összeszorította, úgy várta, mit mond még az apja.

Turisind arcán látszott a töprengés. Kevés idő múltával felkönyökölt, de nem nézett a fiára, úgy folytatta, mintha csak hangosan gondolkodnék:

- Két ellenségünk van, fiam: Audoin és Justinianus. Audoinnal békét kötöttem. Ravasz és álnok embernek látszik, de a békét nem fogja megszegni. Ezt ő sem teheti. A császár miatt sem. Kinialknak nem lesz kedve rámenni a longobárdokra. Messze vannak, aztán nélkülünk nem is menne sokra, ha megtámadná őket. A kuturgurok is, mint más keleti lovas népek, nem a harcot szeretik, hanem a zsákmányt. Csak azért harcolnak, hogy zsákmányolhassanak.

Most ránézett a fiára. Mosolygott. Barna arcán ravaszul futottak össze a ráncok. Okos és ravasz mosolygás ült a szája sarkán.

- Mit gondolsz, fiam? - kérdezte incselkedve. - Kit fog megtámadni Kinialk fejedelem zsákmányra éhes lovasserege?

Kunimund apja szemébe nézett. Kemény arca komoly maradt, és ingerülten hunyorgott, majd alig nyíló szájjal ezt kérdezte:

- A császárt?

Diadalmas, vastag nevetése jutalmazta a fia válaszát. Vértől telt ábrázatán kigyulladt az öröm pirossága.

- Jól van, Kunimund! - kiáltotta harsányan. - Kerítsd elő a vadászodat, Ellárt! Hadd beszéljem meg vele, mit akarok a kuturgurokkal! Nem szeretném, ha sokáig itt legeltetnék a lovaikat a mi földünkön. Ha átúsztatnak a Danuviuson, egyszeriben Moesia tartományban törhetnek borsot az álnok Justinianus orra alá. Talán a szent istállók comesének is megfizethetnek a sirmiumi herceg megrohanásáért...

Kunimund merev vonásai is meglágyultak erre a beszédre.

- Megkeresem Ellárt - válaszolta, és sietve távozott.

Turisind palotája legnagyobb helyiségében fogadta a kuturgur fejedelmet. A bizánci asztal főhelyére ültette vendégét, a faragott díszítésű, nagy karosszékekbe. Az asztalon talpas bizánci üveg poharakban most is ott csillogott a topázsárga sirmiumi bor, Turismod ajándéka. A szolgák gazdagon rakott tálakat hordtak Kinialk elé. Rajtuk ingerlően piroslottak a görög módra sült húsok. Kinialk csámcsogva evett, és vedelte a bort. Vastag nyaka is vörös lett az evéstől, ivástól. Barnára sült arcán elégedett mosolygás bujkált, sűrű felső pillája alól sárgás, okos szemének éles tekintete villant jobbra-balra, meg-megpihenve egy-egy tárgyon: tálakon, ételeken, szőnyegeken, faragott bizánci bútorokon.

Turisind intésére új meg új fogásokat raktak Kinialk elé. A gepida király megvárta, amíg Kinialk fülig lakott. Akkor kezdett beszélni. Ellár minden szavát tolmácsolta.

- Tíz napot késtel, uram - kezdte Turisind, majd elmondta, mi történt, és miért kellett ismét két évre megkötnie a békét a longobárdokkal.

- Ha tudom, hogy nem érkezel meg a kijelölt napra, uram, bizony nem üzentem volna hadat a longobárdoknak. Ha nem fogy el a hold fénye azon az éjszakán, súlyos vereséget is mérhettek volna seregemre ellenségeim. Így is vagy tízszer száz lovat vesztett seregem az éjjeli menekülésben.

- Nem jöhettek előbb, Turisind király - motyogta részegen a kuturgur fejedelem. - Féltem, rám törnek a szomszédaim. De most itt vagyok sok-sok bátor lovassal.

- Megesküdtem a békére. Szószegő nem lehetek.

- Akkor én hiába jöttem? - kérdezte, és alattomos harag villant a szemében.

Turisind észrevette, és sietve válaszolt:

- Nem jöttél hiába, nemes Kinialk. Sokkal nagyobb zsákmányra tehetsz szert, ha megfogadod tanácsomat.

- Mit tanácsolsz? - kérdezte mohón a zsákmány hallatára.

- A mi földünk határos Justinianus császár egyik gazdag tartományával, Moesiával. Mi most békében élünk velük. Álmukban sem jut eszükbe, hogy innen érheti őket támadás. Nem kell mást tenned, mint átúsztatnod a Danuvius folyón, és máris szedheted az aranyat, ezüstöt, selymeket, rabszolgákat, amennyit akarsz. Mire magukhoz térnek, és sereget gyűjtenek ellened, te már a zsákmánnyal haza is érkezhetsz.

Kinialk szélesre húzott szájjal, részegen felnevetett. Sárgás, erős fogai egy vadállat mohó szájára emlékeztettek.

- Okos ember vagy, Turisind király - mondta dadogva, és vastag ujjai ismét ráfonódtak a talpas pohárra, hogy kihörpintesse borát.

Turisind másnap boldogan búcsúzott veszedelmes vendégétől. A tizenkétezer kuturgur lovas sötét végzetként indult meg dél felé, hogy a békés Moesiára törjön. Néhány nap múlva lángoltak a falvak házai; kifosztott lakóhelyek, felperzselt földek és temetetlen halottak maradtak a tovaszáguldó lovasok mögött.

A betörés híre hamarosan eljutott Konstantinápolyba. A császári diplomácia sem volt rest. Gyors követek vágattak a kuturgurok szomszédságában élő ellenséges hunokhoz, az uturgurokhoz. A solidusok hatására az uturgurok megrohanták Kinialk népének - rokonaiknak - szállásföldjeit. Ugyanekkor a császári diplomácia gondoskodott arról is, hogy Kinialk hírt kapjon földjének elpusztításáról, vagyis arról: testvéreik jobban szeretik a császár aranyait, mint őket. A megrémült fejedelem a zsákmányt otthagynva rohant vissza seregével, hogy megmentse, ami még megmenthető.

Turisind király csak később tudta meg, mi történt, és azt is tudta most már, a gepidák soha többé nem kaphatnak hun segítséget.

- Jobb lett volna mégis, ha rávezetjük Kinialk lovasait a kancalábúakra - mondta szomorúan Kunimund, de Turisind nem válaszolt. Magába roskadtnak ült, talán nem is hallotta fia szemrehányó szavait.

X.

A második békeév csaknem letelt. Május végén már bizonyosnak látszott, hogy az engesztelhetetlen haragosok egymásnak fognak rontani. Audoin segítséget kért a császártól, de a segítő csapatok elmaradtak, csak a királyné fivére, Amalafrid türing herceg érkezett meg csekély számú türing lovassal Audoin király udvarába.

Szomorú ember volt a türing trón örököse. Keskeny, erős vonalú szája szélén örök keserűség ült, elárulva azt a reménytelenséget, amely eltöltötte Amalafrid egész valóját. Tudta, sem a császár, sem Audoin király nem állíthatja helyre a türingek országát. Szikár, magas, izmos ember volt, halavány arcának vonásai, mélabús mosolya és hosszú szőke haja hasonlóvá tették a hűgához, Radegundához, de nagyobb orra és keménységet sugárzó, erős álla elárulta a parancsolásra született férfit.

Audoin király betegeskedett. Bal térdét támadta meg a betegség. Nehezen járt, mert a dagadt térdet fájdalom hasogatta. A hadba induló sereg vezére Zotto lett, de Audoin kívánságára valójában a fiatal Alboin herceg parancsolt a seregnek.

A sereget Alboin gyakorlatoztatta, ahogyan eddig negyven legényével csináltatta a harci mozdulatokat. Pattogó vezényszavaira jól mozgott a tekintélyes lovassereg. Pontosan célba találtak az íjászok, jól alkották meg a támadó éket, és hiba nélkül hajtották végre a látszólagos megfutamodásból hirtelen támadásba lendülő seregmozgást is.

- Jól csináltad, herceg úr! - kiáltotta örvendezve Zotto. - Megmondom a királynak, ne aggódjék, megverjük a gepidákat!

Alkonyodott a gyakorlótéren. A legények nagy tüzeket raktak, nyársakat faragtak, és vígan forgatták a tűz felett a hízott marhák nyársakra húzott húsát.

A vezéri tűznél ketten ültek, Alboin és a türing trónörökös, mert Zotto a királyhoz lovagolt.

- Merre támadunk, Alboin? - kérdezte Amalafrid.

- Sirmium ellen vezetem a sereget. Turisind király messze van, valahol a Tisia folyón túl található székhelye. Arrafelé mi nem akarunk semmit sem. A császár is azokat a földeket akarja visszaszerezni, amelyeken Turisind fia, Turismod, a sirmiumi herceg uralkodik. Nekem is vele van dolgom.

- Milyen dolgod van vele? Ismered? - kérdezte Amalafrid élénk kíváncsisággal.

- Ismerem - vágta rá nyomban a választ Alboin, és a tűz fényében is látszott, hogyan komorul el az arca.

Ajka lebiggyedt, érezte, marja belsejét a régi szégyen. Nem is tudott nyomban megszólalni, pedig Amalafrid ugyancsak sürgette:

- Honnan ismered te a sirmiumi herceget? Mikor találkoztál vele? Megbántott? Hogyan?

Ezekre a záporozó kérdésekre végre megszólalt:

- Akkor találkoztam vele, amikor a császárhoz mentünk követségbe. Sereggel állta utunkat...

Amíg beszélt, szinte látta maga előtt a lassú ívben kanyargó utat, amelyen mozdulatlan hadi-rendben álltak a sirmiumi herceg gepida és herul lovasai. Látta a feléjük meredező lándzsaerdőt, a római sisakot viselő testőröket, akiknek meztelen kard fényesedett a kezükben véresen komoly fenyegetésként. Időnként megállt a beszédben, mert a düh fojtogatta a kínos emlékezéstől. A régi szégyen megnémította...

- Mondjad már! - nógatta a türing herceg, aki leste minden szavát.

Tömör mondatokban folytatta, miképpen ment Winifred herceg után, és hogyan figyelte Turismoddal folytatott párbeszédét.

- Egy herul legény, aki tőlük szökött át a gepidákhoz, rám ismert...

Megint elhallgatott. Vad gyűlölet, sötét harag és bosszúvágy tüze lobbant fel benne, mint a parázsból, ha száraz gallyat szórnak reá.

- Megsértett a sirmiumi herceg...

Csak ennyit mondott, majd néma lett egyszerre.

- Mivel sértett meg? - kérdezte Amalafrid.

A herceg nem válaszolt rögtön.

- Megsértett! - felelte később. - Nem vagyok hajlandó megismételni a sértést.

A türing herceg nyomban megértette.

- Bocsáss meg! - kérlelte szelíden. - Nagyon kíváncsi voltam. Én eljöttem hozzátok a húgom férjét megsegíteni, mert a húgom férje éppen annyit jelent a számomra, mint a húgom. Szeretem a húgomat, mindig is szerettem, és most már téged is szeretlek, Alboin.

- Én is szeretlek - felelte a herceg őszintén. - Csak nem tudom megismételni Turismod sértését.

- Ne is tedd! Megértelek. Beszéljünk másról!

- Jól mondd, Amalafrid. Mit tudsz a császárról? Küld-e segítséget?

- Nem akarlak áztatni, megmondom, amit én tudok. Szerintem a császár nem fog segíteni.

- Megígérte, hogy mindig segíteni fog.

- Elhiszem, de most nem fog segíteni.

- Miért? Megszegi a szavát?

- Ha kell, mindig megszegi. Neki most fontosabb Itália, mint Sirmium, a gepidák vagy a longobárdok. Justinianus a gótokkal szeretne véglegesen leszámolni. Új hadvezére, Narses nemsokára megindul Totila gót király ellen, aki nagy hatalomra tett szert. Mondják, a rab-szolgák és a földművesek is mind hozzá csatlakoztak. Régi hadvezére, Belizár megbukott.

- Akkor magunk fogunk leszámolni a gepidákkal, főképpen a sirmiumi herceggel - vágott közbe komoran Alboin.

Hallgattak. A csendes estébe szerteáradt a sült hús étvágygerjesztő illata.

Helmechis a szolgálkkal nagy tálon hozatta a két herceg elé a legjobb falatokat és a Lacus Pelso vidékén termelt bort.

Csendesen ettek, majd nagyokat kortyolgattak a hajdani tűzhányók oldalán termett szőlő nedvéből.

A türing herceg szólalt meg előbb:

- Ismerem a császárt. Nekem is fűt-fát ígért, aztán... aztán a többi te is tudod. Az én országom nem lesz szabad ország többé. A húgom is csak eszköz volt a kezében, hogy atyádat szövetségesének megszerezze. Ti mégis jobban jártatok nálam. Megkaptátok Pannóniát. A húgom is jól járt, atyád megszerette, és ő is megszerette atyádat.

- Nem felejttem el Justinianust. A fogadáson belenéztem a szemébe. Éreztem, harag villant felém a tekintetéből. Szüksége volt ránk, csak azért menekültem meg a haragjától. Máskülönben már nem élnék. Ha most megszegi a szavát, egyszer majd én sem tartom meg vele szemben. Nem én! - kiáltotta ádázul.

- Egyszer te leszel majd a longobárdok királya. Akkor azt teheted, amit jónak gondolsz - mondta csöndesen a türing herceg. - Súlyomnak nem lesz galamb fia, hidd el nekem! Súlyom leszel te is...

- Egyszer... - ismételte meg a szót Alboin, majd újra hallgatásba merült.

Barna, enyhe éjszaka közeledett. A hold fél arca megejtően lágy, ezüst fényét szórta a pihenő legényekre és a tájra. A tűz is parázssá omlott, de előbb erőlködve pislákol még néhányat.

Alboin mozdulatlanul ült a tűz mellett. Olyan volt, mintha szobor lett volna. Felbolyduló emlékei kínozták: Turismod arcán a gögös gúnymosoly, ahogy a szemébe vágja a bitorló jelzőt; Justinianus ravasz, álnok tekintete, ahogyan a trónus magasából reá néz; Gregoriosz pimasz, vékony hangja, amikor leleplezi...

A türing herceg is hallgatott, bóbiskolva nézett a hamvas pillájú parázsba.

Azután a vén Ragilóra gondolt. Felrémlt a múltból mély hangjának fáradt dongása: „Az istenek adják a boldogságot és a dicsőséget, de ők adják a boldogtalanságot és a gyalázatot is...”

- Aludjunk, Amalafrid! - mondta halkan, és végignyúlt a takarón.

Harmatos homály előzte meg a fehéredő derengést. A kavics tarkázta parton kaptattak fel a komor lovasok. Alvó erdők szélén lassú menetben törtek előre Cibalae felé. A szél nyári párák kendőjét lengette a bozontos bükkerdő felett. A gepida örök riadtan menekültek a vészes hírrel:

- Jönnek a longobárdok!

A felderítő lovasokat Peredeo vezette. Erős vágtában haladtak jóval megelőzve a lassan, óvatosan haladó főszereget. Peredeo gyors lovasai állandóan sarkukban voltak a menekülő gepidáknak, de nem tudták utolérni őket.

Alboin megkerülte Cibalae városát, és a jól megépített régi római úton vezette seregét Sirmium felé.

Bármilyen óvatosan és csendben keltek át a Dravuson Mursa közelében, mégis észrevették őket, ezért nem érhetek az utakat jól ismerő gepidák nyomába. A hírhordók váltott lovakon nyargaltak Sirmium felé. Estére Peredeo és lovasai azzal a hírrel tértek vissza az üldözésből, hogy Sirmium és Cibalae között már csatarendben várakozik a sirmiumi herceg serege.

- Sokan vannak a gepidák, Alboin herceg - kezdte Peredeo jelentését. - Jó lovasoknak látszanak, gepidák és herulok. Megismertem Turismodot, ő rendezgette a sereget. Amikor megláttak bennünket, üldözni kezdtek, de nem sokáig. Talán cseltől féltek, azért fordultak vissza. Ez volt a szerencsénk, mert a lovaink elfáradtak a hosszú úton.

A longobárd sereg most már nagyon lassan nyomult előre. Zotto herceg jobbra, balra és előre új lovasokat küldött, hogy az esetleges bekerítést vagy váratlan támadást elkerüljék. A sirmiumi herceg azonban tartózkodott a könnyelmű hadmozdulatoktól. Egész seregét együtt tartotta és pihentette, hogy friss erővel törhessen a betolakodó ellenségre.

Már beesteledett, amikor Zotto és Alboin lovasai megközelítették a várakozó gepida-herul sereget.

- Holnap támadunk, Alboin - mondta Zotto. - Éjjel pihenjünk! A sereg elfáradt a hosszú lovaglásban.

Tüzet nem raktak, hogy a lángok messze látszó fényei el ne árulják táborhelyüket. A kiküldött őrszemek minden oldalon őrködtek a rajtaütés elhárítása végett.

Turismod szintén került az éjszakai harcot. Ő is csak előőrseit, legjobb lovasait küldte az ellenség elé hasonló szándékkal.

Mire megvirradt, a két sereg harcra készen állt teljes hadirendben. Zotto herceg parancsára megharsantak a kürtök, válaszul a gepidák római hagyomány szerint pajzsukat dőngették meg.

Mint a sebes áradat, zúdult a két sereg egymásnak. Pajzsok öble dőngött a csapásoktól, lándzsák hegye zuhogott, vad harci lárma kísérte az öldöklést. A gepida seregbe ékként befürödő longobárd lovasokat két oldalról támadták a jól harcoló gepidák, szemben pedig a herulok kezdték kaszabolni őket.

A sirmiumi herceg serege nagyobb volt. Harc közben egy-egy longobárd lovasnak sokszor két ellenséggel is meg kellett küzdenie. Az összecsapás hevességét mutatta a sok halott és sebesült mindkét oldalról. Halálordítás, jajgatás, vad üvöltés kísérte a harcot. Nyílvesszők suhantak, parittyakövek zúzták be a pántos sisakokat. A longobárd harcosok frank kardjai jobbak voltak a gepida és herul kardoknál, csak a bizánci kardok versenyezhetek a frank kardokkal.

A harc kimenetele sokáig kétségesnek látszott. A longobárd ék azonban lassan-lassan hátrálni kezdett, mert nagyon merészen tört előre a herulok tömegébe, és ez most megbosszulta magát.

Alboin nem hátrált, és a legénykéek szorosan álltak őrt körülötte. Ő csak a sirmiumi herceget kereste, és amikor meglátta, nem törődve semmivel, a közelébe akart kerülni. Turismod alakja kimagaslott testőrei közül. Alboin vadul harcolva tört feléje. Mellette Helmechis és Peredeo fogták fel a rázúduló csapásokat. Peredeo lándzsája egymás után dőfte le a herul lovasokat.

- Hallod, Turismod? Itt a bitorló Alboin herceg! - üvöltötte Alboin, amikor Turismod közelébe ért. - Állj ki velem, gyáva, ha mersz! - harsogta latinul.

Turismod is megismerte ellenfelét. Szép arcát egyszerre eltorzította a düh. Alboin megpillantása felforralta a véréét.

- Hagyjatok! - kiáltotta heruljainak. - Magam akarom levágni a kancalábú herceget. Na gyere! - kiáltotta Alboinnak, és megsuhogtatta római kardját.

- Ti is hagyjatok! Táguljatok! - förmedt Alboin hűséges kísérőire, akik mindenképpen védeni akarták.

A két herceg ádáz haraggal csapott össze. Kardjuk villogva csattogott a napfényben. Jó vívó volt mindkettő. Körülöttük elült a harc, embereik visszafojtott lélegzettel figyelték küzdelmüket. A két kard csattogott, mert jól védték a csapásokat, és elhajlással kerülték ki a szúrásokat.

A párviadal mégis eldőlt hamarosan. Turismod óriási csapása nem találta el Alboint. A nagy lendülettől a sirmiumi herceg megingott lova nyergében, csaknem előrebukott. Ez a pillanat elég volt Alboinnak, kardjának vasa csaknem markolatig hatolt Turismod mellébe, és a sirmiumi herceg haldokolva zuhant le lováról.

Turismod halála eldöntötte a küzdelmet. A longobárdok eget verő győzelmi kiáltása félelemmel töltötte el a herulok és gepidák szívét. A bálványozva szeretett herceg porba omlásának láttára testőrei futni kezdtek. A már-már győztes sirmiumi sereg meghátrált. A futók magukkal ragadták a többieket.

- Meghalt a herceg! Meghalt Turismod! - kiáltozták rémülten, és rövid idő elteltével megzavarodtak a csatasorok, majd az egész sereg fejvesztetten menekült Sirmium hatalmas falai felé.

A longobárd lovasok vágták, kaszabolták őket, mégis a sereg fele elérte a várost, amelynek kapuja előtt az egyik vezérnek sikerült rendbe szedni a futókat, ezért menekült meg a sirmiumi sereg a teljes pusztulástól, de az egész gepida-herul tábor a longobárdok zsákmánya lett.

A vezér eleste döntötte el a harcot. Benne összpontosult a sereg bátorsága, szerencséje és harci kedve. Turismod halála elvette a harcolók kedvét és bátorságát, nem bíztak többé a szerencséjükben sem.

A csatamezőt Asfeldnek nevezték a régi vallás szerint, amelyben mindkét nép többsége hitt még, azok is, akik már régen megkeresztelkedtek. Hitték, hogy az Asfelden meghaltak lelkét Wotan isten halálangyalai, a Walkűrök ragadják fel a Walhallába.

Sirmium elfoglalása reménytelennek látszott, ezért Zotto és Alboin parancsára a longobárd sereg zsákmánnyal megrakottan hazafelé indult.

A győzelem híre megelőzte a győztes sereget. Amerre elhaladtak Pannónia áldott földjén, a nemzetségek tagjai lelkesedéssel fogadták a visszatérőket. Alboin hőstettét szájról szájra adták, és főképpen legénykéit faggatták, akik a párviadalnak szemtanúi voltak. A sirmiumi herceget hírből ismerték a longobárdok földjén is, legyőzése nagy és dicsőséges tettnek számított.

Audoin király, amikor négyszemközt maradt a fiával, még meg is ölelte. Csupa mosolygás volt az arca, pedig a térde nem gyógyult meg, és sokszor kínozza a fájdalom.

- Büszke vagyok rád, fiam - dicsérte. - Déli határainkat most már nem fenyegeti veszély. Turisind messze van, tőle megvéd bennünket a nagy pusztaság és a Danuvius vize. A császár sem szólhat semmit, nélküle is győztünk.

- A császár ravasz és álnok, apám. Nem bízom benne.

- Bízni én sem bízom, de hát mégiscsak tőle kaptuk meg ezt az áldott földet, és pontosan küldi el ajándékát is. Talán most nem is tudott segíteni... Ki tudja? Van neki elég baja, én tudom. Amíg ellenünk nem fordul, ne mondj ellene semmit sem, fiam! Sohasem szabad új ellenséget szereznünk, van és lesz ellenségünk úgy is elég. Ezt tanuld meg, Alboin!

Elhallgatott. A fiát nézte.

- Győztél, fiam! - kiáltott fel örvendezőn felnevetve. Sötét szemének hideg és kemény tekintete egészen megváltozott, most mintha a szeme is boldogan mosolygott volna. Alboin még sohasem látta ilyen mosolygós arcúnak az apját. Nem volt nyugtalan, nem próbált felpattanni a vadbőrrel bevont karosszékből, nem volt árnyékos az arca, gondvájta mély redői szépen kisimultak az örömtől, és a szavai sem akadtak el beszéd közben.

Alboinnak el kellett mondania a csata egész lefolyását, miképpen törtek előre a lándzsás lovasok, hogyan ingott meg a herulok tömegében a longobárd támadó ék, és milyen harcot vívott Turismoddal.

- Szerencséd volt, fiam! - szólalt meg komolyan, amikor Alboin befejezte. - A vakmerőség nem mindig eredményez győzelmet. Ha nem győzöd le a gepidát, könnyen elveszthetjük volna a harcot. Most azonban másról akarok beszélni. Nagy tettet hajtottál végre, itt az ideje, hogy asztalomnál foglalj helyet, és szavad legyen a thingben. Az ősi szokások szerint is megillet ez a megtiszteltetés.

Elhallgatott, és mosolyogva gyönyörködött a fiában, a fia győztes szépségében, emberré nőtt délceg természetében. Azután megint beszélni kezdett:

- Győzelmed hírére nyomban összehívtam a lándzsások gyűlését. Holnapra itt lesznek mind a thing tagjai fegyveres kísérellel. Remélem, győzelmed után most már teljesítik kívánságomat.

Amikor ezt mondta, ismét árnyék futott az arcára, mint amikor az égen fátolyfelhők lebegnek a nap elé. Egy pillanatra tartott az egész, Alboin észre sem vette, ő a megtiszteltetésre gondolt, másra nem figyelt.

A palota előtt gyülekeztek a thing tagjai: a hercegek, az előkelők, a fegyveresek és a vének. Audoin nem titkolta, miért hívta össze őket. Napok óta érkeztek már, súgtak-búgtak, tanakodtak, főképpen Audoin nyílt vagy titkos ellenségei. Ellenségei is tudták azonban, nem támadhatják egyenesen a királyt, hiszen a thing egyhangúan választotta meg, és ők maguk is a választott királyság hívei voltak.

A király kérését Winifred herceg terjesztette a thing elé. Elmondta, miképpen győzött Alboin, és győzelmével megérdemelte, hogy apja asztaltársa és a thing tagja lehessen. Egymás után szólaltak fel Audoin hívei, és mindnyájan a király kívánságának teljesítését javasolták.

A nyílt és titkos ellenségek konokul hallgattak. Arcukról semmit sem lehetett leolvasni. Nem szóltak egymáshoz sem. Ez a hallgatás nem jelentett jót.

Amikor Winifred herceg szavazásra szólította fel a thing tagjait, hirtelen jelentkezett szólásra az egyik vén, Ansulf, Authari herceg távoli rokona.

Hófehér, hosszú szakála a mellét verte. Feje fedetlen volt, haja a válláig hullámozott. Ráncos arcából világoskék szemének tekintete értelmessé tette egész arcát. Fogatlan szájából selypítve, de még jól érthetően röpöntek a szavak. Hangja mélyen dörgött, mintha fiatal ember szólalt volna meg. Ennek az agg Ansulfnak nagy volt a tekintélye. Ismerte népének történetét, szokásait, és mélységesen hitt a régi vallásban. Nem engedte, hogy fejét keresztvíz érje.

- Nagy tettet hajtott végre Alboin, a király fia - kezdte beszédét. - Ezt a tettet igazolja a győztesen megtért sereg. Mindez igaz - folytatta, majd néhány pillanatra elhallgatott. - Őseink mindig megkövetelték, hogy királyunk és a trónörökös bátor, harcos ember legyen, bátorságát tettekkel is igazolja. Audoin király is bátor, harcos ember volt, most a fia is bebizonyította, méltó az apjához. Szokásaink azonban azt is megkövetelték mindenkoron, hogy a trónörökös bátorságát, hősiességét és tetteit egy szomszédos király elismerje. Ennek az elismerésnek az a módja, ősi, szent szokásaink szerint, hogy az egyik szomszéd király, azaz idegen király fegyverrel övezze fel trónörökösünket, vagyis fegyverek adományozásával ismerje el kiválóságát a harcban. Amíg ez meg nem történt, a trónörökös, hiszen ő nem egyszerű harcos, hanem jövődő királyunk, nem jelenhetett meg sohasem fegyveresen a thingben, és nem foglalhatott helyet a király asztalánál.

Megint elhallgatott. Mindenki némán figyelt. A vénség még erősebb hangon folytatta:

- Szent szokásaink azt követelik, hogy Alboin herceg is keljen útra, és egy idegen király övezze fel fegyverekkel! Mi, öregek, és a hercegek, akiknek nevében szólok, ragaszkodunk

népünk szent szokásaihoz. Álljon fel az, aki ellene van a longobárd nép, Wotan isten választott népe ősi, szent szokásainak!

A dörgő hang elhallgatott. Ansulf ravasz kék szemének éles tekintetét körülhordozta a megjelent fegyveresek nagy tömegén. Audoin hívei lesütött szemmel álltak és hallgattak. A szent szokások megszegését senki sem merte vállalni. Audoin ellenségei jól kifőzték tervüket. Innen is, onnan is felhangzottak a kiáltások:

- Szerezzén Alboin fegyvereket egy idegen királytól!
- Nem szegjük meg az ősi törvényt!
- Menjen Alboin fegyverekért!

A thing akarátának nem lehetett ellenszegülni. Ezt Audoin is nagyon jól tudta. Ha megteszi, még harcra is kerülhet a sor, ezért ezt nem kockáztathatja meg.

Winifred ránézett a királyra. Audoin intett, hogy helyesli a thing döntését. A herceg erre gyorsan kijelentette:

- Audoin király magáévá teszi a thing döntését, mert ő is ragaszkodik az ősi, szent szokásokhoz.

A kijelentést nagy tetszés fogadta. Az ellenséges hercegek gúnyosan mosolyogtak. Alboin ugyanis nem mehetett egyetlen királyhoz sem. A keleti gótok királya harcban volt szövetségessel, Justinianus császárral; a türing királyi házat régen megsemmisítették a frankok; a frank királyokkal ellenséges volt a viszonyuk; a herulok utolsó királyát éppen a longobárdok győzték le; messze Toledóban a nyugati gót királyság harcolt Justinianus császárral. Audoin ellenségeinek az ajkán tehát jogosan jelent meg a gúnymosoly.

Authari hercegnek boldogan súgta fülébe az egyik főembere:

- Nem lesz a thing tagja Alboin herceg, ezért igazi trónörökös sem válik belőle...

Beesteledett. Csönd volt a király palotájában. A szolgák meggyújtották a görög kereskedőktől vásárolt gyertyákat. Audoin komor arccal ült megszokott karosszékeben. Új orvosa, a görög Oribasziosz kenőcsöt kent a király fájós térdére, majd fehér gyolcskendővel bekötözte.

- Remélem, jobban leszel, király úr - mondta csendesen. - Ezek az ízületi gyulladások nehezen gyógyulnak. Valamikor megfázhatott a térded. Talán hideg vízben álltál, uram, vadászaton vagy csatamezőn. Amíg fiatal az ember, nem törődik ilyesmivel. Mondják, a földből feltörő meleg vizek használnak ilyen gyulladás ellen. Hallottam, hogy a régi római városban, Aquincumban buzognak forró vizek a föld mélyéből. Ilyen vízben kellene megáztatnod a lábadat, uram! Egy szír orvostól hallottam, hogy ezek a forró fürdők használnak, mert a hidegnek a meleg az ellentéte.

- Igazad lehet, Oribasziosz - emlékezett a király. - Egyszer ifjúkoromban a folyóban álltam, úgy lestem a szarvasokat...

Oribasziosz mosolygott.

- Akkor jól sejtettem betegséged okát - duruzsolta lágy hangján. - Fogadd meg a szír orvos tanácsát! Ha az én kenőcsöm nem használ, a források még segíthetnek. A mi régi vallásunk szerint minden forrásnak külön istene volt. Én ma is hiszem, hogy a meleg forrásokat az istenek fakasztották az emberek gyógyulására.

Oribasziosz hajlongva távozott. Audoin megnyugodott, majd kevéssel az orvos távozása után a fiát hívatta. Amikor Alboin belépett, már látta rajta, hogy tudja, mi történt a thingben.

- Ül le, Alboin! - mondta szelíden. - Látom rajtad, ismered a thing döntését. Az a csavaros vénség, az a libaszemű Ansulf, ellenségeink szónoka, maga mellé állította még a híveimet is. Az ősi szokások valóban szentek, fiam. Ellenük a király sem tehet semmit, mert nem fordulhat szembe a népével.

- Nem baj, atyám. Majd csak találok valahol egy királyt, aki megajándékoz fegyvereivel.

Audoin fájdalmasan felsóhajtott.

- Magad is tudod, nincs a szomszédságunkban ilyen király. Talán ha megbékélnénk a frankokkal vagy a keleti gótok királyával, de akkor szembe kellene fordulnunk a császárral, akitől megkaptuk Pannóniát. Ezt sem tehetjük. Várnunk kell! Nem tudhatjuk, mit rejteget a jövő.

- Nem tudhatjuk - ismételte apja szavait, de mosolygott.

- Nem értelek, fiam. Addig nem lehetsz igazi trónörökös, amíg a thing akaratát nem teljesíted. Ezt pedig most nem tudod, mert nem lehet teljesítened.

- Majd meglátod, atyám - mondta most már egészen komolyan -, hogy mégis asztaltársad leszek, és fegyveresen jelenhetek meg a thingben. Akkor aztán a ravasz vének ki sem merik majd nyitni a szájukat ellenem.

- Nem tudom, mire gondolsz, fiam, igazán nem tudom - válaszolta, de nem faggatta többé. Gondolta, csak az ő megnyugtató végett beszél ilyen felelőtlen fennhéjázással.

XI.

Amikor Alboin elbúcsúzott az apjától, még nem feküdt le, hanem a szobájába hívatta két hívét, Helmechist és Peredeót. Mindketten csodálkozva léptek be a herceghez. Peredeót már álmából verte fel a szolga, Helmechis is éppen lefekvéshez készülődött.

- Jól figyeljetelek rám! Életbevágóan fontos, amit most rátok bízok. Mindent titokban kell tennetek! Megértettétek?

- Minden úgy lesz, ahogy parancsolod - válaszolta nyomban Helmechis.

- Én is így cselekszem - felelte Peredeo.

- Először is azt kérdezem tőletek: hajlandók vagytok-e olyan helyre követni engem, ahol veszélyben forog az életünk? Jól gondoljátok meg! Nem haragszom meg rátok, ha nemet mondtok. Nagy fába vágom a fejszémet, csak akkor gyertek velem, ha minden áldozatra hajlandók vagytok. Ilyen veszélyes útra én senkit sem kényszeríthetek. Azt is tudnotok kell, hogy most nem árulhatom el, merre akarlak magammal vinni benneteket. Elmondtam, amit lehetett, most gondoljátok meg még egyszer, azután feleljetek őszintén saját elhatározásotok szerint!

Helmechis azonnal válaszolt:

- Veled megyek bárhová! - És felemelt fejével nézett Alboin szemébe.

- Tudtam, benned nem csalódom, Helmechis - mondta Alboin hálásan, és mosolygott. Mosolyában igazi szeretet látszott. Helmechis annyira meghatódott saját választától és a herceg feléje sugárzó szeretetétől, hogy el is felejtette, mennyire gyűlöli Indaro miatt. A bosszú vágya azonban nem apadt el benne.

Peredeo figyelmes arccal hallgatta a párbeszédet, majd ő is megszólalt:

- Veled megyek én is. Tudod, hogy nem félek semmitől.
- Neked is köszönöm. Sohasem felejttem el, hogy velem jöttök.
- Csak nem a császárhoz készülsz megint? - kérdezte a jámbor Peredeo.
- Ne félj! Nem megyünk olyan messzire, de veszélyesebb helyre igyekszem a császár udvaránál. Majd megtudjátok. Három nap múlva kelünk útra az Intercisa felé vezető úton, mintha gyakorlatozni mennénk. Az indulás napjáig nektek kell beszélgetek a legényekkel, éppen úgy, ahogyan most én beszéltem veletek. Csak az jöjjön, aki nem fél! Az elesett legények helyett már választottam másokat. Újra teljes a létszám. Mind a negyvenen szálláshelyükön várják hívásomat. Holnap hajnalban kezdhettek a beszélgetést. Helmechis, te jegyezd fel azoknak a nevét, akik velem jönnek tűzön-vízen keresztül, félelem és kétely nélkül!

Az indulás idején a hajnal félderengésében hagyta el a palotát. Meleg mosoly gyúlt a szemében, amikor kedvelt lovát elővezették. Nézte a ló sovány pófáját, hajlott orrát, egymástól távol álló fekete szemét, ruganyos, puha ajkát és sárga sörényét. Megveregette az állat nyakát, amelyre vidám nyihogás volt a válasz. Felugrott a hátára, és örömmel hallgatta a mén patáinak csengő dobogását. Mire a legények szálláshelyére ért, már fénylett a reggel.

Helmechis és Peredeo sorakoztatták a legényeket. A kis lovascsapat félkörívben állva fogadta Alboint. A térség szélén a nyírfák üde lombjai között bujdosott a reggeli szél. A félkörbe lovagolt. Intett a szélén állóknak, hogy jöjjenek közelebb. Ott állt lovasai sűrűn sorakozott gyűrűjében. Mosolygott. Arcán még piroslott a jóízú álom emléke. Csengő hangja betöltötte a mezőt.

- Legények! - harsant a hangja. - Veszélyes útra indulok, olyan útra, amelyből nehéz lesz a hazatérés. Senkitől sem kívánhatom, hogy velem jöjjön. Aki mégis velem tart, az csak értem teszi, nem a nemzetségért, nem a törzsért, nem a népért, hanem értem. Ha sikerül, amit tervezek, örök dicsőségünkre lesz, ha elbukunk, hősi halállal halunk.

Karcsú teste egészen megnyúlt a nyeregben. Nyugtalan tekintetét körülhordozta, majd így folytatta:

- Bárki visszafordulhat, nem haragszom meg érte, de aki velem jön, és győzedelmesen visszatérünk, halálomig számíthat reám. Most csak a király fia vagyok, de ha visszatérek, én leszek a longobárd trón jogos örököse. Válasszatok! Aki velem jön, itt marad, aki nem tart velem, most távozzék!

Elhallgatott. Várt. Bronzosan csillogó, hosszú szőke haján ragyogott a nyári nap aranyfénye. Az arca elsápadt, majd megpirosodott a győzelemtől. Egyetlen lovas sem mozdult...

- Mindnyájan veled megyünk, Alboin! - kiáltotta Helmechis.
- Veled megyünk! - harsogott a kis sereg minden tagjának lelkes kiáltása.
- Most már elárulhatod a titkot! - kiáltotta a kíváncsi Peredeo. - Mindenki veled megy.
- Nincs titok többé! Turisind király udvarába megyünk fegyverekért. Más király nincsen...

Mindenre számítottak, csak erre nem. Ezt a vakmerőséget kifejező közlést döbbszent csend fogadta. Hökkenten néztek össze.

- Az apához megyünk, akinek ő ölte meg a fiát - motyogta Helmechis, de nem merte hangosan kimondani. A legények is erre gondoltak, és mintha a halál angyalainak szárnyasuho-gását hallották volna, megdermedtek lovuk nyergében.

Egy pillanat alatt megérezte, mi megy bennük végbe.

- Ne féljete! - kiáltotta. - Vendégbarátságát fogom kérni...

Megnyugodtak. A vendégbarátság az ősi, szent szokások közé tartozott. A népek hittek benne, mint a vallásban. Nem tudták, hogy a királyok hányszor szegték meg szavukat, hányszor vétkeztek a szent szokás ellen, meggyalázva a vendégjogot.

Alboin mosolygott. Szenvedélyes forróság ömlött végig egész valójában. Ragilo jóslásakor érezte ezt a vad forróságot először, majd amikor a császár földjén megbúvólta a tenger látása.

- Indulunk! - kiáltotta.

Szilaj lova előrevágatott. Helmechis ugratott a nyomába, azután sorban a többiek. Peredeo utolsónak maradt, hogy a kis sereg végén is legyen valaki a vezetők közül, mert többen voltak a sorok végén, akik most először kísérték a herceget.

A Danuviusig nyugodtan lovagolhattak, longobárd földön dobogtak a lovak patái. Az új településeken mindenütt felismerték a herceget, a sirmiumi harc hőjét. Mindenhol meg akarták vendégelni, és boldog volt annak a településnek a népe, ahol a király fia pihenőt adott legényeinek.

- Csak az új földet akarom megismerni - válaszolta a kérdezősködésekre, legényei pedig a vállukat vonogatták, ha faggatták őket.

Intercisában szállt meg. A magas partra kaptatott fel, onnan nézett át az alkonyi sugarakban fürdő titokzatos, nagy síkságra, amelyen erdők sötétlettek, sűrű nádasok zöld haját fésülték a szelek, madarak ezrei lepték el a vizeket, ismeretlen népek sárkunyhói lapultak, szikes puszták fehérlettek, vagy finom, sárga homokot hajtottak buckákká a feltámadó szélviharok.

- Ezen kell eljutnunk a Tisia folyóig - mondta.

- A kereskedők is átmennek a nagy síkságon, ha van fegyveres kísérőjük - szólalt meg mellette Helmechis.

- Átmegyünk mi is, Helmechis - válaszolta. - A kereskedőknek csak olyan legényeik vannak, akiket pénzért fogadnak meg. Az én negyven legényem nem pénzért harcol - mondta nagyon büszkén.

- Mikor megyünk tovább? - kérdezte a fegyverhordozó.

- Két nap múlva - felelte. - Addig pihenjenek a legények.

Vége felé járt a nyár. Reggelenként finom, kék-fehér párák foszladoztak a Tisia folyó felett. A rév mellett vízben álló öreg fűzfák bókoltak a parton, ott, ahol a Crisia folyó három ágban egyesülve folyt a szőkén hömpölygő Tisiába.

A közeli dombocskán odvas szemű, vén cserfa lombjai takarták a rejtőzködő gepida őrszemét. Barázdás, napbarnított arcú legény volt. Hajnal óta gubbasztott őrhelyén, álmosan nézegetett a végtelennek tetsző pusztaságba, egészen addig látva, ahol az ég ráhajlik a földre. A magasban rétisások keringtek, nyugat felől lassú felhőárnyék szállt Gepidia felé.

Gundert, az őrszem a fa tetején azt hitte, álmodik. Megdörzsölte a szemét, mert arra gondolt, káprázik a reggeli éles napfénytől. A nyakában csontból faragott amulett, a Thor-buzogány csüngött alá. Barna ujjai ijedten tapogatták az isteni jelvényt, miközben nagyokat fohászzkodott az égiekhez.

„Nem, a szemem nem káprázik” - motyogta, ahogy előrehajolva a lombok közül az útra nézett, amely a távoli Intercisa felől szelte át a vad pusztát. Először csak apró villanásokat látott, mintha fényes lándzsák hegyén ugrálna a napfény.

Arra gondolt, kereskedők közelednek nagyobb számú kísérő sereggel, és a legrövidebb pusztai utat választották. Jó szeme volt, mint a legtöbb pusztai embernek, hamar rájött arra, kereskedők nem lehetnek, nincsenek velük málhás lovak. Akkor pedig...

Gyorsan ugrott le a fáról. Kürtjébe fűjt. Hosszan, elnyújtottan reccsent a veszélyt jelző kürtszó. A rév körül tanyázó határőrök riadtan ugráltak fel a hangra. Évek óta örködtek itt a révnél, de még sohasem jelzett veszélyt a figyelő őrszem. Gundert nem volt az a fickó, aki tréfából fűjt volna bele a kürtjébe.

A határőrök gyorsan sorakoztak. Széles és keskeny pengéjű lándzsát tartottak a kezükben. Övükben megigazították a hajlott pengéjű késeket. Mások íjukat, kardjukat, parittyájukat vizsgálgatták, vagy meghúzták a vasdudorokkal erősített pajzsok szíját.

- Mit láttál, Gundert? - kérdezte Fastida, az őrség parancsnoka.

- Lándzsás lovasokat. Az úton jönnek Intercisa felől. Hosszú sorban lovagolnak. Mást nem tudok, még nagyon messze vannak.

Fastida káromkodott. Reggel jóllakott, nagyot ivott abból a borból, amelyet a felesége küldött, semmi kedve sem volt a verekezéshez. Jobban szeretett volna heverni a fűzfák alatt.

A lovászok már a lovakat nyergelték. A révészek gyorsan eveztek a túlsó partra, hogy a másik parton tanyázó tartalékot áthozzák.

- Senki se üljön lovára! Rejtőzzetek el a fűzfák és a bokrok között! - parancsolta. - Gyere, Gundert! - hívta a legjobb szemű őrt, és megindult vele a dombocska felé.

Gundert felkúszott őrhelyére.

- Mit látsz? - kérdezte izgatottan a parancsnok, hosszú haját borzolva izgatottságában.

- Sok lovast látok, kisebb csapatra valót. Széles csíkokkal tarkázott ruha van rajtuk. Lándzsa, kard, pajzs és íj a fegyverük. Sisakjukat hátratólták, hosszú hajuk előrelóg. A lábuk szárán fehér tekerceset viselnek.

- Longobárdok! - ordította Fastida. - Hogy dögölt volna valamennyi! - káromkodott.

- Ne ijedj meg, Fastida! - nyugtatta a fáról Gundert. - Megszámoltam őket, nincsenek többen négyszer tíznél. Ennyi embert még mi is levágunk, ha kell.

- Hát akkor mit akarhatnak?

- Nem tudom - válaszolta Gundert. - Egyenesen erre tartanak. Szőke hajú, előkelő úrfi vezeti őket.

Gyorsan lecsúszott a fáról. Fastida tanácstalanul kérdezte:

- Mögöttük nem jön senki?

- Senkit sem látni. Üres a puszta, mint máskor.

- Mit akarhatnak? - ismételte meg Fastida nagyon ostobán a kérdést, mintha Gundert nem akart volna felelni.

- Nem tudom - felelte társa bosszúsan. - Azért jó lesz, ha hadirendbe sorakoztatod a legényeket.

Fastida gyors léptekkel sietett vissza a partra. Vezényszavaira hadirendbe álltak emberei. Kétoldalt a lándzsás lovasok, középen az íjász és parittyás gyalogosok. A nagy komp is ki-kötött, ötven gyalogost hozott át a bal partról. Száznál több gepida harcos várta a lassan közeledő longobárdokat.

Amikor Alboin herceg észrevette a felsorakozott gepidákat, megállította csapatát.

- Peredeo és Ostrigus velem jön! - parancsolta.

A gepida Ostrigus a sirmiumi herceg seregében szolgált, és jól értette a longobárd nyelvet.

- Szabad leszel, Ostrigus - mondta a fogolynak. - Ha jól tolmácsolsz, gazdag ajándékot is kapsz tőlem. Ha hazudni fogsz, Peredeo végez veled.

- Miért hazudnék, herceg úr? - kérdezte az öreg gepida. - Turisind király földjén, ha meg is szabadulok a te fogságodból, csak koldus lenne belőlem, a te ajándékkal pedig még én is lehetek valaki. Lovat veszek és szolgálakat, aztán visszamegyek Sirmiumba, ahol a családom él. Élni szeretnék, herceg úr, nem meghalni.

- Elhiszem tenéked. Menjünk! - intett a herceg.

- Ezek nem harcolni jöttek - mondta elégedetten Fastida.

- Én is így látom - helyeselt Gundert, amikor a fegyvertelen Alboint és két kísérőjét közeledni látta.

Alboin megállt a két gepida előtt, és gepida nyelven köszönt, majd longobárd nyelven mondta:

- Alboin herceg vagyok, Audoin király fia. Vendégségbe jöttem a hatalmas és dicsőséges Turisind királyhoz. Kérlek benneteket, vezessetek kíséretemmel együtt, ahogy illik és szokás, a nagy király elé.

Ostrigus híven tolmácsolta a herceg szavait.

- Te gepida vagy? - kérdezte Fastida meglepetten.

- Gepida. A sirmiumi csatában kerültem a herceg fogságába. Hidd el, igazat szóltam. Audoin király udvarában éltem fogolyként. A herceg tolmácsnak hozott magával. Megígérte, nemcsak szabaddá tesz, de gazdagon meg is jutalmaz. Hitemre mondom, igaz szándékkal érkezett, és Turisind király vendégbarátságát kéri.

Fastida Gundertra bámult.

- Mit tegyünk? Ez a herceg ölte meg Turismodot. Turisind király nem fog örülni látogatásának.

- De annak sem, ha megsértjük a szent szokásokat. Vezessük hozzá. Mi mást nem tehetünk. Ilyen kevés kísérelővel rosszat nem akarhat, és nem is tud gonoszságot cselekedni. A többi a király dolga.

Frontinus fehér tógája alatt pikkelypáncélos mellvértet viselt. Sovány, izmos alakja egyenesen állt Turisind király előtt, majd a király intésére könnyed mozdulattal ült bele a számára készített karosszékbe.

Turisind ismerte már a császár követét, és nem szerette. Most is undorral nézte a keselyűorrú ember ráncos arcát, amelyből őt fürkészte a ravasz tekintet.

A követ arcán egyszer sem villant fel a barátság mosolya, inkább komorság látszott egész valóján. A hangja is nyugodtan, hidegen csengett. Frontinus a góttal csaknem azonos gepida nyelven is tiszta kiejtéssel és hangsúllyal beszélt.

- Az isteni felség, Justinianus császár üdvözlő téged, gepidák királya. Azért küldött hozzád, mert nincsen kedvére a harc. Magad is láthattad és tapasztalhattad jóindulatát.

- Milyen jóindulatról beszélsz, Frontinus? - kérdezte Turisind haragos indulattal.

Frontinus komolyan válaszolta:

- Az isteni felség nem segítette meg a longobárdokat, amikor fiadra, a sirmiumi hercegre támadtak. Gondold meg, mi lett volna, ha a bizánci hadsereg is megjelenik a longobárdok szövetségeseiként? A longobárdok győztek nélkülünk is. A császár nem akarja, hogy tovább harcoljatok. A császár békét akar, azért küldött hozzád.

- Nem mi akartuk a harcot - szólt közbe a király.

- Talán most nem akartátok, elhiszem - felelte gúnyosan Frontinus, majd így folytatta: - Két évvel ezelőtt azonban ti akartátok. Emlékezzél a kuturgurokra, akiket a birodalomra zúdítottál! A császár most mégis a javadat akarja.

- Mit akar a császár? - kérdezte zavartan a király.

- A császár parancsol! - emelte meg a hangját Frontinus.

Turisind elpirult haragjában, de uralkodott érzelmein.

- Mit parancsol a császár? - kérdezte halkan.

- Először is: vissza kell adnod azokat a birodalmi területeket, amelyeket tizenhárom évvel ezelőtt foglaltatok el a Danuviustól délre. Az isteni felség megengedi, hogy Sirmium és Bassianae városokat megtartsátok. Másodszor: örök békét kell kötnöd Audoin királlyal!

- Mit tegyek, ha Audoin nem akar békét kötni?

- Tőled hozzá megyek Justinianus császár legszigorúbb parancsával. Nem hiszem, hogy szembe merne szállni az isteni felség akaratával. A császár parancsa így hangzik: „Küldd el követeidet nyomban Turisind királyhoz!” Elhiszed, király úr, hogy Audoin király követei hamarosan megérkeznek hozzád? - kérdezte Frontinus, és most már mosolygott.

- Elhiszem - felelte megadóan a király. - Mit kíván még a császár? - kérdezte megtörve.

- Az isteni felség a gótok ellen új fővezért nevezett ki Narses személyében. A császár elvárja tőled is és Audoin királytól is, hogy segédcsapatokat adjatok a gótok ellen. Tőled kevesebb embert kér. Megelégszik a herulokkal és néhány száz gepida harcossal. Audoin királynak legalább ötezer harcost kell adnia.

A kihallgatás véget ért. Turisind tanácsot tartott. A tanács tagjai a veszített háború miatt elfogadták a császár feltételeit. Mást nem tehettek.

Alig hagyták el Justinianus császár követi Turisind palotáját, amikor jelentették a királynak Alboin érkezését. A követek nem találkoztak Alboin kis seregével, mert a hosszabb, de biztonságosabb úton mentek tovább Audoin székhelye felé.

- Vezessétek hozzám a longobárd herceget! - parancsolta Turisind.

- Apám! - hördült fel Kunimund. - Csak nem fogod asztalodhoz ültetni bátyám gyilkosát? - kérdezte, és szürke szemének tekintetében vad harag villogott.

- Hallgass, fiam! Nekem jobban fáj, mint tenéked, amit tennem kell, és tenni fogok. Nem szeghetem meg a szent, ősi szokásokat. Megvernének az istenek. Fiam harcban esett el. Bár-hogyan is fáj, nem tehetek mást. Vezessétek hozzám Alboin herceget! - ismételte meg parancsát a hírhözökhöz.

Turisind király trónszékében ült. Legdíszesebb ruháját öltötte fel, a bíborral díszített, arannyal átszőtt, bizánci szövetből készült palástját. Vállán ott ragyogott a római császárfibula. Feje fődetlen volt, lábát ezüsttel kirakott, fekete bőrből varrt bizánci saru ékesítette. Barna arcán merev mosolygás ült, amikor fegyveres testőrei bevezették a fegyvertelen longobárd herceget és két kísérőjét a tolmáccsal együtt.

Alboin komoly arccal lépett a király elé, majd fél térdre ereszkedve köszöntötte gepida nyelven. Egész úton ezt a nyelvet gyakorolta a sirmiumi fogoly segítségével. Gyorsan tanult, minden szót megjegyzett, de mondókáját mégis longobárd nyelven mondta el, anélkül hogy felemelkedett volna térdepléséből. Hangja tisztán csendült:

- Köszöntelek, felséges uram, minden gepidák nagy királya! Vendégbarátságodat kérem ősi, szent szokásaink szerint. Hallgass meg, dicső uralkodó, hallgasd meg kérésemet! Azért jöttem hozzád, hogy fegyverekkel övezz fel engem. Másképpen nem ülhetek atyám asztalához, nem léphetek a lándzsások gyűlésébe, így parancsolják az ősi szokások.

Ostrigus remegő hangon ismételte gepida nyelven a herceg szavait.

Alboin elhallgatott. A trónteremben nagy csönd-terült szét. Mozdulatlanul álltak a lándzsás örök, mereven állt Helmechis és Peredeo, mintha szobrok lettek volna.

A térdeplő herceg izgalmaiban hallotta saját szívének ütemes dobogását. Érezte, ez az a nagy pillanat, amikor eldől a sorsa. Tudta, elég Turisindnak egyetlen intése, és a testőrök lándzsái szitává marcangolják fegyvertelen testét. Az apa előtt térdel, akinek megölte a fiát. Becsületes harcban ölte meg, de mégis ő a gyilkos ebben a trónteremben. Alboin nem aggódott volna ennyire, ha hallotta volna a császár parancsát. De nem hallhatta, ezért ez a néhány néma pillanat örökkévalóságnak tetszett a számára.

Aztán vad öröm öntötte el egész valóját. Turisind király megmozdult, de nem a lándzsás testőröknek intett, hanem jobbát kinyújtva, őt emelte fel.

- Kelj fel, Alboin herceg, a vendégem vagy!

Meg sem várta Ostrigus tolmácsolását, megértette a halk szavakat. Turisind nem szegte meg az ősi szokást. Vendégként fogadta be palotájába.

A hercegen kívül Ostrigus látszott a legboldogabbnak. Most már tudta, szabad ismét, jutalmat kap, és mehet vissza Sirmiumba a családjához.

- Pihenj meg, herceg! - hallatszott megint a király hangja. - Házam a házad, ételem az ételed, italom az italod. Ha kipihented a hosszú út fáradalmait, lakomával ünnepeljük meg barátságunkat.

- Köszönöm, nagy király, kegyességedet! - mondta Alboin, és hajlongva távozott, követve a szolgálkat, akik kijelölt szálláshelyére vezették.

Kunimund vad haraggal szorította össze ajkát, hogy szitkai ki ne törjenek. Csak egy évvel volt fiatalabb megölt bátyjánál, akit rajongva szeretett, és Alboint gonosz gyilkosnak tartotta. A távozó után úgy nézett, hogy ha ölni tudott volna a tekintetével, a longobárd herceg bizonyosan holtan esik össze a trónterem bejáratában. Ujjai vadászkésének markolatán játsza-

doztak, és csak az apja miatt nem rántotta ki kését a tokjából, hogy a távozóba belevágja. Tehetetlen haragjában ezt mormogta:

- Ostobák az ősi szokások! Apám a fia gyilkosával fog lakomázni.

A lakomához a palota előtt állították fel az asztalokat. Úgy illett, hogy a longobárd herceg kísérőit is asztalhoz ültessék. Negyven gepida előkelő is hivatalos volt a lakomára.

Alboin nem érkezett üres kézzel. Ajándékait a király helye mellé rakatta legényeivel. Ékszerket és aranyveretű lószerszámokat hozott ajándékba.

A nap már túlhaladt pályája tetején, amikor az asztalokhoz ültek. A szolgák nagy kannákban hordták a sárga fényű sirmiumi bort, és megtöltötték az ezüst- és bronzkupákat. Turisind király felemelte ezüstserlegét, és római szokás szerint vendégére köszöntötte. Mindnyájan ittak, és ivás után csöndben hallgatták a lantjukat pengető görög énekeseket, akiket Turisind udvarában tartott. A király szerette lantosait, szívesen hallgatta dalaikat. Konyháján is bizánci rab-szolga főzött, aki ismerte a császárok ételeit is.

Az evés-ivás már-már egészen feloldotta a kezdeti nyomott hangulatot. A gepida előkelők között akadtak olyanok, akik tudtak beszélni is a longobárdok nyelvén, ketten-hárman latinul is értettek, velük Helmechis értett szót. Kunimund, az új sirmiumi herceg is tanulta már mind a latin, mind pedig az új szomszédnak, a longobárdoknak a nyelvét. Ott ült az asztalnál Ostrigus is, hogy kéznél legyen, ha tolmácsolni kellett.

Turisind jobbján Alboin ült, balján Kunimund. Amíg élt Turismod, mindig az apja jobbján foglalt helyet.

Alig kezdődött el a lakmározás, Turisind Alboinra nézett, és egyszerre megkomorodott. A király arcára árnyékot húzott a fájdalmas emlékezés. Nem akarta, mégis nagyot sóhajtott, azután így kesergett:

- Kedves nekem ez a hely! - És Alboinra nézett. - De nagyon nehéz azt látnom, aki most ül rajta!

Alboin elsápadt, csaknem torkán akadt a falat, mert majdnem minden szót megértett, és parancsa szerint Ostrigus a király szavait azonnal longobárd nyelven ismételte.

Ez a királyi szemrehányás sok volt Kunimundnak, aki különben is csak apja szigorú parancsának engedelmeskedve foglalt helyet az asztalnál.

- Kesely lábú lovakhoz vagytok hasonlók! - kiáltott a longobárdokra. - Olyanok vagytok, mint a hasas kancák!

Döbbent csend követte Kunimund gúnyos szavait. Ez a csönd azonban csak néhány pillanatig tartott. Helmechis dühösen válaszolt:

- Menj csak ki az Asfeld mezejére, Kunimund! Ott majd tapasztalhatod, hogy milyen hatalmasakat tudnak rúgni azok, akiket te kesely lábú lovaknak nevezel. Úgy hevernek ott a rét kellős közepén a te testvéred csontjai is, mint valamilyen hitvány baromcsontok.

A rémült Ostrigus hangosan megismételte Helmechis könnyelmű kérdésését.

A gepidák haragra gerjedve, vad üvöltésben törtek ki, majd felugrálva helyükről, fegyvereikhez nyúltak. Kardok röppentek ki hüvelyükből, egyesek lándzsáikat keresték, Kunimund vadászkését rántotta ki tokjából, hogy Alboinba döfje.

A longobárdok is felugráltak, és fegyvereikhez kapkodtak. Egy pillanat, és egymásnak esnek ádáz dühvel, izzó haraggal.

Turisind ekkor eszmélt. Felugrott.

- Meghal, aki fegyverét használja! - bömbölte felocsúdva előbbi kábultságából. - Tedd vissza a fegyveredet, fiam! - parancsolta Kunimundnak.

Kunimund engedelmeskedett. Remegő kézzel tolta vissza ezüstveretes tokjába híres vadász-kését. Szemét lesütötte, elsápadt a visszafojtott indulattól, majd egyszerre öntötte el ismét arcát az indulat vérvörös hulláma. Roskadtan ereszkedett a helyére.

A többi gepida is zavartan engedelmeskedett a haragvó király parancsának. Turisind fia kése elé ugorva védte meg Alboint a bizonyos haláltól.

Turisind kiegyenesedett, és még mindig feldúlt arccal mondta erős hangján:

- Gyűlöletes az istenek előtt az a győzelem, ha valaki a saját házában öli meg a vendégbarátját!

A gepida előkelők némán ültek vissza a helyükre. A longobárdok ugyanezt tették.

Alboin herceg az egész összetűzést ülve nézte végig. Most, hogy ismét mindnyájan az asztalhoz ültek, Alboin felállt. Mélyen meghajolt a király előtt, azután így szólt:

- Köszönöm, amit tettél, Turisind király. Megmentettél engem, és megmentetted királyi udvarod becsületét.

Bármerre járok majd, elmondom, mit cselekedtél, hadd hallják az emberek, milyen nagy ember Turisind, a gepidák királya. Kérem majd atyámat, kössön veled békét örökre.

Megbékélve folytatták a lakomát. A harmadik kupa bor megivása után barátságosan ölegették egymást a jókedvű legények, csak Kunimund ült elkeseredve az apja balján, szótlan némaságban.

Napszállat ideje közeledett. Turisind parancsára szolgálai fegyvereket hoztak elő: bizánci acélú kardot, gepida lándzsát és pajzsot.

- Íme, a fiam nálam maradt fegyverei - mondta a király remegő hangon. - Turismod fegyvereit adom tenéked, vendégbarátomnak, Alboin trónörökös. Idegen királytól kaptad őket, nem is akármilyen királytól, és nem is akárkinek a fegyvereit. Ha hazaérsz, most már helyet foglalhatsz atyád királyi asztalánál, és fegyveresen jelenhetsz meg a lándzsások gyülekezetében.

Longobárdok és gepidák egyként éltették a királyt. Csak Kunimund nem volt már a lakoma színhelyén. Észrevétlenül távozott, mert nem tudta elviselni, hogy bátyja gyilkosának kezében lássa annak fegyvereit. Fogait csikorgatta haragjában, és megesküdü magában: nem bocsát meg soha Alboinnak.

Másnap reggel búcsúzott Alboin a királytól, ígéretéhez híven gazdagon megjutalmazta Ostrigust, aki nem győzött hálálkodni.

Harmatos, tiszta fényű volt a reggel. A nap egyre feljebb hágott, amikor a longobárd legények lóra ültek, hogy meginduljanak a rév felé, ahol Fastida határőrző lándzsásai táboroztak.

Turisind király a palotája előtt búcsúzott el Albointól. Már majdnem elindultak, amikor egy nyolcévesnek látszó, gyönyörű kislányka lépett ki a palotából, és egyenesen Turisindhoz futott, aki lehajolt hozzá, ölbe kapta, becézte, csókolgatta.

Alboin még sohasem látott ilyen szépséges kis teremtest. Haja aranyszőkén omlott a vállára, szabályos, szép arcából nagy kék szemek tekintettek kíváncsian az idegen lovasokra. Hófehér bizánci selyemköntöske ragyogott a kislányon, lábán vörös bársonysaru látszott.

„Ha nagyobb lenne, tüstént magammal vinném” - gondolta a herceg, és hódolattal hajolt meg a kislány előtt, aki leszökve a király öléből, egészen Alboin elé merészkedett, és miként egy igazi nő, megérezve a herceg hódolatát, kedvesen visszaköszönt.

- Hogy hívnak? - kérdezte elámulva Alboin.

- Rosamunda hercegnő vagyok - válaszolta fesztelenül. - Hát te ki vagy? - kérdezte merészen.

- Alboin herceg - felelte.

Az idillnek itt vége szakadt. A palotából egy szolgáló futott elő, kézen fogta a kislányt, valamit súgott a fülébe, amitől durcás, haragos vonások ültek ki a gyermek szép arcára, és sietve vezette a palotába.

Alboinban a kislánynak ez a haragos tekintete maradt meg.

Amikor a palota kapujában eltűnt a dajka a kis hercegnővel, Alboin úgy látta, hogy a bejáratban Kunimund, az új sirmiumi herceg korholja a dajkát. Mielőtt felugrott lovára, még megkérdezte Ostrigust:

- Ki volt ez a gyönyörű gyermek?

- Rosamunda, Kunimund herceg legidősebb gyermeke, herceg úr - felelte Ostrigus készségesen.

Alboin nem válaszolt. Még egyszer meghajolt Turisind előtt, majd felpattant a lovára. A kis sereg megindult. A székhely egész népe kicsődült, hogy lássa a távozó longobárd lovasokat.

XII.

Az Intercisa felé vezető rövidebb úton Alboin és negyven legénye hamarabb ért a Danuvius partjára, majd a király székhelyére, mint Justinianus követsége.

A székhely népe örvendezve fogadta a herceget. Audoin király palotája előtt várta fiát, és mindenki előtt csókkal köszöntötte asztaltársát és a trón most már igazán jogos örökösét. A királyfi legényei szerteszéledtek, és mindenütt eldicsekedtek Alboin vakmerőségével, majd nem győzték magasztalni Turisind gepida király páratlan becsületességét.

A király örömeiben nagy lakomát rendezett. Ezen nemcsak a Gausus fára előkelői vettek részt, hanem más nemzetségek hercegei is. Audoin mindenkit meghívott, hiszen most ültethette először nyilvános lakomán asztalához Alboint.

El is jöttek a hercegek csaknem valamennyien. A vének közül még Ansulf is megjelent. A vén ravasz, az ellenpárt tagja, saját kezével vizsgálgatta meg Turismod fegyvereit, és elismeréssel mondta:

- Ez nagyobb tett volt, Alboin herceg, mint a sirmiumi győzelem.

Ansulf elismerése szájról szájra járt, szárnyra kelt Alboin hírneve, és hamarosan az egész nép megcsodált hőse lett.

Még folyt az ünneplés, még tartott az öröm, amikor a határőrök jelentették Audoin királynak a bizánci követség érkezését.

Frontinus már nem kereste fel a scarabantiai püspököt, hanem egyenesen Audoin palotájába ment. A fogadáson most nemcsak Winifred herceg ült a király mellett, hanem Alboin trónörökös is.

A császár követe a longobárd királynál egészen másképpen viselkedett, mint Turisind udvarában. Udvariasan hajlongott, és szép szavakkal tolmácsolta Justinianus császár üdvözlését.

- Az isteni felség végtelenül sajnálja, hogy nem tudott segítségetekre lenni - kezdte mentegőzve. - Szolgáljon mentségünkre, hogy tudtunk nélkül határozottak el a háborút. Mire segítségetekre lehattunk volna, ti már győztetek is, hála Alboin herceg csodálatos bátorságának. Justinianus császárnak azonban nem érdeke Gepidia teljes megsemmisítése, ezért fontos, hogy a jövőben békében éljetez egymással.

Mosolygott. Vékony szája körül a ráncok úgy futottak mosolygássá, ahogyan ezt a mosolygást a konstantinápolyi udvarban vele is megtanították. Mézesmázos beszéddel tudták a császár követei a legkeserűbb orvosságot is lenyeletni ellenségeikkel és szövetségeseikkel egyaránt. A győztes szövetséges meggyőzése a legudvariasabb módon történt.

- Nektek is szükségetek van erre a békére - folytatta gyorsan. - Pannóniát megkaptátok, ezt a gazdag földet csak békességben tudjátok felvirágoztatni. Ezt szolgálja az ajándék is.

Frontinus finoman emlékeztette a királyt a császár ajándékára, majd így folytatta:

- Már jártam Turisind királynál is. Sajnálom, hogy tőle előbb keltem útra, és mivel más úton jöttem, nem találkozhattam veled, herceg úr - mondta Alboin felé fordulva, és felemelkedett, hogy meghajolhasson a herceg előtt. Gyorsan és szakadatlanul beszélt. - Látogatásom bizonyára megkönnyítette számodra, herceg úr, a vendégbarátság megkötését, még akkor is, ha Turisind király nem beszélt róla.

- Nem beszélt róla! - vágott közbe Alboin haragosan.

- Nincs okom kételkednem szavaidban, herceg úr. A királynak nem nagyon tetszett az isteni felség parancsa, amely szerint le kell mondania a régen megszerzett birodalmi területekről, de Sirmium környékét a császár kegyéből megtarthatja.

Egy kevéssé elhallgatott, és az előtte álló mézsörrel telt kupát felemelve, néhány kortyot ivott.

- Az isteni felség eddig csak adott nektek. Megkaptátok Pannóniát, pontosan küldjük az ajándékot, és sereggel is megsegített benneteket Constantius, a szent istállók comese.

- Így igaz - szólalt meg Audoin.

- Winifred herceg követjárásakor kötött szerződésünkben azonban az is benne foglaltatik, hogy ti is segíteni tartoztok minket.

- Benne van a szerződésben - helyeselt Winifred herceg.

Frontinus arcáról most egyszerre leolvadt a bővölő mosolygás. A hangja is megkeményedett.

- Justinianus császár segítségeteket kéri az itáliai gótok ellen. A császári sereget az új fővezér, Narses vezeti. A sirmiumi győztes seregetek magját alkotó ötször ezer és egyszer félezer lovasra van szükségünk. Turisind király is Narses fővezérhez küldi a herulokat és válogatott gepida lándzsásait. Mi azt szeretnők, ha az egyesített longobárd-gepida-herul seregnek a vitéz Alboin herceg úr lenne a vezére.

Frontinus most újra mosolygott. Hajlott keselyűorra alatt vékony szája körül ismét megjelentek a diplomata-mosolygás vidám ráncai.

- Nem kér a császár többet, mint amennyit megkötött szerződésünk tartalmaz. A ti segítségetekkel győzelmünk bizonyos. Amit pedig a harcban szereztek, az a tiétek.

Alboin haragja elpárolgott. Megbékélve nézte a keselyűképű embert, aki még mindig folytatta:

- Ezért szükséges, hogy sürgősen követeket küldjete Turisind királyhoz. Nem harcolhat együtt a két hadsereg, a longobárd és a gepida, amíg a királyok meg nem békültek.

Elhallgatott. Nyugtalan tekintete a királyt és főképpen a trónörököszt fürkészte.

- Mit tanácsoltok? - kérdezte Audoin.

- A szerződés szerint eleget kell tennünk a császár kérésének - felelte Winifred.

- Vállalom a vezérseget - szólalt meg Alboin.

- Én is a sereggel megyek - hangzott az eddig némán figyelő Zotto herceg válasza.

- Mondd meg uradnak, teljesítjük kérését, seregünket elküldjük új fővezérekhez, amikor kívánjátok - mondta a király.

Frontinus arcán elégedettség látszott. Mindkét király udvarában elérte célját. Kibékítette a két népet, és katonákat szerzett a gót háborúhoz. Intett egyik szolgájának, aki most behozta a császár ajándékait, köztük Alboin hercegnek, az egyesített két sereg vezérének ezüstmarkolatú díszkardot.

Másnap Frontinus sietve indult vissza a császárhoz, de búcsúzáskor is sürgette a béke azonnali megkötését a gepidákkal.

Audoin szót fogadott, Winifred herceget Zotto vezette kísérettel útnak indította Turisind udvarába. Winifred herceg konstantinápolyi követjárása óta jól megtanulta a gepida nyelvet.

A békét gyorsan megkötötték. Turisind szívesen fogadta a longobárd követeket. A Warnefrid fírá hercege, Winifred nagyon okosan és udvariasan beszélt:

- Audoin király javasolja, felséges uram, hogy a béke mindaddig fennmaradjon, ameddig az istenek és a keresztények istene élni engednek benneteket. Ha ő előbb hal meg nálad, te nem támadhatod meg a longobárdokat, ha pedig téged ér el a halál, ő sem támadhat népedre, a gepidákra. A császár azt akarja, hogy a Danuvius és a Dravus folyó válassza el a két népet, és ezt a határt mindketten tartsuk tiszteletben.

Turisind mindent elfogadott. A békeszerződést megírták.

Most egymással szemben ültek Turisind palotájában négyszemközt, Winifred, a követ és Turisind, a király.

A magas, sovány ember körülnézett.

- Nem hallja senki, amit mondok? - kérdezte halkán.

Turisind felugrott, és a vastag szőnyeggel takart bejárathoz lépett, ahonnan kiszólt az őrnek. Amikor visszajött, megnyugtatta mondta:

- Beszélhetsz nyugodtan, herceg úr. Senki sem jöhet be. Arcán meglátszott a kíváncsiság, ahogy figyelő tekintetét Winifredre függesztette.

- A hivatalos szerződést megkötöttük - kezdte halkán a követ. - Ezt bárki megismerheti, akár a császár, akár más.

Elhallgatott, hogy fokozza a király kíváncsiságát.

- Mit akarsz mondani, herceg úr? - kérdezte Turisind nyugtalanul.

- Emlékeztetni szeretnék valamire, felséges úr! Amikor megbuktattad Elemund király nemzetségét, a király fia, Osztrogota a mi régi királyunk udvarába menekült. Még előbb történt, hogy a mi Tato királyunkat megölte Wacho, az unokaöccse. Akkor Tato unokája, Hildigis

háromszor száz legényével hozzátok futott oltalmat keresve. A két nép viszonyát, Audoin és a te uralmadat legjobban ez a két menekült herceg veszélyezteti. Wacho király második felesége Elemund leánya, Austrigusa volt, de hát ezt te is tudod éppen úgy, ahogyan én. Házassági kapocs is fűzött már össze bennünket. Aztán, ki tudja, talán még a jövőben is lehet ilyen kapocs a két uralkodóház között...

Elhallgatott. Összehúzott pillái közül leste szavainak a hatását. Észrevette a király izgalmát.

Turisind nem nézett a követre. Nagyokat lélegzett a belső izgalomtól. Barna bőre még sötétebb lett, csaknem kipirult.

- Mit akar Audoin király? - kérdezte elfulladva, mert már nagyon is tudta, hogy ennek a sima beszédű, művelt, okos és ravasz embernek mi a szándéka.

Winifred úgy tett, mintha elhinné a király tudatlanságát, ezért nem adott egyenes választ, hanem tovább csűrte-csavarta mondanivalóját:

- A jó királyok arra törekednek, hogy népük javára uralkodjanak. Az egyszerű alattvalók nem mindig értik meg királyaik cselekedeteit. Vannak jogok, amelyeket a népek szentnek tartanak, és kell is hogy e jogok szentek legyenek. Alboin herceg nem ülhetett apja asztalához mindaddig, amíg egy idegen uralkodótól nem kapott fegyvereket. Ez az idegen uralkodó te voltál. Legyőzted önmagadat, király. Mindenki csodál érte, és igazán tisztel. De vajon megfékezted volna-e Kunimund fiadat, ha előzően nem jár nálad Frontinus, a császár követe?

- Akkor is azt tettem volna, amit tettem - felelte Turisind haragosan. - Én szentnek tartom a vendégbarátságot!

- Elhiszem, felséges úr! - vágta rá nyomban a longobárd. - A vendégbarátság a nép szemében szent és sérthetetlen. De gondold meg azt is, mi lenne, ha Audoin király vendégbarátját, Osztrogota herceget fegyvereseivel a nyakadra hozta volna? A kitört harcban népedből hányan haltak volna meg? Vajon a haldoklók akkor is szentnek tartanák a vendégbarátságot, amikor véresen összerogynak? Alboin herceg csak fegyvereket kért tőled, de Osztrogota a trónra vágyik. A nép nem tudja mindig, mi válik javára vagy kárára...

- Mit akar Audoin király? - ismételte meg csökönyösen Turisind az előbbi kérdését.

- Szeretne nyugodtan uralkodni! - felelte Winifred. Amit te is szeretnél, király úr. Mindkettőtöknek van kitől félnie. Megmondom az igazat, de ne haragudj meg érte!

- Nem haragszom - felelte nyugtalanul az uralkodó.

- Audoin is és te is erővel kerültetek a trónra. A jog Hildigis és Osztrogota mellett volt és van. Mindketten jó királyok vagytok, népetek javát akarjátok. Most békét is kötöttetek, de vajon nyugodtan alhattok-e, amíg az egyik trónkövetelő nálatok él, a másik pedig nálunk?

- Mit kívánsz? Mondd meg nyíltan! - parancsolta.

- Megmondom, király úr. Add ki Hildigist Audoinnak!

Turisind felugrott, mintha darázs csípte volna meg.

- Nem ismered a gepidákat! - kiáltotta. - Ha megteszem, a nép fellázad ellenem, és letaszít a trónról.

- Kérdezd meg a főembereidről! Mondd, hogy én kérem a béke kedvéért!

- Behívom őket - válaszolta a király, és máris parancsot adott a palota előtt álló őrségnek.

Asbad és Usdibad vezetésével csakhamar beléptek a gepida előkelők. Turisind előadta a longobárd követ kérését.

- Mit válaszoljak a követnek? - kérdezte Turisind.

Az előkelők összesúgtak, azután Usdibad a király elé lépett, és így szólt:

- Inkább tüstént pusztuljon el a gepida nép asszonyostul, gyermekestül, mint hogy ilyen gyalázatát magunkra vegyük, király!

Amikor az előkelők komor méltósággal távoztak, Turisind elégedetten mondta:

- Megmondtam. Ilyet ne kívánj tőlem!

- Nem kívánom - felelte Winifred nyugodtan. - Ilyet te sem kívánhatsz Audointól. Neki még több az ellensége, mint tenéked. Gondolkozz azonban, király úr! Justinianus császár a Hipodromban egy alkalommal hússzor ezer embert vágatott le zsoldosaival, hogy megszabaduljon egy trónkövetelőtől. Ezt mindenki tudja Konstantinápolyban és máshol is. Nekünk csak egy-egy trónkövetelőnk van... - És ravasz arcán gúnyos mosoly játszadozott.

- Ha megöletem Hildigist, az éppen annyi, mint ha kiadnám... - És most már látszott a királyn, a türelme végéhez közeledik.

- Emlékszel Tufa hercegre? - kérdezte most nagyon halkán Winifred, és belenézett a király szemébe.

- Emlékszem. Egy bivaly taposta halálra a vadászaton.

- Egy eltévedt nyílvevő is megölhette volna... A folyóba is belezuhanhatott volna... Tufa is a vendégjogot élvezte, és senki sem gondolt halálakor a vendégjog megsértésére.

- Mert nem is gondolhatott. Mindenki látta, miképpen halt meg.

- Úgy kell cselekedni, hogy senki se gondoljon mást! Görög kereskedőktől tudjuk: Petrus sirmiumi pap temette. Díszes, nagy temetést mindig lehet rendezni, király úr. A halottat meg is szabad siratni. Mi is meg fogjuk siratni Osztrogotát, ha halálos baleset érte. Nálunk is szent a vendégjog, király úr. Mit mondhatok Audoin királynak? - kérdezte merész gúnnyal.

Turisind belerogyott a karosszékekbe. Bizánci selyemkendőjével megtörölte verejtékező, széles homlokát.

- Most nem tehetem meg - sóhajtotta. - Hallottad, mit mondott Usdibad.

- Egy esztendő hamar elmúlik, király úr... - nyugtatta Winifred. - A békére gondolj, uram! Ha béke lett volna köztünk, a fiad is élne. Hildigis és Osztrogota miatt volt minden gyűlölködés közöttünk. Ők okozták a fiad halálát...

Ez hatott. Turisind bénultan ült. Tekintete üresen meredt a palota falára. Az Asfeldre gondolt, ahol a fia meggyalázott testét szétmarcangolták a dögmadarak.

- Ha Audoin megteszi, akkor... akkor én sem tehetek mást... - mondta nagyon halkán, és ismét megtörölte izzadó homlokát.

XIII.

Vastag törzsű, kékeszöld koronájú pálmák álmodoztak a Mare Adriaticum, az Adriai-tenger partján. Spalatum mellett ért le az öbölhöz, Salonae városát és a sereget maga mögött hagyva. Remegő, forró fátyol alatt kéklett a tenger, a víz felszínét szelíden fodrozta a könnyű szellő. A nap delelt. A víz állott, sós szagát orrába csapta a déli szél. Szomjas volt. Úgy érezte, mintha a nap forró sugarai átszúrnák a hátát. Alboin leugrott lováról.

„Ez a tenger? - kérdezte önmagától, mert az öböl nem volt nagy, távoli sziget zöldje zárta el a kilátást. Mintha a Lacus Pelso partján lett volna, olyannak tetszett a csaknem mozdulatlan víztükör. - Mégis más, ez mégis a tenger!” - gondolta, és mélyen beszívta az állott víz sós szagát, amely a ciprusok bűvös illatával keveredett.

A kék víz apró, fényes cserepekre tört a fehér sziklás parton. Messze, a sziget előtt piros vitorla lebegett, mint roppant, piros szárnyú madár óriás szárnya. A salonae-i kikötőben azonban nagy dromonok horgonyoztak, a császári hajóhad.

Előtte, Spalatumban, emelkedett a hajdani császár, a nagy Diocletianus óriás palotájának tömör falrengetege, a palota mellett pedig dombok fehér mészkösziklái vakítottak, itt-ott tarkítva súlyos erdők zöld foltjaival. A parton félmeztelen, szőrös mellű legények halászcsonakot javítottak. Aranyos por lebegett a parti bokrok felett.

- Ez a tenger, Helmechis... - szólalt meg csöndesen, és megint érezte azt a bűvöletet, amelyet akkor érzett, amikor a császár fővárosánál először pillantotta meg a tenger végtelen víztömegét.

A száraz meleg is jólesett egész valójának. Érezte: csontjait melegítik a forró sugarak. Most már nem bánta azt sem, hogy a Dravustól idáig mennyit szenvedtek a rossz hegyi utakon. Alattuk vad szakadékok tátongtak, sötét mélységek riogatták fáradt lovasait, haragoszöld folyók rohantak a tenger felé a gyakran összeszűkülő völgyekben.

- Szomjas vagyok! - szólalt meg Helmechis, és megtörölte verejtékező homlokát.

- Menjünk a palotához! - válaszolta. - Ott bizonyosan találunk ételt is, italt is.

Nem messze a palotától, vén fügefák és tamariszkuszok között fehérlett a ház az országút mentén. Vénember állt előtte. Arca merev volt, mint a kő. Homloka alatt a bizalmatlanság szötte össze szemöldökét. Szikkadt, csontos arcából égő, fekete szemének tekintete villázta őket.

- Üdvöz légy, atyám! - köszönt Alboin tisztességgel.

A vénember arcán megolvadtak a merev ráncok a latin beszédre.

- Ki vagy, öcsém? - kérdezte rekedten.

- Alboin vagyok, a longobárd király fia. Narses fővezérrel megyünk a gótok ellen.

- A gótok ellen mégis, herceg?! - kiáltotta örömmel az öreg.

- Totila király ellen. De most inni és enni szeretnénk, mert hosszú út van mögöttünk. Megfizetek, uram.

- Nem kell a pénzed - válaszolta a vénség gögösen. - Mindent kapsz ingyen, mert a gótok ellen indulsz. A gótok pusztítottak Salonae-ban, és ezt a falut sem kímélték. Megölték a családomat. Csak aki a császár palotájába tudott menekülni, az maradt életben.

A hangja száraz volt, mint a homok. Rekedten törtek elő ajkáról a gyász szavai.

- Állj bosszút a családomért, herceg! Mire megjöttem, nem éltek. Régen volt... Gyertek beljebb! Gazdag vagyok, de mit ér a gazdagság? - Elhallgatott, nem várt választ a kérdésre.

Marcellianus családja még a nagy császár hívására jött Salona-ba. Házának római volt a berendezése. Keményfából faragott, öblös székekbe ültette vendégeit. Réz- és ezüstveretes asztalkák álltak a teremben, amelyek körül díszes heverők látszottak. A terem sarkában lakattal zárt nagy ládák foglalták el a helyet. Az állványokon görög vázák szomorkodtak. Az egyik sarokban írópalc állt, rajta elefántcsont stílus - íróvessző -, madártoll és pergamen árulkodott gazdájáról.

A házigazda tapsolt, mire a szolgák hideg húst, sajtot, kenyeret és ezüstkannában bort hoztak, amelyet ónkupákba töltöttek. Marcellianus felemelte a borral telt kupát, és most először mosolyodott el, úgy mondta:

- Saludem! Bene tibi! - És Alboinhoz fordult. A herceg viszonzta a köszöntést. A házigazda Helmechisre is ráköszöntötte az italt, azután mondta: - Igyatok! Ez a dalmát bor vörös, mint a vér, és könnyű, mint a jó álom. Feledtetni a bánatot...

- Jó a borod, uram! - bókolt Alboin. - Nem foglak elfelejteni.

- Én sem téged, herceg! Hallottam rólad. Te győzted le a sirmiumi gepida herceget.

- Most pedig én vezetem a gepidákat is a gótok ellen.

- Ilyen az élet - bölcselkedett Marcellianus. - Régen Róma nagy volt, ma pedig a gótok az urak az Urbsban. Jó, hogy ezt már nem látják a régiek, az őseim. Narses győzni fog, de ez már nem Róma győzelme lesz, Justinianus császár nem Diocletianus.

A nap már búcsúzni készült, csak a vízen égett még vörös-arany fénye, amikor elhagyták a római házat.

Másnap reggel Narses haditanácsot tartott. A tanácskozás megkezdése előtt Winifred herceg beszélt Alboinnal.

- Ne haragudj, herceg úr, ha tanácsot adok! - kezdte a beszélgetést józan okossággal.

- Beszélj, herceg! A király is megfogadja tanácsaid, ezért nekem kétszeresen is rád kell figyelnem.

- Köszönöm, herceg úr - válaszolta, és könnyedén biccentett. - Csak azt akarom mondani, jó, ha ismerjük azt, akivel összehoz a sorsunk. A fővezérhez megyünk tanácsba, ismerjük meg tehát, ki is Narses...

- A császár fővezére, patríkioszi rangban, ennyit tudok róla.

- Én, többet megtudtam. Először is azt, hogy már öreg ember. Ezt látni fogjuk. Senki sem tudja a korát. Hatvan- vagy hetvenéves lehet. Hadifogolyként került a császár udvarába, ahol fokozatosan emelkedett mindig magasabb állásba. Első nagyobb rangja a főlevéltárosság volt. Ezután nagyot ugrott, császári főkamrás lett, majd a császári magánkincstár felügyelője. Ezt követte hadvezéri kinevezése Itáliába, ahová Belizár megsegítésére küldték. A két vezér azonban nem fért meg együtt, viszályuk miatt a gótok és a frankok új erőre kaptak. Narses visszahívták, majd Belizár is kegyvesztett lett. Totila meg tudta erősíteni a gótok uralmát.

- Miért nevezte ki most mégis Narses fővezérré a császár? - kérdezte Alboin.

Winifred széttárta a karját.

- Ki tudja, herceg úr? Mindent én sem tudok. Talán nincs más, akiben megbízna a szent felség - válaszolta gúnyosan. - Narses most patríkiosz, a császár támasza, a hadak vezére, a

béke őre. Azt hiszem, mindössze egy vagy két patríkiosz van a birodalomban. Rendszerint alulról jött ember, aki tehetségével tört a magasba. Theodorik, a nagy gót király is patríkiosz volt, nem pedig nyugati császár. Ilyen nagy úr most Narses, az eunuch. Ők, az eunuchok az igazi urak a császár udvarában. Ők döntenek el a számunkra érthetetlen vitákat; ők tudnak mindenről a hivatalokban; ők emlékeznek a szerződések szövegére, és ők rakják rendbe a kémek jelentéseit. Közülük Narses emelkedett a legmagasabbra. Azt is mondják, hogy jámbor ember, aki sokszor és sokat imádkozik.

- Csak nem pap? - kérdezte hökkenten Alboin.

- Nem, nem pap! - nevetett Winifred. - Gondolom, azért imádkozik, hogy Isten segítségével le tudja kaszabolni ellenségeit. Bocsásd meg gúnyolódásomat, herceg úr! Mindezeket azért mondtam el, hogy ismerd meg a főparancsnokot. A katonák mindnyájan szívesen követik, mert rendszeresen fizeti őket. Az okosok azt is tudják, sok aranyat hozott magával. Nekem az az érzésem: győzni fogunk az ő vezetésével.

- Mit tegyek, Winifred? - kérdezte Alboin egészen komolyan, és hideg szemének tekintete faggatóan meredt a hercegre.

- Légy nagyon kedves hozzá, uram! Ha megnyered a rokonszenvét, az csaknem annyi, mint ha a császár jóindulatát szerezted volna meg.

Alboin elmosolyodott.

- Lehet, Narses megkedvel, de ő is kevés ahhoz, hogy Justinianus jóindulatát megnyerjem. Én nem felejtettem, milyen gyűlölettel pillantott rám, amikor szembenéztem vele. Én mosolyogtam, mert nem ijedtem meg tőle, de jól láttam, harag szikrázik a császár szemében. Nem, a császár nem fog megkedvelni engem sohasem. De én sem őt! - hangzott gögös kiáltása. - Apámra, Audoinra a császárnak nagy szüksége volt akkor, csak ezért térhettem vissza ép bőrrel a Szent Palotából.

- Hiszek neked, Alboin - nyugtatta Winifred. - Most azonban mégis azt tanácsolom, légy kedves Narses fővezérhez. Csak hasznunk lehet belőle.

- Kedves leszek, ezt nyugodtan megígérem.

Diocletianus palotájának oszlopos termében tartotta Narses a haditanácsot. A palota falaira felkúsztak a hibiszkus indái.

A vezérek már mind együtt voltak. Alboin mögött ült Helmechis, mellette jobbról Winifred, balján Zotto, azután a gepida Asbad következett. Velük szemben ült a komor Dagistheus, Narses alvezére, aki a hun csapatokat vezette. Őmellette foglalt helyet Kobad perzsa herceg a perzsa segédc csapatok parancsnoka.

Alboin le nem vette szemét a perzsáról, akinek merev szeme olyan volt, mint a kecskéé. Ebből a merev szemből sötét tekintet nézett a szemben levő falra, mintha ott különös látnivaló lett volna. A perzsa arcát jellegzetessé tette félhold alakú, összeérő szemöldöke, ápolt szakáll és alacsony homlokától felfelé törő, fekete haja. Ilyen arcú embert Alboin még sohasem látott.

Narses belépett. Alacsony, sovány ember volt. Csontos válla kinyomta ruhája finom szövetét. Kopaszodó koponyája, horgas orra madárra emlékeztetett. Csupasz arcából duzzadt száj piroslott, nagy álla akaraterőről tanúskodott. A tekintete lenyűgöző volt, sötét szemében aranybarna fény csillant meg, ahogy körülnézett.

- Köszöntelek benneteket az isteni felség nevében is! - hangzott magas gyerekhangja. Tekintete megállt Alboin nyúlánk alakján. Néhány pillanatig figyelmesen nézte, azután elmosolyodott. Lágy mosolya megszépítette ráncos, öreg arcát. - Salve, Alboin herceg! - köszöntötte, mintha más vezér nem is jelent volna meg a tanácsban, és Alboint legalább évek óta ismerné. Apa szokott így nézni kedvelt fiára, ilyen kedves meghittséggel.

Alboin érezte, hogy elpirul. Ezt nem várta a császár fővezérétől. Egy pillanatig átsuhant agyán, hogy Narses csak tettetett kedveskedését, de ahogy belenézett az öregember meleg fényű szemébe, úgy érezte, igazi rokonszenv sugárzik feléje. Önkéntelenül mély meghajlással fogadta a barátságos köszöntést.

- Mindent tudok rólad, fiam - hangzott a gyerekhang, amely szinte lebegett a teremben. - Bocsásd meg egy öregembernek a bizalmaskodását, de hát tudom, benned, bennetek megbízhatom. Hallottam, milyen erős sereget vezetsz. Bízom bennetek! - mondta még egyszer, és mosolygott.

A nagy karosszék csaknem elnyelte a fővezér vézna alakját. Alboin csodálkozva nézte, és arra gondolt, miképpen tud ez a vézna aggastyán harcolni.

Narses egyenként szólította vezéreit. Mindenkitől megkérdezte, hány gyalogost és hány lovast hozott magával. Két tisztviselő jegyezte a csapatok számát, fegyvereit. Amikor mindenki elmondta, milyen sereggel csatlakozik, Narses lehunyta szemét, azután pontosan, hiba nélkül felsorolta a hallott adatokat.

- Azt hiszem, elegen leszünk - állapította meg elégedetten, és most mosolygott. Szikkadt, ráncos arcán csak átfutott a mosoly fénye. - A gótok kemény katonák - folytatta. - Jó, ha ezt mindnyájan tudjátok. A hadjárat nem lesz könnyű séta, de bizonyos, hogy győzni fogunk. Mi Ravennára támaszkodunk. Ez a város és kikötője, a Classis bevehetetlen. Totila király dél felől érkezik majd. Többet most nem tudok mondani. Jegyezzétek meg alaposan! A gótok nagyon kemény harcosok, királyuk pedig okos, bátor és merész. Nem lesz könnyű legyőzni őket, de annál dicsőségesebb a győzelem, mennél erősebb ellenséget győzünk le.

Alboin élénken figyelte ezt a vézna aggastyánt, aki nem a tűz mellett ül, nem az árnyékban hever, álmodozva elszuhant életének eseményeiről, hanem sok ezer embert vezet szárazon és tengeren át a birodalom ellenségei ellen. Fejében számok, népek és csapattestek nevei, vezéreinek arca, akikről tud mindent. Tudja azt is, mennyi a füstölthús- és a lisztkészlet, hány hordó bort visznek a sereg után, hol fognak megpihenni, mire kell vigyázni uttközben, mikor mennyi zsoldot kell osztania, melyik kémnek a szava ér aranyat, melyiké csak ezüstöt, melyik várost kell elkerülnie, mert a császár így rendelkezett...

Megértette és csodálta ezt az embert, akinek a szavaiból mindenki előtt világosnak tetszett az itáliai felvonulás terve.

- A gyalogság holnapután hajóra száll, és velem vitorlázik Ravennába. A lovasság már holnap indul. Dagistheus jól ismeri az utat. A tenger ilyenkor csendes, és ha egy kis jó szelet kapunk, mi, gyalogosok, hamarabb érjük el Itáliát. Ravennából küldöm majd parancsomat a találkozás helyének megnevezésével. Most pedig a vendégeim vagytok mindnyájan.

Könnyedén pattant fel a nagy karosszékből, mintha fiatal ember lett volna. Tapsolt, mire a szolgák étellel és itallal megrakott asztalokat hoztak be. A rómaiaknak kereveteket raktak az asztalok mellé, a különféle népek fiainak székeket. A búcsúlakoma megkezdődött.

Másnap hajnalban a hun, perzsa, longobárd, herul és gepida lovasság Dagistheus vezetésével hosszú kígyóként indult meg a keskeny tengerparti úton, hogy a hegyeken és völgyeken át elérjen Itáliába.

Alboin a magas útkanyarból visszanézett Salonae házaira, amelyek fehérén ragyogtak az arannyal ékes reggeli sugarakban. Láta a kikötő kék vizét, a vízen ringó nagy hadihajókat, amelyeknek aranyozott orra csaknem szikrázott a sugárzásban. Láta a parton nyüzsgő tömeget, a nagy zsákokat cipelő félmeztelen legényeket, akik a gyalogság tengeri utazását készítették elő.

- Sokat tanultam Narsestől, Winifred herceg - szólalt meg, amikor már régen eltűntek Salonae házai, és a nagy császár palotája sem látszott.

- Okos és ravasz embernek látszik - válaszolta Winifred.

- Ahogy mondod, herceg.

- Mit tanultál tőle, Alboin?

- Azt, hogy úgy is lehet hadat vezetni, ha valaki idős kora vagy egyéb okok miatt személyesen nem áll a serege élére.

- Narses sohasem harcolt személyesen, csak az eszével - mondta Winifred.

- Látod, így igaz! Az eszével harcol! Tud mindent, amit tudnia kell. Bízom benne. Úgy fogja az egyes csapatokat elhelyezni, hogy legjobban megzavarja az ellenséget. Szerintem azonban nem árt, ha a vezér maga is tud harcolni.

- Ártani nem árt - mosolygott Winifred. - De sokat kockáztat is. Gondolj Turismodra! Ha nem tudsz rátalálni, ha nem vágod le a harcban, hanem úgy irányíthat messziről, mint Narses szokta, bizony nem tudom, legyőztük volna-e akkor a gepidákat, mert jóval többen voltak, mint mi.

- Lehet, hogy igazad van - töprengött Alboin. - Megtanultam Narsestől azt is, egy hadjáráshoz sok minden kell, nemcsak harcoló legények...

Nem mondta tovább. Arról akart beszélni, hogy ha ő egyszer király lesz, és valamilyen nagy fába vágja a fejszéjét, miképpen Narses, neki is mindent meg kell terveznie hadnépe ellátásától kezdve a seregek felvonulásáig. De nem szólt többet, arra gondolt, bizonyosan Narses sem szokta elárulni minden tervét még a legbizalmasabb embereinek sem.

Július eleje volt, forró itáliai nyár. A gótok Rómánál gyülekeztek, innen indultak északra Narses elé. A hatalmas termetű, vörösesszőke hajú gót legények, noha már Itáliában születtek, mégis nehezen viselték el a forróságot és a szomjúságot. A király, Totila megengedte, hogy lovasai levegyék bőrből vagy ércből készült sisakjukat. Hosszú hajukkal vígan incselkedett a nyugati szél. Egy-egy forrásnál nagyokat ittak, ilyenkor kék szemükben öröm csillogott. Ivás után szájuk elé tartották pajzsukat, úgy énekeltek, hogy súlyosabban zengjen a daluk. Ősi dalok szárnyaltak felettük, hiába akarták tiltani ezeket az ariánus papok. Hiába voltak mindnyájan keresztények, a régi hiedelmek bennük éltek, hitték most is: a hattyúinges Walkűrök azokat segítik győzelemre, akiknek nevét Odin e harci tündérek fülébe súgja.

A király nem törődött a hőséggel, aranyos sisakját nem vette le, pedig már napok óta lovagoltak észak felé a Tiberis völgyében. Kémei először azt jelentették, hogy Narses hada partra szállt Ravenna kikötőjében, ahol különben is ott szokott horgonyozni a császár adriaticumi hajóhada. Az első kémeik egészen a píniaerdőig hatoltak előre, és a fenyők birodalmából csak akkor tértek vissza, amikor a parton közeledő nagy lovassereget is megpillantották.

- Uram királyom, hatalmas sereg jön ellenünk! Narses a Flaminiai útra tért. A nép már menekül előlük, aki teheti, északra fut, hogy Narses seregének mögéje kerüljön, mások nyugatra mentik a bőruket.

- Milyen lovasokkal találkozottatok? - kérdezte Totila.

- Mondják, Narsesnek nemcsak hun lovasai vannak, hanem a longobárd király fia is nagy lovassereget vezényel. Alboin a neve a király fiának.

- Már hallottam róla. Testvéreinket küldi ránk a császár, longobárdokat, gepidákat, herulokat - mondta keserűen.

A gótok lassan haladtak előre. Július eleje volt, nem jártak már messze Perusia városától. Ekkor érkeztek meg Totila utolsó kémei.

- Állj meg, uram! Narses már itt van a nyakunkon. Tagina város mellett táborozik. Hadi-rendben várja érkezésed.

- Láttad a hadirendjét?

- Láttam, uram. Ha innen északkelet felé indulsz, király úr, éppen az utadat állja Narses serege.

- Mit figyeltél még meg? - kérdezte a gót király kíváncsian.

A ravasz, öreg katona földművesnek volt öltözve, még most is ott volt a kapa a vállán.

- Narses seregével Tagina városkára támaszkodik. Ott a városban halmozta fel a sereg ennivalóját, tartalék lovainak is ott talált helyet.

- Milyennek láttad a seregét?

- Erősnek, király úr. A sereg közepén kaptak helyet a longobárdok, a herulok és a gepidák. A jobb- és a balszárnyon a császári gyalogosok sokasodnak. Ezek lándzsások, parittyások, kardjukat bőrtokban hordják. A hun lovasok a bal-, a császári lovasok pedig a jobbszárnyat erősítik.

- Mit gondolsz, továbbjönnek?

- Nem hiszem, uram. Ha ez volna Narses patrikiosz szándéka, akkor nem csinált volna ilyen hadirendet. Bennünket vár, uram. Narses óvatos ember. Mondják, olyan vén már, mint az országút. Aztán herélt is, az ilyenek pedig ravaszok, miként a kígyó. A konstantinápolyi császár az ilyenekben bíz. Ő csak az eszével harcol, másokat küld előre.

Totila pihenőt rendelt. Alkonyodott. Kelet felé a hegyeken vörös fényben búcsúztak az erdők. A folyó hátán is aranyvörös fények villódtak. A király előreküldte előőrseit, hogy ellenőriztesse, igazat jelentettek-e a kémek. Mire besötétedett, a gótok már meg is vacsoráztak és lepihentek. Csöndes, meleg este volt. Az előőrsök sötétben érkeztek vissza. Elmondták, a kémek jól figyelték meg Narses seregét. Ott táboroznak a város előtt.

Totila, másik gót nevén Baduila, egyedül volt az elhagyott házban. A felsütő holdfényben látta a ház kapujában őrködő testőrök fénylő lándzsáinak hegyét.

Nyugtalan volt. Még sohasem érezte csata előtt ezt a nyugtalanságot.

„Megvertem a görögöket, elfoglaltam Rómát, megszereztem a szigeteket...”

Gondolatai egymást követték, ahogy lepihent az elhagyott házban. Még nem aludt. Csukott szemmel is látta azt a régi szent embert, aki Casinum város romjai felett a hegyen építette fel kolostorát.

„Nem sokkal azután, hogy király lettem, mentem hozzá. Ráparancsoltam, jósoljon nekem. Sok-sok éve már...”

Most itt, talán félálomban, egyszerre maga előtt látta ezt a szent embert.

„Benedek... igen, Benedeknek nevezték...” - jutott eszébe. Egyszerre megelevenedett benne az a nap. Látta a magas hegyet, amelyre gyalog mászott fel, magánosan, titokban. A falak komoran és sötéten emelkedtek előtte. A kolostor kapujában az őr megállította. Vasszürke ruhás, mezítlábás, bozontos ember szólt rá a kapu mögül.

- Mit akarsz itt, uram? - kérdezte öblös hangján.

- Nursiából való Benedeket keresem.

- Benedek szent ember, őt a szegények szokták keresni, te pedig gazdag vagy, uram.

- Vezess hozzá! - parancsolta. - Beszélni akarok vele.

- Ki vagy, uram? - faggatta a kapuőr.

- Baduila a nevem. Siess, mert nincs sok időm!

- Várj, uram! Megmondom Benedeknek.

A rácson át látta a mezítlábás kapuőrt, ahogy kérges, nagy talpával befelé igyekezett a sima kőlapokkal kirakott úton.

Nem kellett sokáig várnia. A kapus visszajött, és kaput nyitott.

- Kövess, uram, Baduila! - mondta komoran.

Kis cellához vezette. A komor falak között félhomály terjengett, apró ablakocska rácsaira szűrődött be a fény és a virágok illata.

- Boldog, aki az Úr nevében jön - szólalt meg a cella lakója.

- Te vagy Benedek?

- Én vagyok, uram - válaszolta alázatosan és mégis büszkeséggel.

Az arca finom volt, hosszúkás és sovány, a bőre sárgás, olajos színű. A haja fekete és sima, az orra vékony, a szája összezárt, nagy szemében tűz égett.

Mintha most is látná ezt az embert, akit a nép szent embernek hívott messze földön.

- Miért jöttél hozzám, gótok új királya? - kérdezte. Nem mozdult, úgy szólalt meg. A kis rácsos ablak alatt állt. Szürke, kopott ruhás alakja vézna volt, mint egy gyermeké.

- Ki akarom kergetni a konstantinápolyi császár gonosz hadvezérét, Belizárt. Vissza akarom foglalni Rómát, és el akarom foglalni a szigeteket.

- Miért jöttél hozzám, gótok új királya? Nekem nincsenek katonáim, sem pedig fegyvereim. Az én fegyverem az imádság, a böjt, az egyszerű élet és a munka. Érted is imádkozom, gótok új királya, bár másképpen hiszed a Krisztust.

- Azért jöttem hozzád, jósold meg a jövőmet, Isten kedvelt embere, akkor is, ha apáim hite szerint imádkozom.

- Nem tudok jósolni, Baduila, vagy ahogy másképpen neveznek, Totila, gótok új királya.

- Követelem, hogy jósolj nekem! Hatalmas úr vagyok, de a jövőt nem ismerem. A jövőt csak a régi papok ismerték, de én nem bízom a régi papok tudományában. Én tebenned bízom, szent ember, Nursiai Benedek, mert te úgy élsz, ahogy Isten előtt kedves.

- Megpróbálom - válaszolta csöndes szomorúsággal, és letérdepelt a cella durva és hideg kövére imádkozás végett.

Most is látja a vézna testű embert, görnyedt hátát, összekulcsolt, sárgás ujjait, fatalpú sarujából kikandikáló öregujját. Szája rebeg valamit, mert remeg az ajka, hosszú pillái beárnyékolják nagy, tüzes szemét.

Lassan emelkedett fel, mintha mély kútból bújt volna elő. Az arca fénylett, ajka köré szelíd mosolygást rajzoltak a ráncok.

- Be fogsz vonulni Rómába, át fogsz kelni a tengeren, kilenc évig fogsz kormányozni, a tizedikben halott leszel...

Lehajtott fejjel állt, és úgy elhallgatott, mint aki megnémult.

- Mit tudsz még? - faggatta akkor, de Benedek néma és mozdulatlan maradt, mintha valóban süket és néma lett volna.

„Bele kellett volna vágnom a törömet... - gondolta most az elhagyott úri házban, végignyúlva a kereveten, nyugtalan lélekkel kalandozva a múltjában. - A szent ember igazat szólt. Elfoglaltam Itáliát, bevonultam Rómába, és diadalmasan uralkodom. Hány éve is?” - kérdezte még önmagától, de már nem tudott válaszolni, nem tudott számolni, elaludt az idegen ház idegen kerevetén. Másnap reggel azt hitte, csak álmodott valamit a szent emberről, sűrű ködbe veszett a múlt.

Odakint kürtök harsantak, lovak nyerítettek, katonái kiáltoztak, tudta, a csata napja elérkezett.

Még fel sem tápáskodott, máris előtte álltak főemberei a hírrel.

- Narses követei vannak itt, király - mondta az egyik izgatottan.

Csak a követség vezetőjét engedték Totila elé. Az aranyos köntösű, borotvált arcú, vézna kis eunuch háromszor hajolt meg a gót király előtt. Arcán ott révedezett a tanult mosolygás.

- Ki vagy? - dörrent rá a király keményen.

- Eufratas vagyok, felség, Narses patrikiosz szolgája.

- Miért küldött urad? - harsant az újabb kérdés.

- Békét ajánl néked a szent felség nevében. Ha elfogadod, felséges uram, megkíméled Itália földjét és népét.

Néhány pillanatig dermedt csönd támadt. Totila arcából leszaladt a vér, majd súlyos hullámban tért vissza. Homlokán is kidagadtak az erek, hangja vadul, csaknem rekedten tört elő:

- Győzelem vagy halál!

Mást nem mondott. Gőgösen fordult meg, hátát mutatva a még mindig mosolygó követnek, aki még egyszer meg akart szólalni, de az egyik gót előkelő karon fogta, és úgy sziszegte a fülébe:

- Hallgass, szerencsétlen, ha kedves az életed!

Eufratásnak kedves volt az élete. Hangtalanul botorkált kifelé, majd két fegyvertelen kísérelével olyan boldogan szedte a lábát Narses tábora felé, mintha tigrisek vagy oroszlanok ketrecéből szabadult volna meg. Csak amikor már a gót előőrseket is maguk mögött hagyták, akkor mondta írnokjainak:

- Dölyfös barom a gót király, nem tudja, hogy a saját halálos ítéletét mondta ki mérhetetlen gögjében. „Győzelem vagy halál” - ezt mondta. A győzelem Narsesé lesz, a halál a gót királyé.

A nap már magasra hágott a kéklő égi bolton. Narses serege félkörben állt fel Tagina város előtt, elzárva az előrenyomuló gótok útját.

Amikor a gót sereg felsorakozott, Totila a serege elé lovagolt, csodálatosan szép lovát táncoltatva. Teljes királyi díszben pompázott a két sereg előtt. Aranyos sisakja szikrázva fénylett, bíborlobogóját vígan lengette a szél. Hatalmas lándzsáját magasba dobta, majd jobb kezével könnyedén elkapta. A király harci kedve és nem mindennapi erőről s ügyességről tanúskodó mozdulatai fellelkesítették katonáit. Harsány kiáltásaik szinte megreszkettették a levegőt, összevert pajzsaik tompán dörrentek, mint a távoli mennydörgés.

Azután csönd lett. A király eltűnt, hogy ő is egyszerű harci ruhát öltön magára.

Alboin serege alkotta a derékhadat. Erős, jól felszerelt, nagy termetű legények lesték a királyfi parancsszavait. Harcban kipróbált vitéz férfiak. Megszokott csatarendben várták a gótok rohamát. Fegyverük a hosszú lándzsa, a nehéz, kétélű kard, a megvasalt dudoros pajzs és a bőrpáncél. Elöl a lovasok, mögöttük a hasonló fegyverzetű gyalogság. Az utolsó hadrendet a lándzsás íjászok alkották. A sereg balszárnyán a herul és gepida lovasok vároztak Asbad vezérletével.

Az egész sereg mögött egy kis emelvényen állt Narses. Mellette lovas futárjai, hogy parancsait harc közben is továbbíthassák.

- Nemsokára támadni fognak. Ismerem a gótokat. Nem tudnak várni. Most menjetek az embereitekhez! - mondta csöndes, nyugodt hangon, majd intett Alboinnak. Megvárta, amíg Alboin egészen a közelébe ért. A többiek már elvágattak, így szólt:

- A harc a középén dől majd el, Alboin herceg. Ha a te embereid nem futnak meg, ha megtörik rajtuk a gótok rohamja, akkor győztünk.

- A longobárdok nem futnak meg, uram!

- Tudom, édes fiam - mondta Narses nagyon barátságosan, és Alboin ismét érezte a meleg fényű tekintetet, amely feléje sugárzott az öregember szeméből.

Alig foglalta el a helyét, máris meglátta a lassan megmozduló gót lovasság áradását. Tömött sorok közeledtek gyorsuló irammal a longobárd hadrend felé, mintha villogó lándzsaerdő indult volna meg. Amikor közelükbe értek, lovasai egyetlen szavára váltak ketté, hogy helyet adjanak a gyorsan dolgozó íjászoknak. Mire a gót lovasok a longobárd hadrendhez értek, megtört rohamuk sebessége. A lenyilazott lovak felbuktak, az utánuk jövő lovasok belelegabolyodtak a lezuhant harcosokba, a sebesülten horkanó, rémült állatokba.

Alboin másik parancsszavára a lándzsás gyalogosok hajították a támadókra lándzsáikat, majd ők is visszafutottak, hogy a lovasság zárt és tömör sorai fogadhassák a megzavarodott támadókat. A vasdudoros pajzsokon eltörtek a gót lándzsák, és a longobárd lándzsákba belerohantak a támadók, akikkel azután a nehéz, kétélű kardok végeztek.

A támadó gót lovasság megtorpant. Ez volt az a pillanat, amikor Alboin parancsára a védekezők csaptak át támadásba. A jóformán embert sem vesztő sereg vad támadása elsöprő győzelmet aratott. A legázolt gót lovasok közül akik tudtak, menekültek, és közben belerohantak saját gyalogságukba.

Narses parancsára ekkor indult támadásra a gót sereg szélei ellen a hun és a császári lovasság. A csata eldőlt. A gótok menekültek. Narses serege a nyomukban, hogy megsemmisítő csapást mérjen rájuk.

A gepidák vezére, Asbad ismerte fel a menekülő gót királyt, Totilát. Jól megjegyezte az arcát, amikor a csata előtt lándzsáját dobálva kérkedett. Három lovas járt a király előtt, három mögötte. Asbadnak jó lóva volt. Kedves, ismerős szavakat súgott a fülébe, és megveregette lándzsája nyelével a ló tomporát. A ló megnyúlva vágatott a menekülő gót király után. Az út hajlott, a gótok rajtamaradtak a kanyargó úton, Asbad azonban nekivágott a mezőnek, és utolérte a királyt, éppen a hat lovas közé ékelődve.

- Ne bántsd Itália királyát! - rivallt rá az egyik kísérő, de Asbad lándzsája átdöfte Totila testét. A király haldokolva zuhant le lováról, és harci sisakja messze gurult a porban. Három elkeseredett kísérő egyszerre süjtött Asbadra. A gepida vezér holtan maradt az úton, megvadult lóva gazdátlanul futott a bokros mezőre. A gótok felkapták Totila testét, és nyargaltak vele tovább, mert nyomukban voltak már Asbad elkeseredett legényei.

Totila drágaköves díszsisakját és díszruháját megtalálták a táborhelyen. Narses a győzelem bizonyságaként nyomban elküldte gyorsan járó hajóján Justinianus császárnak.

A megvert gót sereg a halott királlyal dél felé menekült. A keleti gótok itáliai uralma Totila halálával a taginai csatában végképpen megsemmisült. Utóda, Tejas, az utolsó gót király, Cumae-nál szenvedett vereséget. A gótok foglyok lettek, de nagy részük kivándorolt, és belevesztett a népek tengerébe. A hosszú harcban Itália csaknem elpusztult.

XIV.

- Itáliában te is meggyógyulnál, atyám. Forró a nyár, és a tél nem olyan hideg, mint itt Pannóniában. Messze délen nem szigorú a tél. Csodálatos gyümölcsök érnek, pálmák lengedeznek a langyos fuvalomban, a tenger partján tamariszkuszok koronái sötétlenek. A földeken minden megterem...

Audoin mosolygott. Most is kedvelt, vadbőrrel takart régi karosszékében ült, bal lába takaróba volt bugyolálva. Odakint hideg őszi szél rázta a fák koronáját, sárga levelek hulltak a földre. Fia szavai egészen valószínűtlenül hangzottak, nem tudta elképzelni a messzeségben lévő országot, az ismeretlen gyümölcsöket, a fákat, a szokásokat és a tengert, amelyről Alboin reggeltől estig tudott beszélni.

- Azt a földet mi szereztük meg a császárnak, atyám. Hiába jó hadvezér Narses, ha a gótok rohama meg nem törik a mi pajzsainkon, akkor ma Totila a király Itáliában. Mi győztük le a gótokat, és most Narses patrikiosz parancsol a császár nevében. A császár csak kihasználna bennünket, atyám...

- Tőle kaptuk meg Pannóniát, fiam - válaszolta Audoin. - Tőle kapjuk az ajándékot. Tudom, te nem szereted a császárt, fiam. Én sem szeretem, de mást nem tehetünk. Jobb, ha szövetségesei vagyunk, mint ha ellenségei lennénk. Most békében élhetünk. Népünk gyarapodik...

Így beszélgettek sokszor a palotában, miután Alboin gazdag zsákmánnyal hazavezette seregét.

Apja nem értette meg erős vágyódását. Audoin nem látta a gyümölcsöskerteket, a csodálatos városok márványépületeit, a déli égbolt kékségét; nem érezte a langyos éjszakák erős illatait, nem látta az éjszakai tengert, amelyben millió csillag fénye reszketett, és nem látta a magas hegyek hófehér mészkőormait.

Mindent azonban nem mondott el az apjának sem. Nem mondta el utolsó találkozását Narses patrikiosszal. Messze délen történt valamelyik tengerparti villában. Ha álmatlanul hevert a palotában, sokszor maga elé képzelte ezt az utolsó találkozást a vénemberrel.

A villából a tengerre lehetett látni. Narses hófehér, könnyű tógában hevert egy ezürtlábú kereveten. Az asztalkán érett, zöldessárga füge mosolygott. Fogatlan szájában majszolta a puha gyümölcsöt.

- Ül le, herceg! - kínálta, és maga mellé mutatott a háromlábú székre, azután lenyelte a gyümölcsöt, és mosolygott. Különös volt a mosolya, kedveskedő és mégis rideg. Sokáig hallgatott, majd vékony gyerekhangja megtörte a kínos csendet. - Köszönöm segítségeket az isteni felség nevében is - kezdte. - De hát ez a föld, Itália földje, nem ellenség földje, hanem a birodalom része. Régen maga a birodalom magva. A gótok csak bitorolták. Most újra a császáré, a birodalomé. Ti pedig, édes fiam, még mindig úgy dúljátok, mintha a gótok még itt lennének. Én is szigorú vagyok, de csak az ellenséggel szemben. Érted, ugye?

- Értem - válaszolta akkor, és érezte, fejébe szalad a vér, hiszen Narses finoman kiutasította őket Itáliából.

- Nem érted - mondta, és megint mosolygott. - Nem nekem fáj, én idegen vagyok, hanem az itt élőknek, akik beárlhatnak a császárnál, hiszen én felelek mindenért, ami itt történik. Az isteni felség most szeret engem, meg is becsül a maga módján, de én tudom, könnyen elveszthetem a kegyét. Öreg vagyok, édes fiam - mondta hirtelen elkomorodva. - Szeretnék békésen meghalni. Te még fiatal vagy, nem érted, mert nem is értheted meg az ilyen magamfajta vénembert. A császár is öreg... - mondta, de nem fejezte be, csak legyintett. Lassan tápázkodott fel a kerevetről. - Segíts, fiam! - kérte, és a szemében ott csillogott meleg fénnel az a rokonszenv, amelyet az első haditanácsban látott megcsillanni a patrikiosz szemében.

Odaugrott és felsegítette.

- Köszönöm, fiam! - mondta Narses nagyon kedvesen. - Ne haragudj rám! - kérte, és megint mosolygott. - Nem válunk el haraggal. Mindent, amit összeszedtetek, azt magatokkal viszitek. Valamit valamiért. Nélkületek nehezen győztünk volna. Gratulálok a lovasaidhoz! Jó katonák! Hidd el, én értek hozzá! Nem szeretnék ellenetek harcolni. Valójában sohasem szerettem harcolni, és mégis mindig harcolnom kellett. Ilyen az élet...

Kinyújtózkodott, és fürgén lépkedett fel és alá. Alboin ekkor jött rá, hogy a patrikiosz az előbb csak ravaszkodott, azért kérte a segítségét.

Most mindezt végigélte még egyszer a sötétben, olyan élénken maradt meg benne Narses minden szava és mozdulata. Egy szelencét vett elő, vastag aranyláncot húzott ki belőle.

- Ez a tiéd, herceg! - mondta. - Én adom teneked, nem a császár. Ez Narses patrikiosz ajándéka Alboin trónörökösnek. Őrizd meg, és add majd annak a nőnek, akit feleségül veszel! Holnap indultok ugye? - kérdezte komolyan.

- Indulunk - válaszolta, és most már nem haragudott a vén patrikioszra, akitől sokat tanult, amióta megismerte.

A láncot ott hordta azóta is a nyakában a ruha alatt. Nem mutatta meg soha senkinek, még az apjának sem. Mindig érezte azonban, különösen ha lefeküdt, és az éjjeli csöndben megtapogatta, a lánc finoman formált szemeit.

- Talán szír, talán perzsa ötvösök munkája - mondta akkor Narses ott messze, délen, a tenger partján, a fehér márványból rakott régi villában, amelyet hajdan valamelyik római nagyúr építtetett, amikor még Róma parancsolt a világnak.

Ez a lánc a nyakában olyan, mint egy erős kapocs, odafűzi az elhagyott, csodálatos földhöz. Mióta ott járt, benne van egész testében, egész valójában, ha nem is mondja ki senkinek. Hunyt szemmel is látja az azúrkék tengert, a felhőtelen égboltot, a víz partján álmodó pálmafákat, Ravenna körül az óriás píniaerdőt; érzi a gyümölcsök ízét, és eszébe jutnak a fekete szemű lányok, asszonyok. Valahogy úgy van, noha gyűlöli a császárt, ha most hívná, hogy segítse meg, tüstént hajlandó lenne lóra ülni, és megtenni a hosszú, keserves utat keresztül a hegyeken, átkelve a folyókon, harcolva ismeretlen ellenséggel, ő, nem a császárért, hanem a tájáért, a tengerért, a gyümölcsökért és a borokért.

Legényei is így érezhettek, ők is megszerették Itáliát, hiszen alig akartak engedelmeskedni, amikor megparancsolta a hazatérést.

Ilyen őszi estéken a gepidákra is gondolt. Tudta, amíg apja és Turisind király él, béke lesz. Sem az apja, sem a gepida király nem szegheti meg azt a békét, amelyre megesküdt.

„És mégsem lehet béke közöttünk” - morzsolgatta magában csaknem kimondva a gondolatot. Ilyenkor Turisind fiát látta, a kemény arcú Kunimundot, akinek arcán engesztelhetetlen haragtól vonaglottak a ráncok, és csak fogcsikorgatva engedelmeskedett az apai parancsnak, hogy vele egy asztalhoz leüljön.

„Ha apám és Turisind meghal, nem lesz többé béke közöttünk” - gondolta az esti homályban, mert érezte, tudta, Kunimund még jobban gyűlöli őt, mint ő Kunimundot.

Sokszor aludt el ilyen gondolatokkal, de reggel mindig vidáman ébredt, és az ősz sem tartotta vissza a palotában. Reggelizés után nyomban kifelé ment a legényeihez gyakorlatozni vagy csekély kísérettel nekivágni a rengetegnek, vaddisznót üzni, medve bőrre vadászni vagy rőt-vad húzáért felverni a vadont. A vadászatot annyira szerette, hogy a tél sem tudta visszatartani ettől a kedvteléstől.

Audoin már keveset törődött a kormányzással. Alboin lett még apja életében az ügyek intézője. Ő elnökkölt a thingben, ő járta az országot, ő tett igazságot, ha királyi döntés kellett. Nyugtalan vére is hajszolta, szerelmi kalandokat keresett.

- Nőssülj meg, fiam! - mondta tavasszal Audoin. - Törvényes utódod csak így lehet. Én is nyugodtabban halok meg, mert tudom, hogy van fiam. Boldogtalan az az uralkodó, aki tudja, hogy utód hiányában más öröklő majd a trónját.

- Majd megnőssülök, atyám - válaszolta. - De én nem akarok a császár udvarából kapni feleséget, mert gyűlölöm Justinianust.

Audoin elképedve meredt a fiára.

- Azt akarod mondani, fiam, hogy én...

- Nem, atyám! - felelte gyorsan. - Te mindenképpen helyesen cselekedtél. Akkor jobban nem is cselekedhettél volna. Nemcsak szép és fiatal feleséget kaptál, hanem egy országot is, az évi ajándékról nem is beszélve. Azóta azonban változott a világ.

- Miben változott? - kérdezte Audoin, fájós térdét simogatva.

- Te is tudod, hogy a császárban nem bízhatunk. Gondolj arra, legutóbb nem küldött segítséget a gepidák ellen, azután hirtelen kibékített téged Turisinddal. Még meg is kellett esküdnötök a békére. Mindez azért történt, hogy erőinket ne egymás ellen, hanem a gótok leverésére fordítsuk. Narses azóta legyőzte a frankokat is, régi szövetségeseinket. Katonát kell adnunk a császár más háborúihoz is.

- Mit akarsz tenni, fiam? - kérdezte aggódva a király.

- Ha beleegyezel, nem akarok a császártól kérni feleséget. Szabad szeretnék lenni tőle! A világ változhat. Mondják, a császár is öreg már, ha nem is látszik annak. Még Narses sem bízik egészen benne, pedig ő patríkiosz, a császár helyettese, majdnem olyan nagy úr, mint Theodorik volt, a gótok nagy királya.

- Feleséget legjobb, ha maga választ magának az ember - válaszolta mosolyogva Audoin király. - Anyádat is magam választottam. Egy királynak azonban nem könnyű választania, Alboin. A király akkor választ jól, ha házassága országának is a javát szolgálja. Kit akarsz elvenni, fiam?

- Még senkit sem, atyám. Csak azt tudom, nem olyan feleséget akarok, akit a császár jelöl ki a számomra.

- Legyen az akaratod szerint! Én már öreg vagyok. Az utódom te leszel a trónon. Nem bizonyos, hogy én mindig helyesen cselekedtem, de az bizonyos, mindig hittem annak helyességében, amit tettem.

- Egyszer régen tanultam tőled valamit, és nagyon jól megjegyeztem.

- Mi volt az, fiam? - kérdezte kíváncsian.

- Azt mondtad, a papokkal mindig törődnünk kell. Ha a császár barátai vagyunk, akkor a régi kereszténység papjaival, ha ellenségei, akkor a keleti gótok papjainak tanításait kell elfogadnunk. Valahogyan így mondtad. A vallás is politika. Ezt is tőled hallottam.

- Emlékszem, mondtam ilyesmit. Te most milyen papokkal akarsz törődni?

- Azokkal, akik a gót papok tanítását vallják.

- Vulfila ariánus tanításait?

- Azt. A császár üldözi azokat, akik ezt a tanítást hirdetik.

- És te most a régi kereszténységet akarod üldözni? - kérdezte megkomorodott arccal a király.

- Félreértettél, atyám. Én nem vagyok Justinianus, én egyetlen vallást vagy annak híveit nem akarom üldözni. Én csak azt akarom, hogy az Arius-féle vallást is szabadon terjeszthessék a papok. Az egyszerű emberek úgyis nehezen értik a keresztény tanításokat. Még mindig sokan hisznek a régi istenekben. Te is a vén Ragilót hívtad a feleséged betegágyához. Bevallom tenéked, hogy Waltari király halála előtt én is nála jártam.

- Miért voltál nála? - kérdezte Audoin, és most már mosolygott.

- Azért, hogy jósolja meg, ki lesz a beteg Waltari utóda.

- Megjósolta? - kérdezte most már izgatottan.

- Meg! Azt mondta, te leszel a király, én pedig a trónörökös. Hittem a jóslatában. Én mondtam tenéked, hogy király leszel, amikor először ültetted le magad mellé. Ha emlékszel rá...

- Emlékszem! - kiáltott fel Audoin, és nyomban fel is szisszent fájdalomában, mert régi szokása szerint fel akart pattanni a karosszékből.

Mosolygott. Arcát az öröm megpirosította. Örült a fiának. Árnyékos arcát most nem árkolták mély redők, a fiával folytatott beszélgetés elűzte kételyeit.

- Ha meghalok, nyugodtan halok meg. Bízom benned, Alboin. Tégy úgy, ahogy jónak látod! Csak egyet akarok még tanácsolni.

- Mit tanácsolsz, atyám?

- Nem szükséges, hogy az emberek minden tettünkről tudjanak. A szándékunk is csaknem tetteink számát, jó, ha ezt sem áruljuk el. Főképpen ellenségeink ne tudjanak róla!

- Még a barátaink se! - kiáltotta Alboin, és harsogva felnevetett.

- Jól mondd, fiam, még a barátaink sem - helyeselt Audoin, de nem mosolygott.

Amikor Audoin egyedül maradt, Zottót hívatta.

- Parancsolj, uram! - mondta a hűséges herceg, és térdet hajtott a király előtt.

- Ül le, Zotto! - szólította fel legbizalmasabb hívét. Az arca komor volt, sötét szemének kemény tekintete a földet vizsgálta. Sokáig hallgatott. Arcán elmélyültek az évek véste redők. Lassan beszélt. Messziről kezdte, mintha nem tudná pontosan, mit is akar mondani, és csak néha-néha tekintett hívére. - Jól figyelj, Zotto!

- Figyelek, király úr - válaszolta, és nagy, erős teste kiegyenesedett az alacsony széken. Kék szeméből is figyelmes tekintet leste a király minden szavát.

- A gepidákkal békében élünk. Turisind is, én is megesküdtünk, megtartjuk a békét mindkét nép javára és a konstantinápolyi császár kívánságára.

- Tudom, uram, én vezettem Winifred követ kíséretét Gepidiába Turisind királyhoz.

Audoin úgy folytatta, mintha nem hallotta volna Zotto szavait:

- A két nép között régi már a gyűlölködés, pedig voltunk szövetségesek is. Minden viszálykodás akkor kezdődött, amikor Hildigis herceg a gepidákhoz menekült, és ott folytatódott, amidőn Osztrogota nálunk talált menedéket. A véres küzdelmek ezután kezdődtek. Segíts, hadd álljak fel!

Zotto felpattant, és felsegítette urát. Audoin a herceg segítségével lassan sétált a teremben. Közben beszélt:

- Fáj még a lábam, de ha nem erőltetem a járást, még rosszabb. Megint el fogok menni a meleg forrásokhoz, amint kitavasodik. Jót tett tavaly is a fürdő. Okos ember ez az Oribasziosz, jó tanácsot adott.

Zotto teljesen megzavarodva hallgatta. Amikor néhányszor végigment a teremben, újra helyet foglalt a karosszékekben.

- Nem jó betegnek lenni, Zotto! - nyögdécselte, majd bebugyolálta fájós lábát. Hirtelen tért vissza arra, amit mondani akart: - Hildigis Turisind vendégbarátságát élvezzi, Osztrogota az enyémet. Ezt a kellemetlen vendéget én csak örökölttem elődömtől. De hát mit tehetek? A vendégbarátság szent dolog, a nép tiszteli az ősi szokásokat, akkor is, ha kára származik a szokásokhoz való ragaszkodásból. Ha valahol a faházban paraszt hagyunk, az könnyen láng-ra lobbanthatja a házat. A mi békénk házában is két parázs lappang, Zotto. Osztrogota nem veszélyes parázs, de Hildigis annál inkább. Ő már sokszor biztatta ellenünk Turisind népét. Turisind is hallgatott rá, és mondják, az új sirmiumi herceg, Kunimund is kedveli. Turisind is szeretne szabadulni tőle, de hát a vendégbarátság az ő kezét is megköti. Mindketten öregek vagyunk, Zotto, a gepidák királya is meg én is. A császár is azt akarja, hogy békében éljünk, azaz ki ne gyulladjon a béke háza...

Megint elhallgatott. A mély hang dongását sűrű csönd követte. Tekintete azonban most már állandóan Zottót vizsgálta. A nagy darab, szőke herceg nyugtalanul feszengett az alacsony bizánci széken.

- Mit kívánsz, uram? - kérdezte hebegve.

Audoin azonban nem válaszolt nyíltan a kérdésre.

- A vendégbarátság valóban szent dolog - folytatta töprengve. - Ennek megsértését sem én, sem pedig Turisind nem vállalhatjuk népünk előtt, ezért nem üzhetjük el udvarunkból vendégeinket, még akkor sem, ha kárt okoznak nekünk. Nem is fogjuk megsérteni a szent szokást, mert ez még nagyobb botorság lenne. Mit tanácsolsz, Zotto?

A kérdés úgy hatott a nagy darab, izmos óriásra, mintha fegyverrel sújtottak volna rá. Még össze is rezzent a király kérdésétől.

- Nem tudok tanácsot adni, uram királyom. Kérdezz meg nálam okosabb embereket! - dadogta zavartan.

Audoin most mosolygott.

- Nekem te vagy a legokosabb hívem, mert kemény vagy, mint a kő, és éppen úgy tudsz hallgatni, miként a kövek. Jól figyelj rám, Zotto! Emlékszel Tufa hercegre?

- Emlékszem, uram.

- Tudod, hogy mi lett a sorsa?

- Tudom. A gepidáknál egy vadászon halt meg. Bivaly taposta halálra.

- Akkor azt is tudod, hogy gepida herceget megillető pompával temették el. Részt vettek a temetésén Gepidia előkelői csaknem valamennyien.

- Hallottam erről is, király úr. Ha jól emlékszem, görög kereskedők beszéltek róla.

Audoin zavartalanul folytatta:

- Tufa herceget valóban egy vad taposta halálra. A vadászaton történhet ilyen baleset. Mit gondolsz, Zotto? Más baleset is megeshet vadászat közben?

- Megeshet, király úr - válaszolta. - Nálunk is történt már szerencsétlenség vadászon. Egy fiatal hercegfi, a neve nem jut hirtelen eszembe, úgy zuhant le lováról, hogy beszakadt a koponyája, és menten szörnyethalt.

- Eltévedt nyílvevő is megölhet valakit? - kérdezte a király gúnyosan.

- Hallottam már ilyen esetről is - válaszolta Zotto nagyon komoran.

- Mikor kezdődik a nagy vadászat, Zotto?

- Három nap múlva a nyugati erdőségben, ahol a hegyek magasodni kezdenek. A hercegek csaknem mind részt szoktak venni ezen az őszi vadászon.

- A gepida herceg is? - kérdezte Audoin gonosz mosollyal a szája körül.

- Osztrogota herceg nagyon szeret vadászni - válaszolta Zotto döbbenten, mert most már bizonyos volt ura sötét szándékában.

- Te gondoskodj róla, hogy halálos baleset érje! Ha ő meghal, Hildigis sem marad életben, és akkor senki sem bonthatja meg a békét.

Zotto nem tudott nyomban válaszolni. Aragarius halott arcát látta maga előtt, úgy, ahogyan akkor látta, amikor holttestét a bozótba vonszolta.

- Ne feledd, Zotto, hogy én tettelek herceggé! - mondta Audoin keményen, amikor észrevette a herceg habozását. - Osztrogota halála lehet fájdalmas egyes gepidáknak, de nem egy longobárd hercegnek. Vannak fontosabb dolgok a szent szokásoknál, Zotto! A Gausus fárának te éppen olyan tagja vagy, mint én. A te családod boldogsága függ az egész nemzetségtől.

boldogságától. Nem mindegy a mi számunkra, hogy kinek a kezébe kerül a vasjogar. Vedd tudomásul, hogy a császárságban sem bízhatunk! Mi történik akkor, ha a konstantinápolyi császár valamilyen nem várt esemény miatt újra a gepidák mellé áll? Akkor egy élő Hildigis megdöntheti a Gausus fára uralmát, az én és a fiam uralmát. Mit gondolsz? Milyen sorsa lenne akkor egy olyan hercegnek, akiből Audoin, a bitorló csinált herceget?

- Hogyan haljon meg Osztrogota? - kérdezte Zotto.

- Úgy, hogy mindenki elhiggye a balesetet! Halála után pedig olyan díszes temetést kap, mintha a Gausus fára hercege járt volna szerencsétlenül a vadászaton.

- Értelek, uram - válaszolta komoran. - Minden úgy lesz, ahogyan parancsolod. Senki sem fog gyanakodni. A vadászaton éppen úgy meg lehet halni, mint a harcban, ha nem vigyáz magára az ember. A hegyi utakon egy megbokrosodott ló éppen elég ahhoz, hogy lovása ne maradjon életben. Értek a lovakhoz, uram.

- Megbízom benned, Zotto - mondta Audoin király elégedetten.

Zotto felállt, és hajlongva hagyta el a tróntermet.

Néhány hét telt el. A nagy síkság felett ólomszínű volt az ég. Ernyedt, ázott, sárga levél-szőnyeget terített a fák alá az ősz. Tar gallyak zörrentek a hideg alkonyi szélben. Kékes fátyol lengett a folyó felett, és az alacsony felhők alatt varjak szálltak, éjjeli pihenőt keresve a szálerdőben. Vén mocsári tölgyek és égerfák készültek beleveszni a leszálló homályba.

Winifred herceg nyugtalanul figyelt a folyó felé. Magas alakja szinte még meg is nyúlt a lova hátán, ahogy fürkészőn előre meredt.

„Nem szeretnék a szabadban éjszakázni” - dünnyögte magában, de aztán megnyugodott, mert megpillantotta a gepida határőrök felgyúló örtüzét a folyó partján.

- Gyerünk, legények! - nógatta a kísérő lovasokat, hogy mennél előbb elérjék azt a kis dombot, amelynek tetején az öreg cserfa áll. Onnan szoktak figyelni a gepida őrök a határ felé. Ilyenkor, késő őszi este nem örködött senki a cserfa körül. Miért is örködtek volna? Béke volt, azután ilyen hűvös este nem szoktak már seregek vagy kereskedők útra kelni.

A tűz körül gubbasztó gepidák megzavarodva ugráltak fel, és fegyvereikért kapkodtak.

- Nyughassatok! - kiáltotta Winifred gepida nyelven. - Ajándékot hoztam Turisind királynak. Nem ismered rám, Gundert?

Az őrszem megnyugodott. Winifred is a tűzhöz ért lovasaival. Az őrök jól megrakták a tüzet, lángja messze világított.

- Köszöntelek, herceg úr! Most már emlékszem rád - örvendezett Gundert, hogy ellenség helyett követség érkezett a határra.

Az őrség adott szállást a követségnek. Fastida nem volt őrségben, ezért Winifred Gundert tüzénél melegedett. A folyó partján már nedves köd ereszkedett alá, amely hideget árasztott.

- Hogy van Turisind király úr? - kérdezte Winifred, és a tűz fényében rá mosolygott a barázdás arcú pusztai legényre.

Gundert a tűzbe bámult, mintha nem is hallotta volna a herceg kérdését. Sokára felelt.

- Sajnos, nincs jól! - sóhajtotta. - Valamilyen belső nyavalya gyötri szegényt.

- Micsoda? - kérdezte Winifred.

- Ki tudja? - felelt kérdéssel, majd rövid hallgatás után hozzátette: - Talán az orvos sem tudja. Mondják, hogy reggelente szédül. Reméljük, sokáig engedik még élni az istenek. Turisind király a békét szereti, őt pedig mindenki szereti Gepidiában.

Így beszélgettek, de Winifred többet nem tudott meg. Gundert szíves volt hozzá, ételt, italt adatott mindnyájuknak, a beszéddel azonban takarékoskodott, a legtöbb kérdésre nemtudommal válaszolt, észrevéve Winifred faggató szándékát.

Reggel, amikor a nap már magasabbra hágott, indult a követség Turisind király székhelye felé. Gundert maga kísérte őket lándzsás lovasaival, de Winifred tudta, hogy már pirkadatkor előrevágtattak Gundert hírvivői. Ez így is volt, mert mire a király székhelyére értek, sokan tolongtak a palota körül, Turisind testőrei pedig fogadásukra sorakoztak.

Ott ült megint szemben a királlyal. A vastag szőnyeg előtt testőrök ügyeltek, hogy senki se háborgassa tanácskozásukat. Gundert szavaira gondolva figyelte a gepida királyt. Turisind testét vastag gyapjúpalást takarta. Nyoma sem volt rajta a régi pompának. Barna arcbőréről eltűnt az egészség pírja, hosszú haja is gondozatlanul hullt a vállára. Arcán a barázdák mélyebbek lettek, kezével sokszor megsimogatta széles homlokát. A hangja rekedten verdesett, szája körül egyszer sem jelent meg okos és ravasz mosolygása.

- Miért küldött Audoin király? - kérdezte udvariasan, és látszott rajta, aggodalom gyötri.

- Uram sokszor üdvözl, felség. Engem bízott meg, hogy átadjam tenéked ajándékát.

- Mit küldött a király? - kérdezte Turisind riadtan, és szemének nyugtalan tekintete rámeredt a bőrbe csavart ajándékra.

- Elküldte mindazt, ami téged illet, felséges uram. Íme, fogadd el Osztrogota herceg kardját, arany díszcsatját és gyűrűit!

Lassan bontotta szét a szíjjal összekötözött csomagot. Kivette a kardot, és a király lába elé tette. Ezután a tarsolyából vette elő a díszes csatot és a gyűrűket.

- Audoin király teljesítette, amit én ígértem meg tenéked. Osztrogota herceg egy vadászaton járt szerencsétlenül. Lova egy hegyi úton bokrosodott meg, és lovasával együtt zuhant a mélybe. Mindenki sajnálta, mert sokan szerették. Jámbor ember volt. Úgy temettük el, mintha longobárd herceg lett volna. Maga Scarabantia püspöke végezte a gyászszertartást, mert még nincsen ariánus püspökünk. A király parancsára temette el.

Visszaült a székbe. Jelentősen elhallgatott. Tekintete faggatóan meredt Turisindra, aki dermedt némasággal fogadta az ajándékot. Hamarjában nem is tudott megszólalni.

- A békére gondolj, uram! - törte meg a csendet a herceg. - Meg a fiad halálára! - hangzott Winifred megerősödött hangja.

Ez hatott. Turisind sápadt arca megpirosodott. Szája körül egy pillanatra megjelent a régi mosolygás. Lassan, rekedten mondta:

- Mondd meg uradnak, én sem feledkezem meg ígéretemről! Nyugodt lehet...

Nehézkesen emelkedett fel karosszékéből, mint az olyan ember, akit fájdalmak gyötörnek, ha hirtelen mozdul. Osztrogota kardját, csatját és gyűrűit egy ládába zárta. Amikor ezzel elkészült, megfordult, és így szólt:

- A vendégem vagy, Winifred herceg...

XV.

A császár kedvelt kis tanácstermébe hívatta főtisztviselőit. Komor arccal léptek be az előkelők. A csillogó ámpolnából sárga fény hullott a virágos mozaikpadlóra, a falakat takaró szép szőnyegekre és a drága fából faragott, ezüstlapokkal ékes bútorokra. A sötét kertből bekúszott a virágok sűrű illata.

A consistorium tagjai széles bíborszegéllyel díszített fehér tógát viseltek, fekete cipőjükön meg-megcsillantak az ezüst félholdak. Szótlanul köszöntötték egymást. A fővárosba érkező rossz hírek miatt nem volt kedvük beszélgetni. A hírek, jelentések földrengésekről, járványokról és határ menti villongásokról szóltak.

Egymás után léptek a nagy asztalhoz, de senki sem ült le. A császárt várták. Joannes, az új pátriárka lehajtott fejjel állt az előkelők között. Valentinus, az új testőrtiszt az ajtó mellett várakozott. Karcsú alakja szoborként hatott a sárgás, gyenge fényben. Az öreg Amantius, a palota eunuchjainak a főnöke türelmetlen tekintettel meredt az ajtóra. Visszeres lábain nem tudott sokáig állni. Herodianus, magister peditum, Belizár volt főtisztje Démoszthenész, konstantinápolyi patrikiosz mögé húzódott. Mióta Belizár kegyvesztetté vált, régi biztonságát elvesztette.

Végre megjelent a császár. Orvosa, Pégasziosz kísérte. Mögötte lépett a terembe Theodotus, praefectus praetorio, Kappadókiai János utóda és Theodosziosz tanácsos úr.

Justinianus nem sokat öregedett az elmúlt tizenkét évben. Kerek arcáról azonban eltűnt a régi pirosság. A császár egészséges arcszíne akkor kezdett sápadtabbá válni, amikor tíz évvel ezelőtt, 548. június 12-én meghalt a medveápoló Acacius leánya, szeretett felesége, Theodora császárnő, az isteni Augusta. Sok csapás érte a birodalmat, de Justinianus császárt felesége halála sújtotta a legjobban. Azóta ritkán nevetett, és sokszor volt tanácstalan. Az okos asszony halála óta nem döntött nyomban az államügyekben, mert nem bízott senkiben sem olyan vakon, mint meghalt feleségében.

Lassan, méltóságteljesen lépdelt karosszéke felé. Nem látszott rajta még így sem, hogy több mint hetvenöt esztendő nyomja a vállát. A szeme is fiatalosan csillogott, és minden szertartást mellőzve, csöndesen mondta:

- Üljetek le!

Az öreg Amantius megkönnyebbülten sóhajtott, és elsőnek roskadt karosszékebe. Amikor elhelyezkedtek, a császár ismét megszólalt:

- Azért hívtalak össze benneteket, mert isteni unokaöcsém, Justinus, Lazika kormányzója Sarodius alán fejedelem ajánlására levelet küldött hozzánk, hogy fogadjam a Mare Caspium partján megjelent új népek, az avaroknak követeit. A követek már nincsenek messze a fővárostól.

Elhallgatott, és fürkészve futott végig tekintete főembereinek arcán.

- Mit gondoltok? Helyesen cselekedtem? - kérdezte.

Theodotus mosolyogva válaszolt:

- Isteni felség! Bölcsességedet mindnyájan csodáljuk. A különféle barbár népek követeinek meghallgatása mindenkor javunkra vált. Ezeket a népeket nem lehet pusztá jóakarattal kormányozni, de a kard sem elég ellenük. Sokszor kell megnyitnunk Fortuna szaruját, ahogy régi hitünk szerint mondták elődeink, vagyis fénylő aranyakkal megvennünk őket, hogy egyik

ellenségünk erejével legyőzzük másik ellenségünket. A Kaukázus északi lejtőjén számos ellenségünk él. Ha lehetséges, miért ne törnénk meg ezek erejét az avarok segítségével? Talán még a frankok ellen is felhasználhatjuk majd őket. Arra is gondolnunk kell, hogy a longobárd és a gepida trónon öregedő, beteg királyok ülnek. Alboin trónörökösről is gyanús hírek érkeztek. Mindezek tudatában valóban mély tisztelettel fogadhatjuk Dominusunk döntését.

A főemberek mosolyogtak. Felemelkedtek székükről, hogy mély meghajlásokkal köszönthessék bölcs császárukat.

- Mit tudsz az avarokról? - kérdezte most a császár főminiszterétől.

Theodotus arcán összefutottak az elégedett mosolygás ráncai, és így felelt:

- Isteni felség! Eddig nem sokat hallottunk az avarokról. Igaz, Priszkosz rétor hajdan már írt erről az erős ázsiai népről, de a legújabb jelentések szerint nem ugyanarról a népről van szó. A Var és Khun nevű törzsek a türkök elől menekülve nyugat felé indultak meg, hogy maguk is hódítsanak. A Maeotis tónál lakó hun népek elhitték, vagy maguk terjesztették azt a hírt, hogy ismét az ázsiai avarok törtek rájuk, és egymás után legyőzettek vagy meghódítottak, vagy csatlakoztak az új népáradathoz. Így lett a Var és Khun törzsből hatalmas, erős nép, amely megtartotta az avar nevet. Vezetőjüket kagánnak hívják, mint mi isteni felségedet császárnak.

Theodotus a jelentéseket nézegette, majd ekképpen folytatta:

- Az avar sereg főereje a páncélos lovasság. Vaslemezekből összefűzött, egész testet beborító, perzsa mintájú páncélt hordanak. Kardjuk hosszú, egyélű és egyenes, íjuk csontmerevítő, messze hordó fegyver; háromélű vas nyílhegyeik félelmetessé teszik kilőtt vesszőiket. Egyik kémünk azt jelentette, hogy egészen új nyeret használnak, és nagy részben ennek köszönhetik eddigi győzelmeiket.

- Egy új nyeregnek? - hitetlenkedett a császár.

- Örökkévalóságod engedje meg, hogy megmagyarázzam kémünk jelentését!

- Hallgatlak. Beszélj! - mondta érdeklődve Justinianus.

- Ennek az avar nyeregnek elől-hátul magas a kápája. A nyereg két oldalán erős szíjon lóg egy-egy vasgyűrű, amelyet kengyelnek neveznek. A nyeregben ülő lovas lábfeje ebben a vasgyűrűben, ebben a kengyelben van, ezért sokkal biztosabban ül a nyeregben, mint más népek lovasa. Fel is tud állni, hátra is tud fordulni, tehát menekülés közben is nyilazhat. Ez az újítás teszi erőssé az avar lovasságot. Lovaik is izmosak, kitartóak. A jelentések szerint az avar ló egész napi ügetés után is át tud úszni lovasával együtt egy folyón. Az avar ló igénytelen, még a hó alatt is talál élelmet. Egy-egy lovassereg tízezer lovasat számlál, és tümen vagy tömény a neve. Ezekhez a tümenekhez járulnak a pásztorok és a meghódított segédnépek könnyűlovas-alakulatai. Ezek bőrvértet viselnek, és legfőbb fegyverük az íj. A jelentések szerint ennek a lovasseregnek síkságon vagy alacsony, dombos vidéken eddig egyetlen hadsereg sem tudott ellenállni. Az avar lovas jól harcol, kegyetlen és kincsszomjas. A lovasságot a segédnépek gyalogosai is követik, ezek lándzsával és fejszével harcolnak. A városok ostromához azonban az avarok nem értenek. A jelentésekből a legfontosabbakat elmondtam - fejezte be ismertetését a praefectus praetorio, majd Justinianus kegyes intésére mélyen meghajolt, és a helyére ült.

Néhány nap múlva a főváros népe a Szent Palota felé vezető úton tolongott. Fényes avar küldöttség vonult be a császár fővárosába. Ragyogó, hosszú szőrű, kényesen lépkedő csontos lovak hátán ültek a büszke tartású, piros arcú, erőtől duzzadó fiatal legények. Vállukra hulló

sötét hajuk színes szalagokkal két üstökbe volt fonva. Némelyik posztósüveget viselt, mások bőr- vagy ércsisakot. Lábukon szarvasbőrből varrott csizma fénylett. Oldalukon kard, nagy íj és ezüstös tegez látszott.

A menet élén javakorabeli, sötét arcbőrű, komor férfi haladt, Kandik, a kagán követe. Arca olyan mozdulatlan volt, mintha szobrász faragta volna sötét kőből, csak fekete szeme villogott, ahogy éles tekintete fitymálva nézegette a kíváncsi városi népséget. Perzsa mintájú ércsisakján gránitkövek ragyogtak, nyakában vastag, kétsoros aranylánc csillogott, az oldalán pedig kék bársonytokban türkizköves markolatú kard himbálódzott. A legények arcán is a pusztai emberek döllyfős közönye látszott, nem csodálkoztak sem a palotákon, sem a kavargó embertömegben, sem a különféle, számukra bizonyára szokatlan és ismeretlen látnivalókon. Meredt arccal, szótlánul lovagoltak, és nem voltak hajlandók leszállni lovukról, bárhogyan könyörögtek nekik Gordas hun tolmács segítségével a fogadásukat intéző, fehér tógás eunuchok vagy Valentinus testőrtisztjei.

A fogadó bizottság nem akart botrányt, ezért a követ kísérete lóháton érkezett a Szent Palota kapujához. A városi népség nagy örömmel és hangos tetszéssel fogadta a csökönyös barbárok viselkedését, mert tetszett nekik, hogy a mindenható császár főembereit megalázzák ezek a pusztai vademberek. A főváros népe jól ismerte a fogadás szertartását, ezért ujjongtak, gúnyolódtak most büntetlenül.

Kandik két társával lépett be a palotába. A császár a Khrüszotrikliniosz nevű nagy trónteremben fogadta az avar követséget. A fény és a pompa most már annyira meglepte a követeket, hogy engedelmeskedtek a szertartásmesternek, és leborultak a bíborfátylas, aranyozott trónus előtt. A lovas avarok bizonytalanul lépkedtek a márványpadozaton.

Kandik azonban hamarosan magához tért meglepetéséből. Arca megsötétedett, fejét döllyfösen felvágta, és egész teste kiegyenesedett, amikor a legvitézebb nép hős kagánjának nevében beszélt. Pattogó szavait a hun származású tolmács, Gordas fordította az udvar latin nyelvére:

- Rómaiak felséges császára! Köszönt téged az avarok nagy kagánja, a pusztai népek meghódítója. A föld népének legszámosabb és legvitézebb, legyőzhetetlen népe, az avar, szövetségét ajánlja tenéked, rómaiak császára. Csillaghomlokú, sastekintetű kagánunk hajlandó birodalmad minden ellenségét legyőzni és megsemmisíteni. Ezért a szövetségért és segítségért a következőket kéri. Először is évi segélypénzt, másodszor pedig földet, ahol megtelepedve segíthetünk mindenkoron ellenségeidről megvédeni birodalmadat.

- A szövetséget elfogadjuk - szólalt meg a császár. - A segélypénzt is megkapjátok, ha urad, a nagy kagán teljesíti ígéretét. A földekről majd azután tárgyalunk. Részletes feltételeimet Valentinus főtisztvezette követség viszi majd uradhoz. Addig is fogadjátok ajándékaimat!

Justinianus mosolygott. Theodotus intett, mire a palotaszolgák bársonyruhákat, díszes fegyvereket, csodálatos szőnyeget és drága ékszereket raktak a követek lába elé.

- Ez a tiétek, követ urak! - mondta Theodotus. - Kagánotoknak Valentinus követünk viszi el majd az isteni felség ajándékait. Ti hárman a nagy császár vendégei vagytok, kísériteket is megvendégeli a császár szálláshelyükön. Követ úr, adj parancsot nekik, hogy foglalják el kijelölt helyüket!

Kandik arcán az ajándékok láttára olyan mosolygás jelent meg, mint amikor a farkas felhúzza az ínyét. Gyorsan hadart valamit a társának, mire az sűrűn hajlongott, majd egy eunuchtól kísérve eltávozott, hogy a palota kapujában lóháton ülő makacs legényeknek parancsot adjon szálláshelyük elfoglalására.

A szövetség megkötése megtörtént. Valentinus császári követ hamarosan megjelent az avar kagán udvarában, drága ajándékokat rakva a fejedelem lába elé. A segélypénzt világosan megígérte, a földekről azonban nem beszélt határozottan, csak annyit mondott: a császár ígéri.

A kagán így is szót fogadott. Először az onogurokat támadta meg. A szabirokat csaknem kiirtotta, majd meghódolásra kényszerítette az utigur és kutigur hunokat, és erejét ezeknek a népeknek erejével egyesítve igázta le az akatzirokat, a bolgárokat és a szláv asztokat. Ezek a hódítások néhány évig tartottak, a birodalom északkeleti határain az avarok legyőzték a császár ellenségeit. A kagán ekkor már Baján volt. Ez az új kagán seregei élén a Danuvius folyó torkolatához érkezett, és sereget küldött Kis-Szkítia - Dobrudzsa - elfoglalására. Ugyanekkor felszólította a határőrző császári parancsnokot, jelölje ki azokat a földeket, amelyeket Justinianus császár megígért. A parancsnok a császárhoz küldte a kagán követét, és a császár Singidunum környékén azt a területet jelölte ki a számukra, amelyet az Itáliába vándorolt herulok elhagytak. Ez a terület a longobárdok és gepidák között terült el, és ebben az időben lakatlan volt. Baján azonban később inkább Kis-Szkítiát foglalta el, ahonnan könnyebben tudott uralkodni a meghódított népeken, és innen növelte hatalmát, leigázva a Kárpátok körül lakó szlovéneket, vendeket, majd a császár biztatására a frankok ellen készült.

A tavaszi hajnal kéesszürke fátylai lebegtek az ébredő táj felett. A körtefák már fehér se-lyemruhát viseltek, az almafák és a cseresznyék rózsaszínű virágruhában köszöntötték a korai reggel aranyos ragyogását. A levegőnek harmatíze volt, a vizek partjain a fűzfákön bársony-puha barkák dagadtak az érlelő fényben. Az ég tengerén, az élesedő kék világosságban könnyű felhők vitorláztak kelet felé.

Alboin a hajnal első sugaraira ébredt. Napok óta izgatottan várta a nagy frank király, I. Chlotár udvarába küldött követségének visszatértét. „Minden a frankoktól függ - suhant át agyán a gondolat többször is. - Ha a király nekem adja a leányát, akár szembe is fordulhatok a császárral. Csak el ne árulja Helmechis a régi hitű frankoknak, hogy pártolom az ariánus papokat...”

Ilyen és hasonló gondolatok gyötörték napról napra, alig tudott mással foglalkozni, az ügyeket beteg apja helyett is intéznie kellett. Még jó, hogy az okos Winifred mellette volt, a katonai dolgokat pedig rá lehetett bízni Zottóra.

Álmos arcú lovászfíúk vezették eléje lovát. Mostanában már hajnalban lovára pattant, és nyugat felé nyargalt a római kőutat szegélyező puha mezei úton, hogy kímélje lova patáit. Jólesett ez a hajnali vágta, majd lassú ügetés, ilyenkor belső feszültsége felengedett, nyugtalansága csillapodott.

Reménykedett. Bízott Helmechis okosságában, és bízott önmagában is. Tudta, már a szomszéd népek is megismerték a nevét, beszéltek róla; az énekmondók kiszínezték tetteit, zengtek Turismod elleni győzelméről és Turisind királynál tett merész látogatásáról.

Alboin ezen a reggelen jó messzire lovagolt Scarabantiából nyugat felé. Apró szellők bújócskáltak az útszéli bokrok és fák között. Verebek rebbentek az út porából, és a táj felett kéken mosolygott a mennybolt. A földeken lomha mozgású emberek dolgoztak. Egy magas fa tetejéről vércse vijjogott, mintha haragudott volna a magános lovasra. Alboin mindezt észre sem vette. Összeszűkülött szemmel nézett előre, ahol a messzeségben, a lágy ragyogásban a régi várost sejtette, amelyen keresztül kellett jönnie hazatérő követségének.

Hirtelen megállította lovát. A domb mögött az útkanyarban, a nagy messzeségben megcsillant valami. Az erős nézéstől megfájdult a szeme, de azért le nem vette tekintetét a meg-megcsillanó, apró fényekről.

- Jönnék! - kiáltott bele a reggeli csöndbe. Harsogó hangjának hallatára egész testét átjárta a boldog melegség, és mintha saját hangján elszállt volna belőle gyötrő nyugtalansága is.

Teste szinte megnyúlt lova nyergében. Feje fedetlen volt, bronzvörösen csillogó, hosszú szőke haja a vállára omlott vörös aranyzuhatagként. Kék szeméből eltűnt a hidegség, és ajka szélén lágy mosolygás settenkedett.

Megveregette lova nyakát, azután gyors ügetésben indult meg újra előre az út mentén. Nem tudott tovább mozdulatlanul várakozni.

A nap már csaknem a fejük felett járt, amikor találkoztak. Egy római villa fehér falú romjai omladoztak nem messze az úttól.

- Gyere oda, Helmechis! - mutatott a romokra. - Csak menjetek, Peredeo! Majd utolérünk benneteket...

Parancsoló szavaira a követség megindult a királyi székhely felé. A fáradt lovasok lassan kocogtak tova.

A villa előtt, a nagy diófa alatt fehér kőpad dacolt az idővel. Talán a pora sem lehetett már meg annak a hajdani gazdának, aki a padot a fa alá rakatta. Lyukacsos, fehér mészkő ülőkéje volt, apró gödreiben csaknem megkövesedett piszokkal. A fa nagy koronája kékes árnyékot vetett, ágai között fürge cinkék csiviteltek.

Helmechis szolgája vezette el Alboin lovát is. Alig ültek le a padra, Alboin máris megszólalt.

- Beszélj, Helmechis! - parancsolta türelmetlenül, nem törődve tejtestvére fáradtságával.

- Várnak - mondta és mosolygott.

- Beszélj! - kiáltotta Alboin izgalommal.

- Chlotár király jól fogadott. Tetszett neki a szövetség gondolata. Gyűlöli Justinianus császárt. Megértette azt is, hogy Audoin király Pannóniáért szövetségre lépett vele, és most a te lépésedben felismerte nyomban az új politikát.

- Milyen a leánya? - kérdezte kíváncsian.

- Fiatal és szép. Chlotsuinda a neve. Nicetius, a treveri püspök nevelte! Buzgó, vallásos hajadon, de benne is a Merovingok szilaj vére csörgedezik, így mondják...

- Beszélj róla! Milyennek láttad? Milyen az arca? A haja? A szeme? A termete?

Helmechis azt sem tudta, hogy a záporozó kérdések közül melyikre válaszoljon először. Mosolygott, mert ebben a türelmetlenségben ráismert a szertelen Alboinra.

- Mindent elmondok, de csak sorjában - válaszolta rekedten. - Ne haragudj rám, de az éjjel hűvös volt, megfáztam - mondta és köhécsett.

- Beszélj sorjában! - biztatta Alboin, és felnevetett, hiszen az eddig hallottak is reményeinek maradéktalan teljesülését jelentették.

- Beszélek, de előbb igyunk! - mondta Helmechis, és frank borostömlőcskét vett elő nagy tarsolyából.

- Kitől kaptad? - nevetett Alboin.

- Chlotár király ajándéka. A Rajna folyó mentén termett az a szőlő, amelyből ezt a bort préselték.

Alboin nagyot húzott a tömlőből.

- Jó bor! - mondta elismerő csettintéssel, amikor visszaadta a tömlőcskét Helmechisnek.- Nem olyan könnyű, mint Marcellianus bora, és egészen más, mint az itáliai borok.

Helmechis is ivott. A száját csak úgy a keze fejébe törölte, azután lassan, részletesen mondta el, milyennek látta Chlotsuindát.

- A bőre fehér, mégis kékesen ragyog. A haja aranybarna, ha kibontja, csaknem a sarkáig ér. Magas homloka alatt barnák a szemöldök ívei, hosszú pilláinak rebbenése pedig csöpp árnyékot vet az arcára. Kissé vastag ajkán állandó mosoly lebeg. A szeme nagy, barna, és csodálkozó a tekintete. Amikor megtudta, hogy a longobárd király fia küldött, rám mosolygott, majd összehúzta szemhéját, és úgy kérdezte, csaknem ravaszkodva: „Az a híres Alboin?”

A herceg hangosan felnevetett. Helmechis jól beszélt, szavai nyomán szinte megelevenedett előtte Chlotár leánya.

- A termete karcsú, gyorsan és könnyedén lépked, mintha lebegne. Mondják, nagyon szeret lovagolni, noha a püspök ezt bűnnek tartja.

- A püspökre füttyölök! - kiáltott fel a herceg. - Hogyan beszéltél vele?

- Nem kellett tolmács. Értjük a frankok nyelvét, de Chlotsuinda jól beszél latinul is. A püspök megtanította.

- Akkor nem bánom a püspököt sem. Az orra milyen?

Helmechis nem válaszolt tüstént. Végül kibökte:

- Olyan Meroving-orra van, mint az apjának és a bátyjainak.

- Milyen az a Meroving-orr? - kérdezte Alboin gyanakodva, és megsötétedett az arca.

- Van egy picike hibája, nem egészen egyenes, de Chlotsuinda arcának szépségét ez sem rontja. Boldog leszel, ha feleségül kapod.

- Akkor is feleségül venném, ha öregebb volna, és még sokkal görbébb orral járna a világban, mert a hatalmas frank király leánya. Ez a házasság pecsét lesz a longobárd-frank szövetségen.

- Ha meglátod, beleszeretsz - mondta komolyan Helmechis. - Talán még tizenhat éves sincsen. A szája kinyílt virágszirom, a nyaka is virágfehér. A kacagása csengő...

- Neked tetszik? - kérdezte Alboin ravaszkodva.

- Nekem nem tetszhet a trónörökös jövőendő felesége.

- Jól van, elhiszem, de te is férfi vagy, Helmechis. Mit tennél, ha te lennél Alboin? Ha nem akarnál szövetséget kötni, csak a leányról lenne szó? Szövetségkötés nélkül is feleségül vennéd?

Mindezt hidegen és nyugodtan kérdezte, majd leste és figyelte Helmechis arcát.

- Feleségül kérném - válaszolta azon nyomban, és barnás arcának egyetlen izma sem rándult, sűrű szeme állta a herceg figyelő tekintetét.

- Ha igazat mondtál, akkor szép és kíváncsi lehet Chlotsuinda.

- Igazat szoktam mondani, herceg. Ezt te is tudhatod - válaszolta Helmechis fátyolosan rekedt hangján. Mindig ilyen volt a hangja, de most még a hűlés is rekedtebbé tette.

- Elhiszem. Mikor mehetek a leányért?

- A király azt mondta, mennél előbb, annál jobb.

- Mihelyt kész a palotám, indulok. Elkísérsz? - kérdezte, noha előre tudta a választ.
- Elkísérlek, én már ismerem az utat meg a frankokat.
- Akkor most induljunk hazafelé. Audoin királynak is el kell mondanod, mit tapasztaltál a frankok országában. Az egész tavasz és a nyár fele készülődéssel telt el.
- A frankok kőházakban laknak - mondta Helmechis, és ez a mondás nem hagyta nyugton Alboint.

Az öreg építész Gallusnak hívták, akinek az ősei még Valentinianus császár idejében telepedtek be Galliából.

- Tudom, miképpen építkeznek a frankok - válaszolta a vénember Alboin kérdésére. Közben erősen pislogott, mert gyenge szemét a napfény bántotta. - Új házat, nagy házat, palotát ilyen hamar nem tudok építeni.
- Nekem nagy ház kell! - makacskodott Alboin.
- Akkor gyere velem, herceg úr! Nézd meg Severus hajdani gazdag kereskedő házat. Téglaboltívei még erősek, falai is jól rakottak, még az ükapám építette neki. Ha adsz, uram, embereket, néhány hét alatt rendbe rakjuk a város legnagyobb házat, amely palotának is beillik.
- Hány munkás kell? - kérdezte a herceg.
- Tíz falazó meg akik kiszolgálják őket - válaszolta Gallus. - A fiam meg én megtervezünk mindent.
- Megfizetem a munkádat, de minden jó legyen!

- Még a kertet is rendbe tesszük, herceg! - mondta lelkesen Gallus, akinek megjött hajdani kedve. - Régen nem dolgoztam már, uram - tette hozzá elmélázva. - Legalább most, mielőtt meghalok, kedvem szerint építhetek újra. Bizony, uram, a kőház mégiscsak kőház. Jobban megvéd fagytól, hótól, szélről és esőtől. A fűtést is megjavítjuk. Gyere, uram, nézd meg Severus házat! A frank királyleány bizonyosan úgy akar élni, ahogyan odahaza megszokta.

Severus nagy házának falai dacoltak a múltal. Teteje régen leégett, de a falak kormosan is hirdették Gallus ükapjának jó munkáját. A kertet kőkerítés övezte, és csak itt-ott szorult komolyabb javításra.

- Mikor kezdtek? - kérdezte Alboin.
- Inkább ma, mint holnap. Régen nem rendeltek munkát nálam, uram. Utoljára a püspök házat javítottuk.

Gallus igazat mondott. Néhány nap múlva meglátzott már Severus házában, hogy hozzáértő kezek varázsolják újjá. A lemállott vakolat helyén friss javítás látszott. Az ácsok új tetőgerendákat faragtak és illesztgettek, mások a padló alatt húzódó fűtőcsöveket iparkodtak rendbe tenni.

- Még az ős előtt beköltözhetsz, herceg úr - dicsekedett a munkájával Gallus. - Bár minden herceg építkezne, uram! - sóhajtott. - Akkor újra érdemes lenne építésznek lenni Pannóniában...

Chlotár király sessionei palotáját sötét kövekből rakták. A fogadóterem nehéz kőkockáit szőnyegek borították. Nagy termetű, de már elhízott, beteges külsejű ember volt a király. Sárgás arcára májbajról tanúskodott. Puffadt arcának zsíros redői közül apró, sárgás fényű szemének tekintete kedvtelve pihent meg Alboin délceg termetén.

Alboin gyors léptekkel sietett a trón elé, ahol fél térdre ereszkedett. Chlotár nehézkesen mozdult meg, felkelt székéből, felemelte a herceget, megölelte és megcsókolta jobbról-balról.

- Szeretett fiam! Köszöntelek szívem egész melegével - mondta őszintén. - Éppen ilyen férjet szántam a leányomnak. Gyere, fiam, ismerjétek meg egymást!

Földig érő, égszínké selyemruha omlott végig Chlotsuinda karcsú alakján. Derekat aranyos paszomány díszítette. Aranybarna haja sűrű zuhatagként hullt alá csaknem a sarkáig. Nagy barna szeme rácsodálkozott kérőjére.

„Helmechis igazat mondott - gondolta. - Az orra éppen olyan, mint az apjáé. Meroving-orra van...”

Első pillanatban tudta, érezte: feleségül fogja venni, elviszi magával Severus kereskedő újjáépített házába ezt a viruló, fiatal szépséget, ezt a királyleányt, de igazán szeretni, szerelemmel szeretni talán sohasem fogja.

A szobában tömjén illatozott. Chlotsuinda szolgálóleányai ezüstkannában hozták a fűszeres bort, amelyben gyömbér, szerecsendió, szegfűszeg illatozott, és mézzel édesítették. Súlyos ezüstserlegbe öntötték a szokatlan italt. Alboinnak nem ízlett ez a sűrű, szagos bor, de megitta hősiesen.

Chlotsuinda csak a nyelvét mártotta a borba.

- Igyál, herceg úr! - kínálta mosolyogva.

- Tetszik a leányom? - kérdezte a király.

- Nagyon tetszik...

- Hát neked, leányom, tetszik a longobárd király fia?

Chlotsuinda apja nyakába kapaszkodott, úgy suttozta a fülébe: - Nagyon tetszik!

- Akkor, ha úgy akarjátok, hamarosan megtartjuk az esküvőt.

Az ünnepségre megjöttek a király fiai: Gunthramnus Aurelianumból, Charibert Parisiiból, Sigisbert Metisből. Chilperich a király székhelyén, Sessionéban élt.

Alboinnak legjobban Sigisbert sógora tetszett, ő volt a legdélcegebb frank férfi, latinul is jól beszélt, és katonai kérdésekben nyomban megértették egymást. Sigisbertnek is megtetszett Alboin.

- A feleségem nem fog téged megkedvelni, mert Athanagildnak, a nyugati gótok királyának a leánya. Tudja, hogy részt vettél Narses oldalán keleti testvéreinek legyőzésében.

Alboin tapasztalta is, hogy Sigisbert felesége, Brunhilda görbén néz rá, ezért el is kerülte a szép asszonyt, akiről azt beszélték, hogy kegyetlen és rosszindulatú.

Sigisbert a frank fegyverekkel ismertette meg Alboint, főképpen a francisca nevű könnyű baltával, amelyet messziről lehetett az ellenségre dobni.

Az esküvői szertartást a treveri püspök, Nicetius, Chlotsuinda nevelője és tanítója végezte a régi vallás szertartása szerint. Ételt és italt is megáldott, hogy mindig legyen a fiatal pár házában ennivaló.

A szertartást nagy lakoma követte. A király még a város szegényeit is megvendégelte, hadd emlegessék meg leányának esküvőjét.

Néhány nap múlva Alboin hazavitte feleségét. Az egész város talpon volt, úgy búcsúzott Chlotár leányától. A menet élén a longobárd lovasok haladtak Helmechis és Peredeo vezetésével. Őket követték a nagy társzekerek, amelyek a királyleány hozományát vitték. A szekereken ültek Chlotsuinda szolgálóleányai is. A díszes kocsiban az ifjú pár foglalt helyet, már illendőségből is, pedig Chlotsuinda szívesebben ült volna lóra, de hát ezt nem tehetette. A menetet a királyleány frank testőrei zárták be, élükön egy Bando nevű testőrtiszt ficáinkoltatta paripáját. Maga Chlotár király a fiaival együtt a város határáig kísérte a jövőendő longobárd királyi párt.

A nép mindenütt éljenzett, sokan virágot szórtak hintójuk elé, vagy valamilyen ajándékkal kedveskedtek a búcsúzó királyleánynak. Még nyár volt, de a bokrokon és a fákon már sárgulni és pirosodni kezdtek a falevelek. Éjszakánként meghűvösödött a levegő, reggelre kelve pedig bő harmatcseppek csillogtak a fűszálak hegyén, mintha sok-sok ezer gyémántot szórt volna el egy óriási kéz a mezőkön és a réteken.

Elsuhant az esztendő megint, friss avar zörgött az utakon. Éjszakánként a csillagok hideg fényében reszkettek a fák, majd sötét felhők kúsztak a csillagok alá. Az alacsony ég alatt varjak szálltak a novemberi alkonyatban, és tar gallyakat moccantott a fagyot hozó szél. Hajnalra sárgásán bolyhodzó köd ülte meg a várost, és lucskosan terpeszkedett elnyúlva az egész tájon.

Alboin házát palotának mondták a városban. Kapujában testőrök álltak. Éjjel is őrség virasztott a kapubolt alatt. Egyik nap a hajnali derengésben lovasok érkeztek a herceg palotájához. A kezükben vastag szurokfáklyák füstölögtek.

- Kik vagytok, és mit akartok? - kérdezte a kapuőr.

- Zotto herceg küldött. Siess! Keltsd fel a trónörököst! - hangzott a válasz.

- Mi történt? - csodálkozott az őr.

- Audoin király nagyon beteg. A fiát akarja látni.

Az őr kaput nyitott.

- Gyere! Keltsük fel együtt a herceget! - mondta a kapuőr, aki félt álmából felverni Alboint.

Bármilyen óvatosan is kopogtak a herceg ajtaján, Chlotsuinda is felébredt. Mire Alboin magára kapta ruháit, már az egész ház talpon volt. Izgatott szolgák és szolgálólányok suttogtak az előcsarnokban, az udvaron didergő lovászfiúk vezették elő Alboin lovát.

- Ne hagyj most el, Alboin! - suttogta rémulten Chlotsuinda, sírva fakadva.

- Nyugodj meg! - csillapította a férje. - Vigyáznak rád az asszonyok. Apám beteg. Nagyon beteg. Látnom kell! Értsd meg! Látnom kell! Visszajövök hamarosan. Ne félj! Addig talán nem történik semmi... suttogta Alboin, és megcsókolta felesége szemét.

Dermedt csönd ülte meg a várost. A ködtől lucskos fák meztelen ágai fáztak a derengésben. Alboint sohasem érzett nyugtalanság fullasztotta. Nem tudta, hogy fél. Még sohasem félt. Nem félt a harcban, és nem félt Turisind udvarában sem, de most szinte torkában érezte a rettegést. A születendő gyermeket féltette, és féltette az apja életét. Álmukból verték fel mindkettőjüket a rossz hírrel.

A hajnallal együtt érkezett a felszél. A ködöt elfújta. Rőtes-barnás párázat lebegett a szemhatáron, majd az egész párázat vörösbe olvadt, és a megtisztult magasból sárgásfehéren hunyorgott le a nap. Mire a király fapalotájához érkezett, már reggel volt.

A nagy teremben feküdt kedvelt medvebőrös fekhelyén Audoin király. Körülötte álltak, akik mindig szerették: Winifred és Zotto hercegek, Victorinus püspök meg a testőrtisztek. A heverő mellett zokogott a megtört Radegunda, akit a türing leány, Astrikunda próbált vigasztalni.

A herceg érkezésére szó nélkül húzódtak vissza mindnyájan, csak az asszony és Oribasziosz, az orvos nem mozdult el a beteg fekvőhelyétől.

Alboin megdöbbsen. Apja arcát látta, de mintha mégsem az apja lett volna. Idegen vonások rajzolódtak ki a megfagyott arcon. Szeme alatt csaknem féltényérnyi nagy, barna árnyék terpeszkedett. Sötét szemének üres tekintetében mintha búcsúzott volna az öntudat. Hideg, idegen, távolból érkezett vendégként hatott. Egy pillanatra visszatért a régi fény a szemébe, a beteg felismerte fiát. Ámult, boldog csodálkozás ragyogott a tekintetében.

- Apám! - kiáltotta a fia, és ráborult a búcsúzóra.

- Fiam! - suttogta az öregember, szakállába mardosó szájjal. - Fiam! Mindent érted tettem! Te vagy a király...

Elhallgatott. Nagy sóhaj szakadt fel a melléből, szinte verdesett a teremben. Azután csönd lett, hideg csönd.

A beömlő fényben dermedt mozdulatlanságban feküdt a halott király. Arca a végső nyugalomban visszakapta régi vonásait. Ráncai kisimultak, szinte egészséges barna színt öltött az arca. Ezüstös haja szépen koronázta nemes fejét. Arca azonban mozdulatlan volt és viaszfényű.

Oribasziosz fogta le a haldokló szemét. Lehunyta szemhéja kékesen árnyékolta barnára változott.

Victorinus püspök imája törte meg a csöndet. Radegunda szívét tépő zokogása kísérte az egyhangú latin szavak vissza-visszatérő szövegét.

Alboin király mozdulatlanul állt a halott mellett. Mindent elveszített, amit egy fiú elveszíthet, és mindent megnyert, amit egy fiú megnyerhetett az apja halálakor. A torkát fojtogató félelem szorítása azonban megszűnt. Nem érzett mást ebben a pillanatban, mint súlyos fáradtságot, mintha végtelen hosszú útról érkezett volna ide a halotthoz.

- Mit parancsolsz, király úr? - kérdezte tisztelettel Winifred herceg, és magas, sovány alakja először hajolt meg igazi hódolattal Alboin előtt.

- Rád és Zottóra bízok mindent. Ti voltatok apám meghitt emberei, remélem, én is bízhatom bennetek.

- Bízhatok bennük, király! - hangzott Zotto válasza is. - Audoin fia éppen annyi, mint Audoin volt.

- Zotto jól beszél - helyeselt Winifred. Eltemetjük a királyt illendően, és összehívjuk a thinget, hogy kezedbe adjuk a vasjogart.

- Köszönöm nektek! Most vissza kell mennem a királynéhez.

Mielőtt azonban elhagyta volna a termet, még egyszer odalépett a halotthoz. Sokáig állt a dermedt test mellett. Nézte a megfagyott vonásokat, amelyek olyan ismerősek és mégis olyan idegenek voltak. Egész élete apjához kapcsolódott, különösen azóta, hogy az anyja meghalt. A lezárt szemekből nem nézett vissza rá a király hideg és kemény tekintete, amely az ő megpillantásakor mindig meglágyult. Most érezte igazán, ki is volt számára apja, akiből nem maradt egyéb a kihűlő tetemnél.

„Apám nagyon szeretett... - suhant át agyán a gondolat. - Én is szerettem őt.”

De már nem tudta még egyszer megcsókolni a kihűlt homlokot.

„Ez már nem ő, ez már nem Audoin király - peregtek tovább gyorsan gondolatai. - Bár eltemettük volna már! - sóhajtott hangtalanul, mert minden élő nyugtalan addig, amíg a halott meg nem kapja a neki kijáró végtisztességet. A halott messze van az élőtől, ismeretlen utas lett, aki nincs itt, hiába fekszik mozdulatlan teteme a halottas ágyon.

- Talán már megszületett a fiam?” - nőtt benne óriásivá a kérdés. Távozni akart, de mielőtt kiment volna a teremből, az özvegyhez lépett.

- Ne sírj. Radegunda! Úgy élsz majd ebben az udvarban, mintha atyám még veled lenne. Királyné leszel ezután is. Ez a palota, az apám palotája, egészen a tiéd.

Gyors léptekkel indult meg, és a palota előtt felugrott lovára. Úgy nyargalt a város felé, hogy kísérei alig tudták követni.

A Severus-házból épült palota előtt már ott lézengtek a kíváncsi városlakók. Hűvös volt, hiába erőlködött a késő őszi napsugár. Bárhogyan is nyargalt Alboin, a király halálának híre megelőzte. Itt is, ott is összesúgtak az egykori provincia híres városának lakói:

- Megjött az új király! A felesége most vajúdik.

A királynő frank testőrtisztje, Bando tisztelettel, de határozottan útját állta.

- Nem mehetsz tovább, király úr! Az asszonyok senkit sem engednek a feleségedhez. Most ők parancsolnak. Bocsáss meg nekem, uram!

- Mit tudsz?

- A főasszony szerint a királyné nehéz órákat él át, király úr. Az udvari pap imádkozik a királyné életéért. A hajnali nagy izgalom ártott meg úrnőnknek. Így mondták, király úr. Én csak elmondtam. Te tudod, mit kell tenned...

Bando sűrűn hajlongott és félreállt, Alboinra bízta, hogy mit tegyen.

Be akart rontani, látni akarta a szenvedőt, de legyőzte indulatát. Megtorpant az előcsarnokban. Fel és alá járt nyugtalanul, mint a ketrecbe zárt vad. A nap már magasan járt, este óta egy falatot sem evett, oda-vissza lovagolt, vágatott, meghalt az apja, ő király lett, és most itt kell gyötrődnie, tehetetlenül hallgatva asszonya sikoltásainak kiszűrődő hangjait. Nem tudta, hogy éhes. Azt hitte, valamilyen betegség kínozza, összeszorult gyomrában görcsös remegést érzett.

Lassan múlt az idő. Apja halotti ágyától megjöttek a főemberek. Várták ők is, megszületik-e a trónörökös.

Apja szavai csengtek benne a múlt időből: „Nősülj meg, fiam! Törvényes utódod csak úgy lehet. Én is nyugodtabban halok meg, hogy van fiam.”

„Apám nyugodtan halt meg - gondolta. - Ha most fiam születik, én is nyugodtan halok majd meg...”

Csönd lett. Megriadt ettől a csöndtől. A hercegek mozdulatlanul álltak körülötte, és hallgattak. Nem tudta, meddig tartott a csönd, a gyötrelmes várakozás. Azután halk neszek hallatszottak, nyílt az ajtó. Megjelent a főasszony, aki a szülést vezette. Ajkán fáradt mosolygás látszott, halkan, kissé szomorúan mondta:

- Lányod született, Alboin király!

XVI.

Audoin király temetésekor lomha, szürke felhők gomolyogtak a királyi székhely felett, hideg szél hajtotta őket délkelet felé. Temetés után megeredt az ónos eső, reggelre jégpáncél villogott a fák és bokrok ágain, s jégkéreg feszült a ködbe vesző utakon is.

A temetésre nem jöttek meg a messze fárak előkelői. A király halálhírét csak későn kapták meg, mert a lucskos, csatakos időben a hírvivők lovainak lába beleragadt a sárba.

- Megvárjuk, amíg a hercegek mindnyájan megérkeznek - mondta Alboin. - Azt akarom, hogy minden fárá részt vegyen a királyválasztáson. Aki már megérkezett, az a vendégem.

Winifred herceg hiába mondta, hogy nem lesz ellenfele, hiszen senkit sem szeretnek és csodálnak nála jobban a longobárdok földjén, Alboin ragaszkodott ahhoz, amit mondott.

- Jeges, havas esőben nem lehet királyt választani mondogatta. - Akkora terem nincsen, hogy mindenki elférjen. Várnunk kell!

Néhány nap múlva már harapott a tél. Háromnapos havazás után fehéren villogott az egész táj a téli nap sugaraitól. Lassan-lassan megérkeztek a távoli fárak előkelői és lándzsásai prémes ruhákban. A szolgák serényen dolgoztak, hatalmas kupacokba söpörték, hordták a palota előtti térségről a havat. A királyné is jobban lett, jól felöltöztetve szánkón hozták be a székhelyre, ahol az özvegy királyné vendégelte meg.

Alboin részére khlamüsz, díszes bíborköponyeget vett elő az özvegy királyné, amelyet még Bizáncból hozott magával, de Audoin király sohasem öltötte fel ezt a császári ruhadarabot.

Dél volt. A nagy térség megtelt a lándzsásokkal. Most nem volt suttogás, nem volt sűgás-bűgás, senki sem akart mást királlyá választani. Hildigis nem élt, a jog és az egyéni érdem tette jelöltté Audoin fiát. Ott volt a felesége is, a hatalmas frank uralkodó leánya, és a fárak hercegei a nagy szövetség megkötését is Alboin érdemei közé sorolták.

Amikor Winifred felemelkedett, hogy elsorolja Alboin érdemeit, nem hagyták beszélni. A lándzsások egyszerre kiáltották:

- Éljen Alboin király!

Winifred és Zotto Helmechis kezéből vették el a bíborköpenyt, és ráadták a királyra. Zotto kezébe adta az ősi lándzsát, a harci jelképet, Winifred pedig a hatalmat jelképező ugyancsak ősi eszközt, a vasjogart.

Mindenki szentül hitt a vasjogar bűvös erejében. A vasjogarban rejtőzködik a király hatalma, ereje, tudása és bölcsessége. Amikor a királyválasztó thing kezébe adja az ősi vasjogart, abban a pillanatban az új királyra is átszáll az ősi hatalommal együtt elődjének minden tudása, ereje és bölcsessége. A vasjogarban az egész nép hisz, mert a vasjogar ruházza rá a királyra az uralkodáshoz szükséges tulajdonságokat. A vasjogar pedig most már ott fényesedett Alboin erős kezében.

Ott ült a bíborszövettel bevont trónuson, mindenkinél magasabban a vasjogarú király, a hatalmasnak mondott Audoin fia, akiben minden longobárd a jövő legnagyobb királyát látta. Az ellenségek hallgatása is azt jelentette, senki sincsen a hercegek között, aki mérkőzhetne vele. Vitéz ember, aki a harcban győzte le az ellenséget; bátor, aki a legyőzött ellenség apjától kapta fegyvereit; kiváló hadvezér, akinek hadrendjén összeomlott a gót lovasság támadása a taginai csatában; nagy zsákmányszerző, aki arannyal és kincsekkel megrakott sereget vezetett

haza a messze Itáliából, és aki feleségül kapta a legnagyobb nyugati királynak, Chlotárnak a leányát.

A lándzsások gyűrűjén túl ott éljenzett az egyszerű nép, a longobárd szabadok gyülekezete, akik között most megjelentek a király testőrei, és apró ezüstpénzt szórtak emlékeztetőül közük. Ilyen emléket még sohasem osztott longobárd király.

A szertartás végén fellobbantak a hatalmas tüzek, és a király legényei nyársra húzott kövér marhákat sütöttek mindenkinek. Más legények kannákban hordták a sört, ihatott bőven, aki megszomjazott.

A fapalotában nagy asztalokra rakták az enni- és innivalót. Az asztaloknál ültek a fárak előkelői. Ettek, ittak, vígan voltak, és éltették a királyt.

Alboin azonban nem maradt sokáig velük, Chlotsuinda halálosan kimerült.

- Vigyél haza a gyermekünkhöz! - esdekelte.

A kislány az apa és az anya nevéből kapta a nevét. Albsuinda lett a neve, Victorinus püspök keresztelte meg a frankok hitére, pedig akkor Alboin már a gót papok vallását támogatta, hogy evvel is a császár ellen forduljon.

- Menjünk, kedvesem! - mondta, mert a kislányt is megszerette, noha fiút várt.

A hangja így is szomorúan csengett. Oribasziosz, a görög orvos figyelmeztette, vigyázzon asszonyára, kímélje nagyon, mert beteg maradt a szülés után. Sajnálta a királynét, és nagyon megszerette, ha nem is úgy, ahogyan igazán szerelmes férfiak szokták asszonyukat szeretni.

A győztes gepida sereg Kunimund sirmiumi herceg vezetésével a Marisia folyó völgyében lassan vonult hazafelé. Ez a sereg a Gepidia keleti határát pusztító szlávokat győzte le. A gepida harcosok jobb fegyvereiknek köszönhetően győzelmeiket.

Reggel volt. A jókedvű lovasok énekeltek. Felettük az őszi sugarakban az éjjeli harmat párázata úszott. Még tündöklően friss zöld rétek és sűrű, bozontos erdőrengeteg között vezetett az útjuk. Aranyos fények villództak a sárguló lombok között. A folyó sima hátán táncoltak a napsugarak. Kunimund mellett ketten lovagoltak: Usdibad herceg és a kis Reptila, bátyjának, a longobárdok elleni harcban elesett Turismodnak a kisleánya. Magával vitte a fiút, hadd tanulja meg a harcot, hadd szokjon hozzá a csaták zajához. Mindhárman harci bőrruhát viseltek, még a kis Reptila is, noha ő csak messziről nézhette végig a szlávok legyőzését.

Kunimund most is komoly, sőt komor volt. Világosbarna hajába már itt-ott ősz szálak keveredtek. Szürke szemének hidegen villogó, kemény tekintete nem lágyult meg a föld őszi szépségeinek láttán sem. Legfeljebb néha kapta fel a fejét, ha a rengeteg mélyéből valamilyen nagyvad csörtetése hallatszott, de hát most nem vadászhatott, vissza kellett vezetnie a sereget a királyi székhelyre. Atyja betegsége nyugtalanította, de aggodott másért is: amióta Alboin lett a longobárdok királya, nem bízott többé a longobárd-gepida békében. Ha Alboinra, erre a gyalázatosan pimasz longobárd kölyökre gondolt - magában gyilkos gaznak is nevezte -, tüstént felforrt a vére, és még mindig haragudott az apjára, amiért akkor arra kényszerítette, hogy evvel a „kancalábú herceggel” egy asztalnál üljön.

Szokatlanul meleg volt még. A nap lassan delelőre ért. Őszi sugarai is megizzasztották a bőrből öltözött, harcból jövő lovasokat, akik szíjra fűzött, félmeztelen hadifoglyokat vezettek. A nagy lábú, szőke szlávok egykedvűen lépkedtek, sorsukba beletörődve, a gögös lovasok mellett. Tudták, nem lesz rossz dolguk, ha szorgalmasan művelik majd a gepidák földjeit. A sereget asszonyok és gyermekek is követték, a foglyok családtagjai, akik önként kísérték a

gepida sereget, amelyben a szíjra fűzött férjek és apák lépkedtek. A gepidák nem törődtek velük, a férfiak a fontosak, az asszony és a gyerek nem tehet mást, követi a rabságba esett családfőt.

Egynapi járóföldre lehettek a királyi székhelytől, amikor lovasok jöttek velük szembe. A kis csapatot a hosszú hajú Fastida vezette, aki már a királyi testőrség egyik parancsnoka lett az évek múlásával.

Elfulladva állt meg Kunimund előtt. Zavart arcáról lerítt, hogy rossz hír hozója.

- Mi történt, Fastida? - kérdezte Kunimund.

- Atyád, herceg úr, a nagy Turisind... - nyögte ki a választ, de nem tudta befejezni.

- Meghalt? - hördült fel fájdalomában.

- Már négy napja, herceg úr, azaz most már király úr - dadogta a választ Fastida.

- Vedd át a vezérséget, Usdibad! - parancsolta a hercegnek. - Én előrelovagolok Fastidával. Vigyázz Reptilára, mint a szemed fényére! Most már ő a trónörökös, és ő lesz a sirmiumi herceg... Meghalt nagyapád, fiam - mondta szomorúan a fiúnak, akit Turismod helyett is szeretett. - Vigyázz magadra! Ne mozdulj el Usdibad és herul legényeim mellől!

A mord Kunimundot senki sem hitte volna ilyen gyöngéd embernek. Még a tekintete is megváltozott, ahogy a kisfiúval beszélt. Búcsúzásul nagy, erős kezével még meg is simogatta a gyerek sötétbarna haját, amely éppen olyan volt, mint megölt apjéé.

- Hogyan halt meg a király? - fordult ezután Fastidához.

- A görög orvos szerint a szíve állt meg. Napok óta dagadt volt a lába, enni sem akart, csak mindig téged emlegetett, uram. Omharus papnak elmondta a végakarátát is. A pap leírta, amit a király mondott. Már a sírt is megásták, a főembereket is összehívták. Engem azért küldtek eléd, hogy siettesselek, nélküled nem akarják eltemetni. Ebben a késői melegben hamar felbomlik a halott test. Vágtattunk, ahogy bírtunk, de hát a lovak hamar elfáradtak a felfelé kapaszkodásban.

- Menjünk, Fastida! - mondta csöndesen Kunimund, és többet nem kérdezett. Néhány idősebb tisztje, köztük leghűségesebb heruljai követték.

Kunimund szótlánul lovagolt, de nem hajtotta meg a lovát. Tudta jól, az értelmetlen hajrában hamarabb kifulladásnak a lovak, és akkor még későbbben érné el atyja székhelyét.

Mire Kunimund a királyi fapalotához érkezett, a folyók menti falvak népe ott gyászolt a nagy térségen. A királyi család temetőjében a szolgák a sírt is megásták már.

Kunimund megnézte atyját, aki a palota nagytermében volt kiterítve. A halott teljesen felpuffadt már, az egész termet elöntötte az erős hullaszag, hiába égettek tömjént mellette a vasserpenyőkben.

- Kezdjétek a temetést! - parancsolta.

Turisind király inkább a régi istenekben hitt, amíg élt, de keresztény volt, ezért Omharus pap végezte a gyászszertartást, majd szép és hosszú beszédben emlékezett meg a nagy királyról.

Temetés után a palota másik szárnyában gyűltek össze az előkelők, és egyhangúan Kunimundot kiáltották ki Turisind utódjának. Nyakába akasztották a népet jelképező aranyláncot és a császárfibulát, vállára terítették Turisind arannyal átszőtt, bizánci szövetből készült palástját, amelyet bíborszegély díszített; átadták az arany ékszereket és a kincseket, majd a királyi lándzsát nyújtották át neki, amely a hatalmat jelképezte a gepida király megválasztásakor.

Ezután olvasta fel Omharus pap Kunimundnak Turisind király végső akaratát.

A pap szokása szerint csöndesen és lassan beszélt:

- „Életem végére értem, kedves fiam. Most érzem legjobban, hogy magunk vagyunk. Érzem, meghalok. Audoin már előbb távozott. Kettőnk esküje őrizte meg eddig a békét. Utolsó kívánságom, te ne törd meg azt a békét, amelyre én megesküdtem. Kövess el mindent, hogy visszaszerezzük Justinianus császárnak vagy utódjának a barátságát! Alboin király a frankokhoz közeledett. Konstantinápolyban nem örülnek ennek a longobárd-frank szövetségnek. Vigyázz az avarokra is! Ha megnyered a császár barátságát, nem kell félned senkitől. Ha nem lesz fiad, szegény bátyád árvája, Reptila legyen a gepida trón örököse. Nincsen már erőm, búcsúzom tőled. Segítsenek az istenek, és segítsen a keresztények istene!”

Omharus elhallgatott, később megszólalt újra:

- Turisind király többet akart mondani, de már nem volt ereje a beszédhez. Későn hívatott. Amikor elhallgatott, nyomban megkezdődött haláltusa. Többé nem tért magához.

- Mit tanácsolsz, Omharus? - kérdezte az új király.

- Nem tudok jobb tanácsot adni atyádnál. Tegnap jelentették kémeink, hogy a Danuvius túlsó partján mozgolódnak a longobárdok.

- Miért nem szóltál előbb?! - kiáltott fel Kunimund.

- Először atyádat kellett eltemetnünk, azután téged kellett megválasztanunk, király úr.

Az öreg pap nyugodt szavai lecsillapították a heveskedő királyt, akinek felforrt a vére, ha a longobárdok nevét hallotta.

- Sereged is csak holnapután ér ide legkorábban. Te is fáradt vagy, uram. Pihened kell neked is, a seregednek is. Fáradt embereid nem érnének sokat, ha Alboin pihent hadával kellene megütköznöd. Azután nem is bizonyos, hogy a mozgolódásuk támadást is jelent. Talán csak készülődnek.

- Mit tegyek, Omharus? - kérdezte Kunimund tanácstalanul, és úgy nézte a pap csontos, eres kezét, mintha sohasem látta volna.

A pap száraz arcára apró mosolygás lebbent. Őszbe vesző haját megsimította, a szeme megcsillant, úgy válaszolta:

- Atyád mindent megmondott, uram. Küldj sürgősen követeket a császárhoz! Üzend meg, hogy a hírek szerint a longobárdok támadásra készülnek. Audoin és atyád halott. Alboin nem esküdött meg a békére, félsz, hogy rád tör, mert Sirmiumra fáj a foga. A longobárd király nem a császár, hanem a frank Chlotár szövetségese. Üzend meg, hogy te sohasem vétkeztél a császár ellen, hiszen csak most kerültél a trónra! Te úgy akarod szolgálni az isteni felséget, ahogyan elődeid olyan sokáig szolgálták, örködve a birodalom határain.

Kunimund egyre nagyobbra tárgul szemmel nézett Omharusra. Fáradt agyában világosságot gyújtottak ezek az értelmes szavak. Mindeddig szűkölködött a vigasztalásban, a lelkére telepedett gyásztól gondolkodni sem tudott.

A pap hangja tovább duruzsolt:

- Előre kell néznünk és mennünk, király úr, mert csak a rák megy hátrafelé! Az én vallásomat gyűlöli a császár, ennek ellenére mondtam, amit mondtam. Őt kell megnyerned, Justinianust, ha pedig meghal - mondják, hogy beteg -, akkor az utódját! Alboin nem Audoin. Hallottam: a császár nem szereti Alboint, és Alboin gyűlöli Justinianust.

- Vállalod a követjárást, Omharus? Senkit sem küldhetek, csak téged. Te tudod, mit és hogyan kell elmondanod a császár udvarában. Ha pedig Alboin, ez a kancalábú gyilkos megtámad, azonnal tudatom a császárral. De tenéked ott kell lenned állandóan a császár fővárosában, mindaddig, amíg nem kapsz tőle segítséget...

Várta a pap választát. Hideg tekintetű szeme, mint az üveg a napfényben, villogott rá vastag szemöldöke alól.

Omharus a fáklyák lobogó lángjába nézett, és pislogott erősen.

- Öreg vagyok már, király, de ha akarod, elmegyek a császár udvarába, mert gepida vagyok, és az a kötelességem, hogy Isten után téged szolgáljalak.

- Válaszd ki a kísérőidet! Készülj, Omharus! Annyi aranyat kapsz, amennyit szükségesnek látsz az útra és a császár embereinek megajándékozására. Ötvöseink legszebb munkáiból válassz ajándékot a császárnak!

Omharus eltávozott, Kunimund pedig fáradtan lefeküdt. El is aludt nyomban.

A követség már másnap délben útnak indult. Omharus tudta, mennél előbb ér Konstantinápolyba, annál jobban szolgálhatja Kunimund királyt és a gepida népet.

Kunimund sem tétlenkedett. Fastida legjobb kémeit, a határőrző, ravasz harcosokat hívatta magához. Eljött a királyhoz Gundert is, akinek az emberei vigyáztak a réveknél és a gázlóknál. A barázdás arcú határőrtsízt mélyen meghajolt a király előtt.

- Tizenkét nappal ezelőtt tudtam meg, hogy azon az úton, amely a Crisia folyó torkolatához vezet Intercisa régi római városból, őreim kancalábú lovasokat vettek észre. Ezek a lovasok nem voltak sokan, de egészen a Tisia folyó partjáig merészkedtek, majd hirtelen megfordultak, és eltűntek a berekben. Őreink nyomban utánuk vágattak, utolérni azonban nem tudták őket.

- Te mit vettél észre? - fordult a király a Tisia folyó alsó folyásánál örökdő lándzsások parancsnokához, Mundushoz, akinek az apja sirmiumi ember volt, de az anyja gepida asszony. Ő fiatalabb ember volt Gundertnél, és magasabb termetű a legtöbb gepidánál. Meghajolt a király előtt, azután felelt:

- Amikor Gundert üzenetét megkaptam, két legényemmel áteveztem a folyón, ott, ahol a régi római sáncok maradványai húzódnak. Alkonyatkor lopakodtunk át a folyón, és a sáncok mögött haladtunk nyugat felé. Te is tudod, király úr, hogy ezek a sáncok a Danuvius déli folyásától északra húzódnak, és a hajdani birodalom első védelmi vonalát jelentették a folyó észak-déli folyása és a Tisia között. Jól ismerjük az utakat, ezért egész éjjel mentünk nyugat felé. Amikor megvirradt, felmásztam a sáncra, hogy körülnézzek. Semmi gyanúsat nem vettem észre, néhány nyomorúságos régi pásztor, valamelyik nép maradványából juhokat őrzött a sovány mezőn. Nem láttak meg bennünket, mert a földsánc egyik bokra mögül leskelődtünk.

- Később mit láttál? - kérdezte türelmetlenül a király.

- Mondtam a legényeknek, hogy menjünk tovább. Most már sütött a nap, ezért még óvatosabban haladtunk, de csak a sánc déli oldalának árnyékában. Elöl én mentem, a két legény külön-külön mögöttem. Talán dél is lehetett már, amikor lónyerítést hallottam. Mentem lehasaltam, a legények is ezt tették. Intettem nekik, hogy csak lapuljanak tovább, magam pedig felkúsztam a sáncra. Onnan aztán megláttam őket.

- Longobárdok voltak? - hördült fel Kunimund.

- Azok. A kancalábúak.
- Sokan voltak?
- Sokan, király úr. Egész lovassereg.
- Mit gondolsz, mit akarhatnak? Rátörnek Sirmiumra?
- Nem hiszem, uram.
- Hát mit hiszel? - csodálkozott Kunimund, mert mást nem tudott elképzelni.
- Láttam az előőrseiket, király úr. Ezek a Tisia folyó felé figyeltek. Aztán amikor visszafelé jöttünk, és este átmásztunk azon a dél felé húzódó keresztsánccon, amelynek a végén, a Danuvius partján a nagy torony romjai láthatók, akkor jöttem rá, miben is törhetik fejüket a kancalábúak.
- Mondd már! - kiáltotta Kunimund, és izgalmaiban még toppantott is egyet.
- Ne haragudj, uram, de szerintem minden fontos, amit láttam.
- Beszélj!
- Szerintem, király úr, ezek téged várnak, a te seregedet. Megtudhatták, hogy keleten harcoltál, és most azt lesik, mikor térsz vissza Sirmiumba. Tudják, lovakkal nem mászhatják meg a sirmiumi falakat, ők téged akarnak meglepni a síkon, amikor hazafelé igyekszel.
- Tudhatják, hogy meghalt Turisind király?
- Erre nem tudok válaszolni, uram. Szerintem még nem tudhatják, én is csak nemrég hallottam.
- Gondolod, hogy meg merik szegni a békét?
- Audoin király régen meghalt. Alboin nem esküdött meg a békére. Még a nyáron elfogtunk egy longobárd kémeket. Ne haragudj rám, ha megmondom, mit vallott.
- Nem haragszom.
- Azt mondta, mindenki tudja náluk, hogy új királyuk, Alboin gyűlöl téged, uram.
- Én is gyűlölöm Alboint! - kiáltotta Kunimund, majd megcsendesedve Gunderthoz fordult: - Te mit gondolsz, támadni fognak?
- Azt hiszem, Mundusnak igaza lehet. A longobárdok csak akkor fognak támadni, ha te hazafelé még a sereggel, uram. Szerintem itt kipihenheti sereged a hosszú út fáradalmait. Ha szabad tanácsot adnom, akkor küldj harcosokat a Sirmiensisbe, hogy ne érje őket váratlanul egy esetleges támadás. Mi mégsem tudhatjuk bizonyosan, mi a tervük, mit akarhatnak.
- Jól mondd, Gundert. Köszönöm a tanácsodat. Embereidből küldj hírvivőket Sirmiumba! Küldjete gyors lovasokat Omharus után is, hadd tudja meg, hogy nagy longobárd sereg leskelődik Sirmium közelében. Ezt mondja el a császárnak! Aki megszegi a békét, a császárnak lesz ellensége.
- Megvárjuk őket mindenképpen! - mondta Alboin Zottónak.
- A legények türelmetlenkednek, király úr. Nagy ideje lesünk már rájuk - töprengött Zotto.
- Mást nem tehetünk, herceg. Szégyenszemre nem fordulhatunk vissza. A városok ellen nem támadhatunk. Akkor kell Kunimund seregét megtámadnunk, amikor visszafelé jön. Mi van a kémekkel? Helmechis hol van?

- Én is őt várom, uram. Még tegnap indult el Peredeóval és néhány legénnyel. A Danuvius partjáig akartak eljutni, arra a helyre, ahol Osztrogota római katonáinak kell megjönniük a kémkedésből.

A megölt gepida herceg, Osztrogota emberei között nemcsak gepidák voltak. Uruk halála után még Audoin király fogadta őket szolgálatába, most pedig a fia udvarában éltek. Ketten közülük nemcsak a latin, hanem a gepida és a longobárd nyelvet is jól beszélték.

Helmechis, Peredeo és a válogatott legények a parti bokrok között leskelődtek, háromszor ezer lépésnyire nyugatra a római castrumtól.

- Ursust nem félted, erős, mint te, Peredeo, de Jovianusért aggódom. Nemhiába Biberius a gúnyneve, amely név latinul részegest jelent. Ha borba ütheti az orrát, fecsegni kezd, akkor pedig felhúzzák az első fára a gepida határőrök. De fel ám! Főképpen ha megtudják, hogy királyuk ellenségének volt a szolgálja.

- Ki adna bort ennek a nyamvadt latinnak? - kérdezte Peredeo Helmechistől.

- Ne feledd, Peredeo, pénztadtunk nekik, hogy vásárolni tudjanak, ha másképpen nem jutnak élelemhez!

Már második napja gubbasztottak a nagy folyó partján. Fogytán volt az eleségük is, a türelmük is.

- Ha ma este nem jönnek vissza, nem tudom, mit csinálunk - aggodalmaskodott Helmechis. - Ennivalónk fogytán, tüzet nem rakhatunk, hiába fognánk halat, vagy nyilaznánk le néhány vadkacsát, nem tudnánk megsütni.

- Jók a gyökerek is, ha más nincsen. Én ismerem, melyik ehető, melyik nem. Az a fontos, hogy megtömjük a hasunkat. Én inkább maradok, és elélek a gyökereken, de a kémek nélkül nincs kedvem a király elé járulni.

Lassan alkonyodott. Még látni lehetett a szürkületben, amikor az éles szemű Peredeo csettintett egyet a nyelvével. Rikoltani akart, de hát veszedelmes lett volna ilyen hangot kiadnia.

- Nézd ott azt a fatörzset! - suttogta, és vastag ujjával a túlsó part felé mutatott.

- Mi van a fatörzssel? - kérdezte Helmechis.

- Nem akármilyen fatörzs - felelte. - Azon a fatörzsön van valami.

Most már Helmechis is meresztgette a szemét.

- Igazad van, mintha volna valami azon a fatörzsön.

- Inkább valaki! - javította ki Peredeo.

A vastag fatörzset lassan vitte lefelé, éppen feléjük, a folyó árja, és azt is észrevették, hogy távolodik a túlsó parttól, mintha ismeretlen erő a folyó közepe felé irányítaná.

- A kezével evez valaki a fatörzsön heverve - szólalt meg mellettük az egyik legény.

- Az ám! - És füttyentett, de csak egészen halkan az óriás. - Ez az egyik latin lesz! Hát a másik hol lehet?

- Külön-külön mentek, nem jöhetnek együtt. Egy ember nem olyan gyanús, mint kettő - örvendezett Helmechis, hogy végre talán befejezhetik a leskelődést.

Amikor a fatörzs már jó messzire távolodott a parttól, a fatörzs utasa egyszerre felült. Úgy ült rajta, mintha lovagolna. A fatörzs is gyorsabban kezdett mozogni, mert utasa evezőt tartott a

kezében, és egyenletes, szabályos csapásokkal irányította át az ormótlan, vastag vízi járművet. A víz sodra azonban erős volt, látszott, hogy jóval alattuk fog a fatörzs utasa partra szállni. Ezért aztán felkerekedtek, és óvatosan osontak a folyás irányában, hogy a merész átkelőnek mindenképpen segítségére legyenek.

Nem volt könnyű a fatörzs hátán ülve átlovagolni a széles folyó hideg vizében. Mire az evezős a part közelébe ért, leugrott a fatörzsről, és az alacsony vízben gázolt a part felé.

- Dii boni! A kegyes istenek! - mondta Ursus a megbeszélte jelszót.

- Res bonae! Szerencsés dolgok! - válaszolta Helmechis Ursusnak, aki még a régi istenekben hitt.

- Mi történt Jovianusszal? - kérdezte Helmechis.

- Megszökött, uram. Találkoztam vele. Azt mondta, örül, hogy hazamehet. Valamelyik faluba való, nem tudják róla, hogy merre járt, mondhat, amit akar, ha megérkezik.

- Bizonyos ez? Ne várjuk?

- A viláért sem, uram! - felelte Ursus. - Fontos híreim vannak. Vigyetek a királyhoz! Aztán a lábam is fázik, hiába van rajtam ez a bőrcsizma.

Megindultak a leszálló sötétben Alboin tábora felé. Besötétedett, csak a csillagok világítottak. A jó szemű Peredeo ment elől, mögötte libasorban a legények, a menet végén Helmechis lépkedett Ursusszal. Egész éjjel mentek, de mire végre megvirradt, még mindig messze jártak Alboin király seregének táborhelyétől.

Már magasan járt a nap, amikor Peredeo óriásit rikkantott örömében. Előttük a berekben és a szálerdőben táborozott Alboin király hatalmas lovasserege, az a híres lovashad, amelyen megtört Totila király gótjainak fergeteges rohama.

Alboin egy reves, kidőlt fának a törzsén ült, amelyre a szolgák szőnyeget terítettek.

- Ül mellém, és beszélj! - parancsolta Ursusnak.

A megilletődött szolga vonakodva engedelmeskedett. Régi ura sohasem becsülte meg ennyire.

- Meghalt Turisind király - kezdte mondókáját.

- Bizonyos ez? - kérdezte Alboin, és izgalom remegett a hangjában.

- Gyászolt az egész város, király úr. Az emberek másról sem beszéltek. Én csak hallgattam a beszédüket. Beültem egy kis tabernába, halat ettem, és jó bort ittam rá. A fülem nyitva volt.

- Miről beszéltek az egyszerű sirmiumi emberek? - kérdezte Alboin.

- Dicsérték a meghalt királyt. Nem felejtették el, hogy ő kötött békét Audoin királlyal. Kéz- művesek, halászok és szőlőmunkások ültek abban a kis tabernában. Egyik öreg saruvarró azt mondta: „Most aztán félhetünk.”

- Miért mondta ezt?

- Mert tudja, és mind tudják, hogy Kunimund, az új gepida király és te, uram... - Elhallgatott, de két ujjával mutatta, miképpen állnak szemben egymással.

- Értem. Azt mondták, ugye, hogy gyűlöljük egymást?

- Azt mondták, király úr.

- Eltemették Turisind királyt?

- El, uram. Az előkelők csaknem mind elmentek a király temetésére a Marisia folyó torkolatához, ahol a gepidák királyának fapalotája áll, de nem mind érkeztek meg a temetésre.

- Miért nem?

- Azért, mert a késői meleg miatt nem lehetett várni a temetéssel. A király teste egészen felpuffadt. Amikor Kunimund herceg megjött Gepidia keleti határáról, azonnal eltemették Turisind királyt.

- Győzött Kunimund?

- Győzött. Mondják, sok szláv hadifogollyal érkezett. Félnék is a földművelők, hogy olcsóbb lesz a gabona, mert a szlávok jól értik a magtermesztést.

- Mit tudsz még? - kérdezte Alboin, és látszott az arcán, hogy küszködik emlékeivel; felbolyduló emlékei kínozzák, mert felelevenedik benne Kunimund fogcsikorgató dühe, és kirántott, nagy kését is látja, amelynek döfésétől csak Turisind józansága mentette meg akkor.

Ursus folytatta:

- A lándzsások a temetés után nyomban megválasztották Kunimundot királlyá, trónörökösnek meg Reptilát tették.

- Ki az a Reptila?

- Turismod kisleánya, királyi lány. Kunimundnak nincsen fia, csak egy gyönyörűsége szép leánya, Rosamunda. Egész Gepidiában nincsen szebb leány Rosamundánál. Ezt egy fiatal katona mondta, aki egy kupa borra ugrott be a tabernába.

- Rosamunda... - ejtette ki Alboin a leány nevét, és szép arcán mosoly surrant át. Mintha nem is olyan régen lett volna. Látja Turisind palotájának kapujában kilépni a gyönyörű kisleányt. Haja aranyzókén omlik a vállára, nagy kék szeméből kíváncsi tekintet sugárzik rájuk, idegen lovasokra. Hófehér selyemköntöst visel és vörös bársonysarut. „Igen, akkor kérdeztem meg a nevét, és ő így felelt: »Rosamunda hercegnő vagyok«” - surrant át agyán az emlék.

- Hány éves Rosamunda hercegnő? - kérdezte.

Ursust váratlanul érte a király kérdése. Még a szava is elakadt a csodálkozástól.

- Nem tudom, uram - nyögte ki végre a szavakat. - Nem gondoltam, nem sejtettem, hogy Rosamunda korát is meg kell tudnom.

- Húszéves lehet vagy legfeljebb huszonkettő - mondta, rá sem figyelve Ursusra, magában számolta az éveket. - Akkor hat-hét-nyolc éves lehetett... Ki tudja?

Csak néhány pillanatra feledkezett meg Ursusról, aki csaknem tátott szájjal bámult a királyra.

- Hagyjuk Rosamundát! - mondta és felnevetett. - Mikorra várják Kunimund király visszatérését a városba? Ott marad királyi székhelyén? Erről mit hallottál?

- Kunimund tudja, hogy sereged itt táborozik.

Alboin úgy ugrott fel, mint akit darázs csípett meg.

- Honnan tudja?! - kiáltotta vad haraggal.

Ursus nyomban felállt a fatörzsről, mivel a király felállt.

- Nem tudom, uram. Én csak azt hallottam, megüzente a sirmiumi őrségnek, jól vigyázzon mindenki, mert a longobárdok támadásra készülnek. Nekik is lehetnek kémeik, királyi úr. A határt gondosan őrzik, alig tudtam visszajönni, hogy valamelyik őrzőbe bele ne botoljak. Ha

nem vigyáztam volna olyan nagyon, akkor már a szél verné össze a bokámat. Hidd el, uram, nem könnyű mesterség a kémkedés.

- Elhiszem - válaszolta, és visszaült a helyére. - Hová lett a társad, a borissza Jovianus? - faggatta tovább.

- Cserbenhagyott bennünket. Valamelyik közeli faluba való, azt mondta, hazamegy. Ő szabad ember volt, rokonai is élhetnek még.

- Miért engedted? - kérdezte Alboin megsötétedett arccal.

- Mit tehettem volna? Vagy én öltem volna meg őt, vagy ő engem. Jól bánt a késsel. Ha megölt volna, te most, király úr, ennyit sem tudhattál volna.

- Igazad van, Ursus, ülj mellém! - mondta a király barátságosan. - Te mit gondolsz, ott marad Kunimund, vagy visszatér a sirmiumi tartományba?

Ursus széles arcán ravaszkodó mosolygás játszadozott. Töprengve nézett maga elé, majd Alboinra emelte tekintetét.

- Nehéz erre a kérdésre válaszolni, király úr. Annyi bizonyos, hogy a nép várja, hiszen ott élt Sirmiumban Turismod halála óta. Láttam is a palotáját. Szép, régi római ház, márványoszlopok tartják a homlokzatát. Ha nem tudná, hogy itt van a sereged, már bizonyosan elindult volna. Nem mertem kérdezősködni, féltem, lefülelnék, akkor pedig hiába keltem át a Danuviuson. Ha megtudtam volna, hol a családja, könnyebb lenne a kérdésedre válaszolnom.

- A családja? - kérdezte Alboin, mert hirtelen nem értette.

- A felesége és a leánya.

- Értem már! - eszmélt Alboin. - Ha vele mentek, amikor a szlávok ellen indult, és otthagyták őket Turisind király palotájában, akkor hetek is elmúlhatnak, amíg visszatér Sirmiumba.

Ursus mosolygott.

- Én is erre gondoltam, Alboin király úr. De ha a családja a sirmiumi palotában maradt, akkor hamarosan visszatér. Ezért jártam többször is a palotánál, de néhány szolgán és az őrségen kívül nem láttam senkit.

- Merről érkezhetsz? Mit gondolsz?

- A Tisia folyó bal partján vonul majd lefelé Acumincumig, és ott kel majd át a Danuviuson. Ha erre megy hazafelé, csak egy folyón kell átkelnie. A te seregedet, uram, valahol a Castrum Onagrium maradványainál kell átvezetned, hogy elvágjad Kunimund előtt a Sirmiumba vezető utat. Jó lesőket kell küldened a Tisia partjára, akik gyorsan jelentsék majd, ha Kunimund seregével hazafelé indul. Jó lovasokat, király úr! Most már tudják, hogy valahol itt tanyáznak, de azt nem álmodják, merről akarod megtámadni őket.

XVII.

Kunimund serege tíz nap múlva jó messze a Tisia bal partjától egészen lassan vonult dél felé. Este indultak, és hajnalban megpihentek. Csak délután, amikor a nap útjának már a végére járt, kerekedtek fel megint. A folyó partján néhány felderítő lovas kocogott, erősen figyelve a túlsó partot, nem rejtőzködnék-e valahol a longobárdok.

A longobárd kémlelők, ahogy Ursus tanácsolta, úgy elbújtak, hogy a folyó bal partjáról nem lehetett észrevenni őket. Egyesek a legmagasabb fákról lestek át a túlsó partra, ahol látták a felderítő gepida lovasokat, mások, a folyó torkolata közelében rejtőzködők, pedig napszállat idején megpillanthatták a gepida főszereget is, amely lassan kanyarodott a folyó felé. Már messziről észrevették a lemenő nap sugaraiban villogó lándzsák hegyét.

- Fussatok a királyhoz! Jelentsétek neki, hogy a gepida sereg ott fog holnap átkelni a folyón, ahol mondtam! - parancsolta Ursus a lovasoknak, miután lemászott a legmagasabb fa tetejéről. - Mondjátok meg Alboin úrnak, ott keljen át a Danuviuson, ahol a castrum romjai állnak! A többi az ő dolga.

A lovasok elvágattak, Ursus pedig újra felmászott az óriás tölgyre, ahonnan Acumincum felé jól láthatta az egész partot. Néhány lovasa még a sűrű bokrok mögött rejtőzködött, arra számítva, hogy Kunimund mégis megváltoztatja tervét.

A gepida sereg azonban megállás nélkül vonult Acumincum felé.

Még alig pirkadt, amikor Kunimund serege Acumincumnál megkezdte az átkelést.

Ursus most már maga is lóra ült, hogy csatlakozzék Alboin király seregéhez. Nem kellett nagyon sietnie, tudta jól, ekkora sereg átkelése a széles folyón egy egész napig is eltarthat.

Kunimund megnyugodott. Felderítői egyetlen longobárd lovast sem láttak a Tisia folyó mentén, sőt kémei azzal a hírrel érkeztek vissza a Danuviustól is, hogy a folyó közelében nincs ellenség. A felderítők igazat mondtak, mert Alboin serege a folyótól jó messzire, északra táborozott, elrejtőzve egy erdő mögött. Ilyen messze északra nem lovagoltak Kunimund legényei.

Alboin gyorsan cselekedett. Málháit és nehezebb felszerelését az erdőben őriztette, maga pedig, alighogy bealkonyodott, gyors lovasaival a castrumhoz érkezett. Gyalogságát már jóval előbb a folyóhoz küldte. Itt rév is volt, a megriadt gepidák védekezésre nem is gondolhattak, minden átkelőeszközt, kompot, csónakot, tutajt átadtak a longobárdoknak, csak hogy megmentsék a bőrüket. A sereggel ácsok is érkeztek, akik hozzáfogtak új tutajok elkészítéséhez. A járműveken a gyalogság kelt át először, hogy a túlsó parton, sirmiumi területen védőállást építsen ki esetleges támadások elhárítására. Ezután kelt át a lovasság. Alboin megtanulta a Narses seregében szolgáló hun lovasoktól, hogy felfűjt tömlőkkel könnyebben úszik a lovak a folyókon keresztül. A ló akkor is könnyebben úszik, ha nem kell lovasát is vinnie. Mire megvirradt, egész serege a Danuvius jobb partján készült a harcra.

Másnap délben a gepida sereg Sirmium közelébe érkezett. Ekkor rohanta meg Alboin hada a hosszú menetben közeledő gepida lovassereget. A támadás meglepte Kunimund népét. Hiába voltak többen, a gót harcokban megedzett longobárd sereg fergeteges rohama teljesen szétzilálta későn tömörülő hadrendjüket. Kunimund is megzavarodott, minden gondja a kis Reptila megmentése volt. Usdibad hiába próbálta felfogni heruljaival a longobárd lándzsásokat, a csata elveszett.

Kunimund csak akkor akart visszafordulni, amikor a kis trónörökös, Turismod fiát az erős falak mögött biztonságban tudta. Késő volt. Embereit nem lehetett többé harcra kényszeríteni. Sokan elestek az ádáz küzdelemben, a sereg zömének azonban a város védőinek segítségével sikerült bemenekülnie a falak mögé.

Alboin megelégette diadalát. A város alól visszarendelte seregét, már azért is, hogy a bástyákon felállított római hajítófegyverek lövedékei kárt ne tegyenek lovasaiban.

Inkább arra törekedett, hogy a város környékét megszarolja, hogy mennél nagyobb zsákmányra tegyenek szert katonái. Az egész telet itt akarta tölteni, élelem ugyanis akadt bőven, és bízott abban, hogy végül mégis elfoglalja a bekerített várost, Sirmiumot.

Helmechis és Peredeo Ursus vezetésével a Savus folyó mentén portyáztak. Ursus tudta, hogy a folyóparti villákban szoktak nyaralni késő őszig a gepida előkelők. Helmechis vezényletével a kis lovassereg éppen szembekerült egy kis csapattal, amely a Savus partján Sirmium felé igyekezett. Néhány gepida testőr kísért egy gyönyörű leányt, akinek a haja a válláig ért.

Rövid harc keletkezett. A testőrök drágán adták életüket. A leány sírt és átkozódott, de nem tudott elmenekülni. Peredeo egyszerűen kiemelte lova nyergéből, és maga elé ültette, noha a leány vad haragjában csaknem kikaparta a szemét.

- Ki ez a leány? - kérdezte Ursus az egyik elfogott testőrtől.

- Rosamunda hercegnő, Kunimund király leánya - felelte a rémült ember.

Amikor Helmechis meghallotta, hogy kit fogtak el, nyomban ráparancsolt Peredeóra, hogy engedje a hercegnőt visszaülni a lovára.

Peredeo dühösen engedelmeskedett. Rosamunda csak ennyit mondott Helmechisnek:

- Köszönöm, uram! Remélem, bejuthatok a városba. Ha atyám, a király megérkezik, kegyetlen bosszút áll azért, amit tettetek.

Helmechist elbűvölte a hercegnő szépsége. Szürke szeméből hódoló tekintet sugárzott Kunimund leányára. Ha nincs vele Ursus, Alboin legújabb kedveltje és a jámbor Peredeo, talán még el is engedi értékes foglyát. Ezt azonban nem tehette. Tudta, mit jelent Alboin számára az elfogott királyleány, és mi történne vele, ha Alboin megtudná e nyilvánvaló hűtlenséget. Ezért így szólt ékes latin nyelven:

- Hercegnő! Kunimund király már megérkezett.

- Hol van? - kérdezte megrémülve.

- Sajnos, rossz hírt kell mondanom. Megvert seregével együtt bemenekült Sirmiumba.

- Ki győzte le? Te? Ki vagy te? Hogy kerülsz ide? Kik vagytok?

- Longobárdok, hercegnő.

- Te vagy Alboin? Nem, az nem lehet. Alboint egyszer láttam még a nagyapám udvarában. Alboinnak hosszú szőke haja volt, te pedig barna vagy.

- Én is ott voltam Turisind király udvarában. Alboin herceget kísértem. Én Helmechis vagyok, Alboin király tejtестvére és kísérője.

- Gyűlölöm Alboin királyt! - kiáltotta Rosamunda. - Ha most betört az országunkba, akkor megszegte a békét.

- Alboin király nem esküdött meg a békére, hercegnő - szólt közbe Ursus. - Nem is régen kérdezte tőlem, hogy hány éves lehetsz.

- Tőled kérdezte? - meredt rá Ursusra elképedve. - Hát te ki vagy? Sohasem láttalak.

- Én a király szolgálja vagyok. Sohasem láthattál, és én sem láttalak.

Nem válaszolt Ursusnak. Ezzel a hallgatással adta tudtára, hogy szolgálával nem áll szóba. Helmechist nézte, aki a király tejtестvére. Ő parancsolt annak a baromi erős óriásnak is, aki kiemelte lova nyergéből. Helmechis hódoló tekintetét észrevette, és egy csepp mosollyal

ismerte el. Megérezte, teljesen megbűvölte ezt az embert, ezért reménykedett még a szabadságban.

Délcegen ült lova nyergében. Vörös bársonyruhája kiemelte csodálatosan szabályos alakjának szépségét. Aranysárga haja ragyogott az őszi fényben. Arcán a harag két piros foltban égett, nagy kék szemét le nem vette Helmechis kipirult, de mozdulatlan arcáról.

- Engedj utamra, Helmechis! - csengett szép hangja parancsolóan. - Te úr vagy, látom rajtad. Megteheted.

Helmechis sárgásbarna arcán megmozdultak a vonások. Szemét lesütötte. Ez a nő egészen megbabonázta, százszor jobban, mint egykor a kis görög leány, a szerencsétlen sorsú Indaro. Egész belseje megrendült, ahogy meglátta. Egy pillanatig arra gondolt, elengedi, és meghal érte, de akkor sohasem láthatja többé. Ettől a gondolattól jobban megrémült, mint a haláltól.

- Nem engedhetlek el, ezt te is tudhatod - szólalt meg, és szomorúság volt a hangjában. - Te, Rosamunda, Alboin király foglya vagy.

Mindketten hallgattak. Rosamunda megérezte a férfiban zajló küzdelmet, és most ő is megrendült. Nem a szerelemtől, mint Helmechis, hanem valami mástól. A sors dobta eléje ezt az embert, aki másképpen akart cselekedni, mint ahogy cselekedhetett. Ezt érezte meg Rosamunda.

Alboin serege Sirmiumtól északra vonult vissza, és a Danuvius partján ütött tábor. A király maga sem tudta, mit tegyen. A város rajtaütésszerű elfoglalása nem sikerült, ha győzött is, nem győzte le igazán Kunimundot. Arra számított, Kunimund ki fog törni a falak mögül, és akkor a síkon majd le tudja győzni egészen.

Bononia városkában szállt meg, amely helység a folyó közelében terült el. Közte és Sirmium nagy falai között az Alma Mons alacsony dombjai húzódtak, ahonnan előőrsei figyelhették Kunimund fővárosát.

A városka legnagyobb házát foglalta le magának. A római ház kényelmes heverőjén pihent, ahonnan leláthatott a nagy folyóra a kerten át. A ház konyhájában szolgálai húst sütöttek. Zsíros peccsenyészag keveredett a hervadás illatával.

- Hol van Helmechis? - kérdezte az egyik szolgát, majd Zotto herceget, de senki sem tudott Helmechisről.

- A harc után még láttam, dél felé ügetett el lovasaival, Ursus vezette őket - válaszolta Zotto, majd távozott.

Alkonyi szél suhogott a kerten át. A víz hátán vörösarany sugarak bukdácsoltak villódzva. Az egész táj ragyogott a búcsúzó nap fényeiben. A kert fanyar párákat lehelt. A sötétedő égi kékségen tajtékos fehérségű laza felhők lebegtek. A dombok hátán a híres szőlők levelei még zöldesen nyugtatták a szemet. A csöndet a szolgál lelkendező hangja törte meg:

- Király úr! Megjött Helmechis csapata. Gyönyörűséges, fiatal, szőke asszonyt hoztak.

- Mit beszélsz? Asszonyt?

- Vagy lányt - javította ki szavait a szolgál.

Felpattant a heverőről. Valamilyen édes sejtelen bénította, de nem mert hinni benne. Lépések hallatszottak. A bejáratban hárman álltak: Helmechis, Ursus és a vakító szépségű leány. Helmechis remegő hangja rekedten hangzott:

- Király úr! Elfogtuk Rosamunda hercegnőt...

- Sirmiumba akart menni - tette hozzá Ursus, és mohó mosolyban ült ki a vágy az arcán, ahogy Rosamundára nézett.

- Köszönöm - mondta Alboin, és érezte, alig tud megszólalni. Sejtelve valóság lett... - Menjenek! - hangzott nagyon halkán a kívánsága, amely inkább kérésnek, mint parancsnak hatott.

Helmechis és Ursus meghajoltak és távoztak.

Ketten maradtak, a legszebb férfi és a legszebb leány, akik ebben a korban éltek ezen a tájon. Két halálos ellenség.

Rosamunda némán állt. Arcán harag piroslott, de a tekintetében már nem égett az az ádáz dühösség, mint amikor fogságba esett. Ha tagadta is, ilyen igazi szép férfival még nem találkozott. Nézte a király délceg alakját, amelyen sűrű szövésű vászonruha hullt alá. A derekát egyszerű vasöv szorította, lábán a fehér longobárd tekeres, amiért a gepidák kancalábúaknak csúfolták őket.

Alboin nem tudott megszólalni. Rosamunda szépsége lenyűgözte, mintha ő került volna fogságába, nem pedig Rosamunda az övébe. Egy pillanatra a feleségére gondolt, a szülésben megnyomorodott asszonyra, akitől nem kaphatott már boldogságot. Ki tudja, meddig él? Az orvosok nem sok jóval biztatták.

- Üdvözöllek, Rosamunda! - köszöntötte végre. Még egy kevéssé meg is hajolt, és diadalmasan mosolygott.

Ez a gúnyosan csengő hang vad haragra lobbantotta Rosamundát.

- Gyalázat így bánni egy király leányával! - kiáltotta. Békében rohantad meg országunkat, letiportad földjeinket! Miért tetted?

- Atyád, Kunimund készült ellenünk. Én csak megelőztem.

- Ő a szlávok ellen vonult, nem pedig teellened.

- Mert a szlávok megtámadták, mielőtt engem támadhatott volna meg. Ő jobban gyűlöl engem, mint én őt. Nem tudja elfelejteni, hogy a bátyját harcban megöltem. Becsületes harcban, amelyben férfi állt szemben a férfival. Bántottak embereim? - kérdezte hirtelen megkomo-lyodva.

- Nem bántottak. Egy vadbarom ember kiemelt a lovam nyergéből, de Helmechis visszaadatta a lovamat.

- Helmechis hű szolgám, mindig tudja, mit kell tennie.

- Szolgád?

- Még a hercegek is a király szolgái...

- Engedj vissza apámhoz!

- Nem engedlek.

- Hát mit akarsz tenni? - süvöltött most már a lány hangja. - Apám váltságdíjat fizet értem.

- Nem kell a pénz, nem kell a kincs. Van nekem elég - válaszolta Alboin.

- Hát mi kell?

- Nekem te kellesz, Rosamunda!

- Miért kellek? - kérdezte a lány, mintha nem értené a kérdést.

- Hogy szeresselek - felelte Alboin egyszerűen.

- Gyalázatos vagy!

Úgy tett, mintha nem hallotta volna a sértést.

- Foglalj helyet! - kínálta barátságosan. - Te is királyi vér vagy, én is az vagyok. Nekünk nem kell egymás előtt állnunk.

Rosamunda egy kis háromlábú székre telepedett, amely a sarokban volt, jó messze Albointól.

- Már régen is tetszettél - folytatta Alboin a beszélgetést.

- Régen?

- Amikor nagyapádnál, Turisind királynál jártam. Már búcsúztunk a királytól, amikor te kiléptél a palotából. Gyönyörű kislány voltál. Fehér selyemköntöskét viseltél, a lábadon vörös sarut. Akkor gondoltam arra, ha nagyobb lennél, tüstént magammal vinnélek. Még meg is hajoltam előtted, és te visszaköszöntél. Még meg is kérdeztem, hogy hívnak. Te azt válaszoltad: „Rosamunda hercegnő vagyok.” Azután így szóltál: „Hát te ki vagy?”

- Alboin - felelted.

- Te is emlékszel? - kérdezte csodálkozva a király.

- Én is - felelte. - De ez régen volt. Most gyűlöllek, mert ellenségünk vagy.

- Neked nem vagyok. Téged szeretlek.

- Mit akarsz? Feleséged van, a frank király leánya. Tudja mindenki.

- Persze hogy tudja. Egy király nem hozhat titokban feleséget egy másik király udvarából. Szegény feleségem beteg.

- Mi baja?

- Nem tudom. Az orvosok sem tudják.

- Szereted?

- Téged szeretlek - válaszolta Alboin, és felállt. A leányhoz lépett.

Rosamunda felugrott, és ijedten próbált menekülni. Látta a lángot Alboin szemében. Futni akart, de a király elérte. Erős karjával átölelte és megcsókolta...

A kertben már erősen alkonyodott. A magasból szürke fény omlott alá. Csönd volt. Senki sem merte a királyt vacsorához hívni.

Omharus ott állt a mindenható főhivatalnok, Theodotus előtt. A terem ajtajában mozdulatlanul örködtek a bőrzekés testőrök. A praefectus praetorio kíséretében kisebb rangú tisztviselők voltak, külön asztal mellett ültek, írószerszámot tartottak a kezükben.

Theodotus türelmesen végighallgatta Omharust, aki Kunimund király nevében beszélt. Elmondta a király szándékát és a longobárdok fenyegető megjelenését. Hangoztatta, hogy királya hódolatát szeretné tolmácsolni az isteni felségnek.

- Az isteni felség, Justinus császár engem bízott meg a tárgyalásokkal.

- Hogy mondd? - kérdezte értetlenül Omharus.

- Jól hallottad, követ úr. Justinianus császárt egy hete temettük el. Az új császár II. Justinus, a nagy császár unokaöccse. Justinianus az 565. esztendő november 11-én halt meg. Az új császár, ha királyotok okos lesz, szakít a longobárdokkal, és megsegít benneteket.

- Kunimund király a legalázatosabban kéri az isteni felség segítségét - ismételte Omharus a már elmondott kérést.

- Mindent tudunk Alboin királyról, követ úr. Tudjuk, hogy nemcsak a ti ellenségetek, hanem a miénk is. Letért arról az útról, amelyen Audoin király haladt. Mi azt is tudjuk, amit te még nem tudhatsz. Alboin király már meg is támadta királyodat, és a csatát megnyerve, Kunimundot Sirmiumba szorította.

- Megverte Kunimund seregét? - hebegte megrökönyödve Omharus, és csaknem sírva fakadt.

- Hidd el nekem! - mondta Theodotus komolyan, és a tanult mosoly is lehervadt az arcáról. - A császár őfelsége is tudja, és a longobárdok támadását a béke megszegésének tekinti. Természetesen én is annak tekintem. Mi elhatároztuk, hogy megsegítünk benneteket.

- Mikor, főkamrás uram?

- Talán már most.

- Bocsáss meg, clarissimus, ha szegény szolgád nem érti csodálatos szavaidat!

A főkamrás kegyesen mosolygott, azután megmagyarázta:

- Amikor te, követ úr, útra keltél, mi már tudtunk arról, hogy a longobárdok készülődnek. Merre mehetnek? Csakis délre, hiszen Alboint nem köti Audoin esküje többé. Tudtuk azt is, hogy engesztelhetetlenül gyűlöli a te királyodat, Kunimundot. Nekünk azonban nem érdekünk, hogy harc törjön ki a Danuvius mentén. Azt sem akarjuk, hogy a telhetetlen Alboin megvesse a lábát a Danuvius jobb partján. Tudtuk azt is, hogy Kunimund sehonnan sem kaphat segítséget, csak tőlünk. Amikor indulásodról hírt kaptunk, Bonos sztratégosz nyomban parancsot kapott, hogy ha kitör a harc, azonnal avatkozzék be mellettek a longobárdok ellen. A harc kitörésének híre nálad hamarabb ért ide. A mi embereink gyorsabbak a leggyorsabb követeknél is. Te pedig, követ úr, bocsáss meg érte, idős ember vagy, nem hajszolhatod a lovaiddat. Nem tudom, mi történt, nem tudom, merre vonult fel Bonos sztratégosz, de azt tudom: az isteni felség serege a gepidákkal együtt sokkal erősebb Alboin seregénél. A longobárdok egészen meg lesznek zavarodva, ha velünk kerülnek szembe. Justinus császár nem Justinianus, neki nem kellene a longobárdok. A császár feltételeit majd megkapjátok. Kunimund királynak el kell fogadnia a segítségért.

- Mik azok a feltételek? - kérdezte Omharus aggódva.

Theodotus csak mosolygott.

- Mondtam, a király majd megkapja a feltételeket.

- Köszönöm, clarissime vir! - hálálkodott Omharus, majd még ezeket mondta: - Nagyon kérek, adasd át Kunimund király szerény ajándékát tisztelete és hódolata jeléül az isteni felségnek. - És átnyújtotta a gepida ötvösök munkáját, a szépen megmunkált aranycsatot.

Az Alma Mons tetején örökdő fázó longobárdok Zotto herceg legényei voltak. Ők vették észre a Bassianae város felől Sirmiumba vezető régi úton teljes hadi rendben közeledő császári lovassereget, Bonos sztratégosz moesia hadát. Beláttak a longobárd örök Sirmiumba is, ahol nagy volt a nyüzsgés a császári sereg érkezésének hírére. Az elkeseredett Kunimund kitörésre készült, hogy a római császár hadával együtt rárohanjon a gyűlölt ellenségre.

Zotto emberei tájékos lovak hátán érkeztek Bononia városába.

- Engedjétek azonnal a királyhoz! - hörögte kifulladásra az, aki elsőnek ért a római házhoz.

A testőr nyomban befutott a hírral, de egy másik testőr elállta az útját.

- A király megtiltotta, hogy zavarjuk.

- Akkor vezess Zotto herceghez! Az ő emberei rossz híreket hoztak.

Mire a szomszédos házak egyikéből Zotto herceg előkerült, sok idő elveszett.

Nemsokára valamennyi előőrs megérkezett a hegyről a városba. Ők már arról is tudtak, hogy Kunimund király serege kivonult Sirmiumból, és csatlakozott a bizánci császár hadához.

Zotto most már nem tévázott. Belépett a király házába, és hangos szóval verte fel Alboint.

- Mit akarsz, herceg?! - kiáltotta Alboin haragosan, amikor meglátta.

- Uram, ránk törnek hamarosan a gepidák és a császár harcosai! - mondta haragosan.

- A császár harcosai? - kérdezte Alboin hűledezve. - Hogyan kerültek ide? Hiszen szövetségeseink... - mondta bortól botladozó nyelvvvel.

- Azt nem tudom, király úr - felelte Zotto komoran, és haragosan nézett a boros fővel tévázó Alboinra. - Azt azonban tudom, hogy ezer meg ezer lándzsájuk ragyog végig a római úton. Még ma megtámadhatnak bennünket. Embereim már otthagyták őrhelyüket, nem szállhatnak szembe ekkora sereggel. Mondják, Justinianus császár halott, és az új császárt semmi sem kötelezi.

Ezekre a szavakra Alboin kijózanodott.

- Küldd ide Helmechist! - parancsolta.

A király fegyverhordozója a közelben volt. Mire Alboin felöltötte harci ruháját, már az előcsarnok bejáratában várakozott. Tudta már, mi történt, és azt is tudta, miért hívatta a király. Amikor Alboin kilépett, rögtön ezt kérdezte tőle:

- Hová vigyem a hercegnőt?

- Erős őrizettel vidd Cibala város felé! Útközben találtok majd olyan helyet, ahol megpihenhettek. Vidd magaddal Peredeót és Ursust! A parton menjetek végig, de ne menjetek be Cibala városába! Cornacum városkánál ne menjetek tovább! A többi a csatától függ. Majd küldök értetek, vagy... - De már nem fejezte be, amit mondani akart. Helmechis azonban annyira ismerte urát, hogy kitalálta, mit akart mondani:

„Vagy magam megyek, mert vesztettünk...”

Nem mondta ki a gondolatot. Helmechis elégedettséget érzett. Lassan kúszott fel az elfelejtett múltból Indaro emléke. Maga is megrémült, mert érezte, nem apadt el benne a bosszú vágya.

„Akkor Indaro, most Rosamunda - gondolta. - Örült vagyok, eszeveszett örült! Indaro egyszerű udvari lányka volt, Rosamunda azonban hercegnő... »Ha apád, Adaloald nem hal meg, talán még herceg is lehetett volna belőled...« - csendültek meg benne Authari herceg régi szavai. - A herceg pedig nincsen messze a hercegnőtől” - gondolta.

Mindezek a gondolatok pillanatok alatt futottak át az agyán. Cselekednie kellett. Kiválogatni a legjobb katonákat, Alboin negyven legényét, a régieket és még vagy ugyanennyit más fărák-ból. Mire ez megtörtént, és visszatért a kis csapat, Alboin már lóra ültette Rosamundát.

A hercegnő szótlanul csatlakozott Helmechis seregéhez. Búcsút sem intett a királynak. Az arcán sem látszott semmi, sem öröm, sem keserűség. Tekintete is üresen meredt maga elé. Csak amikor már jó messzire mentek nyugat felé, akkor szólt halkan Helmechishez:

- Tudok mindent. Apám és a bizánci császár serege szét fogja verni a részeg Alboin legényeit, de rajtam már semmi sem segít. Elkéstek... - tette hozzá nagyon keserűen.

Legyezőszerűen szétterülve hömpölygött alá a császár lovassága a dombokról. Acélossá edzett, erős pengéjű páncéltörő lándzsáik félelmetesen meredeztek a reggeli hideg fényben. Lobogóikon Szent Mihály, Szent Theodor és Szent György képei lengtek. A hodigitriát, a Mária-himnuszt, a sereg hadi dalát énekelték. A páncélos bizánci sereg jobb- és balszárnyán Kunimund könnyűlovasai nyargaltak előre. Kunimund a bal-, Usdibad a jobbszárnyat vezette.

Kunimund elkeseredett haraggal lovagolt katonái között. Egyik megmenekült sebesült testőtől tudta meg a szörnyű hírt, hogy leánya fogságba esett.

Velük szemben tömör hadrendben álltak Alboin fehér bokás lovasai. Vasdudoros pajzsaikon Itáliában megtört Totila gótjainak rohama. A király most is a hármass hadrendet alkalmazta, de itt háromszoros túlerővel állt szemben. Narsesként hátulról irányította katonáit. Fájt a feje, és a megivott sok bortól még mindig kábult volt. Nem volt mellette Helmechis, sem Peredeo, akik eddig minden harcban védték. Látásuk mindig megnyugtatta. Most nyugtalanságot érzett, mintha valami remegett volna a gyomrában. Megértette: az új császár evvel a tétivel felrúgta a bizánci-longobárd szövetséget. A jövőben a bizánci kereskedelem kapui is bezáródnak előttük. Oda lett az évi ajándék is.

Bonos sztratégosz megállította lovasait, de Kunimund nem állt meg.

- Bosszút, legények! - ordította, és lovasainak vad rohama belefűrődött a longobárd hadi rend jobb oldalába. Ugyanekkor Usdibad is követte urát. A két gepida ék sokkal mélyebben hatolt a longobárd hadi rendbe, hogy a zavar a középben is ne vált volna érezhetővé. A longobárdok megsejtették, a császári hadsereg támadása nagy csapást jelent a számukra. Ilyen gyors beavatkozásra sem Alboin, sem a hercegek nem számítottak.

A császári hadvezér csak erre a zavarra várt. Felharsant újra a csatadal, lengtek a szentek képei a zászlókon, és a lándzsaerdő megindult a megzavarodott ellenségre. A bizánci lándzsák hegye erősebb volt a gót lándzsák hegyénél, és a páncélt viselő császári lovasokról lepattantak a longobárd nyilvesszők. Alboin hátul volt, nem hallatszott ismert hangjának biztatása, a lándzsák pedig könyörtelenül repesztették meg a híres vasdudoros pajzsokat.

A harc nem tartott soká. Zotto herceg ismerte fel először a csatavesztést.

- Király! - kiáltotta. - A harc elveszett! Ha nem akarod, hogy seregünk elpusztuljon, el kell menekülnünk, amíg lehet! Nyugat felé még szabad az út!

- Meneküljünk! - üvöltötte valaki. A megrémült lovasok is kiáltozták. Alboinnak nem is kellett parancsot adnia a visszavonulásra. Ösztönösen megérezte, csak nyugat felé futva menekülhetnek meg. Mögöttük a nagy folyó, előttük és kelet felé az ellenség zárta el a menekülés útját. A gyalogság lépésben hátrált a folyó felé, hogy elérje a tutajokat. A fele azonban ott veszett a csatatéren.

Alboin is futott. Jó lova vitte Cornacum városka felé. Mint mágnes a vasat, úgy vonzotta Alboint Rosamunda. Életében először fordult elő, hogy nem törődött embereivel, az ellenséggel, csak Rosamunda szépségével. Megbabonázva ült lova hátán, maga sem tudta, mi történt vele.

Mire bealkonyodott, messze voltak a csata színhelyétől. A kábult király helyett a hűséges Zotto herceg szedte rendbe a vert sereget. Az utóvéd is megérkezett. Authari herceg, az utóvéd parancsnoka elmondta, hogy sem a császár katonái, sem pedig a gepidák nem folytatták az üldözést.

- Mit akarhatnak? - töprengett Alboin, aki a nagy rohanásban magához tért kábultságából.

- Majd megtudjuk, király - válaszolta nyugodtan Authari.

- Honnan tudjuk meg? - kérdezte csodálkozva Alboin.

Authari herceg szája körül elmélyült az orra felé futó két kis redő. Arcának ezt a változását gúnyos mosolynak is lehetett tekinteni.

- Szerintem az új császár is békét akar ezen a földön. A gepidák gyengébbek, ezért állt melléjük. Amikor mi voltunk a gyengébbek, minket segítettek meg ellenük. Emlékezz, király úr, Constantiusnak, a szent istállók comesének nagy lovasseregére! Akkor győztünk, mégis békét kellett kötnünk; most a gepidák győztek, de ők sem használhatják ki győzelmüket.

- Igazad lehet, herceg - válaszolta töprengve Alboin.

Az éj leszállt, a sereg pihent. Csak az örök virrasztottak, csak a folyó hullámai csobogtak a csöndes, hideg éjszakában. Reggelre lehullott az első hó. Alboin tovább akart lovagolni, hogy láthassa Rosamundát.

- Uram, a sereg még fáradt. Sok a sebesültünk is. Jobb lesz, ha ma még itt pihenünk a tanyánál - mondta Zotto, és Authari helyeselt neki.

Alboin a kudarc miatt büntudatot érzett, ezért beleegyezett javaslatukba. Belátta azt is, rossz vért szül a katonákban, ha most az ellenséges király leányának a szoknyája mellett akar ülni, ő, a frank király leányának a férje. Az egyszerű emberek elítélték a viselkedését, ha nem is merték megmondani, mit gondolnak. A két hercegen is ez látszott. Arcukról leolvashatta, másképpen harcolhattak volna még az ellenséges túlerő ellen is, ha ő nem iszik, és nem ül a leány mellett.

Dél felé járt az idő, amikor az ellenség felderítésére küldött lovasok vágatva jöttek a hírral.

- Császári követek érkeznek, király úr! - kiáltották. - Néhány gepida is velük van.

Authari herceg mosolygott.

- Jól mondtam, király úr? - kérdezte nem kis gúnnyal.

- Jól, herceg, jól - válaszolta komoran. - Most csak az a kérdés, mi lesz ennek a békének az ára?

- Megtudjuk nemsokára - felelte Authari.

A követséget a longobárd-gepida ügyek szakértője, Frontinus vezette. Rajta is csúnya munkát végeztek az évek. Arca még soványabb lett, keselyűorra csaknem madárcsőrként ugrott ki ebből a ványadt arcból. Ravasz, nyugtalan tekintete azonban a régi volt.

Egy földesúr házában tárgyaltak. Vasserpenyőkben parázs izzott. Frontinus a parázs mellé telepedett. Hidegen és komolyan beszélt. Közben fázós, vén kezét melengette.

- A békét te szegted meg, Alboin király. Győztél, azután vereséget szenvedtél. Mi most sem vagyunk hajlandóak eltérni, hogy ostobán harcoljatok. Azt pedig sohasem tűrhetjük, hogy ti, longobárdok, szerezzétek meg a sirmiumi földeket. Vissza kell vonulnotok a Dravus és a Danuvius mögé! Ezenkívül vissza kell adnod Rosamunda hercegnőt a királynak! Mi meg-

segítettük Kunimundot, akinek majd ezért a segítségért fizetnie kell. De ez nem a ti dolgotok. Beleegyezel, Alboin? - kérdezte fagyos nyugalommal.

- Mi történik, ha nem egyezem bele?

- Akkor véglegesen ellenséges viszonyba kerülsz az új császár birodalmával. Ennek következményeit még én sem tudhatom, de könnyen elveszítheted Pannóniát, amely most még a tiéd lehet. A birodalomnak sok szövetségese van. Azt sem tartom azonban lehetetlennek, hogy Bonos sztratégosz parancsot kap megtámadásokra. Döntsétek el, mit akartok! Békét vagy háborút? Mi megvárjuk, amíg határoztok.

Frontinus elhallgatott. Arca egészen komor volt. Nem törődött többé Alboinnal, Usdibad herceggel kezdett egészen halkán gót-gepida nyelven beszélgetni.

Alboin még habozott, de Zotto és Authari békét követelt.

- Nem taszíthatod népünket súlyos háborúba, király! - mondta Authari.

- Gondolj atyádra, Alboin! Ebben a helyzetben ő is békét kötött volna - érvelt Zotto.

A király Rosamundára gondolt, de nem merte kimondani a nevét. Őt szerette volna megtartani mindenképpen. Tudta, érezte azonban, ő, a király, a frank király leányának a férje, nem tehet kedve szerint. Ha Chlotár megtudja, a frank szövetség is füstbe mehet végképpen, így is magukra maradnak...

- Elfogadjuk a békét - mondta csöndesen.

- Hol a hercegnő? - kérdezte Usdibad.

- Küldjétek érte! - parancsolta Zottónak.

Cornacum városa nem volt messze. Két óra múlva Helmechis meghozta Rosamundát.

A követség felkerekedett. Usdibad kísérői közrefogták Kunimund leányát.

A követek meghajoltak Alboin előtt. Ő csak a fejét biccentette meg. Kezében fogta a szerződés egyik példányát, úgy kísérte ki a követeket.

A leányt nézte. Rosamunda egyetlen pillantással búcsúzott. Az arca mozdulatlan maradt, csak mintha a szempillája rezdült volna meg. Szép, hosszú szempillája volt...

A longobárd hercegek mozdulatlanul álltak a ház előtt. Alboin király még sohasem érzett ilyen keserűséget. Ez volt életének első veresége. Kábultan állt a hercegek előtt, úgy bámulta a távozókat.

Amikor feleszmélt, átnyújtotta a szerződést Helmechisnek.

- Őrizd meg! - mondta csöndesen, majd egy utolsó pillantást vetett a távozó követek között lovagoló Rosamundára, azután megfordult, és visszament a házba.

Csak másnap reggel indult el a vert sereggel hazafelé. Akkor már havas eső hullott, amelyet a nyugati szél az arcukba csapott. A győzelmekhez szokott legények ilyen mogorván, szótlanul még sohasem lovagoltak. Az írástudók ekkor már az 566. esztendőt jegyezték.

XVIII.

Valentinus testőrtisztet még az 565. esztendő nyarán küldte Justinianus császár az új avar fejedelemhez, Bajánhoz. A fiatal avar kagán fából épült palotájában fogadta a császári követiséget. Emelvényre helyezett nagy karosszékben ült, az emelvényt vastag szőnyeg borította; hasonló színes szőnyegek és vadbőrök lógtak a falakon.

Baján kagán szerette a fényűző tárgyakat. Ahol a falakat nem takarták szőnyegek, ott jól megmunkált, drágaköves markolatú kardok, díszes pajzsok, vadászkések, arannyal ékesített sisakok, régi római kürtök, magas perzsa díszsisakok, gepida szigonyok, bizánci parittyák és más népektől zsákmányolt vagy ajándékba kapott különféle drága fegyverek látszottak. A nagyteremben főképpen bizánci mesterek műhelyéből kikerült asztalok, heverők, székek és ládák alkották a bútort, de akadt köztük perzsa holmi is. Az asztalokon arany- és ezüsttálak, -kupák és -kancsók hirdették a kagán gazdagságát.

A Danuvius torkolata közelében épült Baján palotája. Ő maga ritkán tartózkodott otthon, rendszerint járta egyre nagyobb országát, igazságot tett, seregét szervezte, vagy egy-egy szerinte rossz szomszédot kényszerített meghódolásra.

Ha otthon volt, feleségei társaságában töltötte idejét, gyermekeivel játszott, vagy vadászatot rendezett, amelyen udvarának főemberei és a meghódolt népek fejedelmek vettek részt.

A nagyteremben fogadta Justinianus követét, Valentinus főtisztet, aki már az elődjét is meglátogatta, amikor a megígért évi ajándékot, a jó solidusokat vele küldte a császár.

Valentinus meghajolt a karosszékben ülő avar fejedelem előtt, és tüstént megállapította magában, ez az új kagán, ez a fiatal ember nem könnyű ellenfél. Szürke, apró szemében ravaszság csillog, és leplezetlen mohósággal tapad tekintete a császár ajándékaira.

Gordas hun nyelven tolmácsolta Valentinus üdvözlő szavait.

- Az isteni felség, Justinianus császár, a római szent birodalom ura üdvözlő téged, vitéz és bátor kagán! A felséges császár már az 562. esztendőben kért titeket, hogy szövetségünk értelmében támadjátok meg ellenségét, a frankokat, akik nem átallották a birodalom ellenségeit, a keleti gótokat Itáliában megsegíteni a császár ellen. A császár bízott bennetek, bízott abban, hogy le tudjátok győzni a birodalom egyik ellenségét, a frankokat. A császár tudja, hogy Chlotár frank király erős és hatalmas sereggel rendelkezett, országát megtámadni nem lett volna könnyű.

Valentinus lassan beszélt, Gordas mondatról mondatra ismételte hun nyelven szavait.

A teremben nem voltak sokan. A trónszék mellett négy avar testőr állt mozdulatlanul, mintha szobrok lettek volna. Fejükön ezüstös sisak fénylett, mellükön perzsa vaspáncél sötétlett, kezükben egyélű, hosszú egyenes kardot tartottak. Közvetlen a kagán mellett barna hajú férfi állt, akinek szép alakján fényes szövetből varrt, hosszú köntös hullt alá dús redőkben. A férfi fegyvert nem viselt, és úgy figyelte Valentinust, mint aki érti a császári udvar nyelvét.

Valentinus beszéd közben ezt a férfit figyelte, nem a kagánt. Szavait még gondosabban megválogatva beszélt:

- A császár azt szeretné, ha teljesítenétek a múltban hozzátok intézett kérését. Az idő most alkalmas a frankok megtámadására. Chlotár meghalt, és ha egy uralkodó eltávozik az élők sorából, az utódát könnyebb legyőzni, amíg az meg nem erősödik a trónon, mint később.

- Ki az utóda? - szólalt meg Baján. Öblös, mély hangja úgy hangzott, mintha szavai valahonnan egy pincéből törtek volna fel.

Valentinus a meglepetéstől nem tudott hirtelen válaszolni, ugyanis Gordast megelőzve a kagán mellett álló zöldessárga köntösű férfi szólalt meg, tiszta és szép latinsággal tolmácsolva a kagán szavait, mintha a császár fővárosában, sőt udvarában nőtt volna fel.

A követ arcán azonban nem látszott meglepetés, csak Baján vigyorgott, mint akinek valamilyen mulatságos történetet mondott volna el valaki.

- A királyt fia, I. Sigisbert követte a trónon - felelte Valentinus, majd gyorsan folytatta: - A frankok gazdagok. Ha legyőzöd őket, avarok vitéz fejedelme, nemcsak az én császáromat segíted, nemcsak a birodalom háláját érdemled meg, hanem magad és néped számára is sok kincsre tehetsz szert.

Baján úgy tett, mintha nem törődne a frankokkal, sem Justinianus kérésével, sem pedig követének szépen megfogalmazott mondataival.

- Majd még beszélünk, követ úr - mondta, és felállt a karosszékből, azután, mint egy fiatal ragadozó állat, kinyújtózkodott, hogy a csontjai is ropogtak. Látszott rajta, nem törődik a császár előkelő követével.

Középmagas, vállas, izmos ember volt. Apró, ólomszürke szemében mosolyok bujkáltak, ezek tették alattomosan ravasszá a tekintetét. Karikalábai elárulták, gyermekkorától kezdve többet ült lóháton, mint amennyit gyalogolt. Ha beszélt, keskeny, makacs szemöldökei összehúzódtak, és hosszú szempillái sűrűn pislogtak. Ráncatlan, olajosan sárgás, sötét arcát szabálytalan vonások tették kiismerhetetlenné. Ez az arc kissé hosszúkás lóarcnak látszott. Haja simán és kékesfekete árnyalatban hullt a vállára. A hosszúkás arcból vékony karvalyorr ugrott elő, olyan prédát szimatoló orr, amely gazdájának kegyetlenségéről, merészségéről árulkodott. Alsó ajka egy picit előrebígyedt, mintha fitymálni akarná a körülötte levő világot. Az álla erős volt, mint az olyan embereké, akik akarukat rá tudják kényszeríteni másokra. Szája élvezetesen, húsosan és duzzadtan piroslott, olyan ember szájaként, aki keresi az evés, ivás és a csók örömeit.

„Okos, ravasz, habzsoló állat!” - gondolta Valentinus, ahogy az emelvényről lelépdelő kagánt nézte. A császári udvarban nevelkedett, művelt testőrtiszt barbár vadállatnak tartotta az avarok új fejedelmét, aki fekete csíkos, rövid köntösében nyújtózkodva valóban nyúlánk fenevadnak tetszett.

- Most a vendégem vagy! - hangzott az öblös hang, és vidámság csendült meg benne. - Várj meg, követ úr, addig is Targit teljesíti minden kérésedet! - mondta és eltávozott.

Targit, a zöldessárga köntösű férfi Valentinushoz lépett, és így szólt:

- Mit parancsolsz, követ úr?

- Úgy láttam, bizalmasa vagy a kagánnak.

- Jól vetted észre, uram. Baján szeret engem, és követségbe is szokott küldeni.

- Akkor tenéked mondom el, amit még a kagánnak akartam tudtára adni.

- Mondd, uram! Csak ketten vagyunk, a tolmácsod is eltávozott. A testőrök nem értik a szavunkat.

- A császár üzenete fontos. Nem tudom, mennyire értette meg a kagán. Mi eddig pontosan küldtük évről évre az aranyat.

- Azt akarod mondani, hogy ha elmarad a frankok elleni hadjárat, akkor nincs többé császári ajándék?

- Talán ilyesmit kell mondanom. A császár meg szokta tartani azt, amit ígért, de elvárja, hogy szövetségesei is megtartsák ígéretüket.

- Ne haragudj, követ úr! A kagán ma türelmetlen volt. Tegnap kapott új feleséget, az akatzirok fejedelmének a leányát, szép, fiatal leányt. Baján kagán ilyenkor nem szeret politikával foglalkozni. De ha most velem beszélsz, az éppen annyi, mintha a kagánnal társalognál. Talán még jobb is, hiszen egyszerűbb minden, nincsen szükségünk tolmácsra.

- Hol tanultad meg a császári udvar nyelvét? - kérdezte kíváncsian Valentinus.

- Apám hun volt, és Eudaimón konzul úr főlovászmestereként élt sokáig Konstantinápolyban. Amikor megöregedett, hazatért, és hun asszonyt vett feleségül. Apám még sokáig élt, és születésemtől kezdve a császári udvar nyelvén beszélt velem, írni és olvasni is megtanított. A hun nyelvet anyámtól tanultam.

- Te nem is jártál Bizáncban?

- Nem. Még sohasem voltam a császár fővárosában. Amikor az avaroknak meghódoltunk, már a régi kagán magához vett. Azóta a fejedelmi udvarban élek, egészen avar lettem. Baján megszeretett.

A szolgák most ételt és italt hoztak, evés közben folytatták a beszélgetést.

- Mire vagy kíváncsi, követ úr? - kérdezte Targit.

- A frank hadjáratra.

- Nyugodj meg, uram! Jelentheted a császárnak, de csakis neki, mások meg ne tudják, hogy a kagán tavasszal megindul a frankok ellen. Le fogja győzni a Carpati Montes körül lakó szlávokat, és az ő erejükkel gyarapodva akar eljutni a frankok országába, túl az Albis folyón is, Austrasiába. Nemcsak azért indul meg, mert megígérte a császárnak, hanem azért is, mivel nagy birodalmat akar létrehozni, olyan nagyot, mint amilyen Attiláé volt. Az akkori császár Attilának fizetett adót, Justinianus Bajánnak adózik.

- A császár csak ajándékot ad, amiért követelhet. Baján nem Attila - válaszolta nyugodt méltósággal Valentinus.

Targit finoman mosolygott.

- Nem bánom, uram, nevezzük ajándéknak. Elhiszem azt is, Baján nem Attila, de ki meri állítani, hogy nem lesz olyan hatalmas, mint Attila volt? Fiatal ember, és évről évre növekszik országa. Most sem tudom hirtelen megszámolni, hány nép hódol neki máris.

Most Valentinus ajka körül játszadozott gúnyos mosolygás.

- Ne feledd, Targit, Attila csak volt, de Bizánc megvan ma is...

Targit nem válaszolt. Sokáig hallgattak, majd egymás egészségére ürítették a borral telt serleget.

A langyos, csaknem meleg őszt kemény tél követte. Még a Danuviust is jégpáncél borította, nemcsak a nagy tó, a Lacus Pelso hátát. Jégfogú szelek hozták az ordas téli hideget, majd fekete, szakállas felhőkből napokon át hullott a hó. Madarak zuhantak le megfagyva a szélben ropogó fák ágairól, az erdőkben négylábú ragadozók tántorogtak az éhségtől, a vizekben fuldokoltak a jég alatt a halak. A farkasok az emberlakta tájakig merészkedtek, üvöltésükre

felriadtak a rossz kunyhókban didergő szegények. Akik tehették, hatalmas tüzeket raktak, így védekeztek a hideg és a farkasok ellen.

Későn is virradt ezeken a téli napokon, mert kékesfehéren bolyhodzó ködök telepedtek főképpen a vizek partjára, de megülték a dombok között húzódó völgyek ölet is. A hajnali köd hidege az ember szemét is marta, ha pedig szelek nyargaltak végig a tájon, elűzték a ködöt, kitisztították az égbolt kékes bársonyát is, de a téli nap fakó sugarai nem melegítettek, csak ígérték az eljövendő tavasz langyosságát.

Gallus jól építette újjá a Severus-féle házat. A padozat alatt húzódó csövekben forróság áramlott a szobákba. A király szolgálai egész nap rakták a tölgy- vagy bükkhasábokat, vasserpennyőkben pedig még parazsat is vittek a királyné szobájába, hogy megóvják a betegeskedő asszonyt és gyermekét a hidegtől.

Alboin azonban nem bírt állandóan a falak között maradni, a nagy hidegben is ki-kiment a kertbe, vagy a város utcáin járkált, ahol a hóhullás után szolgálai és a város lakói utakat vágtak a néhol kétölesre magasodó hóban. De amíg az állandó hideg tartott, ő sem bírta sokáig elviselni a fagy marását, és visszatért palotájába. Ilyenkor mindig Itáliára gondolt, a kék tenger partjára, ahol enyhe szellő suttog a pálmafák között, és fehér vízfodrot sodor a gyenge hullámverés. A tenger azonban messze volt, Itália pedig a császáré, ahol a vén Narses szava parancsol.

Néhány hét múlva mégis engedett a fagy markának vad szorítása. A délnyugati szél leheletétől megtöppedt a hó, a nap langyosodó csókjától pedig délben a házakról csillogó jégcsapok könnyei potyogtak a tócsákba.

Mire az igazi tavasz megérkezett, csak a hegyek viseltek hósapkát. Alboin hívására megérkezett Winifred, majd Zotto herceg, hogy megbeszélje velük a vereség következményeit és a tennivalókat. A sirmiumi kudarc megváltoztatta Alboint, régi határozottságát elvesztette, nem mert önmaga dönteni. A tanácskozáson Helmechisen kívül Alboin mellett kapott helyet az új kedvelt, Ursus is, aki ravasz volt, mint a róka, és nagyon értett ahhoz, miképpen kell új urának kegyeit elnyernie.

A ház nagytermében ültek össze tanácskozásra. Alboin üdvözölte legmeghittebb embereit, majd így folytatta:

- Azért hívtalak össze benneteket, hogy megtárgyaljuk, mit kell tennünk a jövőben, amely sötétnek látszik a számunkra. Ti is tudjátok, hogy a gepidák elleni harcot azért határoztam el, mert kémeink azt jelentették, Kunimund harcra készülődik. Támadásunkkal az ő támadását akartam megelőzni. Kunimundot le is győztük, talán Sirmiumot is megszerezzük, ha nem hal meg Justinianus császár, akivel atyám szövetségben élt. Az új császár felmondta ezt a szövetséget, és a gepidák mellé állt. A császár és a gepidák együtt erősebbek nálunk. Turisind halálával mindenképpen romlott a viszony köztünk és a gepidák között. Ezt nem kell magyaráznom. Ha a császár és a gepidák összefognak ellenünk, nehezen tudjuk Pannóniát megvédeni. A veszély északról is fenyeget. Különféle szláv népek ereszkedtek alá az északi hegyekből, és kémeink, határőreink jelentése szerint elérték Pannónia északi határát, a Danuvius folyót. Ennek a szláv vándorlásnak az okát még nem ismerem, és azt hiszem, ti sem ismeritek.

Itt megállt a beszédben, és tekintete kíváncsian vizsgálgatta a megjelenteket, vajon tudnak-e okot mondani.

- Nem ismerjük, király úr - szólalt meg végre Winifred herceg. - Ha egy nép vagy több nép megmozdul, és elindul egy bizonyos irányban, annak csak egy oka lehet.

- Micsoda? - kérdezte a király.

- Egy másik, egy erősebb nép, amelynek támadása elől a gyengébbnek menekülnie kell. Ez szokta okozni a népek útrakelését. Lehet azonban más oka is, például ha az a föld, ahol eddig éltek, már nem tudja eltartani őket.

- Meg kell tudnunk, hogy a szlávok miért érkeztek északi határunkra. Számunkra nem lehet mindegy, melyik ok miatt hagyták el földjüket.

- Helyesen mondod, király - szólalt meg Zotto. - Majd küldünk kémeket.

- Jól beszéltél, Zotto! - mondta a király, majd így folytatta: - A császár nem szereti a mi vallásunkat, amelynek tanait a nagy Arius püspök határozta meg. A császár felrúgta a szövetséget, ezért mi a vallással is harcolni fogunk ellene, még akkor is, ha feleségem, a szegény királyné szívvel-lélekkel a régi vallás híve. Tegnap kapta meg nevelőjének, Nicetius treveri püspöknek a levelét. A derék püspök aggódik értem. Azt írja feleségemnek, ha nem akarja, hogy én, a férje, örök kárhozatra jussak, véget kell vetnem az ariánus hitetlenségnek, az új vallás hirdetésének. Megjegyzi a derék püspök, akit én egyébként személy szerint tisztetek, hogy csodálja hatalmamat és tetteimet. Feleségem bátyja, Sigisbert, az új frank király, nem hiszem, hogy a vallás miatt szembefordulna velem, és ellenségemmel, az új bizánci császárral fogna kezni a hátam megett.

- A császár a frankok ellensége - szólalt meg először Helmechis, és mosolyogva nézett a tanács tagjaira. - Gondolj arra, király úr, hogy a frankok a keleti gótokat segítették a császár ellen, noha a gótok ugyancsak Arius tanait vallották.

- Aki a császár ellensége, az a mi barátunk - mondta Alboin komolyan. - Sigisbert, a sógorom a frankok új királya, ezért gondoltam arra, hogy követeket küldök hozzá azzal a kéréssel, segítsen meg bennünket, ha a császár és a gepidák ellenünk támadnának.

- Bölcs vagy, király, jobbat valóban nem tehetünk - mondta Winifred. - Ellenségek gyűrűjébe kerültünk, de hát én mégsem látom olyan nagynak a veszélyt. Az új császárnak sem érdeke, hogy a gepidák megerősödjenek. - És ravaszul elmosolyodott.

A tanács tagjai megkönnyebbülve néztek a Warnefrid fárá hercegére. A magas, sovány ember kissé előrehajolva ült székében. Ráncos, hosszúkás arcában volt valami rókászerű, mert vöröses hajzata és szakállja is a rókára emlékeztetett. Egy kis ideig hallgatott, miközben leste szavainak hatását hallgatói arcán, majd így folytatta:

- Ismerem a gepidákat. Nem tudom elhinni, hogy Kunimund lemond Sirmiumról. Egész Gepidia nem ér annyit, mint a Sirmiensis, a városok, a régi kézművesek, a falvak meg a szőlők. Ő, a király, sirmiumi herceg volt. A gepidák sokat harcoltak ezért a földért. Kunimund nem tud lemondani erről a földről, akkor pedig egyszeriben elveszíti az új császár kegyét is. Ez azonban nem jelenti azt, hogy mi visszaszerezzük. Ez a császár nem Justinianus, csak rokona, a testvérének, Dulcissimusnak korcs fia. Aranyakért mi is megtudtunk sok mindent a császár rokonságáról. Bizáncban minden eladó, a hírek is. Justinianus okos, ravasz és kegyetlen ember volt, a felesége, Theodora pedig legalább tíz férfi eszével rendelkezett. Justinust sokan, még kormányzó korában, gyengeagyúnak tartották, a feleségét, Sophiát pedig hiúnak és ostobának. Ha Justinus ő isteni felsége - mondta maró gúnnyal - Sophiára fog hallgatni, ami könnyen lehetséges, akkor Konstantinápoly népét keserű csalódások érik majd. Az elégedetlen nép már Justinianus halálhírére is fellázadt, nem bírják az újabb és újabb adókat. Justinus katonái még elfojtották ezt a lázadást, de a segélypénzekre, ajándékokra nehezen gyűlik össze majd az arany. Mi sem kapunk a jövőben, de mi messze vagyunk, és nincs is szándékunkban megtámadni a birodalmat. A birodalomnak azonban régi és új

veszélyes szomszédai is vannak. A hírek szerint a császár felmondta a perzsákkal ötven évvel ezelőtt kötött békeszerződést, velünk szakítva megsegítette a gepidákat; hogy az avarokkal mit csinált, azt még nem tudom. Szerény véleményem szerint nem annyira veszélyes a helyzet, hogy rögtön kétségbe kellene esnünk. Mindezek ellenére a frank, kapcsolatokra, a szövetség megerősítésére nagyon nagy szükségünk van, ezért helyeslem Alboin király úr követküldési szándékát.

- Ha helyesled, herceg, akkor válaszd ki embereim közül azokat, akikkel el akarsz menni Sigisbert király udvarába!

- Köszönöm, király úr, a bizalmat, de talán van még udvarodban nálam érdekesebb férfiú erre a nehéz követjárásra.

- Én tudom, herceg, hogy erre a tisztségre te vagy a legalkalmasabb - válaszolta nyomban a király. - Nem felejtettem el, miképpen tárgyalta a császár udvarában.

A Kárpátoktól északra elterülő nagy síkságon vonult a hatalmas lovassereg a frankok országa felé. A két tümen lovast, a hússzor ezer embert a segédnépek ezrei követték, a rokon népek könnyű lovashadai és a fejszés, szekercés, parittyás szlávok tömege.

Baján és főtisztjei a két tümen között lovagoltak. Lovaik nagyobbak voltak a vitézek lovainál, az avar és hun hagyomány szerint ezeknek a gyönyörű állatoknak őseit az égi lovaktól viselő kancák ellették. Ezek heréltek és kancák voltak, mert a nomádok sohasem lovagoltak csődöröket, fékezhetetlen voltak miatt. Az avarok sarkantyút nem használtak, lovaikat térszorítással, elsutogott szavakkal vagy néha lovaglóstorral irányították.

Az első tümen harcosai acélossá edzett hegyű, páncéltörő lándzsákat tartottak a kezükben. Fejükön csúcsos süveg hegyesedett, de sokan már sisakot hordtak. Rövid kaftánjukat rávarrt fémlemezek erősítették, nadrágjuk szárát puha csizmába húzták, a csizma feje hosszú fülű vaskengyelben nyugodott. Az elől-hátul magas nyereg párnáján biztosan ült az avar harcos. Egyenes, egyélű, hosszú, kissé görbülő nyelű kardjuk díszes hüvelyben ringatódzott bal oldalukon. Baloldalt hordták puha íjhuzatban vagy merevített falú íjtokban csontos, merevítő, visszacsapós, hosszú íjukat is; jobb oldalukon kéregtegezben az európai népek nyílvesszőinél hosszabb, háromszárnyú, szeges illesztésű, vashegyű nyilaikat, amelyek hegyükkel felfelé meredeztek a tegezből. Övükről a legtöbbjüknek tör is alácsüngött, és derékszíjon lógott még a lovas tűzszerszáma és ivócsészéje is.

Az előkelők, a kagánt közvetlen kísérő alvezérek csatabárdot is vittek magukkal, jobban mondván a fegyverhordozóikkal vitették.

Patkótlan lovaik miatt csak a puha, füves talajon vonultak. A harcosok a sztyeppeken nevelkedett vagy onnan származott apróbb termetű herélteken vagy kancákon ültek. Ezek a gyors, kitartó lovak nem voltak olyan szépek, mint a bizánci császár ibériai versenylovai, amelyeket a Tajo partjáról hoztak, szépségben a gepidák és longobárdok lovaival sem állták volna az összehasonlítást, de naponta háromszor olyan nagy távolságot is bejártak, mint az említett szép állatok. Az avar harcosok lovai kosfejű, vastag nyakú és lábú, súlyos izomzatú, bozontos jószágok voltak; nagy fejüket szarvasnyak tartotta, rövid lábuk megnyúlt törzset cipelt. A szemük azonban élénken csillogott, tüzes tekintetük bizalommal villant gazdájukra, orrlyukaik tágasán fénylettek, és bőrüket selymesen finom szőr védte. Ezek az állatok tarkák voltak, az avarok seregély tarkának, tigrisbőrűnek, lángnyelvesnek nevezték tarka lovaikat, de voltak egyszínű lovaik is, fakók vagy deresek. Azt tartották, hogy a sötét bőrű lovak jobban állják a hideget vagy a meleget. Legtöbb állatuk sörénye, farka, patája vagy ínye fekete vagy sötétszürke színűnek volt mondható.

A kagán lova született poroszka ló volt, olyan ló, amelyik egyszerre lép egyik oldalon levő lábaival, ahogyan a teve vagy a medve. Az ilyen ló nem rázta lovasát, hanem csendesen ringatta, és ezért volt a poroszka ló nagy becsben, hiszen lovása csaknem reggeltől estig ült a nyergében.

Ez az avar lovassereg lassú árként hömpölygött az Albis folyó felé, amelyet az ott lakók Elbének neveztek. Már tavasz volt, de az északi ég halványzöldes fénnel nézett alá a lassan tavaszodó ingoványos erdőkre, a már smaragdzölden pompázó rétekre, a hegyeken még itt-ott fehéredő hórongyokra.

Az avar sereg jöttét felgyújtott tanyák, falvak és városok éjszaka messzire világító égése adta tudtára Sigisbertnek, nappal pedig a felszálló, sötét füstfelhők jelezték a hódító barbárok érkezését, amelyet elcsigázott menekülők jajkiáltásai hirdettek már előbb.

Sigisbert nem maradt tétlen. Tudta, Baján lovasait a síkságon nem állíthatja meg. Ilyen tette legfeljebb a régi, nagyon fegyelmezett római légiók lettek volna képesek. A frank király azonban okos ember volt, cselt eszelt ki az avarok megállítása végett, jól tudta ugyanis, hogy, teljes győzelmet nem arathat rajtuk.

Előreküldte lovasait azzal a céllal, hogy a folyón átkelt fősereget csalják maguk után a Tübingiai-erdő egyik mély völgyébe, amelynek peremén maga leselkedett parittyás, nyilazó, majd köveket, sziklákat hengerítő, bátor frankjaival.

Hajnalodott, amikor az alvó erdő mélyéből, a barna bükkös homályából és a bozontos fenyvesrengetegből előtörték a tisztásokon gyülekezett, páncélos frank lovasok. Kezükből villongott a messzire hajítható francisca nevű könnyű balták éle. Más lovasok a kétélű kardot szerették használni. A király leghűségesebb híve, a vitéz Arbogast vezette a cselvetők csapatát, amelyben a damaszskolt kardos vitézek között a jó lándzsákkal felszerelt, különösen képzett legények alkották a sereg derekát. A frank vitézek vasalt pajzsai nagyobbak és erősebbek voltak az avarok pajzsainál.

A reggeli napsütésben előrenyargaló avar lovasok hökkenten torpantak meg a frank sereg láttára. Eddig csak menekülő parasztokat, magukat megadó szolgákat, hódoló mesterembereket vagy életükért könyörgő papokat láttak. Az avar felderítő had létszáma hasonló volt Arbogast seregének létszámával. Nyomban hadi rendbe tömörült, majd heves nyílzáport zúdított a váratlan ellenségre. A kilőtt vesszők azonban alig okoztak kárt a pajzsos lovasokban. A frankok nem mozdultak, mire az avar sereg fergeteges rohammal, lándzsáiban bízva próbálta széttúzni soraikat. Amikor harminclépésnyire lehettek, Arbogast vezényszavára pörögve szálltak a vágóban közeledő avarokra a könnyű balták. Akiket eltaláltak, zúzott testtel torpantak meg, közülük többen lovukról is lehanyatlottak, némelyiket pedig kengyelében fennakadt lábánál fogva vonszolt előre megvadult lova. A frank nyilak is surrogva hasították a levegőt, majd a súlyos lándzsák zuhantak a megzavarodott lovasokra.

A zavar láttára az avar vezér jelt adott a látszólagos menekülésre, hogy szokásuk szerint majd visszafordulhassanak az üldözés hevében szétszóródó ellenségre.

A frank sereg azonban mozdulatlan maradt, semmi hajlandóságot sem mutatott az üldözésre. A menekülő avar sereg is megállt, annál is inkább, mert most már megérkezett a Baján vezette fősereg, és ezzel az avarok létszáma hatalmasan megnövekedett, jóval fölülmúlva a frankok kisebb seregét.

Arbogast, megpillantva az új sereget, tüstént elrendelte a visszavonulást, amely művelet teljes hadi rendben folyt le.

Baján értesült a történekekről, és azonnal tanácskozott vezéreivel. A tanács úgy döntött: üldözik a menekülő ellenséget.

Az avar lovasok most már óvatos hadi rendben indultak újabb támadásra, elől Baján újonnan jött legényei. Ők még nem ismerték a frankok baltáit.

A mély és széles völgyet hullámos, sziklás hegyél övezte. Vén tölgyek derekán zöld moha jelezte az égtájat. Odvas szemmel bámulták a kagán előretörő seregét és a menekülő frankokat az öreg cserfák. Csavarodott ágaik között friss szél osont.

Az összeszűkülő völgy mélyén érték utol a frankokat. Itt már közelharcra került a sor. Dárdák hegye zuhogott, pajzsok döngése hallatszott, kardok villantak, bárdok csattantak, bezúzva az ércsisakot, sebesültek ordítása reszketett a levegőben, vad üvöltések marták a fület, hörgés, szitok és káromkodás szállt fel a harcolók sűrű tömegéből.

Ekkor mozdult meg a völgy felett a hegylejtő. Nyílvesszők, balták, dárdák együtt érkeztek a parittyakövekkel és a legörgetett nagyobb sziklákkal az avar seregnek arra a részére, amely a szűk völgy miatt nem kerülhetett harci helyzetbe a frankokkal.

Sigisbert fent állt a hegyélen, és hangos szóval biztatta legényeit. Még nevetett is. Harsogó, diadalmas nevetése csaknem áthallatszott a harci lármán.

Baján nyomban felfogta: törbe csalták. Ha itt marad a völgyben, úgy verik agyon seregét, hogy hírmondó sem marad belőle. Parancsára riadt tülökhang reccsent, jelt adva a gyors visszavonulásra.

A magasból azonban egyre zuhogtak lefelé a kövek, surrantak a veszedelmes nyílvesszők, fejeket zúztak össze a balták, embereket és lovakat nyársalt a dárdák hegye. Mire Baján kivezette népét a halálvölgyből, minden tizedik lovása összezúzott testtel, holtan hevert a völgyben.

Arbogast most sem üldözte a menekülőket, hanem megállt a völgy bejáratában, és onnan nézte, hogyan szedi rendbe a kagán még mindig hatalmas seregét.

Az avarok rendben vonultak vissza egészen a folyóig. Baján itt várakozott. Rájött, hogy a folyón túl, nyugat felé nincs sok keresnivalója. Hegyek között, sűrű erdővadásban nem sokat érnek a síksághoz szokott harcosok és a köves emelkedőktől irtózó lovak. Feltört, sebzett patáikkal sánták maradnak talán örökre. Még egyszer nem fogja a ravasz frankok hegyes erdejébe vezetni seregét. Ő is ravasz ember volt, megbecsülte másban is a ravaszságot. Azután nagy áron tanulta meg az új leckét, amelyet Sigisbert adott neki.

Baján várt. Várta a frankok támadását, és abban reménykedett, ha támadnak, legyőzheti őket. Sigisbert azonban nem támadott. Ő is várt. Arbogast a völgy bejáratában, Sigisbert a hegyélen. A hűvös éjjeleken a frankok nagy tábortüzei körös-körül lobogtak, fényük hirdette: ez a nép régen letelepedett, kemény nép, érti a hadi mesterséget, és nem hagyja azt, hogy szeretett hazája földjét elfoglalják a támadók.

Az avarok jobbra-balra portyáztak, zsákmányoltak, és ez nem tetszett Sigisbertnek. Alboin sógora követei megérkeztek fővárosából, akik ott értesültek Baján támadásáról, ezért a király után jöttek Tübingiába.

- Küldj követeket, király úr, Bajánhoz! - tanácsolták főemberei, mire Sigisbert Edobik nevű udvarnagyát indította útnak. Winifred megkérte a királyt, engedje őt is a követekkel, hadd láthassa Baján kagánt és az avarokat. A király teljesítette kérését; Winifred frank ruhát öltött, és elindult a követekkel Baján táborába.

A kagán a folyó partján felütött díszes sátrában fogadta a frank követséget. A követek latin nyelven próbálták megértetni magukat, Baján azonban csak mosolygott, de azután Targitot szólította, akinek segítségével Edobik elmondhatta Sigisbert kívánságát. A követ így beszélt:

- Sigisbert, a frankok királya sohasem látott téged, avarok fejedelme, semmit sem tett ellened, és te mégis megrohanád országát. Tudja, hogy hatalmas uralkodó vagy, sok népet leigáztál, de a frankok városait, erdőit és hegyeit nem tudod elfoglalni. Magad is tapasztalhattad, hogy a hegyeken és a völgyeken megtörik lovasaid ereje. A király mégis békét akar. Minek is harcolna egymással két ilyen vitéz nép? Sigisbert azt is tudja, hogy ellensége, a bizánci császár bírt rá benneteket erre a támadásra. Ti azonban még nem ismeritek a bizánciak álnokságát. Ti elindultatok Justinianus szavára, de a császár régen halott. Az új császár megtámadta a longobárdokat, akik pedig elődjének szövetségesei voltak. Honnan tudod, avarok kagánja, megtartja-e elődjének ígéreteit az új bizánci uralkodó? Sigisbert azt kéri, vonulj vissza seregeddel az Elbe folyó túlsó partjára, akkor ő eljön ide csekély kíséretével, hogy veled személyesen beszélje meg a békekötést. A válasz téged illet, kagán... - fejezte be mondanivalóját a frank követ.

Baján apró szemének pillái sűrűn pislogtak, de most nem mosolygott. Sárgás arcán töprengés látszott. Nem árulta el belső izgalmát. Egészen megdöbbenette Justinianus halálának híre, hiszen akkor ő egy halott császár kívánságára nyargalt ilyen messze, ahol a seregét megtizedelték. Sigisbert messze él Bizánctól, mégis jobban tudja, milyenek Bizánc császárai. De vajon igazat mond-e? „Meg kell ismernem Sigisbertet! - gondolta. - Nem maradhatok ennek a folyónak a partján. A frankokat nem tudom igazán legyőzni.”

Ezeket gondolta, azután mosolyogva mondta:

- Mondd meg uradnak, átvezetem seregemet a folyón. Várom Sigisbert királyt. Ahány ember fogja kísérni, annyi lesz az én kíséretemben is. Holnap délben találkozunk annál a nagy fánál, amely a folyó és a völgy között magasodik.

- Megmondom uramnak - válaszolta Edobik -, de a királynak van még egy kívánsága.

- Micsoda? - kérdezte Baján.

- Sereged ne pusztítsa többé földünket!

- Nem fogja pusztítani - ígérte.

Másnap délben az egész táj ragyogott a tavaszi fényben. A folyó partján mocsári tölgyerdő terjedt észak felé, délebbre kőrisfák leveleit rezegtette a könnyű szellő. A lebegő, fátyolszerű napsütésben innen is, onnan is közeledett a két uralkodó és kísérete. A szolgák székeket hordtak a nagy fa alá, majd egy asztalt, amelyre bársonytakarót terítettek.

Sigisbert ruganyos léptekkel érkezett. Baján ezt látva leugrott lováról, és apró járásával sietett a frank király elé. Egyszerre értek a tárgyalóasztalhoz, és egyszerre köszöntötték egymást. Baján csaknem ölelésre tárta karját, de látva a frank király komor, fehér arcát, lemondott erről az engesztelő, nagy mozdulatról. Attól félt, ez a kemény arcélú, komor ember vissza találja utasítani barátkozási kísérletét, amire éppen elég okot adott. Azután tudta, neki, ilyen messze a székhelyétől, egy elvesztett ütközet után, mindenképpen békére van szüksége, és a számára jó békét más ravaszkodással kell elérnie.

Sigisbert mellett Arbogast és tudós udvari papja, Bonifacius foglalt helyet, de az asztalhoz ültetett a longobárd követ, Winifred is, akit Sigisbert egyszerűen herceg úrnak szólított.

Baján mellett közvetlenül Targit ült, a tolmács, akire a legfontosabb szerep jutott, mert Bonifacius is értette ugyan a hun nyelvet, de rosszul beszélt. Két ezüstsisakos avar előkelőség ült a kagán másik oldalán.

Sigisbert szólalt meg először, mély hangon, lassan beszélt, hogy Targit és Bonifacius tudják szavait tolmácsolni.

- Köszöntelek, kagán! - kezdte. - Örülök, hogy hajlottál békés üzenetemre. Tudom, még a halott császár ingerelt ellenem, ezért rontottál országomra. De nem azért ültünk össze, hogy az elmúlt harcot felidézzük, hanem azért, keressük meg a békét. Mondd meg őszintén, milyen feltételeket szabsz, mi az ára a békének, azután majd én is elmondom, elfogadhatjuk-e avagy nem.

Sigisbert elhallgatott, csak nagy kék szemének éles tekintete beszélt tovább, amelyet le nem vett a kagán mosolygós arcáról.

Csönd volt. Baján vastag ujjai az asztalra tett sisakjának fénylő tetején játszadoztak. Végül megszólalt:

- Ne hidd azt, király, hogy Justinianus császár valaha is parancsolt volna nekem! Szükségem volt azokra a népekre, amelyeket meghódítottam. Sokan a szlávok közül elmenekültek előlem keresztül a Kárpátokon, mondják, egészen a Danuvius folyóig.

Bajánnak erre a szavaira Winifred herceg vörös arcán elégedett mosolygás fénylett.

„Jól mondtam Alboinnak!” - surrant át agyán a gondolat.

Baján folytatta:

- Eljutottam az Elbe folyóig. Rosszul tettem, hogy a folyón is átvezettem seregemet. Azt javasolom tenéked, frankok királya, legyen ez a folyó országaink határa. Legyünk olyan szomszédok, akik megbecsülik egymást! A folyón túl, ezen a földön, ahol most tanácskozunk, nincs keresnivalóm többé.

Elhallgatott. Sigisbert le nem vette tekintetét a kagán sárgás arcáról, az előreugró karvalyorr predát szimatoló, apró rándulásairól, a nagy áll akaratos mozdulatlanságáról. Amikor Baján elhallgatott, nyomban válaszolt:

- Elhiszem, avarok kagánja, hogy nem a császár parancsára keltél útra - mondta, és most ő mosolygott. - Valentinus, a császár követe azonban tévedt, talán éppen akkor, amikor már Justinianus haldoklott. De hát mi most nem a halott császár gátlásairól akarunk beszélni, hanem a békéről, amely mindkettőnk érdeke. Neked is lehetnek ellenségeid, nekem is. Miért legyünk egymás ellenségei? Elfogadom a szomszédságot. Legyen ez a folyó birodalmaink határa! Van azonban egy kívánságom.

- Mondd meg, Sigisbert, frankok nagy királya!

- Megmondom. Mindazt, amit a folyón innen zsákmányoltatok, foglyot, állatot, eszközöket és kincseket, vissza kell adnotok! Megölt alattvalóimat, sajnos, nem tudjátok feltámasztani. De frank embert, akár férfit, akár nőt, nem vihetsz magaddal, nem hurcolhatod ezeket a szabad embereket fogságba, szolgaságba. Embereim végigjárják majd ezt a földet, a falvakat és a városokat, és megállapítják, kik haltak meg, kik estek fogságodba. Amit a folyón túl szerezteél, az a tiéd, az a tiétek. Nem lenne becsületes országomban, ha e kívánság teljesítése nélkül kötnék veled békét.

Baján szeme megsötétedett erre a beszédre, pislogott, hunyorgott. Homlokán megjelentek az izgalom verejtékcseppei. Sima arca megráncosodott, ahogy töprengett Sigisbert kemény

szavain. Megérezte, ez az ember olyan okos, olyan ravasz és olyan erős, mint ő. Beleegyezett a két ország határába, de abba nem, hogy frank véreit rabságba, szolgaságba hurcolják. Duzdadt szája szétnyílt, sárgás fogai szinte elővicsorogtak. Tudta azonban, hogy felelnie kell. Ha békét akar, vissza kell adnia mindazt, amit lovasai összeszedtek. Ő pedig békét akart. Nem akarhatott mást. A halálvölgyre gondolt, ahol zúzott testű legényeinek holtteste hever...

- Visszakapsz mindent, frankok királya - hangzott végre a válasz hosszabb csönd után.

- Akkor írástok meg a szerződést! - parancsolta Sigisbert Bonifaciusnak.

- Minek a papír, király? - fortyant fel Baján. - Nem elég a mi szavunk?

- A királyok szavát is le szoktuk írni, kagán - válaszolta rendületlen nyugalommal.

Bonifacius és Targit máris hozzáfogtak a szerződés szövegének megírásához. Amikor elkészültek, Sigisbert aláírta, Baján nem tudott írni, vastag ujjai között remegett a lúdtoll, amellyel ráfröccskölte kézjelét.

- Most pedig szívesen látlak ebédre! - hívta meg Sigisbert, és barátságosan rámosolygott. - A békés szomszéd ország ura olyan, mintha testvérem lenne.

Egy közeli majorba mentek. Ezt már nem tudták felgyújtani, sem kifosztani Baján lovasai. Sigisbert egy kis zacskó pénzt adott a gazdának.

- Süssetek húst, csapjatok lakomát! Ital is legyen!

A gazda hajlongott, a ház szolgálái és asszonyai nekiláttak a parancs teljesítéséhez. Asztalokat toltak össze a nagyszobában, és hosszú lócákra ültették a vendégeket. Kancsókban sört tettek eléjük, hogy igyanak, amíg a húsok megsülnek.

Sigisbert Baján mellett ült, velük szemben Winifred és Arbogast. Targit tolmácsolt.

- Beszélj, Winifred herceg! - biztatta Sigisbert sógora követét.

Winifred herceg beszélt.

- Nagy kagán - kezdte. - Engedd meg, hogy felhívjam valamire a figyelmedet! Én jártam már Justinianus császár udvarában, megismertem, miképpen szeretik a császár emberei egymásra uszítani a népeket.

Baján egyszerre csupa fül lett, megkomolyodott arccal figyelte a herceg minden szavát. Winifred színesen beszélt. Elmondta, milyen vastag falak védik a császár fővárosát, milyen fegyvereket gyártanak, és mekkora hajók örködnek a kikötőkben. Mindent elmondott a Szent Palotáról is.

- Az új császárt nem ismerem, de már sokat hallottam róla. Nem olyan okos, mint Justinianus volt. Alighogy a trónra lépett, szembefordult a longobárdokkal, és a te szomszédaidat, a gepidákat segítette meg ellenük. Nem tudom, milyen lesz az új császár kapcsolata veled, avarok nagy kagánja, de ha ellened fordul, akkor ellenségeid lesznek a gepidák is, mert ők a császár új szövetségesei. Ha meghallgatod egy idősebb ember szavát, akkor mondanék még valamit.

- Mondd, herceg! - hangzott a sürgető válasz.

- Ha a Dravus és a Danuvius folyók között élő longobárdok megtudják, hogy a császár ellenetek fordult, bizonyosan szívesen kötnek majd veletek szövetséget, uram.

- Honnan tudod? - kérdezte csodálkozva Baján.

Winifred herceg helyett Sigisbert szólalt meg:

- Alboin longobárd királynak a húgom a felesége. Winifred herceg pedig Alboin király legfőbb bizalmasa. Ő most udvarom kedves vendége. Ismeri jól a bizánci udvart, de ismeri a gepidákat is. Még Turisind király idejében többször járt követségben a gepida udvarban.

- Hallottam Alboinról - válaszolta Baján egykedvűen, és arcáról semmit sem lehetett leolvasni. - Ha az új császár ellenem fordulna, akkor Alboin király elküldheti hozzám követeit. Téged is, herceg! - tette hozzá, és rámosolygott Winifredre. - Egyebet nem ígérhetek - mondta még, és ismét ott bujkált szemében a ravasz mosolygás.

XIX.

A gepida királylány eleven emlékként élt benne. Sokszor az asszonyát is elfelejtette miatta, mint a tegnapi álmot. Csak akkor döbbsent meg, ha hirtelen meglátta Chlotsuindát, amint elfogyó alakja szinte árnyékot sem vetett a kert útjain. Frank cselédei kísérték a beteg asszonyt, amíg volt benne jártányi erő. Okos asszony volt, de mit ér az okosság a rátört betegség ellen? Aztán a gyermek leány volt, a király pedig fiút várt, trónörökös. Beteg testű asszony nem adhat már utódot.

„Igazán sohasem szerettem - gondolta Alboin, ahogy a beteg asszony lassan lépkedő alakját figyelte. - Akkor szép volt! - sóhajtotta, és maga előtt látta abban a tömjénillatú szobában, ahová az öreg Chlotár király bevezette. Emlékezett földig érő, égszínkéék selyemruhájára, aranybarna, hosszú hajára, csodálkozó tekintetére, gyors és könnyű járására. - Ez lett belőle!” - sóhajtotta, ahogy a roskadozó léptű, sovány asszony után bámult, és megcsaltnak, becsapottnak érezte magát, kifosztott szerencsétlennek, aki rossz csillag alatt született. Csak nézte a tavaszi lombok között tovatűnő asszonyát táguoló szemmel, elkeseredetten, és a másokra gondolt, akinek friss tüze lobbot vetett őbenne.

Az egyik nap hiába serkent fel pirosan a hajnal, hiába hullatta mézszínű, meleg sugarait a nap, a királyné ágyának dőlt, és nem is kelt fel soha többé.

Alboin ekkor megemberelte magát az udvar népe miatt is, a frank testőrök és szolgálólányok miatt is, hogy ne vigyék majd rossz hírért sógorához, Sigisbert királyhoz, akitől segítséget vár.

Chlotsuinda ajkára csöpp mosoly költözött, amikor betegágya mellé telepedett. Beszélt hozzá, vigasztalta, biztatgatta, és ölébe vette a kislányt, Albsuindát, aki már kedvesen gagyogott, és olyan bronzvörös csillogó haja volt, mint neki, az apjának. Még a szeme is hasonlított az ő szemére, éppen olyan kék volt, de meleg fénnel ragyogó. Az asszonynak úgy folyt a könnye, mint a patak, ha hirtelen árad, hiszen boldogságból és halálos szomorúságból fakadt bő sírása.

- Szeresd őt, Alboin! - rebtent a hangja.

- Szeretem, nagyon szeretem! - válaszolta férje őszintén, mert igazán szerette a gyermeket, akinek csak egy hibája volt, hogy nem született fiúnak.

Azután csaknem sírva fakadt ő is, ahogy hervadó asszonyára nézett. Hajdani virágfehér nyakán ráncot vetett az elsárguló bőr, gyönyörű haja nedvesen tapadt a halántékára, tekintete megszőkül, beesett szeme sarkát csúf ráncok gazdagították, csengő hangja is csúnyarekedten tört elő szavait lepergetve száraz, cserepes ajkáról.

A betegszoba nehéz szagát sem bírta sokáig elviselni. A betegágy mellett, frank szokás szerint, gyertyák égtek, sercegő lángjukból ismeretlen virágillat áradt. A mozaikpadló izsóppal és friss mentával volt behintve, az egyik leány tömjént is égetett, hogy elűzze a beteg test keserű

párját. Egy idősebb frank asszony - a fején fekete lenvászon fátolt viselt - mély hangján vigasztalta és becézgette úrnőjét.

Alboin úgy érezte, megfullad a szoba állott, sűrű levegőjében, ezért kinyitatta az ablakot, amelyet pergamen lapok takartak. Friss napsugár ömlött be és virágillat. Odakint madarak énekeltek, és a bokrok felett színes pillangók libegtek. Az élet surrant be a halál szobájába.

Ekkor érkezett meg Victorinus püspök. Csoszogva, megvénülve járt, háta meggörnyedt, arcát ráncokkal szötte be az évek pókja. A királyt meglátva zavartan dadogott valamilyen köszönésfélét. Meghidegült közöttük a viszony, amióta Alboin az új vallás papjainak adott menedéket. A király azonban nem haragudott régi tanítómesterére, aki korán megöregedve régi önmagának csupán az árnyéka volt.

- Köszöntelek, atyám! - mondta olyan kedvesen, ahogyan csak tudta. - Örülök, hogy eljöttél. A királyasszony bizonyosan várt téged. Imádkozz érte és mindannyiunkért a te hited szerint!

Felemelkedett a betegágy mellől, majd lehajolt, és megcsókolta a beteg asszony sírós szemét, azután a kislányával a karján kiment a szobából. Amikor a szabadba ért, felsóhajtott, mint a rab, aki megszabadult börtönéből.

- Gyere, leányom! Lovacskázzunk! - kiáltotta, és a kislányt a nyakába ültetve, óvatosan futkosott vele a kert útjain. A kislány vidám kacagása úgy hangzott, mintha tiszta ezüst csengőskét rázna valaki, és annak hangja csilingelne a virágzó bokrok és zöldellő fák között.

Mire Winifred herceg hazatért a frank királytól, a királynét már régen el is temették. A hazatérő herceg találkozott a hazájukba visszaköltöző frankokkal, Chlotsuinda testőreivel és udvari leányaival, akik nem akartak Pannóniában maradni. Csak Bando maradt Alboin udvarában a királyné temetése után.

- Engedd meg, király úr, hogy ezután téged szolgálhassalak! - kérte Alboint.

- Nem akarsz a hazádba visszatérni? – csodálkozott a király.

- Nincs nekem otthon senkim, szüleim elhaltak, testvérem sem volt - válaszolta. - Megszoktam nálatok. Ígérem, hűségesen foglak szolgálni.

Bando igazat mondott, de a valódi okot elhallgatta. Évek óta szerette Chlotsuindát, el nem múló szerelemmel, reménytelenül, hűségesen. Most ott akart élni, azon a földön, amelyben a szerencsétlen, boldogtalan asszony pihent.

- Örülök a szándéknak, Bando! Testőrtiszt leszel mellettem - mondta Alboin mosolyogva. Ezt a komoly, vitéz frank embert ő is szerette, emlékezett rá, még vele is szembe mert szállni, amikor a királyné gyermekágyban feküdt.

Ketten ültek egymással szemben, a király és Winifred herceg. Alboin valósággal itta a herceg szavait. Észrevette, hogy a herceg öregszik, vöröses hajzatában sok már az ősz hajsza, szeme alatt finom ráncokat húzott az idő keze. De a szeme most is fiatalon ragyogott, hangjának is megmaradt szép, érces csengése.

A herceg hűségesen beszámolt a követség útjáról, elmondta, hol érték utol Sigisbertet Turingiában, miképpen csalta törbe a síkságon legyőzhetetlen avar sereget a frankok okos királya, aki azonban a béke megkötésekor sem felejtette el, hogy félelmetes erejű, kegyetlen ellenséggel áll szemben.

- Milyen ember Baján kagán? - kérdezte Alboin. A királyon meglátszott, hogy nagyon kíváncsi ennek az ismeretlen népnek a fejedelmére.

- Inkább tíz Kunimund legyen az ellenségünk, mint egy Baján! - felelte nyomban a herceg. - Lovasseregét síkságon vagy dombos vidéken még a császár lovassága sem tudja megállítani. Várakat, kőfallal kerített városokat azonban nem tudnak Baján lovasai elfoglalni. Köves hegyi utakon sem vágthatnak, mert az éles kövek kisebesítik lovaik lábát. Mondják, mire kikeveredtek menekülve a völgyből, lovaik sántikáltak.

- Beszéltél vele? - faggatta, mert nem tudott szabadulni ettől az ismeretlen embertől, akiről már sokat hallott.

Winifred mosolygott, ahogyan szokott, finoman és gúnyosan.

- Egy asztalnál ültem vele akkor is, amikor megkötötték a békét, akkor is, amikor együtt lakomáztak a béke megkötésének örömére.

- Milyen ember? - hangzott a király újabb kérdése.

- Fiatalnak láttam. Apró szemének tekintetében bizalmatlanság fénylik. Ha nevet, felhúzódik a felső ajka, olyan, mintha viczorogna. Van benne valami a farkasból. Úgy éreztem, ha nekem ugrik, nyomban átharapja a torkomat. Az orra nagy, az álla is erős. Alacsonyabb testalkatú nálad, de a válla van olyan széles, mint a tiéd. Az ételt habzsolta, az italt védte, és mindenképpen azt akarta, hogy Sigisbert szép leányokat küldjön neki. De én bolhát ültettem ennek az éhes farkasnak a szőrös fülébe.

- Mit mondtál neki? - kérdezte Alboin, és harsogva felnevetett.

- A császárról és udvaráról beszéltem a kagánnak. A frankok nagyon jól tudták, hogy az avarokat még Justinianus császár uszította rájuk. Jó, hogy a császár szövetségesünk volt akkor, ezért nem ellenünk hergelte őket. Elmondtam Bajánnak, könnyen csalódhat ebben a Justinus császárban. Sigisbert szerint az avarok sok aranyat kaptak Bizáncból, hogy a birodalom határai közelében élő ellenséges népeket szedjék ráncba. Ezt már Baján elődje, a régi kagán, a nevét nem tudom, megkezdte, majd Baján folytatta. Mindezt most azért mondtam el, érezd meg, király úr, miért kapott szavaimon a kagán. Elmondtam Bajánnak, hogy az új császár miellenünk fordult, és minden ok nélkül közös ellenségünket, a gepidákat segítette meg. Azt is mondtam neki, nem tudom, hogy Justinus nem fordul-e majd ellenük is. Ha ez megtörténik, mi szívesen kötünk vele szövetséget a császár ellen.

- Meg a gepidák ellen! - kiáltotta Alboin, egyszerre megértve Winifred okos ravaszságát.

- Én csak a császárról beszéltem Bajánnak, uram. Sigisbert segített nekem. Elmondtam, hogy a húga a te feleséged. Sajnos, azóta már nem. A királyné halála meggyöngítette a longobárd-frank szövetséget, Alboin.

- Ezért lenne jó az avar szövetség! - sóhajtott a király.

- Bizony ezért, még akkor is, ha nem látszik megbízhatónak a kagán. Most minden a császáron múlik, és én bízom a császárban - tette hozzá, és rókaarcán fölényes gúny ragyogott.

- Bízol a császárban? - hökkent meg a király.

- Inkább az ostobaságában. Olyan kakasnak látszik, amelyik üres beggyel kukorékol, azaz nincsen elég pénze. Ha pedig pénze nincsen, nem tud az avaroknak solidusokat küldeni; ha Baján nem kap aranyat, nem lesz tovább a császár akaratának engedelmes végrehajtója.

- Gondolod, hogy mer szakítani a császárral?

- Baján olyan embernek látszik, aki mindent mer.

- Tud rólam?

- Csak annyit mondott: „Hallottam Alboinról”. De én éreztem a hangjából, hogy mindent tud rólad. Másképpen nem is mondta volna azt: „Ha a császár ellenem fordul, elküldheti hozzám Alboin király a követeit. Téged is, herceg - mondta, és rám vicsorgott, majd gyorsan hozzátette: - Mást nem ígérhetek.”

- Ennyi is elég - mondta Alboin mosolyogva.

- Egyelőre elég. A frank király asztalánál lakomázva többet nem lehetett elérni. Ennek a szövetségnek azonban ára lesz. Baján zsákmányoló, habzsoló vadállat. Ingyen nem fog megsegíteni bennünket.

- Mit szeret a kagán?

- Mindent. Aranyat, ezüstöt, drágakövet, asszonyt, lovat, szarvasmarhát és juhot. Nem tudom. Bizonyosan mást is.

- Ez is elég! - nevetett Alboin. - Örülök, hogy ilyen okos ember a longobárd király követe. Két eb nehezen alkuszik meg egy csonton. Így mondják, de a végén mégis megalkuszik. Gyere, herceg! Vacsorázz velem! Most ez a legfontosabb! Éhes vagyok! - kiáltotta, és megint nevetett egészséges, jó nevetéssel.

A királyné halálát követő időben Alboin a sereg újjászervezésével foglalkozott. A sirmiumi vereséget nem tudta elfelejteni, ennek szégyene égette a lelkét. A fárak felserdült legényeit maga gyakoroltatta lándzsavetésben, nyilazásban és a hadmozdulatok gyors végrehajtásában, hogy felfrissített sereggel tudjon majd harcolni, ha kell. Kémei is jártak mindenfelé, nemcsak Gepidia földjén vagy a császár birodalmában, hanem Baján országában is. A gyakorlatozások után legtöbbször magában töprengett városi házában. Már nem szerette a régi életét, a nagy kóborlásokat, amikor legényeivel ott vert tanyát, ahol rájuk szakadt az este.

A sirmiumi vereség szégyenében ott égett Rosamunda emléke is. Sokszor nézett újabban a kupa fenekére, és mámoros állapotában csak a leányt látta. Csillagos, nagy éjszakákon nem jött álom a szemére. Kibámult a sötétben élő kertbe, ahol levél rezdült, éjjeli madár szárnya suhogott, azután a csönd beszélt vele Rosamundáról. Sokszor piroslott már a hajnal, mire elnyomta az álom, amely azonban gyötrő és rövid volt, nem megnyugtató, rosszabb a keserű ébrenlétnél. Nem tudta még, hogy a bölcset is megvakítja a szerelem.

Egyik ilyen hajnali álom után Helmechist hívatta.

- Ülj le, Helmechis! - kínálta hellyel maga mellett.

Helmechis meghajolt és leült a király mellé. Arcán egy vonás se mozdult, hallgatott, mint a csuka, de szürke szemének tekintete kíváncsian meredt a király kialvatlan arcába. Tudta nyomban, Alboint gyötri valami és tőle vár segítséget.

Csönd volt. Mindketten hallgattak. Helmechisnek nem volt mondanivalója, Alboin pedig nem tudta, miképpen fogjon hozzá. Aztán ott kezdte, ahol végezni akarta.

- Elmégy Kunimund királyhoz! - mondta ki parancsoló hangon.

Helmechisnek egy arcizma sem rándult, és konokul hallgatott, ahogyan szokta. Tudta, némaságával tud másokat szóra bírni.

Helmechis némasága ingerelte Alboint. Azt hitte, erre a parancsra el fog sápadni, majd tiltakozik, talán még fél is. Helmechis azonban hallgatott.

- Megkéred Kunimund királyt, hogy adja hozzám feleségül a leányát, Rosamundát.

Amikor kiejtette Kunimund nevét, Helmechis már tudta, hogy Rosamunda él a királyban, annál is inkább, mert benne is élt.

- Te okos ember vagy, nem kell egyebet mondanom. Rád bízom, mit mondasz Kunimundnak. Ha elhozod a leányt, vagy ha megígéri a király, hogy nekem adja, csak menjek magam érte, akkor, Helmechis, herceg leszel, olyan, akár Winifred, akár Authari vagy a többiek.

A herceg szó hallatára nagyot dobbant Helmechis szíve. Az arca mozdulatlan maradt, de érezte a fejébe futó vérhullám bódító melegét.

- Mi történik, ha Kunimund megtagadja a kérés teljesítését? - kérdezte, és összeszorult a torka.

- Akkor nem leszel herceg - válaszolta Alboin hidegen. - Rosamundát majd másképpen érem el - tette még hozzá, és sötét láng lobbant a szemében.

- Miért nem küldöd Winifred herceget? Leánykérőben nagyobb úrnak több a súlya.

- Csak benned bízom igazán. Senki sem tudhat utad céljáról, csak ha sikerül.

- Egyszál magamban kell mennem? - kérdezte Helmechis elképedve.

Alboin felnevetett.

- Fényes kísérettel mégy a gepidákhoz! Ajándékot is viszel, de csak akkor adod át a királynak, ha beleegyezik a házasságba. Vidd magaddal Peredeót, Ursust és a legjobb legényeket! Ha nekem adja Rosamundát, akkor, nem bánom, legyen igazi béke közöttünk. Ha nem adja...

Nem fejezte be. Arcáról sütött a gőg és a régi gyűlölet. Az epe beszélt volna belőle, ha tovább folytatja.

Helmechis most olyannak látta a királyt, mint aki árnyék után kapdos, elérhetetlen, suhanó árnyék után. De nem mondott ellent. Megszokta az engedelmességet, meg aztán ő is úgy vágyott Rosamunda látására, mint darázs az édes gyümölcsre, noha érezte, jobb lenne akár el sem indulni, mintsem rossz helyre megérkezni. De hallgatott. Szokása szerint görcsöt kötött a nyelvére. Tudta, érezte, a király meg ő egy kérget rágnak, ugyanazt szeretnék.

„Ha mégis sikerülne ez a házasság, Justinus, az új császár hiába fenné agyarát ránk” - gondolta Helmechis, de nem beszélt, majd elmondja mindezt Kunimundnak, ha ugyan az a veszett gepida szóba áll vele.

- Mikor induljunk? - kérdezte.

- Mentől előbb, annál jobb. Válaszd ki a legényeket! Zotto tudhat mindenről, ő segíteni fog. Magam is szólok neki. Rosamunda részére ékszereket küldök, a királynak díszes fegyvereket. Az apja is adott nekem - mondta még, majd legyintett. - Vedd ki a fegyvertárból, amit gondolsz! Most pedig gyere! Igyál velem! Sigisbert király jó bort küldött, és tudom, te is szívesen megiszod a frankok borát.

Winifred herceg jól mondta, valóban bolhát ültetett az avar kagán fülébe. Baján még ott időzött Sigisbert vendégeként a frankok földjén, még igazán el sem búcsúzott a királytól, máris előreküldte Targitot, hogy menjen Konstantinápolyba, és üdvözlje nevében az új bizánci császárt, Justinust.

A kagán saját sátrában tanácskozott kegyeltjével. Nem szerette a városok kőházait. A frank király egyik házában olyan fojtogatónak érezte a levegőt, hogy rövid idő múlva a szabadba kíváncsozott.

Nagy bőrpárnáján kuporgott, és aranykupából kóstolgatta Sigisbert aranyszínű borát.

- Te is leülhetsz - mondta kegyesen Targitnak, és a nagypárna szélére mutatott.

Targit a kagán mellé telepedett. Talán egy vagy két évvel lehetett fiatalabb uránál. Karcsú alakját bizánci, aranyozott selyemköntös fedte, a kagán ajándéka. Baján nagyon szerette, ha főemberei, bizalmasai selyemben, bársonyban páváskodnak körülötte. Targit kissé csontos arcán mosolygás látszott. Baján azt is szerette, ha emberei jókedvűen beszélgetnek vele, de azért alázatosan tisztelettudóak. Ferde vágású, sötét szemének tekintete kíváncsian vizsgál-gatta a kagánt. Sejtette, hogy követségbe kell mennie, és a longobárd herceg szavaira emlé-kezve remélte, hogy hamarosan megláthatja a császár fővárosát, ahol apja a híres konzul, Eudaimón főlovászmestere volt.

- Nagy útra küldelek, Targit - kezdte a kagán.

Targit mély tisztelettel hallgatta. Nem volt tanácsos Baján szavába vágni, mert könnyen felforrt, mint nagy tűzön kis lábasban a víz, és hirtelen haragjában képes volt a legfőbb emberhez is hozzávágni azt, ami éppen a keze ügyébe akadt.

- Követem leszel a császár fényes udvarában. Jól figyeld meg, amit mondok! Én nem törődöm a longobárd herceg locsogásával. Ez a rókaképű, ravasz ember hazudhatott is, hiszen érdeke lehet, hogy éket verjen közém és a császár közé. A frank király rokonságban van a rókaképű urával, Alboin királlyal. Már ezért is gyanús ez a longobárd locsogás. Elvégre a frank király is csak kényszerből ültetett asztalához. Az is lehet azonban, hogy a rókaképű nem hazudott, és az új császár valóban más, mint Justinianus volt. Ez mind kiderül majd a császár udvarában.

Baján most elhallgatott, és maga elé meredt. Hosszúkás arcán mulatságosan ugráltak a ráncok. Fejét megrázta, nagy haja kékesfeketén hullámozott. Amikor feltekintett, kis szeme csil-logott, felső ajkát felhúzta, és ravaszul vigyorgott.

- Mondom, jól figyelj, Targit! Véd a kobakodba, amit mondok! Mi nem vagyunk hígvele-jűek. Az igazmondó ember olyan ritka, mint a téli fa árnyéka. Mi sem mondunk mindig igazat! - kiáltotta, és most felnyerített, mint lova a forrásnál. - Amikor a császár elé lépsz, légy alázatos! Köszöndd szépen, és cifra szavakkal üdvözlödd az én nevemben! Mondd meg neki, hogy Justinianus császárt megszabadítottuk ellenségeitől, mindeddig védtük a birodalom határait, soha be nem törtünk a földjére, mint más népek. Mi Justinianus császár szövetségesei voltunk, és az új császárnak is szövetségesei kívánunk maradni. A rómaiak a császárt isteni felségnek nevezik, te is tiszteld meg így!

Most kiegyenesedett ültében. Sűrűn pislogott, majd felemelte az aranykupát, nagyot húzott belőle, és még a nyelvével is csettintett egyet.

- A legfontosabb most következik. Megkérdezed az új császárt, fenn akarja-e tartani az elődjével kötött szövetséget. Elküldi-e a szokásos évi ajándékot? A földről most ne beszélj! Majd máskor! Ha a császár igent mond, a rókaképű longobárd hazudott a ravasz frankkal együtt. Ha az új császár is velünk van, nem félünk senkitől. A türköktől sem, hiába keltek át a Volgán, hogy a nyomunkba érjenek.

Vastag ujjai az aranykupával játszadoztak. Ajkát összezárta, komoly lett. Hangja még mélyebben zendült, amikor újra megszólalt:

- Ha az új császár megtagadja a régi szövetséget, akkor a longobárd herceg igazat mondott. Alboin vitéz király, erős a serege is, és gyűlöli Kunimundot, Gepidia királyát. Gepidia földje jó, rétjein a fű kövér.

Nem fejezte be. Egyet nyújtózkodott, majd felpattant a párnáról. Targit nyomban követte példáját.

Most szembenézett kegyeltjével.

- Megértettél, Targit?

- Mindent megértettem, kagán!

- Akkor azt is meg tudod mondani, mit kell tenned, ha az új császár felbontja a szövetséget? - kérdezte, és ólomszürke szemében kíváncsiság csillogott.

- Ha jól gondolom, kagán, és te is ezt akarod, akkor néhány legényt küldök Alboin királyhoz, nem követeket, hanem hírvivőket. Csak ennyi lesz a kutyaőrre írva: „Alboin király elküldheti követeit az avarok nagy és dicső kagánjához.”

Baján vicsorogva nevetett, majd megveregette Targit vállát, és úgy mondta:

- Okos embert etetsz te, Targit!

Bizánc népe az utcákon tolongott. Az avar követeket nézték. Csupa deli, fiatal legény táncoltatta az égi ménektől származó lovakat a főváros zsivajgó népe előtt. A sötétbarna vagy fekete hajú, csúcsos süvegű, bőrvörs, zászlós kopjákat tartó lovasok mosolytalan arccal követték Targitot, akinek a külügyek hivatalnokai magyarázta sebes hadarással a főváros látnivalóit, annál is inkább, mert Targit úgy beszélt az udvar nyelvét, mint egy tisztviselő.

A palotában másnap fogadta a követeket a császár. A fogadás a Khrüszotrikiniosz nevű trónteremben történt. Justinus mérhetetlen gögjében mindenképpen a barbárok elkápráztatására törekedett, ezért ragaszkodott a szertartásokhoz.

A tömpe orrú, táskás szemű, kopaszodó császár a baldachinos, bíborfátylas, aranyos trónuson ülve sem látszott okosabbnak, mint amilyen volt, de hatszor gögösebbnek nagybátyjánál, Justinianusnál.

Targit és két követtársa megtanulta a császár előtti leborulás szertartását, hogy a császár elé kerülhessenek. Az elrejtett aranyorgonák bűgására tárult fel a trónterem ajtaja. A bíborleplekbe burkolt, gyémántoktól szikrázó tiarával a fején Justinus is csodálatosnak tetszett a pusztai emberek előtt. Szinte remegő lábakkal lépkedtek a fehér márványlapokkal kirakott úton a trónus felé, amely előtt a megtanult szertartás szerint hulltak térdre.

- Miért jöttetek hozzám, szolgálaim? - hangzott Justinus rekedt hangja, amely a varjú káromlására emlékeztette Targitot.

Ez a káromló hang, ez a dölyfös megszólítás térítette magához. Oldalra lesve látta, hogy az egyik főméltóság gúnyosan mosolyog az ő megalázkodásukon. A kagánra gondolt, annak józan és ravasz szavaira, ezért udvariasan válaszolt a pöffeszkedő császár kérdésére.

- Baján, a győzhetetlen avarok nagy kagánja üdvözlét küldi isteni felségednek, rómaiak és görögök császára! - kezdte mondókáját.

Justinus ajka megrándult a győzhetetlen avarok hallatára, de még hallgatott, mert meglepődött Targit kifogástalan latin beszédén. A követ folytatta tiszte szerint:

- Engedd meg, felséges uram, hogy emlékeztesselek nagy elődöd és a mi népünk között létrejött egyezségekre! Mi már évek óta védjük a birodalmat. Legyőztük északi ellenségeit, tiszteletben tartottuk határait, kíméltük az isteni felség, Justinianus földjét. A nagy császár kívánságára szálltunk hadba a frankok ellen is, akik a gótokat segítették Itáliában. Baján kagán

birodalmát nyugaton az Albis folyó határolja, mivel Sigisbert, a frankok új királya a béke fejében átengedte nekünk országának részeit. Baján kagán most tudni szeretné, fenn akarod-e tartani a Justinianus császárral kötött barátságot, és elküldöd-e neki azt az évi ajándékot, amelyet Justinianus császár a szövetség megkötése óta mindig elküldött, legtöbbször Valentinusra bízva annak átadását.

Targit kiegyenesedett, és a pöffeszkedő császárra nézett, vajon milyen választ ad ura kérésére.

Justinus kerek arcát kiverte a harag vöröse. Ostoba gögijében még nem tudta, hogy a békesség minden háborúnál többet ér. Targit a császár vörös arcára bámult, és úgy elszállt a reménye, mint a megdobált madár, pedig a hígvelejű nagyúr még nem is káromgott. A düh összeszorította a császár torkát, és csak akkor tudott megszólalni, amikor harákkolt egyet.

- Többet teszek értetek, Baján követe! Észretérítelek majd benneteket, hogy megmentsem kagánotokat a végső romlástól. Aranysolidusok helyett tanácsot adok tinéktek, azt a megszívlelendő tanácsot, hogy maradjatok békességben. Segítségetekre nincsen szükségem! Nektek, a birodalom szolgálóinak, majd magam szabom meg szolgálatotok díját, de csak ha akarom. Ezt üzenem a kagánnak...

Dermedt csönd követte a császár fennhéjázó, ostoba szavait. Justinianus volt főhivatalnokai, akik még az új császárt is szolgálták, elképedve néztek egymásra. Theodotus arcára is ráfagyott a mosoly, és csaknem szentségtörést követett el, ugyanis majdnem megszólalt, hogy a császár jóvátehetetlen hibáját kijavítsa. Ez volt Justinus harmadik politikai baklövése a perzsa és a longobárd békeszerződés megsemmisítése után.

Mindnyájan hallgattak, az isteni felség szava szent volt. A berohanó eunuchok fehér köntösüket ráborították a követekre, és gyorsan kivezették őket a trónteremből. A követek azonban okosak voltak, nem felejtették a trónus lábánál a kagán ajándékait.

Napok múlva, amikor messze északra jutottak, megkerülve Gepidia határhegyeit, Targit néhány legényt küldött Alboin királyhoz a megbeszélrt üzenettel:

- Alboin király elküldheti követeit Bajánhoz, az avarok nagy kagánjához...

Helmechis a régi úton vezette a követséget Mursa városa felé, hogy a Dravuson átkelve, Cibalae érintésével jussanak el Sirmiumba. Ősz felé járt, a legények mégis megizzadtak a nagy lovaglásban.

Amikor a Dravuson átkeltek, tüstént körülfogták őket a gepida határőrök.

- Alboin király követei vagyunk. Vezessetek minket Kunimund királyhoz! Ajándékot hoztunk királyotoknak - mondta gepida nyelven Ursus.

Az őrség parancsnoka csodálkozva nézett Ursusra.

- Hol tanultad meg ilyen jól a nyelvünket? - kérdezte.

- Anyám olyan gepida volt, mint te - hazudta a latin, aki Osztrogota mellett megtanulta gyűlölni Turisind királyt és családját.

- Mégis longobárd lettél? - kérdezte gúnyos haraggal a parancsnok.

- Apám longobárd volt - hazudott megint a latin.

Az őrség parancsnoka nem válaszolt neki, hanem így szólt:

- Mondd meg uradnak, legényeim kísérik majd Sirmiumba! Ki az urad?

- Helmechis herceg - válaszolta szemrebbenés nélkül, és Helmechis elé lépett, meghajolt előtte, azután tolmácsolta a gepida parancsnok rendelkezését.

- Mondd meg a gepidának, hogy köszönöm a kíséretet!

Ursus megint meghajolt Helmechis előtt, azután mosolyogva mondta el Helmechis köszönetét.

Amikor Usdibadnak jelentették Alboin követségének érkezését, a herceg elképedt a csodálkozástól. A kiskorú Reptila trónörökös és sirmiumi herceg helyett ő parancsolt a városban és az egész tartományban.

- Jól hallottad? Alboin király követe? Mit akarhat megint a kancalábúak királya?

- Nem tudom, herceg úr - válaszolta a palotaőrség parancsnoka. - De ha felmégy a toronyba, és kinézel a kapu elé, magad is láthatod. Azt mondják, valamelyik herceg vezeti őket.

Usdibad kíváncsi volt, de alantasa előtt nem akart kíváncsinak látszani, nem ment fel a toronyba, hanem ezt parancsolta:

- A herceget és két kísérőjét vezessétek elém!

Helmechis, Peredeo és Ursus bejutottak a városba. Helmechis megismerte Usdibadot, a gepida is ráismert.

- Te Helmechis vagy, a király fegyverhordozója - mondta gúnyosan. - Mióta vagy herceg?

- Amióta király lett Alboin - felelte Ursus, mert előre megbeszélték, hogy mégsem küldhet Kunimundhoz Alboin kisebb rangú követet. Alboin is helyeselte ezt. „Úgyis az leszel, ha elhozod Rosamundát” - mondta a búcsúzáskor.

- Rossz helyen jártok - mondta Usdibad.

- Miért járunk rossz helyen? - kérdezte Helmechis.

- Mert Kunimund király Nagy-Gepidiában lakik, a Marisia folyónál, ahol már te is jártál, Helmechis herceg. Miért jöttetek a királyhoz? Remélem, nem a béke megszegése végett...

Helmechis mosolyogva válaszolta:

- Ne haragudj, herceg úr, de uram, a király megparancsolta, hogy csak Kunimund királlyal közölhetem üzenetét! Annyit azonban elárulhatok, nem akarunk háborút. Éppen ezért nagyon kérlek, engedd meg, hogy valahol megpihenjünk, azután majd kísérőid elvezessenek bennünket a nagy Kunimundhoz, Gepidia királyához. Hosszú volt az út, elfáradtunk mindnyájan.

Usdibad mord arcán megenyhültek a vonások.

- A vendégem vagy, Helmechis herceg, kísérőiddel együtt.

- Peredeo, a király testőrtisztje, Ursus, a király bizalmasa - mutatta be Helmechis társait.

Usdibad még örült is a követeknek, unta már alantasainak a társaságát. Szolgái megjelentek, elvezették a követeket hálóhelyükre, majd amikor megtisztálkodtak, ebédre hívta őket. Kísérőikről is gondoskodott, közel a városhoz, az egyik tanyán kaptak szállást.

Usdibad római ebédet adatott. Megtanulta, miképpen esznek a császár asztalánál. Első fogásként olajbogyót és halikrát hoztak a szolgák, majd különféle salátákkal díszített tálakon sült vadhúst és szárnyast. Ezüstkancsókban a híres sirmiumi bor került az asztalra, majd mézzel édesített tésták és gyümölcs.

- Igaz-e, hogy meghalt a királyné? - kérdezte a kíváncsi Usdibad.

- Igaz - válaszolta Helmechis. - Alboin király özvegy lett.

- Kit fog feleségül kérni? - kíváncsiskodott újra.

Helmechisnek csaknem torkán akadt a nyúlhús erre a kérdésre, de azután legyőzve zavarát, így válaszolt:

- A hatalmas frank király leánya után nehéz lesz a királynak új asszonyt szereznie. A bizánci udvarból nem kaphat hercegnőt, mint édesapja, Audoin király. Ne haragudj, herceg, de nem ismerem uram szándékát! Egy királynak mindig nehezebb választania, mint más halandónak.

- Ebben igazad van - válaszolta Usdibad meggyőződéssel. - Nagy kár, hogy Kunimund király és Alboin király annyira gyűlölnek egymást.

- Miért kár? - kérdezte Helmechis, majd gyorsan kijavította szavait: - Bizony kár, jól mondod, ha arra gondolsz, hogy Turisind és Audoin örök békét kötöttek.

- Arra is gondoltam, meg másra is - felelte Usdibad.

- Mire? - csapott rá Helmechis kérdése, és érezte, hogy rekedt hangjában izgalom remeg, hiszen ez az Usdibad csaknem a saját gondolatait fogja kimondani.

Usdibad nem felelt nyomban. Felemelte borral telt serlegét, és ráköszöntötte vendégeire. Ittak mindnyájan. A gepida herceg csak ezután válaszolta:

- Csak neked mondom, uram. Ha én lennék Alboin, feleségül kérném Kunimund leányát, és Kunimund helyében odaadnám Alboin királynak Rosamundát. Mondják, nem is...

Nem fejezte be. Töprengve nézett maga elé. Helmechis is lesütötte szemét. Peredeo pedig akkora fátatot nyomott a szájába, hogy majdnem megfulladt tőle. Helmechis ugyanis megparancsolta neki a hallgatást. Ursus széles arcán szétfutott a mosolygás, azután megnyalta a szája szélét, ahogy Rosamundára gondolt.

- De hát Kunimund nem Usdibad! - emelte fel a tekintetét a gepida herceg. - Beszéljünk másról! Mit tudtok az avarokról? Azt beszélnek, egészen a frank király országáig nyargaltak, ahol azonban kicsorbultak fegyvereik.

- A frankok vitéz emberek, megállíthaták Baján kagánt is - mondta Helmechis.

- A császár is felmondta a szövetséget nekik.

- Mit mondasz? - kapta fel a fejét Helmechis, és úgy fülelt, hogy Usdibad egyszerre óvatos lett.

- Nem lehet tudni még, hogy valójában mi is történt. Baján követői megjelentek az új császárnál. Egyebet nem tudok.

Helmechis ebből a visszahúzódnásból mindent megértett. Most ő emelte fel a serleget, és ráköszöntötte Usdibadra, majd tréfásan mondta:

- Nagy kár, hogy nem Usdibadnak hívják a gepidák királyát. Hasonlítsz Osztrogotára, herceg.

- Osztrogota is gepida volt, Helmechis - válaszolta, és titkot takaró mosolygás jelent meg az arcán.

Helmechis nem tudott leolvasni semmit sem Usdibad arcáról, de Ursus úgyszemint tudta, mit rejt ez a mosolygás. Ahogy fordította Usdibad szavait, megjegyezte közben longobárd nyelven:

- Én tudom, hogy a rokona is...

Egyebet nem mondhatott, mert akkor ki kellett volna ejtenie Osztrogota apjának, a trónról letaszított Elemundnak a nevét, akinek Usdibad unokaöccse volt, de Usdibad nem menekült el Osztrogotával, mert az apja hűséget esküdött Turisindnak. Helmechis így is megértette, és még rokonszenvesebbnek találta vendéglátóját.

Néhány nap múlva érkeztek Turisind király fapalotájához, ahol most Kunimund lakott. A gepida falvak éppen úgy húzódtak a folyók mentén, mint évtizedekkel ezelőtt. A tarlók sárgán ragyogtak, a mezőkön marhák és lovak legelésztek. A palota előtt a követség jövetelének hírére Kunimund testőrei sorakoztak, Usdibad futárjai ugyanis jóval előbb megérkeztek a csaknem hihetetlen hírrel.

Kunimundnak leesett az álla a csodálkozástól, és nem akart hinni a fülének, amikor Usdibad lovasai elmondták a követség Sirmiumba történt érkezését és azt, hogy Usdibad még asztalához is ültette Helmechis herceget. Amikor magához tért meglepetéséből, éktelen haragra lobbant.

- Mit akarnak? Miért jöttek? - üvöltött Usdibad embereire, mintha szegények tudhatták volna Alboin szándékát.

- Uram, csillapodjál! - kérlelte Fastida, aki most már a király bizalmasa volt Gunderttal együtt. - Ha Usdibad herceg tudna a követség szándékáról, bizonyosan megíratta volna.

Az előkelők közül is többen a fejüket csóválták, de csak az öreg Ardamund szólalt meg, aki már Turisind király tanácsadója és testőre volt:

- A követeket, még az ellenségét is, fogadnod kell, király! Békében még inkább, mint háborúban!

Lassan csillapodott, de szeme a régi haragtól villogott, vékony szája körül a belső kintől elmélyültek vonásai. Kunimund nem tudott felejtetni.

- Ha megérkeznek, vezessétek elém őket! - parancsolta, majd megindult palotája felé, de még mielőtt belépett, visszafordult, és így szólt: - Mindnyájan ott legyetek, amikor fogadom a kancalábú király embereit!

- Ott leszünk, uram - válaszolta a többiek nevében is Ardamund.

Dél is volt már, mire Helmechis Kunimund palotájához érkezett. Kísérő lovasai a palotától jó messze pihentek le, és Kunimund fegyveresei azonnal körülfogták őket, noha a fáradt longobárd lovasok egykedvűen nyúltak el a magukkal hozott takarókon, és a zsákjaikból előszedett száraz köleslepényüket kezdték falatozni. Erre a látványra a gepida testőrök elszégyellték magukat, és messzebb ódalogtak a békésen falatozó legényektől.

Kunimund díszes karosszékekben ült, mosolytalan arcán hideg gőg terpeszkedett. Egyszerű, szürke köntöst viselt, aranycsatos bőrvérőlt most is lelógott régi vadászkése. Körülötte álltak nemesei, csak a tekintélyes Ardamund ült egy alacsony széken.

Helmechis könnyű lenvászon ruhát viselt, amelyet derekán ezüstöv szorított össze. Feje fedetlen volt, lábán bőrsaru sárgult. Fegyvertelenül lépett a király elé, és mélyen meghajolt. Mögötte Perdeo és Ursus is így tett, majd Ursus előlépett, hogy tolmácsolhassa Helmechis szavait.

- Felséges úr, gepidák nagy fejedelme! - kezdte. - Alboin király köszöntését küldi teneked.

Alboin nevének hallatára Kunimund megmozdult, megsötétedett az arca, és a szeme gonoszul villant. Helmechis azonban úgy tett, mintha nem vett volna észre semmit a király arcának

megváltozásából. Lassan beszélt, messziről kezdte, és úgy kerülgette jövőtele célját, mint macska a forró kását.

- Szomszédok vagyunk, és békesség helyett sokszor harcoltunk egymással. Tudom jól, gyakran hibáztunk mi is, és ti sem akartátok mindig elkerülni a harcot. Nem is egyszer azért rontottunk egymásra, mert idegenek, mások akarták, ők uszítottak bennünket.

A gepida előkelők arcán feszült érdeklődés látszott, némelyek örvendezve mosolyogtak, csak Kunimund arca maradt komor.

Helmechis folytatta:

- A császár lovassága egyszer benneteket tiport le, máskor pedig minket gázolt el. Én, Helmechis, a király tejtestvére és sokan mások a longobárd előkelők közül úgy gondoljuk, élhetnénk mi békességben is egymás mellett, nemcsak azért, mert a császár parancsolja. Audoin és Turisind királyok még a császárnak engedelmeskedtek, amikor tartós békességre léptek. Mi most magunktól is igazi békét köthetnénk...

Néhány pillanatra elhallgatott.

- Mondd meg, mit akarsz! - vágott a pillanatnyi csöndbe Kunimund király türelmetlen hangja.

Helmechis nagyot lélegzett. Sárgásbarna arcán meglátszott az izgalom, homloka verejtékezett, majd nagyot sóhajtott, úgy folytatta:

- Chlotsuinda, a frank király leánya, Alboin király felesége meghalt. A király nem akar özvegy maradni. Azért küldött udvarodba, felséges uram, hogy feleségül kérjem szépséges leányodat, Rosamundát, Alboin király nevében...

Tovább nem mondhatta. Kunimund veszett haragjában felüvöltött. Tajték lepte el vékony szája szélét. Egész testében remegett, úgy ordította:

- Az utolsó gepida pecérnek inkább odaadom a leányomat, mint a te kancalábú királyodnak! Takarodj! Mondd meg neki, bátyám gyilkosának nincs más válasza!

Az utolsó szavakat már csak hörögni tudta.

Helmechis megdöbbenve, összetörten állt, csak Ursus maradt nyugodt, egykedvűen tolmácsolta Kunimund végzetes szavait.

A gepida nemesek ajkára ráfagyott a mosolygás, de nem mertek mukkanni sem. Csak néztek Kunimund után, aki dühében egészen megzavarodva tántorgott ki a trónteremből, magukra hagyva megdöbbszent nemeseit és a megalázott longobárd követeket.

XX.

- Nem leszek herceg, Alboin - mondta Helmechis szomorúan, amikor hazatérve megjelent a királynál Perdeo és Ursus kíséretében.

Alboin római heverőjén pihent. Egész nap vadászott, a várakozás izgalmaiban csak ritkán tudott otthon maradni. Alig pihent le, amikor Zotto jelentette követsége érkezését. Fél könyökre támaszkodva nézte embereit. Hallgatott. Helmechis szavaiból megértette a kudarcot. Gúnyosan nézte követeket, nem kínálta helyet ők, megalázottnak érezte magát, és jólesett neki, hogy ő is megalázhat másokat. Szemhéja összeszűkül, ajka lebiggyedt, ahogy a sután álldogáló, egyik lábukról a másikra támaszkodó, messziről jött, poros arcú bizalmasait vizsgálta. Nem dühöngött azonban, nem forrt fel az epéje, inkább valamilyen belső hideget érzett, amelytől egész valóját megfagygni érezte.

Nincs Rosamunda! - és ez a gondolat árasztotta a fagyasztó ürességet.

- Hol jártatok ilyen sokáig? - szólalt meg végre, és felült.

Hűvös őszi nap volt, november vége. Gallus fűtőberendezése már működött, a követek izzadtak a szokatlan melegben és a kényelmetlen álldogálásban.

- A király nem volt Sirmiumban - felelte Helmechis.

- Hol volt?

- Turisind palotájába költözött. Ott él Nagy-Gepidiában. Sirmiumban Reptila nevében Usdibad uralkodik. Ő jól fogadott bennünket, még meg is vendégtelt. A herceg békében szeretne élni velünk.

- Üljetek le! - kínálta végre hellyel hűséges embereit. Megtettetek mindent? - kérdezte, amikor leültek.

- Majd elmondja Ursus - válaszolta Helmechis ravaszul. - Ő beszélt velük, ő ismeri jól a nyelvüket.

- Nem bánom, beszélj te, Ursus!

- Parancsodra elmondok mindent, király úr - válaszolta a latin, és felállt, hogy meghajolhasson.

- Ül le és beszélj! - parancsolta Alboin ingerülten.

A nagy darab ember néhány pillanatig töprengve nézett maga elé. Látszott rajta, hűségesen akar beszámolni. Nem aggályoskodott, mint Helmechis, és csak az igazat mondta. Ott kezdte, amikor átkeltek a Dravuson, és a gepidák közrefogták őket. Még azt is elmondta, mennyire meglepődött az őrség parancsnoka gepida beszédétől. Elmondta, hogy Helmechist minden alkalommal herceggént mutatta be. Ursus nyugodtan kiejtette többször is Kunimund nevét, nem törődött azzal, milyen hatással van e név Alboinra. Dicsérte Usdibadot, aki maga javasolta Alboin és Rosamunda házasságát, mert ebből mindkét népre áldás fakadna. Ursusnak jó volt az emlékezete, csaknem szóról szóra tudta idézni Usdibad szavait, majd a sirmiumi ebéd egyes fogásait is felsorolta.

Alboin mosolytalan arccal hallgatta szolgáját, és csak akkor mozdult meg, amikor Usdibad és Elemund király rokonságáról hallott.

- Hogyan rokonok? - kérdezte élénken, és máris azt latolgatta, miképpen lehetne őket verni Kunimund és a régi királyi család tagjai között. - Mit mondott az avarokról Usdibad? - kiáltotta, és látszott a királyon, hogy az avarok a gepidáknál is jobban érdeklik.

Ursus mondta, ahogy tudta, de Alboin Helmechishez fordulva kérdezte:

- Mit mondott az avarokról Usdibad?

- Először azt, hogy a császár felbontotta az avar szövetséget, de nyomban kijavította szavait, azt állítva, nem lehet tudni, mi történt.

- Akkor már ők is tudják.

- Mit tudnak? - csodálkozott Helmechis.

- Justinus valóban szakított az avarokkal. Baján már üzent nekem, küldjem a követeim. Eddig nem küldtem, tudni akartam, enyém-e Rosamunda. Most már tél van, nem tehetek semmit sem, aztán a kagán is várhat...

Csak úgy mondta, mintha magában beszélne. Ursus és Peredeo nem is értették, de Helmechis tudta, ez az avar-longobárd szövetség megkötését jelentheti, amely nem fog tetszeni sem a császárnak, sem Kunimundnak.

- Beszélj, Ursus! Mi történt a király palotájában?

Ursus folytatta. Dicsérte Helmechist, aki okos üdvözlő szavai után óvatosan készítette elő a leánykérést.

- Jó, ezt mind elhiszem - türelmetlenkedett Alboin. - Azt mondd, mit felelt a király!

- A király elutasított bennünket - válaszolta Ursus, finoman elhallgatva Kunimund durva üvöltését.

- Ide figyelj, Ursus! - mordult rá a király. Te eddig mindenre emlékeztél, az olajbogyótól a vén gepida főember nevéig. Azt akarom tudni, mit mondott, és hogyan mondta!

Alboin arca sötét volt, a hangja kemény. Ursus is tudta, emlékeznie kell. Emlékezett is, csak ő is megérezte, miért beszélteti őt Helmechis.

- Elmondom, uram, ahogy történt. Amit mondok, nem én mondtam, hanem Gepidia királya, az én régi uram ellenségének a fia.

- Tudom, hogy ő mondta. Te ne félj! Akkor félj, ha elhallgatod az igazságot!

- Megpróbálom ismételni Kunimund szavait. Ha valamit elfelejtenék, vagy rosszul mondanék, akkor Helmechis és Peredeo kijavíthatnak, mert úgy hallották a király üvöltését, ahogy én.

- Mit üvöltött? - kérdezte Alboin izgalommal.

- „Az utolsó gepida pecérnek szívesebben adom a leányomat, mint a te kancalábú királyodnak! Takarodj! Mondd meg neki, bátyám gyilkosának nincs más válasza!”

- Ezt mondta? - kérdezte Alboin mereven Peredeótól.

- Ezt, király úr! - hebegte a jámbor.

- Te is így hallottad, Helmechis?

- Azt hiszem, szóról szóra ezt mondta. A szívesebben helyett, úgy emlékszem, azt mondta: „Inkább odaadom a leányomat”, de hát ez ugyanazt jelenti. A király úgy üvöltött, hogy fehér tajtékot fröccsentett. Nem hazudtunk, Alboin. Bár másként történt volna!

Azt hitték, Alboin is őrjöngeni fog, vagy rajtuk áll bosszút a sérelemért, de Alboin nyugodt maradt, arcán nem látszott felindulás, csak komor elszántság.

- Köszönöm, amit értem tettetek. Mondjátok el mindenkinek, miképpen sértett meg Kunimund király, hogyan gyalázta meg személyemben a longobárd népet!

- Elmondjuk mindenkinek? - hebegte csodálkozva Helmechis. - Hiszen azt mondtad, ne tudjon senki követjárásunkról...

- Most már azt mondom, tudja meg minden longobárd a sértést. Aztán majd elküldöm Winifred herceget követségbe.

- Kihez, Alboin? - kérdezte Helmechis a régi bizalmas hangon.

- Bajánhoz, az avarok kagánjához.

Korábban érkezett meg a tél. A csípős szél északról kezdett fújni, belemart a házfalakba, orkánná erősödött, majd jégpáncélt húzott a vizek hátára, éjszakára pedig vastag felhők mögé rejtette a holdat. Reggelre apró, sűrű pelyhekben hullt a hó, napokon át vastagodott a fehér lepel. Az utakon öles akadályok támadtak, és a földbe vájt longobárd házakat ki kellett ásni a hóból. Amikor végre kitisztult az ég, sárgán erőlködött az alacsonyan szálló napkorong, és csodálkozva bámulta a fehérbe öltözött mezőket, erdőket, dombokat, az eltűnt folyókat és tavakat. A szél régen meghunyászkodott, és elült valahol délen megpihenni, de a kemény hideget ott felejtette a longobárdok földjén, ahol reggelente nagy köd gomolygott, füstje marta, szúrta a szemet, és nehézzé tette a légzést. Ilyen időben nem indulhatott el a király követsége Bajánhoz. Ember, állat nem viselte volna el a hideget. Amikor a szolgák a palota körül járhatóvá tették az utakat, Alboin ki-kijárt a város szélére, és onnan nézte a havas síkság csillogását.

- Nem indulhatunk, király! - mondta Winifred herceg. - Baján is tudja, ilyen időben nem lehet útra kelni. Ő sem mehetett haza, bizonyosan ott rekedt az Elbe folyónál, ahol vár bennünket.

- Hátha meggondolta a dolgot? - aggályoskodott Alboin.

- Másnak ismertem meg. Talán nem hitt nekem azonnal, de a követeket megalázhatták a császár udvarában, másképpen nem üzent volna tenéked. Most már tudja, igazat szoltam, és te is tudod, nem bíztam hiába a császár ostobaságában.

Az 567. esztendő január havának a végén engedett a tél kemény szorítása. A szél visszatért délről, csaknem felmarta a havat, és fogyasztotta a vizek árját. Csak éjszakánként fagyott még. A követség újra készülődött, majd néhány hét múlva Winifred és Zotto hercegek vezetésével elindult Tüvingia felé, hogy Sigisbert országából keljen át az Albis folyón. A két herceget Bando vezette.

Helmechist és Ursust maga mellett tartotta a király, Helmechist bízta meg Zotto helyettesítésével. A kudarc óta Alboin megváltozott. Komoran járkált a házában, még a kislányával is alig törődött. Arcán azonban nem látszott, hogy a belsejét a bosszú vágya marja.

Mihelyt az idő engedte, seregével törődött. Kovácsait látogatta, akik frank mintára kisbaltákat gyártottak, új lándzsá- és nyílhegyeket edzetek, és tenyérszerű umbokat, vasdudorokat vertek, hogy a pajzsok még erősebbek legyenek.

Megint összehívta a fiatal harcosokat, akikkel naponta gyakoroltatta a harci mozdulatokat. Komorsága azonban nem múlt el.

- Beteg vagy, Alboin? - kérdezte egyik este Helmechis, amikor a királynál vacsorázott, aki mostanában megkívánta, hogy régi fegyverhordozója állandóan vele legyen. Ha Helmechist látta, ifjúkorára gondolt.

- Nem vagyok beteg - válaszolta Alboin komoran.

- Megfogytál, sápadt vagy, szemed alja árnyékos. Miért nem szólsz Oribasziosznak?

- Mondtam már, nem vagyok beteg. Ha mégis az volnék, akkor sem tudna a görög meggyógyítani. Egyetlen orvoshoz mennék el, de az már régen halott.

- Kihez?

Ragilóhoz. Veled mentem. Amikor nála voltam, te vártál rám a fatörzsön ülve. Emlékszel? Már akkor megmondta, hogy király leszek.

- Csak akkor láttam, amikor atyád feleségét meggyógyította.

- Ezért mennék hozzá, ha élne.
- Hát akkor mi a bajod? - faggatta Helmechis újra.
- Tudod te úgyis... - És Alboin arca megsötétedett.

Helmechis elhallgatott.

Alboin sem beszélt, nem mondta ki azt a gondolatot, amelynek izzása fogyasztotta: „Megölöm Kunimundot!”

Nem tudta kimondani, pedig hunyt szemmel is őt látta, Gepidia királyát. Magas alakja előtte imbolygott még akkor is, ha behunyta szemét. Látta kemény arcvonásait, sűrű szemöldökhajdait és hidegen villogó, szürke szemét, amely gyilkos tekintettel villogott rá Turisind asztalánál, amikor kirántotta vadászkését. Még fogainak csikorgását is hallani vélte. Elképzelte, miképpen üvölt követekre: „Inkább az utolsó gepida pecérnek adom a leányom, mint a kancalábúak királyának!” Tudja, érzi, nem is Rosamunda miatt emésztődik már, hanem azért, mert él még Kunimund. Százszor elképzelte, miképpen fogja megölni vagy megöletni. Ezért átkozódott, amikor a hó miatt Winifred nem tudott útra kelni. Érezte, mindent odaadna az ismeretlen Bajánnak, ha megsegítené Kunimund és a császár ellen. Ha nem volna ez az átkozott császár, már végzett volna a gepidákkal. Sirmiumra nem is vágyott már, Usdibad élhet, csak Kunimund pusztuljon.

- Tudod te úgyis - válaszolta Helmechisnek, amikor ezek a gondolatok átsurrantak az agyán. - Tudhatod, mert okos ember vagy, és talán jobban ismersz engem mindenki másnál.

Már tavasz volt, amikor Winifred hazatért. Négyszemközt fogadta a herceget, aki a hosszú úton olyan sovány lett, mint a téli nyúl.

- Beszélj, herceg! - kérte, amikor elhelyezkedtek.

- Baján ravasz ember, királyom - kezdte a herceg. Jól megvárakoztatott bennünket, mintha nem is lennénk fontosak neki. De hát átláttam a szitáján. Az ilyen rókával bélelt ember is elárulja szándékát olyan ember előtt, akit szintén nem a gólya költött. Amikor végre kegyes színe elé járulhattunk - folytatta gúnyosan -, mindjárt a szövetségről kezdett beszélni.

- Mit mondott?

- Minden szövetségnek ára van, kezdte, mert olyan kapzsi, hogy az ökör alatt is borjút szeretne találni. Mondtam neki, az avar-longobárd szövetséget a császár miatt kell megkötnünk, mivel a császár ellen külön-külön nem megyünk sokra.

- Mit kért a szövetségért?

- Minden tizedik szarvasmarhánkat és egész Gepidiát.

- Gepidiát? - örvendezett Alboin csodálkozva.

- Gepidiát. Azt mondta, neki föld kell, és minek támadja meg földért a császárt, amikor a gepidákkal könnyebb elbánni. Tudja, hogy te is meg akarod támadni Kunimundot Rosamundáért.

- Honnan tudja?

- Ezt kérdeztem én is, már nem ilyen nyíltan, mert az sohasem jó, hanem úgy, hogy: bizonyos benne?...

- Mit válaszolt?

- Csak ennyit: sok szeme és sok füle van egy királynak.

- Beleegyeztél abba, amit kért?
- Semmibe sem egyeztem bele. Azt mondtam, ilyen követelés teljesítését csak a király ígérheti meg.
- Mit válaszolt?
- Dühöngött, amiért olyan embert küldtél, aki nem határozhat, de aztán vigyorgott.
- Miért vigyorgott?
- Mert találkozhat veled.
- Hol akar találkozni?
- Ha sietsz, megvár az Elbe partján. Még nem akar onnan elindulni.
- Mit szól ehhez Sigisbert?
- Fegyverben tartja seregét, amíg Baján haza nem takarodik. Baján serege jó messze táborozik a parttól.
- Mit tanácsolsz, herceg?
- Ha meg akarod kötni a szövetséget, indulj hozzá! Egy újabb követküldéssel csak az idő múlik, és Baján hazamegy. Vidd magaddal Bandót, jól vezetett minket is. Én már fáradt vagyok, aztán régen volt, amikor még nekem is fütttyentett a sárgarigó. Csak nézz a hajamra!
- Itthon maradsz! Amíg oda leszek, te kormányzol! Zotto is marad. Helmechist viszem magammal. Holnapután indulunk.

Ott ült a jurtában Baján szőnyeggel takart párnáján. A kagán vigyorogva mondta:

- Nem kell tolmács, én is tudok latinul. Még apám taníttatott egy fogoly pappal.
- De hiszen mindig tolmács kellett...
- Hogy tudjam, mit mondanak! - kiáltotta Baján felnevetve. - Engem nem lehet becsapni! - És tovább heherészett.
- Értelek! - És Alboin is nevetett.

Szép szolgálóleány aranykupákat rakott eléjük és ezüstkannában savanykás ízű italt.

- Igyunk a barátságunkra! Már tavasz van, a kumisz ilyenkor a legjobb! Alboin ivott az erős, savanykás italból.
- Mi ez? - kérdezte. - Ilyet még nem ittam.
- Lótej - felelte, és megint heherészett. - Márciusban ellenek a kancák, csaknem őszig van kumiszunk.
- Nem rossz - hümmögte Alboin udvariasan, de egy kissé megborzongott a lótej hallatára.
- Jó ez, barátom! Pókhálós lesz tőle a szemed, ha sokat iszol belőle. Hallom, özvegy vagy! - tért váratlanul más tárgyra.
- Az vagyok.
- Én nem lehetek özvegy...
- Nem értem.
- Van vagy tíz feleségem, de lehet, hogy több is.

- Tíz feleséged? - hökkent meg Alboin.
 - Lehet, hogy több is - ismételte Baján. - Elég gazdag vagyok! - kérkedett büszkén.
 - Fiad is van?
 - Nyolc-tíz fiam bizonyosan van. Ha meghalok, az lesz a kagán, aki az első asszonytól született.
 - Nálunk a királynak is csak egy felesége szokott lenni. Megszólják, ha ágyast is tart.
- Baján a térdét csapkodva nevetett.
- Nem lennék longobárd! - mondta azután, majd váratlanul elhallgatott. Komoly lett. Sárgás arcáról semmit sem lehetett leolvasni: gondolkodik-e, töpreng-e valamin, vagy csak álarcot visel? Amikor újra megszólalt, egészen mélyen zengett a hangja: - Mit kívánsz tőlem? Milyen segítséget?
 - Kunimundot akarom legyőzni. Magam is legyőzném, ha nem segítené a császár. Ketten erősebbek nálam.
 - Rossz apósod lesz, ha legyőzöd, hallod-e?
 - Após nélkül is megleszek a leányával.
 - Szép lány? - kérdezte Baján kajánkodva.
 - Nekem tetszik - felelte Alboin egykedvűen.
 - Mondják, megkóstoltad. Új asszony, friss tűz!
 - Az emberek sokat beszélnek, ha ráérnek.
 - No jó! Tréfáltam. Ne húzd fel az orrod! Te tetszel nekem, megsegítlek. Ha én is megjelenek, az új császár meggondolja a dolgot. A mezőn megeszem az ő seregét is. A császár csak a falak mögött erős, tudja, lovaink nem tudnak falra mászni. De hát a segítségnek ára van. Rókaképű herceged nem ígért semmit. Sokallotta, amit kérek. Én tudom, síkos sarka van a szerencsének, nem győzhet örökké egyetlen király sem. Most még győzök, mert nincs nálam erősebb, a segítségemnek ezért van ára. Minden tizedik marhátok és Gepidia földje.
- Nézte Alboint, és várt. Hosszú szempilláival sűrűn pislogott. Karvalyorra is mozgott, és megnyalta duzzadt ajkát.
- Megkapod minden tizedik marhámat, és egész Gepidia a tiéd lehet - mondta Alboin, elvakultan a gyűlölettől, amelyet Kunimunddal szemben érzett. Nem gondolkodott, nem latolgatott, csak a bosszú sűrű ködén át látott, s ezért hozzáfűzte: - De enyém Kunimund feje és a leánya, Rosamunda!
 - Nekem egyik sem kell - hangzott Baján válasza.
 - Akkor megírhatjuk szerződésünket! - mondta Alboin, és eszébe sem jutott, hogy a gyenge gepidák legyőzése után Baján lesz a szomszédja.
 - Előbb igyunk rá! - harsogott a kagán hangja, és maga töltötte tele kumisszal Alboin aranykupáját.
- Fiatal legény jelent meg a jurta bejáratában. Mélyen hajolt meg a kagán előtt, és anyanyelvén mondott valamit. Baján intett, a legény távozott.
- Most gyere, nézd meg, mit adok a szarvasmarhákért meg az apósod országáért! - Felugrott. Alboin nem értette, de ő is feltápászkodott. A szokatlan italtól nehéz volt a feje.

- Mit adsz? - kérdezte nehezen forgó nyelvvel.

- Meglátod, ha kimegyünk. Gyere!

Kiléptek a szabad mezőre. Már ott álltak Baján főemberei és Alboin kísérői. Valahonnan erős kürtszó harsant, éles hangja megrepesztette a csendet. Kelet felé tekintettek, mert a második kürthang onnan hasított bele a napfényt rezegtető levegőbe. A domb mögül ekkor ötlöttek szemükbe az első tümen lovasainak hegyes süvegei és fémborítású bőrsisakjai. A nehéz páncélos lovasság jelent meg. Még a lovak nyakát is páncél védte. A páncéltörő lándzsák hegye megvillant a fényben. A lovasok biztosan ültek az elől-hátul magas kápájú nyeregben, csizmás lábfejüket kengyelbe szorítva. Bal oldalukon puha íjhuzatban csontos íjukat, jobb oldalukon nyilaikat hordták. Amikor nézőik elé értek, egyszerre szóródtak széjjel, majd képzelt ellenségre hajították hosszú lándzsáikat. Egyetlen vezényszóra álltak fel nyergükben, és nyílzáport eresztettek a vélt ellenségre. Vad csatakiáltásuktól megreszketett a levegő.

Alboin értő szemmel, egyszerre kijózanodva figyelte a lovasok áradását. Az egyes csapattesteket előkelők vezették, akiknek fegyverövén aranycsat ragyogott. Szakadatlanul hömpölyögték le a dombról a zászlós kopjákat előreszegezõ lovasok vagy a kivont kardot villogtató harcosok százai, ezrei. Nézte a gyönyörű lovakat, amelyeken az előkelők pöffeszkedtek, de még jobban figyelte a sohasem látott, kosfejű, szarvasnyakú, vaskosan izmos, bozontos szőrű állatokat, amelyek egy-egy térdnyomásra vagy fülükbe suttogott vezényszóra engedelmeskedtek. Szétfutottak, majd tömörültek, ahogyan lovasaik kívánták. Alboin gyönyörködött a lovak tarkaságában is. Megcsodálta az acháttarka, a lángnyelves, a tigristarka és a seregélytarka, busa fejű lovak egyenletes iramú ügetését.

Sokáig tartott a két tümen bemutatkozása a szövetséges longobárd király előtt. Amikor Alboin azt hitte, hogy már befejeződött a sereg bemutatása, akkor következtek még a segédnépek csapattestei, könnyűlovasok, bal karukon kis pajzzsal és kezükben íjjal. A bemutatkozás azonban még velük sem ért véget, mögöttük gyors gyalogmenetben hatalmas termetű szlávok közeledtek, kezükben szekercét forgatva vagy hosszú nyelvű dárdákat cipelve széles vállukon.

A sereg bemutatását lakoma követte. Baján így szólt:

- Láttad, király barátom, mit adok tenéked a marhákért és Gepidiáért.

- Láttam, kagán, és most már bizonyos vagyok benne, hogy legyőzzük Kunimundot.

Másnap sietve búcsúzott Bajántól.

- Ne feledd, kagán, hogy mire újra holdtölte lesz, megindulok egész seregemmel Gepidia ellen!

- Én is akkor indulok. A Marisia völgyében török majd előre.

A távozó királyt Baján egészen a folyóig kísérte.

- Megszerettelek, Alboin - mondta búcsúzóul, és úgy tetszett, hogy őszintén beszél.

XXI.

Azt szokták mondani, a titkot a tyúk is kikaparja. Baján és Alboin találkozója sem maradt titok. Beszéltek róla a frankok országában, a longobárdok és a szlávok földjén. Megtudta Kunimund király is, nem is beszélve a konstantinápolyi udvarról, ahová a világ négy tájáról mindig megérkeznek a kémek jelentései.

A császár fővárosában a lázadások elfojtása után az élet visszatért régi medrébe. Az előkelők folytatták régi kedvteléseiket, amelyek közé a perzsa eredetű póljáték, a tzugant is tartozott. Gondosan ápolt tereken, a tzuganiszterionokon gyakorolták e játékot. Az egyszerű emberek, kézművesek, kereskedők, utcai árusok, kertészek és mások sokszor tolongtak az utcákon és a tereken. A templomokban hallgatták az istentiszteletet, egy-egy ünnepélyes felvonulást is örömmel néztek, vagy a cirkuszban őrlöngtek a kocsihajtók versenyein. A boltokban, tabernákban pletykálgodtak a vevők és az eladók. A Szent Palotában sokan éltek, és a bennfentesek szívesen suttozták el a városban lakó rokonoknak a híreket. Az 567. esztendőben az a pletyka járta, hogy Narses patrikioszt Sophia császárné kívánságára megfosztották a rangjától. Egy Aerobindus nevű palotaszolga Kreón nevű rokona suttozta el a hírt abban a tabernában, amelyben a kocsihajtók szerették meginni borukat.

- Elmondom tinéktek, ha nem adjátok tovább - suttozta Kreón a hallgatóinak, akik ugyancsak hegyezték a fülüket. - A nagy Narses a rómaiak bevádolták a császárnál. Azt mondták: „A gótok uralma is jobb volt, mint Narsesé, mert ő rabságban tart bennünket. Ezért, legkegyelmesebb császárunk, vagy szabadíts ki bennünket Narses keze közül, vagy kénytelenek leszünk magunkat és Róma városát a barbárok uralma alá helyezni.”

Mindnyájan tátott szájjal hallgatták Kreónt, aki így folytatta:

- Narses, amikor a vádaskodást meghallotta, azt felelte: „Úgy bánok velük, ahogy megérdemlik, ez az én dolgom.” Erre gerjedt éktelen haragra az isteni felség, kegyelmes urunk, Justinus, és Narses helyébe a szép, fiatal praefectust, Longinust nevezte ki Itália kormányzójának. Sophia császárnő pedig megüzente az öreg Narsesnek, hogy Itália kormányzása helyett majd asszonyai szobájában, a ginaikeionban vele fogja kiosztatni a fonni való gyapjút.

Nagy tetszés fogadta Kreón szavait. Voltak, akik a térdüket csapkodták örömben, hiszen mindig tetszett a kisembereknek a nagyok megalázása. Az is tetszett azonban, amit Kreón Narses feleletéről mondott:

- Tudjátok, hogy mit felelt Narses patrikiosz a császárnénak? - kérdezte Kreón, sikerétől megittasodva.

Mivel hallgatóinak fogalmuk sem volt az agastyán feleletéről, máris folytatta:

- Narses derekasan megfelelt! „Majd kezdek én a császárnénak olyan fonalat, amelyet egész életében nem tud bevégezni!”

Ilyen módon pletykálgodtak Narsesről a fővárosban. Az egészből annyi volt az igaz, hogy az udvarban már régen áskálódtak az agg Narses ellen, a fondorkodók fiatal erőt akartak Rómában látni, azután csökkenteni akarták az itáliai katonaság létszámát, mert máshol, úgy látszott, nagyobb szükség lesz a katonákra. Narses pedig ellenezte ezt a tervet. Narses megneszelte az ellene megindult hajszát, tudta, Justinus nincsen mellette, ezért mielőtt még kegyvesztett lett, elküldte lemondását, majd nápolyi magányában pihente ki a harcok és a kormányzás fáradságait. Longinusnak fiatalága és szépsége volt az erénye, a kormányzáshoz nem sokat értett. Narses leváltása Justinus újabb baklövését jelentette.

Amikor Baján és Alboin szövetségének híre a császárhoz eljutott, összehívta főembereit, főképpen a katonákat. A tanácsban ott ült Bonos sztratégosz, Alboin sirmiumi legyőzője, és Tiberius, trák származású katona, akit évek múltával a beteg császár caesarrá nevez ki, és majd örökösévé teszi.

Bonos így beszélt:

- Ez a szövetség szerintem elsősorban nem ellenünk, hanem Gepidia ellen irányul. Most az a kérdés, mit érnek nekünk a gepidák. Kunimund király segélyt és segítséget kérő követei már napok óta könyörögnek, hogy felséged elé kerülhessenek. Kunimund ostoba, helyette én győztem le a longobárdokat, megkötöttem velük a békét, de ő nem adta vissza Sirmiumot. Mégis azt vallom, meg kell segítenünk Kunimundot, ha az avarok és a longobárdok megtámadják a gepidákat.

Justinus mosolyogva hallgatta ezt az értelmes beszédet. Sophia császárné már megmagyarázta neki, hogy a két barbár király szövetsége nem fenyegeti a birodalmat, legfeljebb Gepidia pusztul el, de a gepidákért nem kár, sok borsot törtek a múltban a császárok orra alá.

Beszélj, Tiberius! - szólt új kegyeltjéhez, aki hadvezérként jól védekezett a perzsák ellen. Tiberius így beszélt:

- Isteni felség! Én keletről jöttem, nem ismerem a nyugati barbárokat. Azt azonban tudom, ahol két eb egymásnak esik, a harmadik szerzi meg a koncot. Ha kitör a harc a barbárok között, álljunk készen erős sereggel! Sirmiumot így visszaszerezhetjük.

Baján követsége is megérkezett. Most azután dönteni kellett, melyik követségnek mit mondanak. Justinus elméje néha megvilágosodott, és ha valójában ostobán határozott is, volt valamilyen ravaszság a döntésében, amellyel célt lehetett elérni.

- Megsegítelek benneteket, ha szükségét látom - nyugtatta a gepidák követeit, akik fanyalogva távoztak, arra gondolva, az ilyen ígéret keveset ér. - Nem avatkozom ügyeitekbe - mondta Targitnak. - A longobárdok nem küldtek követeket? - kérdezte csaknem méltatlankodva.

- A longobárdok nevében is én beszéltem - válaszolta Targit. - A kagán és a király egyet akar. Válaszodat tudatjuk Alboin királlyal, rómaiak és görögök császára.

A követek fogadása után Bonos még ezeket mondta:

- Kérem felségedet, hogy igazán megsegíthessük a gepidákat. Ha ők elpusztulnak, Baján lesz a szomszédunk.

- Baján a szolgám! - válaszolta ostoba göggyében Justinus. - Ti azért mindketten ott legyetek Sirmium közelében erős sereggel! Jól van, Tiberius, nekem nagyon tetszett, amit a kutyákról mondtál. Ti lesztek a negyedik kutya! - kiáltotta, és úgy nevetett, hogy nevetése görcsös köhögésbe fulladt.

Még nem telt meg egészen a hold sárga arca. Az indulás előtti éjszakán nem tudott aludni. Kibámult a kékes sötétbe, felnézett az égre, ahol talán a fénylő csillagok valamelyikében rejtőzködik az ember sorsa. Árnyas, hűvös volt a kert. A hajnal közeledett, amikor az éjszaka könnycseppjeit hullatja a fűszálak hegyére is. A kertre fényfátylat terített a hold. Eszébe jutott gyermekkorra, amikor Helmechis anyja, a most már egészen titokzatosnak tetsző Arsipoda mesélt neki a tűz országáról, amely előtt rettenetes kardjával a félelmetes Szurt nevű isten őrökdi. Most, hogy álmatlanul az eget vizsgálta, eszébe jutott Arsipoda meséje az istenekről, Odinnról és testvéreiről, Lokiról és Hönnirről, akik a tűz országából vittek szikrákat az égre, és ezekből a szikrákból lett a Nap, a Hold és a csillagok. Alboin mosolygott.

„Szép mese volt. Arsipoda hitt abban, amit mesélt, talán azért volt olyan szép a meséje” - gondolta.

Kilépett a virágillatú kertbe. Lágyszél legyintését érezte, a közeledő hajnal első lehetőségét. A még fekete lombok összesúgtak, talán csak álmodtak a gyenge szellő csókjától. A kékes éji homályba lassan kúszott bele a szürke derengés. A kékesfekete éjszakára a kelő hajnal

terítette tejfehér köntösét. A csillagok egymás után hunytak ki, mint apró mécsek, ha elfogyott olajuk. A sötét lombok zölden csillantak meg az átlátszóvá változó derengésben. A hold is elsápadt, kicsorbult, fehér arca olyan volt, mint egy halotté. Kelet felől, a nagy síkság széléről rózsaszínű fény öntötte el az irdatlan égi boltozat alját, majd a rózsás fényű égáljon aranyos tűzsugarak sziporkáztak felfelé.

- Indulunk! - kiáltotta, amikor a nap felkelt, és hangjára megmozdult udvari népe. Álmos testőrök ugrottak elő, szolgák és szolgálóleányok, lovászok és fegyverhordozók. Mire a nap magasabbra hágott, megmosdott, megreggelizett. Akkorra sorban köszöntötték a hercegek, köztük Zotto, Authari, Minulf és a többiek. Testőrségét Peredeo és Bando válogatta ki aszerint, ki megy a sereggel, és ki marad Winifred herceggel, a király helyettesével. Az északi határt már régen megerősítette végig a Danuvius mentén. A régi római castrumokban őrei vigyáztak.

A várostól keletre állt hadi rendbe serege. Itt búcsúztak az asszonyok és a gyerekek a harcosoktól. Ahogy végignézett harcosain, büszkeséget érzett. Ez a sereg erős volt és jól felszerelt. Csupa nagy termetű, izmos vitéz férfira hullottak a napsugarak. Csaknem mind kipróbált, régi legény. Harcoltak már túl a Dravuson a gepidák és a bizánciak ellen, Itáliában a gótokat győzték le. A longobárd csatarend szerint sorakoztak: elől a hosszú lándzsával, nehéz kétélű karddal és vasalt új pajzzsal felszerelt legerősebb legények, akiknek a testét bőrpáncél védte. Mögöttük a hasonlóképpen felszerelt gyalogság, amelynek sorait erősítették a frank mintára készült könnyű baltákat hajigáló harcosok, mögöttük pedig a lándzsás íjászok, a védekezés mesterei.

Alboin és kísérete ellovagolt a sereg előtt. Minden csapatrész előtt megállt, és buzdító szavakat mondott nekik. A király sokat tanult Narsestől, mindent jobban megszervezett, mint máskor. Most tartalék és málhás lovak sokasága kísérte a sereget. A lovak hátán bőrszakokban volt az élelem, takarókba csomagolva pedig a fegyverek utánpótlását szállították. Amikor megsejmelte egész seregét, kíséretével az élre vágatott, majd a gyalogosok miatt lassú menetben jóval holdtölte előtt elindult Kunimund király ellen, hogy a sértést megtorolja, és végleg leszámoljon az immár ősi ellenséggel. A sértett büszkeség és a bosszú vágya hajtotta keresztül a Danuviuson, át a nagy síkságon, a Tisia folyó felé, ahol Kunimund király fapa-lotája emelkedik.

A nagy síkságon a sereg előtt itt is, ott is fel-felbukkantak a gepida fürkészők, akiket Kunimund az Intercisa felé vezető útra küldött a longobárd sereg megfigyelésére. Mások egészen a Danuvius partjáig portyáztak, mert Kunimund azt hitte, Alboin megint Sirmium felé akar előretörni.

Usdibad azt a parancsot kapta, ne mozduljon ki Sirmium erős falai mögül, csak akkor, ha a császári sereg, amely a Savus folyó alatt táborozott, mellettük avatkozik be a harcba. Kunimund tudta, Sirmiumot nemcsak a longobárdok, hanem az avarok sem tudják elfoglalni ostromgépek hiányában. Az avarokról nem kapott a király híreket, ezért úgy döntött, hogy először Alboin seregével végez, azután vonul a betörő új ellenség, Baján ellen, hogy kiűzze.

Amikor fürkészői jelentették Alboin seregének érkezését, Kunimund a legrosszabbul cselekedett. Ahelyett, hogy megvárta volna a longobárdokat, amikor a Tisia folyóhoz érnek, és azon átkelnek, ő maga kelt át nagy seregével a folyón, és ezzel kedvezőtlen helyzetbe került. Most az ő serege mögött folyt a Tisia, elvágva egy esetleges visszavonulás útját. A bosszúvágy és a gyűlölet azonban megfosztotta a gepidák királyát a józan gondolkodástól. Ha nem akar azonnal megütközni, később akkor támadhatott volna, amikor Alboin serege éppen átkelőben van a folyón, és seregének fele még a túlsó parton várakozik. Maga Alboin is

meglepődött, amikor a folyó közelében megpillantotta a nagyszámú gepida sereget, amely teljes hadi rendben várta az ő megérkezését. Először arra gondolt, visszavonul, és megvárja Bajánt, de aztán mást határozott.

- Megvárjuk, amíg ők támadnak. Fegyvereik gyengébbek, mint a mi fegyvereink. A gótok is úgy jártak, hogy rohamuk összeomlott - mondta a hercegeknek.

- Támadnak! - kiáltotta Zotto.

- Akkor engedjétek előre a frank baltákkal harcolókat! A frankok baltáikkal még az avarokat is megállították...

A parancsot teljesítették.

Délután volt, de a nap még magasan járt. Sugarai ferdén hulltak a gepida sereg katonáinak szemébe. Kürtök harsantak, összevert pajzsok döngése és vad kiáltások hallatszottak. Kunimund népe megindult. Először az íjászok lőtték ki nyilaikat, de a jó longobárd pajzsokon csak koppantak a vesszők, kárt nem tettek. Alboin serege mozdulatlanul várakozott. A király nem állt elől, egy kisebb, szélfűjta homokdombról, miként Narses, figyelte a közeledő lovasokat, akik előreszegezett lándzsákkal vágattak, hogy egyetlen rohammal szórják szét a longobárd sereg hadi rendjét.

- Most! - kiáltotta Alboin, és hangja túlharsogta az üvöltözve közeledő gepidákat. Vezényszavára kirepültek a frank balták a közeli ellenségre. A szokatlan új fegyver nagy kárt tett a rohamozókban, mert nemcsak szemben, hanem két oldalról érte őket a félkörben elhelyezkedett longobárdok soraiból, akik egészen közel engedték támadóikat. Sok gepida zuhant le a lováról, és a lovak is sebeket kaptak. Mire a balták elfogytak, a longobárd íjászok árasztottak nyílzáport a gepidákra, őket pedig a lándzsahajítók követték. A támadók rohama összeomlott anélkül, hogy az egy helyben álló longobárd sereg igazi veszteséget szenvedett volna.

Alboin látva a sikert, nem bírt többé a dombon maradni. Kísérete hiába akarta visszatartani, a nehéz lovasság élére rúgtatott.

- Utánam, legények! - hangzott harsány kiáltása, és belevezette lándzsás, páncélos, kardos lovasait a megzavarodott ellenség soraiba.

Ez a roham ellenállhatatlan volt. A gepidák megfutamodtak. Alboin megvadulva nyargalt előre, mellette lovagoltak legjobb harcosai, a két óriás: Peredeo és Ursus meg Helmechis és a frank Bando.

Kunimund dermedten figyelte serege szétbomlását. Ő egy tapodtat sem hátrált testőreivel.

Alboin észrevette Kunimundot, és Kunimund is észrevette Alboint. A két király egymásnak rontott.

- Hagyjatok magunkra! - kiáltották embereiknek mind a ketten.

Az összecsapásból a fiatalabb Alboin került ki győztesen. Lándzsájával átdöfte ellenfelét, majd leugrott lováról, levágta a haldokló fejét, és ezt kiáltotta:

- Csináljatok ivócsészét a koponyájából! Ebből a csészeből, ebből a scalából akarok majd inni győzelmünk ünneplésekor! Hívjátok az ötvösöket! - harsogta elégedetten.

Felült a lovára, és nem harcolt tovább. Csak nézte, miképpen üzik, vágják, kaszabolják legényei a hanyatt-homlok menekülő, szétvert gepidákat, akik dél felé futottak, vagy elérve a Tisia folyót, úszva próbálták megmenteni pusztá életüket.

Mire a nap alkonyatba hajlott, a harc véget ért. Akkor még Alboin sem tudta, hogy egy országot semmisített meg, és egy nép utolsó királyát dőfte le a harcban. Csak hetek múlva tudta meg a világ, hogy Gepidia nincs többé.

Még fent volt a napkorong az alkonyégen, amikor a Tisia folyó partjára ért. Rögtön ráismert a dombocskán álló odvas szemű, vén cserfára, amelynek lombjai között szoktak rejtőzködni a gepida határőrök. A parton fűzfák szomorkodtak, bokrok sűrűsödtek. A túlsó parton voltak kikötve a révészek csónakjai és a nagy tutajok, de néhány csónakot itt felejtettek az elmenekült révészek.

- Átkelünk még ma! - parancsolta Alboin.

A legények áteveztek a tutajokért. Mire néhány száz harcosával átvergődött a túlsó partra, már csaknem sötét volt. A hold még nem jött fel, csak az esthajnalcillag ragyogott magányosan.

- Éjjel akarsz lovagolni? - kérdezte hökkenten Helmechis.

- Éjjel! Egész éjjel! Ez a csapás odavezet a Marisia folyóhoz. Onnan már meglátjuk a király fapalotáját. Itt mentünk Turisindhoz is. Nem emlékszel?

- Emlékszem - felelte Helmechis -, de akkor nappal volt, most az utat sem látjuk. Még a nyakunkat törjük!

- Ha félsz, maradsz! - vágta rá Alboin nagyon gúnyosan. - Most már nem harcolni megyünk...

Nem fejezte be. Arra gondolt, a menekülő gepidák közül valamelyik herceg, ha nála hamarabb érkezik, még elviheti az orra elől Rosamundát. Erre a gondolatra őrző düh szállta meg egész valóját.

- Gyerünk, legények! - kiáltotta, és megindult a félhomályban a csapáson, amely szorosan követte a parti bokrok és fák között a folyam irányát, hol kanyargott, hol pedig egyenesen vezetett előre. A gepidák sokszor használták, jól ki volt taposva, és még a felesleges bokrokat is kiirtották, hogy ne akadályozzák őket.

Lassan lovagoltak a kéellő homályban. Alboin szűkült szemmel tekintett előre, figyelve az utat, és zordonan hallgatott. Világos égboltú, csillagporos éjszaka volt, amikor a szem megszokja a sötétséget, és a csillagfényben is észreveszi a fák és bokrok leveleinek moccanását, a kószáló szél bujdosását. A lovak azonban néha-néha felhorkantak, talán réti farkas szagát kente orrukhoz a szél, talán mástól riadoztak. Ilyenkor a lovasok megveregették lovuk nyakát, és a fülükbe súgtak csitító szavakat.

A folyóban tükröződött a csillagokkal kiveret mennybolt, amelynek fényei apró ezüstpénzeket szórtak a lassan folyó víz ólomfényű hátára.

Alboin elől lovagolt, egyetlen pillanatra sem állt meg, szorongató indulatai azonban egészen némává tették. A lovasok is hallgatagon követték, mögötte Helmechis, Peredeo, Ursus és Bando lovagolt. Zottót és a hercegeket a folyó jobb partján hagyta, hogy hajnalban induljanak dél felé gyors iramban, és semmisítsék meg a még ellenálló gepidákat, vagy ejtsék foglyul őket.

Amikor azután éjfél tájban megjelent a hold meghízott arca, a felderengő ezüsfényben gyorsítani lehetett a lovak ügetését. Vén mocsári tölgyek és öreg égerfák álltak magányosan vagy csoportosan a part mentén, és olyanoknak tetszetek, mintha valamilyen ködben őrködnének a múltó éjszakában. Az út szélén fehér törzsű nyírfák álltak őrt a hajnal közeledtét hirdető, lassan szürkülő sötétben. Valahonnan a magasból felszél indult, mert megremegtek a

lombok, és meghajoltak a fűszálak. A víz hátán meghaltak az éjjeli mennybolt ezüstös fényei, és beleolvadtak a hajnal rózsaszínű ragyogásába. Mire a nap felkelt, és a melegedő föld visszalehelte a harmatot, megcsillant előttük a távolban a Marisia vizének aranyló vonala, és a keleti égbolt biborkupolájának fényében előttük emelkedett a gepida király fapalotája.

A folyók mentén a kunyhókban még alig mozdult az élet. Alboin elkínzott arcát az öröm pirosa futotta át. A torkát szorongató félelemnek szorítása engedett, most már tudta, Rosamundát nem ragadhatják el tőle. Az éjszakai lovaglással megelőzte a menekülő gepidákat. Itt még nem tudnak a csatáról.

- Ne bántsatok senkit! Ezek már nem ellenségek! - kiáltott fel örömeiben. - Itt nem is sejtik, hogy mi győztünk.

Az asszonyok és gyermekek valóban nem sejtették a számukra borzalmas valóságot. A legtöbben csak a lódobogásra riadtak fel, és előmászva a szegényes házakból, hangos jajgatással, vad sikoltozással, térdre zuhanva, rimázkodó könyörgéssel esedeztek kegyelemért.

A longobárdok rájuk sem hederítettek, némán nyargaltak a király után, aki egyenesen a palotához vágatott, ahogyan fáradt lova még vágatni tudott.

A rémület kiáltásai a palotáig értek. A hosszú hajú testőrök, szemükben a hajnali álom megdermedt rémületével ugráltak elő, kőrisfa nyelvű lándzsáikat szorongatva, de ahogy megpillantották a Tisia folyó partjáról feléjük áradó nehéz fegyverzetű lovasokat, egyszerre inukba szállt kevés merszük is.

- Adjátok meg magatokat! - kiáltotta nagy hangon Ursus, mire a néhány testőr ledobta lándzsáját a földre. Értelmetlen hőködés lett volna minden ellenállás ekkora túlerővel szemben. - Seregetek elveszett, Kunimund halott! - bömbölte Ursus. - Nektek Turisind kellett, nem pedig Osztrogota!

- Ki van a palotában? - kérdezte Alboin.

- A király családja, király úr - hajlongott a testőr, aki nyomban megismerte őt is meg Helmechist is.

- Vezess Rosamunda hercegnőhöz! - parancsolta Alboin.

A testőr habozott. Hűsége szembeszállt félelmével.

- Ne kívánd, uram! Te sem szereted az árulókat.

Alboinnak megsötétedett az arca, fegyver után akart nyúlni, de azután váratlanul elmosolyodott.

- Igazad van! Derék ember vagy! Mi a neved?

- Ardamund - válaszolta a testőr megkönnyebbülten.

- Helmechis! - parancsolta Alboin. - Senki sem léphet a palotába! Ardamund veled őrzi Kunimund családját!

- Így lesz, uram - felelte Helmechis.

Alboin megváltozott. A bosszú lángja kialudt benne. Kunimund halála után nem akart több gepidát megölni. Tudta, a gepidák nem lesznek többé a longobárdok vetélytársai, legfeljebb szolgálai.

Berontott a palotába. Átrohant a király termén, és éppen be akart lépni az egyik szobába, amikor annak megnyílt az ajtaja. Rosamunda felsikoltott, majd rémülten suttogetta:

- Alboin!

A sikolyban és a suttogásban minden benne volt: rettegés, aggodalom, öröm, szerelem és fájdalmas szomorúság. Szép arcát torz mosolygás tette idegenné. Nagy kék szeme könnyben ázott.

- Készülj! Magammal viszlek, a feleségem leszel! - szólalt meg Alboin, amikor az összetört leányt meglátta. Nem merte megérinteni, félt attól, hogy örökre meggyűlöli.

E néhány szóból Rosamunda mindent megértett, a longobárdok győzelmét, népének súlyos vereségét.

- Apám? - kérdezte, és egész testében remegett.

- Elesett a harcban - válaszolta Alboin. - Ő akarta a harcot, nem én. Én csak téged akartalak. Nem adott. Most magam jöttem érted.

A leány nagy, kék szemében ravaszság villant. A királyt nézte, akit egyszer már szeretett. A torz mosoly apró ráncai kisimultak. Érezte, ha engedelmeskedik, nemcsak saját életét menti meg, hanem népén, mostohaanyján és testvérén is segít. Okos volt, mint a kígyó, és szelíd, mint a galamb. Nem tudta még, hogy azt a kezet fogja meg, amelyik apjába dőfte a szörnyű lándzsát.

- Veled megyek! - suttogta, és zokogva ráborult a hatalmas férfi széles vállára.

Mire a nap az ég tetejére hágott, Kunimund szétvert seregének maradványai is megérkeztek. A folyó túlsó partján pedig megjelentek Zotto és a hercegek lovasai.

A gepida falvakban nagy volt a sírás-rívás. A most érkezettek megadták magukat Alboin embereinek. Ezeket családjukkal együtt azonnal útnak indította a király a folyó mellett vezető csapáson, hogy átvihezzék őket az Intercisába vezető útra. Helmechisre, Peredeóra és Ursusra bízta Kunimund családját és Rosamundát, aki minden értéket magával vitt a palotából, és Ardamund vezetésével valamennyi testőre követte szolgáló cselédségével együtt.

- Mindent vigyetek magatokkal! - parancsolta Alboin. Magában ezt gondolta: „Semmi se maradjon Bajánnak!”

Alboin a palotában maradt, hogy Bajánt megvárja. A negyedik napon érkeztek az első gepida menekültek, akik hírt hoztak a közeledő avar sereg érkezéséről. Baján serege a Marisia völgyében nyomult előre. Előőrsei meglepetéssel vették tudomásul, hogy a longobárdok nélkülük is teljes győzelmet arattak a gepidákon.

- Nélküled is győztem, kagán! - fogadta Alboin Bajánt Kunimund palotája előtt. - Enyém Kunimund feje és Rosamunda, a tiéd Gepidia meg az állatok. Mondtam, ha nem segíti őket a császár, magam is győzök. Gyere! Igyunk a győzelem örömeire!

Baján fanyalogva követte. Amikor leültek a gepida király asztalához, Alboin szolgálai sirmiumi bort hoztak, Kunimund borát. Az ötvösök jól dolgoztak, arannyal bélelték ki a gepida király koponyáját.

- Igyál, kagán! - kínálta Alboin, miután előbb ő ivott a Kunimund fejéből készült serlegből.

Baján vigyorgott, és kiitta a maradék bort.

- Testvérem lettél, longobárdok királya! - mondta.

- Gyere velem Sirmiumba!

- Én már hazaküldtem a seregemet, kagán. Usdibaddal magad is elbírsz. Kunimund nagy seregét szétvertem. Nagy- és Kis-Gepidia a tiéd. Én is megyek, vár Rosamunda.

- Hát csak menj! Friss asszony, friss tűz! - És nevetett, majd szeretettel veregette meg Alboin vállát. - Mondtam már, tetszel nekem, király. A szavad aranyat ér! Kár, hogy másképpen láttuk a hold arcát. Ketten még jobban győztünk volna.

- Amikor a hold újra megtelik, ott lesznek a szarvasmarhák a Tisia folyónál, innen északra, ahol a gepidák őrködtek a révnél - búcsúzott Alboin, és kis seregével elvágatott észak felé, amerre Rosamundát előre küldte.

Gepidia pusztulásának és Kunimund halálának híre hamar megérkezett Sirmiumba. Baján seregének közeledését is jelentették Usdibadnak. Ő okos ember volt, és nem szeretette Kunimundot. Nyomban levelet íratott Bonos sztratégosznak, hogy szívesen átadja Sirmiumot a császárnak, ha a császár fővárosában rangjának megfelelően letelepedhet. Bonos megbeszélte Tiberiusszal a herceg ajánlatát, és azonnal elküldte válaszát:

- Sirmiumért és az egész tartományért bőségesen megjutalmaz urunk, a császár.

Erre megnyíltak a város kapui, a bizánci sereg megszállta a várost, megerősítették a bástyákat, és a csatlakozó gepida harcosokkal együtt várták az avarok támadását. Usdibad a kis Reptilával és Thrasarika püspökkel, a gepida kincsekkel, amelyeket Kunimund a falakkal övezett városban őriztetett, megindult Konstantinápoly felé. Gepida testőrök és császári katonák fedezték útját, hiszen nagy szolgálatot tett Justinus császárnak.

Usdibad és a trónörökös menekülésével a gepidák évszázados uralma véget ért. Gepidia megszűnt örökre. Népének nagy része Baján uralma alá került, a Sirmiensi katonái a császár seregébe álltak, a többiek a longobárdok fogságába estek. Ezer meg ezer elesett gepida holttestét falták fel a dögmadarak és a nagy ragadozók, azokét, akik a Tisia menti nagy csatában vesztették életüket.

Baján toporzékolt dühében, amikor rájött, hogy a császár megszegte szavát, és az orra előtt foglalták el csapatai Sirmiumot. Veszett haragjában nekivezette seregét Sirmium falainak, de a bizánciak és a gepidák visszaverték a lóról szállt ostromló seregét. Baján bosszúból tízezer kuturgur lovast zúdított Dalmáciára, majd elküldte Targitot a császárhoz azzal a követeléssel, hogy neki, Gepidia új urának, joga van Sirmiumhoz, a menekült hercegekhez és a kincsekhez. Targitot azonban még csak be sem engedték a császár elé, követeléseit pedig kinevették.

Bajánnak sikerült viasszorítania Tiberius seregét, de követeléseit így sem teljesítették, ezért aztán lemondott Sirmiumról, és megelégedett a kiutalt évi ajándékkal. Óriási területeket hódított meg, előbb ezeket akarta megszervezni, a bizánci császárral való leszámolást elhalasztotta.

XXII.

Helmechis átszállította Rosamundát a Tisia jobb partjára egész kíséretével együtt. Peredeót egy csapat lovassal a bal parton hagyta, hogy fedezzék a révet. Nem tudhatta, nem törnek-e rájuk új seregek vagy a harcból megmenekült és újból összeverődött gepidák. A királyné számára a révész kunyhóját foglalta el, takarókkal, szőnyegekkel tetette kényelmessé. Rosamunda testőrei, cselédei a közelben tanyáztak. A cselédek süttötek-főztek, hogy a király

jövendő asszonya ne szenvedjen hiányt ételben, italban. A híres sirmiumi borból is hoztak magukkal.

Alboin parancsa így hangzott: „A folyó túlsó partján várjatok meg! Vigyázz Rosamundára, mint a szemed fényére!”

Helmechis vigyázott. Messze délre, egészen Zottóig küldte legényeit, ily módon állandó összeköttetésben volt a longobárd fősereggel, amely a Marisia torkolatánál rejtőzködött. Alboin most már megtanulta: addig a békesség, ameddig a szomszéd akarja, amikor a győzelem után felébredt kábultságából, és a gyűlölet hályoga lehullott a szeméről, amely csaknem vakká tette.

Rosamunda nem tudott a szűk kunyhóban maradni.

- Gyere, király szolgája, vezess el ahhoz a nagy fához, onnan messze lehet látni! - gúnyolódott. - De parancsolt meg őrzőimnek, ne tapossák mindig a nyomomat!

Helmechis boldogan engedelmeskedett. Ketten mentek a kis domb felé, amelyről messze lehetett látni a végtelennek tetsző pusztaságon.

- Merre megyünk majd, ha megjön a király? - kérdezte Rosamunda, és ez a lány hang megremegtette Helmechis szívét.

Keresztül ezen a nagy pusztán, mindig nyugat felé. Átkelünk majd a Danuviuson is, és megint megyünk tovább nyugatra.

- Milyen a király háza? - faggatta. Tetszett neki Helmechis buzgalma, hiszen még Sirmiumnál, amikor fogságba került, észrevette, hat erre a hallgatag emberre, akinek szürke szeméből kutyahűség sugárzik feléje.

Helmechis beszélt Alboin házáról. Elmondta, hogyan épült újjá a frank királyleány tiszteletére. Amikor befejezte a ház ismertetését, Rosamunda ezt kérdezte:

- Milyen asszony volt Chlotsuinda?

- Fehér bőrű, aranybarna hajú, szép asszony volt... - kezdte, és sokáig beszélt róla.

- Szébb volt nálam? - szegezte neki a kérdést, és tekintete is vallatóan tapadt a király tejtestvére.

- Te szébb vagy mindenkinél! - felelte nyomban Helmechis, és ez a gyors, őszinte válasz vallomást jelentett.

Most megint az a különös érzés lepte meg, amelyet először akkor érzett, amikor ezt a férfit megismerte. Akkor ez az ember másképpen akart cselekedni, mint ahogy cselekedhetett.

Miért nem engedtéél szabadon, amikor elfogtál? - kérdezte Helmechistől, és maga sem tudta volna megmagyarázni önmagának sem, hogy miért kérdezi.

- Majd egyszer megmondom - válaszolta a férfi rekedt hangján.

- Mondd meg most! - parancsolta Rosamunda.

Helmechis hallgatott némán és hidegen, mint akiben megfagyott a válasz.

- Nem felelsz? - kérdezte a leány haragosan.

- A király szolgája vagyok - felelte szomorúan a férfi.

- Tudom, hogy nem vagy szolga. A királyon kívül mindenkinek te parancsolsz. Szolgára senki sem bizza jövőendő asszonyát.

- Te is így mondtad: „Gyere, király szolgája!”
 - Ne haragudj! Nem akartalak megbántani...
 - Nem bántottál meg. Mindenki a király szolgája. Övé a vasjogar. Akinek a kezében a vasjogar, azé a hatalom. Ő parancsol mindenkinek, de a király is szolgál.
 - Nem értem. Kinek a szolgája?
 - Az egész népnek. A vasjogar nemcsak a kormányzás jogát jelenti, hanem az engedelmesség kötelességét is.
 - Kinek engedelmeskedett, amikor reánk támadt?
 - A népének! Ti sokszor fenyegettetek bennünket. Ha atyád nem olyan bosszúálló, akkor ma is élne, és Gepidia is virágoznék.
 - Hogyan halt meg atyám? - kérdezte Rosamunda, és izgalom reszketett a hangjában.
 - Elesett a harcban - felelte Helmechis halkán.
 - Mondd meg, hogyan halt meg! - parancsolta a leány, és haragosan vizsgálta Helmechist.
 - Megmondtam - válaszolta Helmechis, azután elnémult. Felnézett az égre, ahol szelíd bárányszerű felhők lebegtek, majd délre tekintett, a csatatér felé.
 - Kétszer kérdeztelek, és te nem feleltél.
- Helmechis erre sem válaszolt. Keserőséget érzett, mintha hunyorba, ebbe a mérges növénybe harapott volna. Hosszú hallgatás után nagyon szomorúan mondta:
- Királyné! Sohase kutasd a halál útjait!

A győztes Alboint ünnepelte a longobárdok népe. Az esküvője is hamarosan megtörtént. Az ariánus főpap eskette őket. A lakomán ott voltak a fárák hercegei teljes számban. Mindenkinek tetszett az új királyné, akit szebbnek tartottak a réginél. A hercegek között azonban voltak sokan, akiknek nem tetszett az avarokkal kötött szövetség, hiszen nélkülük győzték le a gepidákat. Legfőképpen az nem tetszett, hogy minden tizedik szarvasmarhát ki kellett szolgáltatniuk a szövetség fejében.

Alboin boldog volt. Még sohasem szeretett asszonyt ilyen odaadóan, mint Rosamundát. Remélte azt is, hogy új asszonya megajándékozza majd a régen áhított trónörökösrel. Mindenben kedvét kereste, elhalmozta ékszerekkel, finom selymekkel, szövetekkel. Kérésére a vele jött gepidáknak szabadságot adott, Ardamundot pedig megtette a királyné testőreinek parancsnokává. Rosamunda is szerette a királyt, de ez a szerelem nem volt olyan, mint Alboiné, hiszen félelemben született. Az a rémület is nyomot hagyott benne, amikor azon a számára szörnyű hajnalon a falu asszonyainak sikoltozásaira ébredt, és szobája ajtajában meglátta Alboin kardjának villogását. Benne szunnyadt apjának emléke is. Szerelmes pillanataiban sokszor gondolta, megkérdezi az őt csókolgató királyt, de azután az okosság mindig féket tett a nyelvére, és Helmechis szavaira gondolt: „Sohase kutasd a halál útjait!”

Nem merte kutatni. Sokszor látta Helmechist, ezt a némán szolgáló, komor férfit, akinek csak a szeme beszélt. Valahányszor találkoztak, magán érezte perzselő tekintetét. Érezte, ez az ember tud mindent, nemcsak a királyról, akivel együtt nőtt fel, hanem mindarról, ami a longobárdok harcaiban történt. A frank királyleányról is sokat elmondott, amikor faggatta, azt is éreztetve, hogy a király nem szerette igaz szerelemmel első asszonyát. Saját cselekedetéről azonban hallgatott, csak ígérte, hogy elmondja, miért tartotta fogságban.

Rosamunda sokszor maradt egyedül. Alboin az országot járta, ellenőrizte, teljesítik-e parancsát, elindítják-e a baromcsordát az avarok részére a kijelölt időben. Először azt hitte, Alboin szerelme apadt el, azért van távol otthonától, de aztán rájött arra, férje, a király fél.

- Mi bajod, Alboin? - kérdezte egyik este, amikor a király félretolta vacsoráját. Máskor mindig jóízűen evett, az asztalnál tréfálkozott, újabban csak piszkálgatta az ételt, keveset beszélt, látszott rajta, gond ül a homlokán.

- Neked megmondom - válaszolta Alboin, de még sokáig hallgatott, töprengett, csak sokára szólalt meg: - Félek, elrontottam mindent.

- Hogyan? Mit?

- Az avar szövetséggel rontottam el mindent. Töletek féltem mindig, és most helyettetek egy olyan szomszédot szereztem, amelyik tízszer erősebb nálatok. Baján kegyétől függ az életünk, addig élünk szabadon, ameddig ő akarja. Északról a szlávok törzsei már elérték a Danuviust. A frankoknak elég bajuk van, aztán Sigisbert csak volt a sógorom. A bizánci császárral sem lehet már felújítani a régi barátságot.

Rosamunda csodálkozva figyelte. Eddig főképpen szerelmes szavait hallotta vagy azokat a kérdéseit, amelyekkel a vágyait, a kívánságait tudakolta, hogy teljesítse őket. Most érezte először, hogy a férje nemcsak kívánja, hanem társának tekinti, akivel meg akarja osztani súlyos gondjait.

- Honnan tudod, hogy az avarok meg akarnak támadni? - kérdezte.

- Nem tudom, csak sejtem. Mondják, Baján nem állja mindig a szavát. Aztán sem a Dravus, sem a Danuvius nem akadály a számára. Serege sokkal nagyobb az enyémnél.

- Akkor sem bizonyos, hogy támadni akar.

- Bizonyosnak nem bizonyos. Most még új országát szervezi, meg aztán elég baja van a bizánci császárral.

- Mit akarsz tenni? - kérdezte Rosamunda, és aggodalom volt a hangjában.

- Nem tudom - felelte Alboin tompa hangon.

- Nem lehetne valahová elmenekülni Baján elől? - kérdezte az asszony félig komolyan.

Alboin döbbsen nézett a feleségére. Már napok óta hasonló gondolatok gyötörték, és most villámcsapásként ütött belé újra ez a képtelennek tetsző gondolat: „Elmenekülni Baján elől!”

- Hová? - kérdezte csaknem haraggal, de ugyanebben a pillanatban felrémlített benne az itáliai tengerpart pálmafáinak kékeszöld koronája, ahogyan ringanak a langyos szélben. Láta a mandulavirágok rózsaszínű szirmai is, és szinte érezte a mimózák illatát.

- Nem tudom - válaszolta Rosamunda gyötrődve. Nem ismerte a világot, nem tudott semmit sem tanácsolni, csak azt mondta, ami éppen eszébe jutott.

- Lehet, hogy mégis neked van igazad! - szólalt meg Alboin váratlanul egészen szelíden, és megcsókolta asszonyát.

Mozdulatlanul feküdt a sötétben, nem jött álom a szemére a beszélgetést követő éjszakán. Agyában motollaként jártak a gondolatok:

„Ragilo megmondta, hogy a gólyák repülése jót jelent. Délre kell mennünk, át a roppant hegyeken, és leereszkedni a nagy síkságra, és azon túl is Róma felé vagy még délebbre, ahol

sűrűn és édesen csurog a napfény, ahol a hegyek sötétkéken nyúlnak fel a magasba, és a lejtőjükön olajfaerdők ezüstlombjai rezzennek.”

Valahogyan így érezte az itáliai tájat, ha nem is fogalmazta meg pontosan szavakban. Mintha ott ülne megint a vakító napfényben, messze délen a márványoszlopos villa előtt, az azúrkék tenger partján. Előtte az asztalon gránátvörös bor csillog, vele szemben az ezürtlábú kereveten fehér tógájában hever Narses, akinek csúnya arcából okosság sugárzik, és sötét szemében aranybarna fény csillan. Gyerekhangját is hallani véli: „Öreg vagyok, édes fiam!”

Lassan, óvatosan lopakodott kifelé, hogy Rosamundát fel ne ébressze. Odakint sütt a hold. Saját longobárd és felesége gepida virrasztó őrei ijedten tisztelegtek hosszú lándzsájukkal. Intett a fiatal longobárd legénynek, aki menten hozzá ugrott.

- Keresd meg és küldd hozzám Ursust! Az előcsarnokban várom.

„Miért nem fogadtam tegnap a latint? - kérdezte önmagától. - Már megint hibáztam...”

Felverte a szolgálkat, akik mécsest hoztak. Mezítláb jártak, hogy zajt ne csapjanak. Lehevedett egy római heverőre, ahogyan Narsestől tanulta még. Megharagudott Ursusra, erre a hízogó óriásra, aki a gepidák földje és Sirmium környéke helyett máshol járt. „De hát miért törődnék az avarokkal és a császárral? - gondolta. - Ott fürkésztek mások. Tudok Bajánról is, a császárról is eleget.”

Álmosan tántorgott befelé a latin, de ahogy a királyt meglátta, széles arcára ráfutott az elégedett mosolygás. Nem hívhatja hiába éjnek évadján. Az álom kiröppent a szeméből. Alázatosan hajlongott.

- Ül le, Ursus! - parancsolta Alboin. - Igyál! - kínálta borral.

Ursus mohón ivott, vastag ajkát tógája ujjába törölte. Ha tehette, mindig tógát öltött.

- Miért nem maradtál a császár földjén, Ursus?

- Azért, király úr, mert magam akartam megtudni, igazak-e azok a hírek, amelyeket Sirmiumban hallottam.

- Hová mentél? Mit hallottál?

- Sirmium körül most már csönd van, a kagán elvonult, mert megkapta az évi ajándékot. A császár is jobban jár, ha fizet a kagánnak. Ő különben is aranyhoroggal szeret halászni. Bajánról azt mondják odalent, hogy mindig eladó, de sok arany az ára.

- A hírekről beszélj! - türelmetlenkedett a király.

- Azt beszélték, hogy Narses fővezér, Itália kormányzója kegyvesztett lett a császár udvarában. Már ki is jelölték az utódát, Longinust, valamilyen praefectust. Mondják, fiatal embert akartak az öreg Narses helyett. Azután Sophia császárné nem állhatta valamiért a vén eunuchot.

„Narses megmondta: »Könnyen elveszthetem a császár kegyét« - villant át agyán a vénember szava. - Igaz, ő még Justinianusra gondolt...”

- Igaz ez? - kérdezte hevesen.

- Igaz, király úr. Hajóra szálltam, és átvitorláztam Salonaeból Ravenna kikötőjébe. Latin vagyok, de még nem láttam Itáliát. Mire odaértem, ott már Longinus parancsolt, aki beleegyezett abba, hogy a sereg egy részét visszaszállítsák Konstantinápolyba.

- Minek? - faggatta Alboin, és nagyon figyelt Ursus minden szavára.

- Mondják, a perzsák ellen kell a katonaság, aztán az avaroktól is félnek, nem lehet Bajánban megbízni. Nincs még igazi béke: a császár harcol Hispániában is a nyugati gótok ellen.

- Mi lett Narsesszal?

- Mondják, egészen délre ment, ott pihen Neapolis városában, a nagy tűzhányó hegy közelében.

- Hol jártál Itáliában?

- Egészen Róma városáig, király úr.

- Mit figyeltél még meg?

- Nem szeretik a görögöket. A császár adószedői a vérüket veszik, szipolyozzák őket, ahogy tudják. Narses sem szerettek, nem tudta megfékezni idegen zsoldosait, akik raboltak és öltek parancsa ellenére is. Nem szeretik a nagy földbirtokosokat sem, akiknek a földjein sok embernek kell robotolnia. A nép elégedetlen.

- Longinusról mit hallottál?

- Kevés katonája van, ezért nem nagyon mozdul ki a bevehetetlen Ravennából. Gúnyolják máris, hogy nyúl volt az apja.

- Mit gondolsz, Ursus, mekkora sereggel lehetne elfoglalni Itáliát?

A latin megnémult. Ez a kérdés váratlanul érte. Széles arcán buta fintor látszott a meglepetéstől. Azután csaknem hebegte:

- Ho-hogyan mondod, király úr?

- Figyelj rám, Ursus! - mondta Alboin bosszankodva. - Én el tudnám foglalni Itáliát?

Ez már világos beszéd volt. Alboin kiugratta a nyulat a bokorból. A latin szája szélesre húzódott, úgy mondta:

- A te sereged, király úr, nagyobb, mint Longinusé. Narses csak olyan már, mint a vén farkas, őt a bárány is neveti. A császárnak nincs elég harcosa, ha volna, akkor nem vitték volna máshová őket Itáliából... - Elhallgatott, megkomolyodott, azután folytatta: - Ha ezt akarod, uram, akkor azért jól meg kell fontolnod, hogy mit teszel. Nem haragszol meg érte?

- Mondjad! - parancsolta.

- Nem tudom, mit akarsz Itáliában. Zsákmányolni? A császárnak bajt okozni? Vagy nem is tudom... - tette még hozzá, és zavartan elhallgatott.

- Meg akarom hódítani, és a longobárdokat ott letelepíteni. Új hazát kell keresnünk, Ursus...

- Hatalmas vagy, uram, megteheted ezt is, ha... - És megint elhallgatott.

- Ha? - kérdezte Alboin, és megsötétedett az arca.

- Ha Baján kagánnal megegyezel. Ne haragudj, király úr, de ő a szövetségesed!

- Nem haragszom, Ursus. Okos ember vagy, de éppen ezért hallgatnod kell!

- Miként a halottak, uram, úgy hallgatok.

- Akkor egyszer még nagy úr is lehetsz minálunk, Ursus!

Mire befejezték a hosszú beszélgetést, már derengeni kezdett. Alboin visszatért hálójához. Most már álmos volt. A fél délelőttöt átaludta.

A király hívására nemsokára megérkeztek a hercegek. Alboin megvendégelte őket, azután beszélt velük. Elmondott mindent Bajántól kezdve a császárig, Narsestől Longinusig. Zotto, Minulf és Gisulf, aki az unokaöccse és főlovászmestere, nagy lelkesedéssel fogadták tervét. Csak Authari és Grimuald hercegek, aggályoskodtak. Féltek, hosszú háború lesz belőle, ha a császár nem mond le Itáliáról. Akkor pedig a folytonos harcban el is pusztulhatnak valamennyien. Ők gyengén érveltek, nem élt már a vénséges Ansulf, Audoin családjának legveszélyesebb és legokosabb ellenfele, aki jobban meg tudta volna támadni a királyt Pannónia elhagyása miatt. Alboinnak válaszolnia sem kellett, Winifred nyomban szót kért.

- Ismertek jól - kezdte. - Nem szoktam csak úgy a vízbe lépni, előbb belenézek, látom-e a meder fenekét. Még a királyt is megszidtam herceg korában, amikor könnyelműen mindnyájunk életét veszélyeztette.

- Így igaz! - nevetett Alboin, és a bizánci követjárásra gondolt. A többiek is megértették, mire céloz, a herceg.

Winifred folytatta:

- Justinus nem Justinianus. Már eddig is annyi ostobaságot követett el, mint elődei együttvéve. Neki nincsenek seregei, ha volnának, nem úgy cselekedne, ahogy cselekszik. A birodalom határain csaknem mindenütt harcok folynak. Ha mi Itáliába megyünk, ezt megtudják a császár ellenségei. Majd mi is gondoskodunk erről. Baján nyomban támadni fogja a császárt. Én nem Justinustól félek, sem Longinustól, még Narsestől sem, ha netán visszahívná a császár. Alboin megismerte Narsest, és az eunuch már lefelé jár a hegyen, vagyis nagyon öreg. Én csak egy embertől félek: Baján kagántól. A szövetségesünk, de én úgy látom, csaknem olyan veszedelmes, mintha az ellenségünk lenne.

Elhallgatott, nagyot lélegzett, azután folytatta:

- A királynak találkoznia kell a kagánnal! Arról kell meggyőznie, hogy Itália megszerzése nagy csapás a császárra. Justinus nem fogja hagyni a birodalom területét, de ha nem hagyja, akkor Baján a meggyengült császárral kerül szembe. Ha ezt megérti, örülni fog Alboin tervének.

- Mi lesz Pannóniával? - szólt közbe Grimuald herceg.

- Ha kivonultunk, legyen Bajáné! - felelte Winifred helyett Alboin. - Két helyen úgysem lehetünk.

- Mi történik akkor, ha Itáliát mégsem tudjuk tartósan elfoglalni? - kérdezte Authari.

- Olyan szerződést fogok kötni Bajánnal, hogy visszajöhessünk, ha nem sikerül a hódítás. Mi azonban megszerezzük Itália földjét. Magunkkal visszük a hozzánk került gepidákat és azokat is, akiket a királyné hívására ide tudunk csalogatni. Visszük a szvébeket, a bolgárokat, a szarmatákat és a rómaiak maradványait. A szászok is jönnek. Sokan leszünk, Authari herceg.

A tanácskozás után a király követeket küldött Bajánhoz azzal a kéréssel, hogy találkozni szeretne vele. A válasz is megérkezett hamarosan: Baján várja a longobárdok királyát a Tisia mellett. Alboin azonnal indult, Winifred herceget, Ursust és negyven régi legényét vitte magával. Zottóra bízta a sereget, Helmechisre udvarát.

- A királynénak minden parancsát teljesítsd, kivéve ha olyant kívánna, amelyhez az én engedélyem szükséges! Ilyet azonban úgysem kíván. Ha vadászni szottyán kedve, elkíséred, és vigyázol rá!

- Úgy lesz, ahogy parancsolod - válaszolta Helmechis.

Az ég pára kendőkkel takarta el arcát. A fonnyadó mezők felett ökörnál lebegett a még langyos sugarakban. Az éjjeli záportól nedves volt a föld, itt-ott gőzölgött a nap melegétől. A nedves talaj elnyelte a lópaták dobogását.

A királyné mellette lovagolt. Lovának sörénye ezüstszalakkal volt befonva. Rosamunda haja kis süvege alól aranyosan omlott a válláig. Arcának fehérségén látszott, hogy tej gőzével ápolgatja. Testéből pézsmával kevert mandulaolaj illata áradt, amelyet még görög kereskedők hoztak Kunimund udvarába messze Keletről.

Helmechis nem tudta a szemét levenni a királyné karcsú derekáról, vörös bársonykabátkájáról és mosolygós arcáról, amelyről le lehetett olvasni, mennyire örül a reggeli vadászatnak.

Mögöttük fegyverhordozók lovagoltak. A gepida Ardamund vitte a királyné íját és nyílve szőit, Helmechis fegyvereit az egyik testőr. A többi kísérő élén Peredeo lovagolt, nagy lándzsát tartva kezében. Fekete szakálla és bajusza élesen megkülönböztette a vörös hajú vagy szőke legényektől. Helmechis parancsa szerint neki kellett közbelépnie, ha esetleg egy veszedelmesebb vadállat fenyegetné a királynét.

Délig űzték a vadakat. Az elejtett nyulakból és őzekből kiválasztották az ebédre valókat. Ezeket a legények gyorsan megnyúzták, és lassú tűzön sütötték.

Ebéd után az irtás szélén ültek le egy-egy kivágott fa csonkjára. A kísérők elszéledtek gombát és erdei gyümölcsöt keresni.

- Még most sem felelsz, Helmechis? - kérdezte a királyné, amikor magukra maradtak.

- Mire kellene felelnem?

- Hogyan halt meg az apám, a király?

Helmechis nem felelt nyomban. Amikor megszólalt, csak ezt mondta:

- Megmondtam már, elesett a harcban.

- Miképpen?

- Talán a gepidák, akik mellette voltak, jobban tudják nálam...

- Kik voltak mellette?

- Nem tudom, királyné - válaszolta Helmechis, és elhallgatott. Magában örült azonban, hogy ártatlannak tetsző válaszával le fogja leplezni Albint, akit még mindig gyűlölt Indaro elvesztése óta, most még jobban, mint valaha, mert ő is szerette Rosamundát. Ha pedig Rosamunda megtudja, hogy apja gyilkosa a férje, akkor...

- Miért nem tudod? - csattant az asszony újabb kérdése.

- Honnan tudhatnám, királyné? Én csak azt tudom, hogy egy király a csatában nem szokott egyedül harcolni. Ha láttam volna is a gepidákat, nem ismerhettem őket, hiszen még a longobárd harcosokat sem ismerhetem névről. Ki tudja megjegyezni ezer meg ezer ember arcát, nem is beszélve a nevéiről? Én ezt csak azért mondtam, mert nem tudom, miképpen halt meg a király. Az is lehet, hogy minden kísérője elesett. A vezérek körül mindig tombolni szokott a harc. Emlékszem, Totila gót király mellett is vad harc dúlt. Őt egy Asbad nevű előkelő gepida ölte meg. Én ezt sem láttam, csak hallottam a csata után.

- Emlékszem Asbadra - mondta Rosamunda, és egészen megkomorodott. - Apám nagyon szerette, jobban, mint Usdibadot, aki a császár kezére játszotta Sirmiumot.

Nem kérdezett többet az apja haláláról. Gondolta: Helmechis nem tudja, vagy nem akarja megmondani, de amit mondott, azt nem felejtette el. Mindketten belebámultak a kialvó tűzbe, amelynek kékesfehér, vékony füstjét lengette a szél. Hallgattak. Messziről csörgött feléjük a tavalyi avarban járó kísérők lépteinek hangja. Az ágakon itt-ott már sárguló levelek között neszezett a szellő.

Rosamunda arca durcásnak tetszett, ahogy a kihunyó parázsba bámult.

- Ki vagy te, Helmechis? - szólalt meg váratlanul. Erre a kérdésre Helmechis felkapta a fejét.

- A király szolgája - válaszolta olyan hangsúllyal, ahogyan egyszer már felelt erre a kérdésre.

- Ezt tudom - mondta Rosamunda mosolyogva. - De mi van a neved mögött? Mindenki neve mögött rejlik az, akit nem lehet látni, pedig erre kíváncsi a másik ember. Tudom, hogy Helmechis vagy, nem bánom, azt is elhiszem, hogy a király szolgája. Ismerem az arcod, amelyen alig vehető észre változás. Látom, hogy a szemed szürke, a hajad barna, hallom rekedt hangod, de nem tudom, ki ez a Helmechis...

- Megmondom - felelte a férfi, és csaknem mosolygott. - Talán megérted, ha elmondom, miért nem engedtelek el akkor Sirmiumnál, nem messze a Savus folyótól.

- Elmondod? - csodálkozott a királyné. - Hiszen nem is kérdeztem.

- Elmondom, mert ezt tudom, és most arra vagy kíváncsi, mi rejtőzködik egy másik emberben, amit senki sem láthat, és sokszor magunk sem tudjuk, hogy bennünk van. Még a hangod csengésére is emlékszem, ezt mondtad akkor: „Engedj utamra, Helmechis! Te úr vagy, megteheted.” Valahogyan így mondtad. Én azon nyomban el akartalak engedni. Tudtam, ha elengedlek, elárulom a királyt, a tejtěstvéremet, és akkor semmi sem ment meg a haláltól.

- Féltél hát - mondta Rosamunda megvetően.

Helmechis mosolygott.

- Nem a haláltól féltél - válaszolta a férfi, és komor lett egyszerre.

- Hát mitől?

- Attól, hogy nem láthatlak többé... Ha elengedlek Sirmiumnál, sohasem láthattalak volna...

Nem akarta kimondani, és most mégis kimondta.

Rosamunda megértette:

- Akkor te...

- Ne mondd ki! Tudod úgyis. Amikor megláttál, te is tudtad, emlékszem a tekintetedre. A nők az ilyesmit mindig megérik. Volt azonban még más is a tekintetemben.

- Mi volt az? - kérdezte Rosamunda, és megborzongott, mint ott, amikor először látta meg ezt az embert.

- Azt én nem tudom megmondani. Csak egy érzés volt, megfoghatatlan és magyarázhatatlan. Mintha megdöbbenést volna a látásomtól. Neked jobban kell tudnod! A Rosamunda is csak egy név. Én is látom az arcod, amely szabályos és gyönyörű, a hajad, mint az arany, a szemed kék... de a te neved mögött is ott lehet az az igazi, ami a Helmechis név mögött is ott rejtőzködik, amire te vagy kíváncsi.

- Lehet, hogy igazad van. Te jobban ismerheted az embereket, mint mások. Beszélj magadról! Ki volt az apád? Kinek a tején nőttél fel együtt a királlyal?

Hirtelen villant meg benne Authari herceg alakja, ahogy a császár palotájában maga falja be az egész kappant, és azt mondja: „Emlékszem az apádra, Helmechis.”

- Apámat Adaloaldnak hívták, és az Authereni fára előkelője volt. Herceg is lehetett volna, ha el nem esik a herulok elleni harcban. Jelképes sírját oszloppal jelölték, ahogy szokás, és az oszlop tetejére galambot faragtak. Apámra nem tudok emlékezni már, de a galambot még mindig magam előtt látom.

- Akkor te nem tartozol a Gausus farába?

- De oda tartozom, mert anyám, Arsipoda a Gausus fára tagja volt, és jósnő a régi vallás szerint. Ő szoptatott engem és Audoin király fiát, Alboint, a te férjedet. Így lettem én a király játszótársa, fegyverhordozója és a szolgája.

- Nem vagy szolga - mondta komolyan a királyné, és maga elé nézett olyan mereven, mintha keresne valamit.

Arra gondolt, hogy Helmechis szívesen meghalt volna érte, de nem tudta megtenni, mert látni akarja. Most már bizonyos volt benne, hogy Helmechisre mindig számíthat, és ez az ember hallgat, mint a kövek vagy a halottak. Egészen megbízhat benne.

XXIII.

A gepidák házai mellett most már körös-körül elterjedt Baján tábora. A magukkal hozott sátorházak olyanoknak látszottak, mintha a földből nőttek volna ki. Kunimund díszes fapa-lotája előtt volt felütve a kagán több helyiséget magába foglaló dízsátra. Baján azonban már a palotát is használta. A faházat megszokta, nem úgy, mint a frankok kőházait, amelyekben kevésnek találta a levegőt.

Kunimund palotájában fogadta Alboint és Winifred herceget. Mellette ültek az avar méltóságok komoly ünnepélyességgel, tisztük szerint. A kagán mellett kuporgott kis zsámolyon Targit, a kegyelt.

Baján szerette a szép és drága holmit. Finom szövésű vászontunikájára zöld selyemből varrt rövid kabátkát húzott, amelyhez bizánci vörös szövetből szabott szűk nadrágot viselt. A nadrág szarait sűrű hímzés díszítette. Dereán aranycsatos bőrvöf feszült, lábán görög műhelyben készült finoman cserzett, puha szarvasbőr csizma barnállott. Övéről színarany törhüvely csüngött alá. Feje fedetlen volt, kékesfekete haja arábiai nárduskenőcstől ragyogott. Nyakán, vas-tag aranykígyó csillogott, amelynek két apró gyémánt volt a szeme.

A helyiségbe lépő longobárd király egyszerű közembernek látszott a kagán mellett. Színes csíkokkal átszőtt lenvászon ruhája, fehér lábtekerce, egyszerű bőrsaruja olyannak mutatta, mint amilyenek kísérő lovasai voltak. Csak a nyakában aranyláncon lógó császármédalion árulta el a királyt.

Amikor Alboin belépett, Baján felugrott Kunimund díszes karosszékéből, eléje sietett, és váratlanul megölelte vendégét. Erre a nem várt jelenetre még a faarcú avar előkelők is kényszeredetten mosolyogtak, és az ő mosolyuk is emlékeztetett a farkas vicsorgására.

Elefántcsont berakású, fekete ébenfából faragott, csodálatos bizánci széket cipeltek be a szolgák. Baján vendégét ebbe a székbe ültette.

- Ősz van már, király, de még az utolsó adag kumiszt neked tartogattam! - kiáltotta.

Alboin meglepődött. A szolgálóleányok indadísztetésű, színarany kumiszoskorsót helyeztek az asztalra. Ekkora aranyedényt Alboin még nem látott sem Justinianus udvarában, sem Chlotár asztalán, sem pedig Narses kincsei között. Az indadíszek közepén, a korsó széles hasán szétterjesztett szárnyú fülesbagoly látszott, valamilyen nagyon nagy ötvös munkája, aki értett a madarak alakjának bevéséséhez.

- A régi pusztai királyok udvarából való kincs ez - büszkélkedett a kagán. - A hajdani bizánciak szkítáknak nevezték őket. Mindezt egy görög kereskedőtől tudom, ő egy kis zsák solidust ígért érte.

Alboin úgy érezte, ebből a csodálatos korsóból a kumisznak is jobb az íze.

Ivás után a kagán magával vitte Alboint egy kisebb helyiségbe, talán éppen Rosamunda egykori szobájába.

- Miért jöttél, király? - kérdezte Baján, és megsimogatta hegyes szakállát. Apró szemét le nem vette vendégéről, izgett-mozgott a székében, látszott rajta, kíváncsiság gyötri.

Alboin belenézett a kagán szemébe, azután mondta:

- Örök szövetséget akarok kötni veled, avarok kagánja. Olyan szövetséget, amelyet utódaink is megtartanak. Azt szeretném, hogy a két nép, az avar és a longobárd, testvérként éljen ebben a világban.

Baján szempillái sűrűn pislogtak, hosszúkás arcából karvalyorra is olyan kíváncsian meredt elő, mint a tekintete, amely azt figyelte, milyen csel lappang a longobárd király homloka mögött.

- Mi lenne az örök szövetség ára? Mit kérsz tőlem? Mit adsz nekem? - peregetek nyugtalan kérdései.

- Neked semmit sem kell adnod. Én adok neked, kagán!

Az avar uralkodó húsos szája tátva maradt a meglepetéstől.

- Nem szeretem az ilyen kötést, az ilyen szövetséget - szólalt meg hosszabb hallgatás után, és látszott rajta, hogy gyanú lappang a szavai mögött.

- Gyűlölöm a bizánci császárt, még jobban, mint Justinianust - mondta Alboin komoran.

- Én sem szeretem - zendült Baján öblös hangja, leső tekintetében érdeklődés csillant meg.

- El akarom foglalni Itáliát - folytatta Alboin.

- Merre van Itália? - kérdezte Baján ravaszul, mintha nem tudná.

- Messze délen, ahol a gótok országa volt. Én már jártam ott néhány esztendeje.

- Kié az a föld?

- A császáré - válaszolta Alboin. - Tőle akarom elvenni.

- Ehhez kellek én? - kérdezte Baján elégedetten, mert azt hitte, Alboin mégis akar tőle valamit a szövetségért.

- Nem kérek tőled semmit, megmondtam. Magam megyek.

- Nem értem.

- Csak annyit kérek tőled: egyezz bele. A szövetségesem vagy, nem akarok tudtod nélkül vagy ellened tenni. Ha Itáliát megtámadom, a császárt támadom meg, a te ellenségedet, Justinust, aki nem adta ki neked Usdibadot, Reptilát és a gepida király kincseit. Mondom, magam megyek egész népemmel és mindazokkal, akik Pannóniában élnek.

- Elhagyod Pannóniát? Mindnyájan el akartok menni? Így gondolod, Alboin király?

Baján izgalomában még dadogott is, és apró szeme is mintha megnőtt volna a csodálkozástól.

- Jól hallottad. Mindnyájan! Gyermekestül, asszonyostul, az állatainkkal és a szolgálainkkal elhagyjuk Pannóniát.

- Kinek akarod adni Pannóniát? - kérdezte, mert most fogott megint gyanút. Azt hitte, valamilyen ellenséges, erős népet telepít Alboin saját népe helyett új szomszédjául az avaroknak.

Alboin észrevette Baján nagy izgalmát, mosolygott, úgy felelt:

- Neked, kagán!

Baján néhány pillanatig mereven nézett, mint a csuka, azután haragosan felugrott, mert Alboin ajánlatát elképzelhetetlennek tartotta.

- Te tréfálsz velem, király?! - harsogta vad indulattal. - Mit kell adnom azért a földért?

- Mondtam már, nem kérek érte semmit. Legyen a tiéd! Te vagy a szövetségesem. Pannónia akkora lehet, mint Gepidia volt, talán kisebb, nem tudom.

- Te tréfálsz, ugye? - kérdezte Baján lecsillapodva, de még mindig hitetlenkedve.

- Esküszöm, hogy igazat mondok! - kiáltotta Alboin, és most az ő arcát sötétítette meg a haragos indulat.

- Elhiggyem? - hitetlenkedett még mindig Baján, de most már visszatípett görbe lábán a székhöz, és leült. Komoly lett.

- Neked kettős hasznod lesz! Megkapod Pannóniát. Nem jársz rosszul, hidd el! Azután, ha a császár sereget küld Itáliába ellenünk, akkor annyira meggyengül, hogy könnyen elbírsz vele akár Sirmium táján, akár máshol. Most Itáliából áthozatta seregét, a Narses-féle sereg egy részét, hogy jobban tudjon harcolni ellened. Érted már?

- Értem - dűnnyögte Baján, csak még mindig nem hitte el egészen, hogy véráldozat nélkül, ingyen akkora földet szerezhet, mint Pannónia.

- Miért akarsz oda menni?

- Egyszer régen az egyik papunk azt jósolta nekem, ha király leszek, vezessem délre a népemet. Ott melegebb van. Fázom Pannóniában.

- Nem tartalak vissza - mondta Baján. - Amit a császárról mondtál, az tetszik nekem. Jól van! Kössük meg az örök szövetséget!

- De egyet meg kell ígéred!

- Micsodát? - kérdezte Baján, és megint komor lett.

- Ha nem sikerül ott megtelepednünk, ha nem bírjuk legyőzni a császárt, akkor visszaadod Pannóniát akár kétszáz esztendő múlva is...

Baján elvigyorodott.

- Hol leszek én kétszáz esztendő múlva?

- Mi már nem leszünk, ez igaz, de reméljük: az utódaink élni fognak. Ezért akarom, hogy örökre kössük meg a barátságunkról szóló szerződést.

- Megkötjük! - kiáltotta Baján, és arra gondolt, ha egyszer övé lesz Pannónia, akkor nem adja vissza senkinek, hiába van szerződés. Csak menjen ez a bolond király bolond népével Itáliába!

- Mikor akarsz indulni? - kérdezte.

- Jövő év tavaszán, a mi időszámításunk szerint az 568. esztendőben. Amikor elolvadt a hó, akkor szeretnék nyomban útra kelni. Volna még egy kérésem; ha akarsz, teljesíted, ha nem, hát nem.

- Mit kívánsz?

- Engedd, hogy velünk jöjjenek azok a gepidák, akik szívesen követnék a királynét híveiként Itáliába!

- Menjenek! A gepidák nálam jól érzik magukat, de aki akar, mehet hozzátok. Nem tartok vissza egyet sem.

Winifred és Targit írták meg a szerződést. Belefoglalták mindazt, amiben a két uralkodó megegyezett.

Másnap a kagán nagy lakomát csapott örök szövetségese tiszteletére. Kumisz helyett most már sötét színű görög bort töltöttek szolgálói a kupákba. Sült és főtt húsok kerültek az asztalra meg mézzel édesített köleslepeny. A lakoma végén Baján így szólt:

- Gyere, király! Nézd meg, hogyan élünk!

Messze a pusztaságon juhnyájak és marhacsordák legelték az őszi fűvet. A kagán székhelye körül rang szerint sokasodtak a sátrak, a jurták, amelyeket kerek alapra építettek, és ha kellett, ökrökkel vontattak tovább. A magasabb rangúak sátrai a kagán közelében voltak felütve, a közemberekéi messzebb sokasodtak.

- A pusztán nehéz az élet, király - folytatta Baján a beszélgetést, amikor messzire lovagolva a sátorvárostól megálltak. - Ahhoz, hogy egy család megéljen, száz juh, harminc marha és legalább ugyanennyi ló szükséges. Ló nélkül nem élhetünk. A puszta nagy, ha elfogy a fű, tovább kell hajtani az állatokat. Most már azonban könnyebb az élet. Sok szolgálk van, ők feltúrják a földet, magot vetnek, aratnak, kenyeret sütnek. Látod, király, nekünk ezért kellett a slávok, a gepidák meg a többiek. A harcokban is jól felhasználom őket, ezért kevesebb avar hal meg.

Alboin nézte a méneseket. Egy-egy ménesben húsz-huszonöt ló legelt: egy csődör, öt-hat kanca, a többi csikó és herélt.

- Ismered a lovakat? - kérdezte Baján ravaszul mosolyogva.

- Ismerem - felelte Alboin magabiztosan.

A nagyfajta lovakból való ménes mellett álltak.

- Meg tudod mondani, ez a ló hány éves? - És találomra rámutatott egy pejre.

- Honnan tudnám? Aki őrzi, bizonyosan megmondja.

- Én is megmondom - mondta büszkén a kagán, és leugrott a lováról. A kiválasztott lóhoz lépett, és elkapta a fejét. Nagy ereje lehetett, vaskezének szorításától az állat nyihogva térdre rogyott. Baján szétfeszítette a ló száját. - Gyere ide, király! - kiáltotta.

Alboin is leugrott a lováról, és a kagánhoz ment.

- Látod? Ez a ló teljes fogú, tehát hatesztendős. Egy év múlva már kopni kezdenek a ló fogai. Először az alsó, majd a felső fogsorban középtől a széle felé haladva kopik a ló fogazata. A ló korát mindig a fogáról tudjuk meg.

- Győztél, kagán! - kiáltotta Alboin mosolyogva. - Ehhez valóban nem értek. Én csak akkor ismerem meg a lovat, ha ráülök.

- Jobb, ha már előbb megismerjük. Nálunk a kancák kora tavasszal ellenek. A kiscsikókra báránybőrt kötözünk, hogy a hideg tavaszban meg ne fázzanak. Ha lassan tavaszodik, még a jurtába is bevisszük őket. A kancák okosak, odamennek a jurtához, és a jurta előtt szoptatják a csikókat. A ló gazdája csikó korától ismeri lovát. Nálunk a fiúkat már négyéves korukban lóra ültetik, az én harcosaim ezért lovagolnak jobban, mint más népek fiai.

Baján büszkén beszélt, látszott rajta, valósággal kérkedik. Alboinnak vele kellett mennie a nagy síkságon messze északra, a pusztán, ahol már mindenütt ménesek legeltek.

A kagán elmondott mindent a kis termetű, kosfejű lovakról is, hogy milyen gyorsak és kitaratóak. Még jobban megszerethette Alboint. Nem engedte el, etette-itatta, és megajándékozta fegyverekkel, lovakkal, sőt még ékszerekkel is.

A búcsúvacsorán bizalmasan súgva kérdezte:

- Mondd, király, milyen asszony lett a gepida király leányából?

- Igazi királyné! - felelte Alboin kelleetlenül.

Baján a fejét csóválta, úgy mondta:

- Nem jó az, Alboin, ha csak egy asszony köti le az ember figyelmét. A mezőn is több virág nő, ott is sokban gyönyörködik az ember.

- Én csak egyben gyönyörködöm, kagán. Nálunk így szokás...

Másnap aztán Alboin megindult lovasaival és a hozzá csatlakozott gepidákkal hazafelé. Most már bizonyos volt abban, hogy kivezeti népét Pannóniából, és eljut Itáliába.

Rosamunda nem tudta felejteni Helmechis szavait: „Talán a gepidák jobban tudják nálam!” - és ezek a szavak nem hagyták nyugodni. Alboin sokáig elmaradt a kagánnál. Rosamunda főképpen szolgálói társaságában töltötte idejét, velük szőtt, font, velük énekelt. Várta a királyt, vadászni sem járt, mert itthon akart lenni, amikor megérkezik. Sokáig habozott, de végül mégis beszédbe elegyedett Ardamunddal, aki sokszor adott hajdan tanácsot Kunimundnak, most pedig az ő testőre lett a longobárdok földjén.

- Mikor érkezhetsz meg a király, Ardamund? - kérdezte a komor idősebb férfit, aki már többször bizonyította hűségét Turisind családjára.

- Nem tudom, úrnőm. A királyok sokáig szoktak vendégeskedni.

- De hát Alboin nem vendégségbe ment - mondta bosszúsan.

- A sikeres tárgyalásokat mindig lakoma, mulatozás és ivás követi. Nem tudom, királyi férjed miért kelt útra, én csak azt tudom, hogy nagyatyád, a boldogult Turisind király, akit minden gepida szeretett és tisztelt, hasonlóképpen cselekedett, ha uralkodók érkeztek udvarába.

- Mondd, Ardamund, ismersz olyan férfit, aki atyám mellett harcolt abban a szerencsétlen csatában? - kérdezte, és figyelmesen nézte a testőr arcát.

- Sokan elestek akkor közülünk, úrnőm. Nem tudom, élnek-e itt közöttünk olyanok, akik túléltek a harcot. Senki sem beszél róla...

- Szeretném tudni, miképpen halt meg atyám, Kunimund király!

- Hősiesen harcolva esett el, és vele bukott országa, Gepidia. Ezt te is tudod, királyné...

- Tudom. Én azonban mást is szeretnék tudni. Hogyan halt meg? Ki látta halálát? Törődött-e valaki a holttestével? Vagy ott hagyták a dögmadaraknak?... - És Rosamunda hangja megszokott.

- A gepidákat nem temették el... így mondják - felelte Ardamund, és ebben a halk válaszban benne volt: a királlyal sem tehettek kivételt.

- Mit mondtak még? - faggatta.

- Hallottam, hogy Alboin király győzelme után meg sem állt, hanem nyargalt tovább, hogy ne legyen idő elmenekülni. Sajnos, atyád bizonyos volt a győzelmében...

- Ki látta halálát? - vágta el a testőr szavait.

- Megmondanám, ha tudnám.

- Kinek a kezétől esett el? - makacskodott Rosamunda.

Ardamund arcán megrándultak a vonások. Tekintete is rebbent, egyszerre a mozaikpadló mintáin tétovázott.

- Sokat suttoztak a csata után, úrnőm, ki ezt, ki azt - tért ki a válaszadás elől, és szomorúan nézett Rosamundára. - Nem jó a régi sebeket feltépni, királyné...

- Mit suttoztak? Felelj! - kiáltotta most már haraggal az asszony.

- Megmondom, mit rebesgettek, de reám ne haragudj meg. Talán csak szóbeszéd. Azt mondogatták, Alboin kezétől esett el...

Rosamunda arca eltorzult, megtántorodott, majd a falnak zuhant. Ardamund emelte fel, és ültette a karosszékekbe.

- A királyné rosszul lett! - kiáltott a cselédekért.

A szolgák megmosták úrnőjük arcát, és bort itattak vele.

- Már jól vagyok! Elmehtetek! - parancsolta. - Te, Ardamund, maradj!

- Mondtam, úrnőm, nem jó feltépni a sebeket.

- Hallgass! Köszönöm, hogy megmondtad.

Újra a régi Rosamunda volt, erős, gögös és határozott. Sejtette régen, hogy apja gyilkosa a férje. Helmechis szereti őt, azért nem beszélt. Tudta, meggyűlölik az ilyen igazság kimonódóját. Most Ardamundot is jobban gyűlölte, mint a gyilkost. Nem szeretheti többé, csak színel, a királyt. Az a kéz simogatja a hitvesi ágyban, amely az apját ölte meg.

- Királyné! - szólalt meg Ardamund. - Lehet, hogy csak szóbeszéd. Rajta leszek, hogy olyan embert találjak, aki látta a király halálát. Ha talállok, eléd hozom. Csak akkor hidd el, ha ő is ezt mondja!

- Menj, Ardamund! - parancsolta az asszony, és ebben a parancsban benne volt az is: „Hozz ilyen embert!” - de az is: „Ne hozz ilyen embert!”

Ardamund azok között kutatott, akik most már a longobárd sereg segédcapatát alkották. Így bukkant rá Fastidára, Kunimund hajdani testőrparancsnokára, akit Helmechis tett meg a segédcapat vezetőjévé. A hosszú hajú Fastida megörült Ardamundnak.

- Még mindig jobb fegyveres harcosnak lenni, mint földtúró szolgának - mondta Fastida. - Te még jobban jártál, legalább Kunimund leányát szolgálhatod, aztán abban az átkozott harcban sem vettél részt.

- Milyen volt az a harc?

Fastida elkeseredve legyintett.

- Jobbak voltak a fegyvereik, aztán meg szegény Kunimund rontott el mindent. Vak volt gyűlöletében. Ha nem kelünk át a folyón, akkor mi győztünk volna.

- Láttad a király halálát? - kérdezte.

- Ott voltam mellette. Alboin megkereste a csata forgatagában is. Egyikük sem engedte, hogy beavatkozzunk harcukba. Nagyon gyűlöltek egymást. Alboin volt a fiatalabb. Kunimund is tudhatta, harcban a fiatalabb szokott győzni.

- Ő vágta le Kunimundot?

- A lándzsájával döfte keresztül, azután a fejét vette. Én csak azt láttam, hogy leszúrta. Abban a pillanatban felbomlott nálunk a hadi rend. A futók engem is elsodortak. Dél felé menekültünk a folyó partján. Másnap, amikor megtudtuk, hogy minden elveszett, megadtuk magunkat Zotto hercegnek. A herceg kegyes volt hozzám, és mást sem alázott meg...

Ültek és hallgattak egy régi latin ház romjai között, amelyre már gerendákból és zsíros bőrből tetőt húztak a gepida legények. Ardamund búcsúzott, és visszament a királynéhoz.

- Úrnőm, ismered Fastidát?

- Ismerem. Apám testőre volt.

- Most ő a gepida segédcapat vezetője. Ott harcolt a király mellett a Tisia folyónál.

Rosamunda másnap hívatta Fastidát, aki kérdéseire neki is úgy mondta el a csata lefolyását és a király halálát, mint Ardamundnak.

- Senkinek se mondd el, hogy miért hívattalak! Ha valaki kérdezi, miért jártál nálam, megmondhatod, érdeklődtem a sorsotokról. Ez a tiéd! Lásd el jól a legényeidet! - És egy kis zacskó pénzt adott Fastidának.

A vitéz térdet hajtott, úgy búcsúzott.

- Ne feledd soha, hogy gepida vagy! Én sem felejttem el! - intette Rosamunda.

- Nem felejttem el, és hallgatok, mint a rög - felelte Fastida, és elhagyta a királyi házat.

Harmadnap érkezett haza Alboin. A Bajántól kapott nehéz aranyláncot Rosamunda nyakába akasztotta, majd forrón megcsókolta asszonyát.

A király nem vette észre, hogy egy más asszonyt ölel, nem ugyanazt, akit itt hagyott. Evett, ivott, örvendezett, és boldogan tervezgette, miképpen indulnak majd tavasszal Itália napsütötte, gazdag földjére.

XXIV.

Az 568. esztendőben korán köszöntött be a tavasz, a napsugár megolvasztotta a folyók jégpáncélját és a mezőkön, dombokon fehéredő, vastag hótakarót. Alighogy kitavaszkodott, megmozdult egész Pannónia népe. A király emberei elmentek a legtávolabbi fárák szállásföldjére is Alboin parancsával, amely szerint az esztendő húsvét napján, április 2-án indulnak a régi római úton Poetovión és Emonán át, keresztül a nagy hegyeken Itáliába, először Aquileia, Venetia fővárosa felé. A longobárdok között élő más népeknek is menniük kellett, gepidáknak, szvébeknek, heruloknak, szarmatáknak, provinciálisoknak, a Dravus és a Savus között lakó bolgároknak és a meghívott szászoknak.

Virágba borultak a fák, zöldült a mező, amikor a húsvét napja elérkezett. A király parancsára mindenütt felgyújtották a házakat, égtek a tanyák és azok a használati tárgyak is, amelyeket nem tudtak a kocsikra vagy a lovak hátára rakni. Elégett minden, ami a longobárdok pannóniai életét jelentette, hogy senki se vágyódjék vissza erre a földre, hanem előre nézzen, Itália, az új ország felé. Alboin most már nem cselekedett hebehurgyán. Sokat tanult Narsestől, de még többet a gepida háborúból, amelyet gyűlöletében ő kezdett, nem számolva súlyos következményeivel.

- Ne vágyódjék senki ide vissza! Ne maradjon a földön kívül semmi sem Bajánnak! - mondta a hercegeknek, mielőtt a föld felperzselésére kiadta szigorú parancsát.

Katonái mindenütt ott voltak, és ellenőrizték, teljesíti-e mindenki a király parancsát. Ezért égtek a nagy tüzek, ezért gomolygott a sűrű füst a pannon ég felé.

A vonuló longobárd főszereg közepén Alboin haladt udvari népével. A sereget követték a Gausus fára asszonyai, gyermekei, majd állatai és a szolgák sokasága. Mennél délebbre jutottak, annál többen csatlakoztak a király népéhez: a többi fára hercege és népe, majd a szövetséges segédnépek. Ez a hatalmas emberáradat, mint egy nagyon lassú folyam, hömpölygött előre hosszan elnyúlva az úton és az út mentén, a friss mezőkön, réteken, ahol a nyájak meg-megállva legelték a tavaszi fűvet, kutakhoz, patakokhoz érve ittak, pihentek. Ahol rájuk szakadt az este, ott vertek tanyát, ott gyulladtak ki a tábortüzek, hogy süssenek, főzzenek, és elkészítsék a hálólhelyet az asszonyok és gyermekek számára.

Alboin mindenre gondolt. Az ácsok nagy tutajokat róttak össze még az ősszel, a kötélverők hosszú, erős köteleket sodortak, hogy a nagyobb folyókon is át tudjanak kelni, amelyeken nem lehetett sekély gázlókat találni.

Hatalmas zsákokban vitték a gabonaféléket. A füstölt és sózott hús egy-egy szekeret töltött meg a nagyobb családokban; a legelve vonuló nyájak friss húst adtak. A fárák férfiai azonban ritkán vágták le az állatokat, inkább vadásztak és halásztak, ily módon szereztek friss húst.

A kémek egész raja járt a sereg előtt, azt kutatva, fürkészve, nem gyülekezik-e valahol elleneséges sereg, amely feltartóztathatná az új hazát kereső népáradatot.

A királyné ritkán ült kocsira, jobban szeretett lovagolni, nem úgy, miként a longobárd asszonyok, főképpen az előkelők, akik bokáig érő szoknyát viseltek. Mennél nemesebb ékszeres csillogtak az előkelő asszonyokon, annál egyszerűbb volt a nyakékük, csak néhány szem hegyikristály, borostyánkő vagy aranygyöngy. Ruhájukat brossok, madár- vagy korongfibulák fogták össze az áll alatt és a mell közepén. Övükről széles vászon- vagy bőrszalag lógott szoknyájuk aljáig, amelyen két nagy, ékes fibula díszlett. A szalag alsó végén az egyszerűbb szabadok üvegcsüngőket, az előkelők kristálycsüngőket viseltek.

Rosamunda az úton is az Albointól kapott arany gyöngyszemekből font nyakláncát hordta. Bizánci szövetből varrt kék bársonyruháján sasfejen végződő arany övcsat ragyogott, hajába kétsoros, sűrű fogú fésűt tűzött, mellén nagy, állatfejből kiinduló, ötszögletű, lemezes aranyfibulát viselt.

A király az úton csak este pihent, mert a déli és reggeli pihenők idején is maga ellenőrizte népét. Legtöbbször hátralovagolt megnézni, nincs-e valami baj az emberekkel. Aki megbetegedett, ahhoz orvosát küldötte. Nem szégyellte a munkát sem, a folyóknál sokszor maga is a tutajok kötelét húzta, nemegyszer pedig a víztől irtózó állatok átszállításában segített. Jelenléte megsokszorozta harcosai erejét. Világosan látta a célt: Itáliát. A kimerülöket mindig vigasztalta, hogy majd az új hazában minden szenvedésért, fáradozásért, ázásért és fázásért kárpótlást találnak. Kérte azokat, akik vele jártak a gót háborúban, mondják el társaiknak, milyen gyümölcsöket ettek, milyen borokat ittak, milyen házakban éltek abban a csodálatos országban, ahol a szél is édes illatú, és a tél sem hideg, nyáron pedig lekívánczik még a könnyű vászonruha is az emberről.

Kellett is ez a biztatás, hogy mások is mondják, hirdessék Itália földjének szépségeit, mert a lassú vonulás, a folyókon való átkelés, a nehéz, egyre magasabbra vezető utak, a fehér mészkőhegyek között rájuk törő hideg szelek, majd az őszi esők, azután a megérkező hóiharok nagyon megtörték a hosszú vándorláshoz nem szokott embereket és állatokat. Csaknem egy esztendő telt el, amíg ez a sok-sok ember és állat, szekerek és teherhordó lovak átvergődtek a hegyeken, völgyeken, folyókon és szakadékok szélén, ha nagyon lassan is, de mindig közelebb jutva az ígéret földjéhez.

A király azt hirdette, még mindig jobb ez a szenvedésekkel és kínokkal terhes vonulás, mint elhullani a hatalmas avar sereg harcosainak csapásai alatt vagy fogságba esve szolgálni a kegyetlen ellenséget, szegényen és nyomorultan, saját országuk és földjük nélkül. Alboin törhetetlen hite, akarata és elszántsága, valamint kitartása volt az az erő, amelytől a kishitűek, a lankadók, a fáradságot már-már nem bírók új erőre kaptak.

Rosamunda csodálta a királyt, de nem tudta szeretni többé. Mindig beléborzongott, amikor a király átölelte; rá-ránézett férje jobb kezére, amelyben azt a lándzsát fogta, amellyel Kunimundot ledöfte. Még esténként is a királyi sátorban, a mécslángok gyér fényében sokszor meredt rá erre a gyilkos kézre, és ilyenkor néha még a színlelésről is megfeledkezett.

- Mit látsz rajtam, Rosamunda? Miért nézed úgy a kezemet? - kérdezte zavartan a király, amikor ezt a különös, ismeretlen tekintetet észrevette.

A királyné abban a pillanatban eszmélt a valóságra.

- Milyen szép és erős kezed van, Alboin! - válaszolta mosolyogva, és megcirógatta a magában gyilkosnak mondott kezét.

Alboin is elmosolyodott erre a váratlan hódolatra, és mivel hiú volt, maga is megnézte a kezét, amelyet az ő asszonya, a szeretett Rosamunda ilyen önfeledt nézéssel megcsodált.

Ettől kezdve azonban Rosamunda még jobban vigyázott, hiszen Alboinnak nem volt szabad rájönnie arra, hogy ő tudja, ki ölte meg Kunimundot. Ő csak azt tudhatta, apja a harcban halt hősi halált. Csakis így érhetette el, hogy testvérei, a gepidák, szabadon élhettek a longobárdok között, ő pedig a szerelmes királyt úgy irányíthatta, ahogy akarta. A helyzete még így sem volt könnyű. Alboin örömmel várta a trónörökös megérkezését. A királyné irtózott attól a gondolattól, hogy Kunimund gyilkosa legyen születendő gyermeke apja, viszont kívánta is, mert jól tudta, gyermek nélkül Alboin szerelme elfogyhat, és évek múltával nem tud majd hatni a királyra.

Tavaszkodott, amikor Ursus megérkezett.

- Gyere velem, király úr! - hívta mosolyogva.

- Hová? - kérdezte bosszús csodálkozással.

- Erre a magas hegyre! - mutatott Ursus a sziklákra. - Olyat látsz, amit eddig nem láthattál. Jobban fogsz örülni, ha saját szemeddel látod.

Megizzadtak mindketten, mire felértek. Alboin szinte megtántorodott. Alatta, ameddig a szem ellátott, zölden mosolygott a tavaszi sugarak arányló fényében a hatalmas síkság. Virágzó gyümölcsfák fehér és rózsaszínű ágai ragyogtak, tündököltek. A lankákon fehér falú villák, tanyák és nagyobb házak látszóttak, mintha egy nagy kéz helyezte volna őket a kertek és szántóföldek közé. Távolság ezüstös lombú olajfaerdő húzódtott, még távolabb, a lengő párákba veszve, fallal kerített város házai rezegtek a kéken mosolygó mennybolt alatt.

- Itália! - kiáltotta a király.

- Az, uram, Itália! - ismételte az óriás latin. - Az őseim valamikor innen indultak - lódította, pedig csak romanizált illírek voltak Ursus ősei, akik a régi császárok, talán még Probus idejében álltak be a légióba, de leszármazottaik római polgárok lettek, és latinul beszéltek.

Alboin büszkén, dölyfösen állt a tetőn, sokáig és mozdulatlanul, mintha egy szobrász faragta volna nyúlánk természetét a szikla tetejére. Arca kipirult a látvány gyönyörűségétől, bronzvörös csillogó, hosszú szőke hajával játszott a langyos szél, amely délről érkezett, és magával hozta a kertek virágainak illatát és a felébredt földek nedves párázatát.

„Nem éltem hiába! - gondolta, és egész testét áthatotta a diadalmas öröm elégedettsége. - Az enyém, a miénk lesz Itália!” - érezte, tudta, mert ha innen lezúdul népével, nincs az az erő, amely meg tudja állítani őket.

- Főemberem vagy, Ursus! - szólalt meg. Nem mondta, miért, de Ursus tudta.

- Köszönöm, király úr! - hálálkodott, és magában áldotta az esztét, amiért minden más fűkészít megelőzve, ő mutatta meg a királynak ezt a csodálatos és gazdag földet.

- Holnap megindulunk! - kiáltotta Alboin.

- Nem teheted, uram - mondta nyugodtan a latin.

- Miért nem? - hangzott haragosan a kérdés.

- Mondják, hogy Liguriában dögvész dühöngött. Forró láz ölte és pusztította ki a tartományban az embereket. Sokan elfutottak, mert úgy tudták, elmenekülhetnek a halál elől.

- Itt kell megtorpannunk, Itália kapujában?

- A dögvész Bajánál is félelmetesebb ellenség, uram - mondta Ursus nagyon komolyan. - A hírek szerint azonban múltóban van. Meg kell várnunk, amíg legényeim megjönnek Liguriából. Ha ők jó híreket hoznak, indulhatunk. Longinusnak csekély a serege, nem állíthat meg téged. Lesznek azonban olyan városok is, amelyek nem nyitják majd meg kapuikat. Félnék majd tőled, uram. Ha szabad tanácsot adnom, akkor mondanék valamit.

- Főemberem vagy, Ursus, beszélj!

- Harcosaidnak tiltsd meg, hogy ok nélkül és feleslegesen kegyetlenkedjenek. A zsákmányolást is mérsékeljék. Akitől rettegnek, azzal szembeszállnak. Ne feledd, hogy a félelem is csinálhat hőseket!

- Értelek, Ursus.

- Ha meghódítottad a földet, úgyis neked adózik majd. Gondolj a gótokra, uram! Ők rosszul csinálták, mert sok ellenséget szereztek.

- Okos ember vagy, Ursus - mondta Alboin, majd lement a hegyről népéhez. Azóta ezt a hegyet az ott lakók, Monte del Rének, Király-hegynek nevezték.

Az 569. év május havának elején indult meg a longobárd sereg Itália földjére, miután a kiküldött kémek a liguriai ragály megszűnéséről hoztak hírt. Ellenállás nélkül foglalták el az első tartományt, Venetiát, amelynek partjait két tenger mossa, nyugatról és északról pedig az Alpok határolják. A longobárdok kelet felől jöttek, ahonnan legkönnyebben tudtak behatolni. A Forum Julii nevű városba érve Alboin unokaöccsét, Gisulfot nevezte ki a tartomány hercegévé, majd továbbindult hódító útjára.

A császárnak nagy bajában eszébe jutott Narses, aki olyan sokszor vezette győzelemre a bizánci seregeket. Justinus hívására az öreg hadvezér elhagyta Neapolis városát, és elindult Rómába, de alighogy megérkezett, váratlanul meghalt. Azt beszéltek, a szíve ölte meg. A császári udvar a halott fővezért jobban megbecsülte, mint az élő. Testét ólomkoporsóban vitték Konstantinápolyba, ahol a császári család jelenlétében fényes szertartással temették el.

Alboin nem törődött a császárral. Narses sajnálta, mert megszerette, de örült, hogy nem kell ellene harcolnia. Serege egymás után foglalta el a tartomány városait. Akik önként meghódoltak, azokkal kegyesen bánt. Amikor a Plabe folyóhoz érkezett, ott várta fényes, hódoló kíséretével Félix püspök, Tarvisium egyházfője, aki tisztelettel fogadta.

- Hatalmas király! Légy üdvözölve békés egyházam területén! Kegyességed híre máris megelőzött. Tudom jól, hogy a gyengéket nem bántod, és tiszteled az Isten jámbor szolgálait. Ezért kérlek igaz hódolattal, kíméld meg egyházam népét, ne engedd felprédálni az Isten házának kincseit. Téged mindnyájan nagy uralkodónak tisztelünk, mert a nagy uralkodók szeretik alattvalóikat.

Alboin mosolygott. Tetszett neki Félix püspök beszéde.

- Isten derék szolgálja - válaszolta. - Egyházad népét és kincseit megkíméljük. Királyi akaratomról még ma kiállítják írástudóim pecsétetes oklevelem. Éljetek, ahogy eddig éltetek! Én, új uratok, nem leszek rosszabb régi uratoknál.

A püspök boldogan hajlongott, úgy köszönte meg a király kegyét.

A király tovább hódította a városokat Venetia tartományban, majd Liguriában. Nem minden püspök viselkedett olyan okosan, mint Félix. Mediolanum püspöke, Honoratus Génuaiba menekült. A király Liguriát is elfoglalta, de a tengerparti városok ellenálltak seregének, mert erős falak védték őket.

Az a város, amelyet három esztendeig nem bírt elfoglalni, Ticinum volt. Lakói egymás után verték vissza a longobárdok rohamait, akik leszállva a lóról, lassan-lassan megtanulták a várostrom tudományát.

A longobárdok három év alatt a fegyveres ellenállást mindenütt megtörték, és Tuscíáig mindent elfoglaltak, kivéve Rómát, Ravennát és néhány tengerparti várost, amelyeket Longinus meg tudott védeni.

Ticinum sikertelen ostroma vad haragra lobbantotta Alboint. Megesküdött, hogy irtózatossá áll, és a város valamennyi lakóját kardélre hányatja.

A védők a harmadik esztendő végére teljesen kimerültek, és kénytelenek voltak megadni magukat. Alboin a város keleti részén levő Szent János-kapun elsőnek akart bevonulni a meg-

hódolt városba. Lova azonban megbotlott és elesett. A király csak lélekjelenlétének köszönhetette, hogy szerencsésen leugrott elzuhanó lováról. Lova nem tudott felállni, noha egyik lába sem tört el. Alboin dárdája nyelével is rávert, de az állat nem mozdult. Ursus, látva a király dühét, így szólt okosan, hogy a ló is megnyugodhassék:

- Uram királyom! Ne bántsod lovadat! Én tudom, mikor léphetsz be a városba.

- Mikor? - kérdezte Alboin csodálkozva.

- Ha megszeged kegyetlen fogadalmadat, mert az ilyen fogadalom nem tetszik Istennek. Ennek a városnak lakói félnek tőled. Gondold magad a helyzetükbe! Most már csak azért nem harcolnak, mert a koplalástól egészen kimerültek.

A király néhány pillanatig döbbenten hallgatta Ursust, majd elesett lovára nézett.

- Nem bánom, a te kedvedért meghagyom életüket.

Ursus ekkor Alboin lovához lépett. Megigazította a ló zabláját, majd puha takarót csúsztatott az állat patái alá. Megveregette a ló nyakát, még súgott is valamit a fülébe, majd biztatta, és megragadta kantárját. A megnyugodott állat egyetlen mozdulattal ugrott talpra, megrázkódott és felnyerített. Akik látták és hallották a királyt, csodáról beszéltek, pedig csak Ursus volt okos és józan.

- Ül fel, uram! - mondta Ursus, és felsegítette a királyt lovára. Alboin büszkén lovagolt be a városba, és egyenesen ahhoz a szép palotához irányította lovát, amelyet a gótok legnagyobb uralkodója, Theodorik építtetett. Amikor a város lakóinak Ursus tudtára adta, hogy a király megkegyelmezett nekik, mindnyájan előmerészkedtek házaikból, és a palotához vonultak, hogy megköszönjék a király kegyelmét. Most már Alboin is örült, amiért nem ragaszkodott kegyetlen fogadalmához, mert a város gazdag polgárai maguk hozták kincseiket eléje, hálából, hogy megkímélte életüket, és nem gyújtatta fel a házakat.

XXV.

A keresztény időszámítás szerint az 572. esztendő május 24. napja volt. A veronai palota kertjéből forró lombok illatát kapta szárnyára a könnyű szellő, amely a messzi tenger felől osont a városba. A város körül örökzöld vén tölgyek széles lombkoronái ringatóztak a langyos fuvallatban. A nagy, sötét kövekből rakott palota a délutáni napsugarak tűzésében izzott, a márvány teraszokra bekúszott a fehér és rózsaszínű leanderek nehéz és sűrű illata. A palota oszlopos bejárata előtt a nagy kömedencét tamariszkuszok vették körül, régen ültethették őket, mert sűrű lombozatuk árnyékot vetett, csaknem fekete árnyékot arra a hatalmas orosz-lántorokra is, amelyből kristályos csillogással ömlött a víz a medencébe. A medence szélén galambok hűsöltek, időnként óvatosan ittak a fehér tajtékú vízből, tollászkodtak, búgtak, a maguk nyelvén közölve, hogy nem tetszik nekik az a nagy jövés-menés, amely már reggel óta zavarta őket békés hűsölésükben.

A longobárd király ebbe a palotába hívta meg a hercegeket, a velük jött népek vezetőit is meg azokat a helyi előkelőket, akik leghamarabb meghódoltak, és önkéntes adományaikkal, drága ajándékaikkal kedveskedtek nemcsak Alboin királynak, hanem a hercegeknek is. A hercegek nagyon is önállóak lettek Itália földjén, de Alboin király hatalma és régi tekintélye miatt még nem merték kimutatni hatalmi törekvéseiket.

Már reggel óta érkeztek a vendégek a városba a győzelem megünneplésére. Itália északi és középső része ekkor már Alboint és a hercegeket ismerte el urának.

A király szakácsai, szolgálai már napok óta készültek erre a nagy lakomára, amelyre messze földről is hordták a meghódolt és leigázott népek a rájuk adóban kirótt ételt és italt. Szegény földművelők, pásztorok és halászok számárháton vagy maguk vontatta kis taligákon hozták a frissen vágott juhokat, kecskéket, marhákat, hordókban legjobb borukat, sajtot, mézet, túrót, nagy zsákokban a lisztet, teknőkben a még fickándo­zó halakat, szíjra fűzve a lelőtt madarakat, nyulakat és kosárszámra a narancsot. Komoran, mogorván jöttek, gyűlölték a durva és más hitet valló hódító barbárokat, akik közül sokan éppen olyan vadak és kegyetlenek voltak, mint apáik idejében a gótok vagy később Narses idegen zsoldosai. A gazdag kereskedők szolgálai is megérkeztek. Drága, messziről hozott fűszereket, női szépítős­zereket, görög borokat, halikrát, finom szöveteket és még ékszereket is hoztak uruk nevében Alboin királynak, abban reménykedve, hogy a király nem fogja meggátolni kereskedésüket azon a földön, amelyen most a longobárdok lettek az urak.

A palota nagy, kupolás termében kaptak helyet a longobárd hercegek, a kisebb rangú meghívottak más helyiségben ülhetek a lakomához. A terem boltozatát vörös eresz­etű márványoszlopok tartották. A hosszú asztaloknál egymás mellett ültek a hercegek, a király jobb­ján Winifred, majd a többiek. Ott ültek a király bizalmasai is: Helmechis, Ursus, Peredeo, Bando, a frank testőrtiszt, sőt a két gepida, a királyné emberei: Ardamund és Fastida. Fastida a királyné kívánságára került az udvarba.

Ebben a palotában majd fél százada a nagy gót király, Theodorik lakomázott, most pedig Alboinra vártak. A király késett, a lakomára egybegyűltek türelmetlenül várták, hiszen előbb nem ehettek, nem ihattak. Dél már jóval elmúlt, amikor Alboin végre belépett a nagyterembe. A jelenlevők felállva, hangosan üdvözölték. A király császári khlamüszt, azaz bíborpalástot viselt. A lábán világoszöld szattyáncipő volt, amelyet arany-hímzés díszített. Dús haját vékony aranyabroncs szorította le, ujjain drágaköves gyűrűk ragyogtak. Soha még senki sem látta Alboint ilyen díszes és drága öltö­zékben, ezért megjelenése nagy meglepetést keltett a hercegek között.

A király jobb­ján Rosamunda lépett a terembe. Karcsú alakján ezüstszínű, vékony gyapjúruha fényesedett, amelynek finom szövésén mintha átderengett volna rózsásan a teste. A királyné nem hordott ékszert, csak a nyakában ragyogott az Albointól kapott nyaklánc. Úgy lépett be, olyan természetesen és könnyed bájjal, mintha nem is apjának fapalotájában nőtt volna fel, hanem Justinianus fényes udvarában.

Amikor a királyi pár belépett, az udvarmester az asztalfőre ültette őket, ahol két nagy karos­szék várta jövetelüket. A székek karfái elefántcsontból voltak kifaragva, lábaik az oroszlán körmeit utánozták.

A szolgálak először illatos falernumi bort hoztak nagy kannákban, és teletöltötték a vendégek előtt álló serlegeket. A királyi pár aranyserlegből ivott.

Alboin felállt, magasra emelte a borral telt serleget, és így szólt:

- Igyunk hős népünk új hazájára!

Arcán öröm és boldogság ragyogott. A hangja ércesen zendült. Maga is érezte, életének legnagyobb pillanata ez, hiszen minden vágya teljesedett, amit csak magának és népének kívánt.

Mindnyájan ittak, majd hangos örömkialtásaik verdesték a boltozatot. A levegő megforrósodott, elkezdődött a győzelmi lakoma. A szolgálak, köztük néhány öreg legény, akik még Narses is kiszolgálták, és megtanították az új király szolgálait a fejedelmi ételek felszolgálására, egymás után hordták az asztalokra az egyes fogásokat ezüst- és aranytálakon. Kaviárt és olajbogyót, libamájat sáfrányos mártásban, lucrinusi friss osztrigát, halakat, szárnyasokat,

borban főtt vaddisznóhúst, nyúl peccsenyét, azután tésztákat, gyümölcsöket, fekete görög bort és vörös itáliai borokat.

Az egyszerű ételekhez szokott longobárd hercegek nem is tudták, miképpen fogjanak hozzá ezekhez az ingyenceknek való falatokhoz. Grimuald az osztrigára rá sem tudott nézni, Gisulf alig tudta lenyelni a kaviárt, Minulf pedig csak piszkálgatta a sáfrányos libamáját. A király, a királyné és Helmechis azonban minden ételből jóízűen evett. Peredeo csak a vadhúst pusztította, Authari meg a szárnyasok közül válogatott. A borokat mindnyájan itták, akár görög bor volt, akár az itáliai szőlőkből préselték, egyformán ízlett mindenkinek. A lakoma hosszan elhúzódott. A selyemfüggönyök mögött mindinkább erősödött a rótlila félhomály. Lassan esteledett. A szolgák szövétneket hoztak. Az öregebb hercegek már nem álltak a lábukon. A tisztán ivott nehéz borok lehúzták a fejüket. Többen a szolgák segítségével hagyták el a lakoma színhelyét. A jóllakott kisebb rangú meghívottak már előbb eltávoztak, tudták, nem mindig jó a nagyurakkal együtt lenni, főképpen akkor nem, ha majd a bor beszél belőlük.

Alboin sokat ivott. Mióta Itália földjén járt, rákapott a borivásra. Most örömeiben kezdett inni. Mire bealkonyodott, és a szolgák világot hoztak, arcát már kiverte a borhimlő, nagy, piros foltok égtek rajta. Aztán megszomorodott. Arra gondolt, miért volt minden, amikor nincsen utóda. Arcáról eltűntek a vörös foltok, és lassan hamuszínűvé változott az arcbőre. A szövétnek fénye nagyítva vetítette árnyékát a falra. Konokul hallgatott, és nézte mozdulatlan árnyképét a falon.

„Ez az asszony meddő!” - gondolta, ahogy a királynéra pillantott, aki alig ivott, és meglátszott rajta, hogy legszívesebben itt hagyta volna már ezeket a borral telítődött durva férfiakat, akiknek már alig forgott a nyelvük, és dadogva, sokszor nagyokat böffentve mondtak ki egy-egy ostoba mondatot.

Rosamunda azt is meglátta, hogy a jelenlevők közül csak Helmechis és Ursus színjőzan, Peredeo pedig olyan bivalyerős, hogy nem bírja a bor sem ledönteni.

„Ez az asszony meddő!” - ez a gondolat forgott a király részeg agyában. Szemében zavaros álmok szunnyadtak egy fiúról, aki az ő fia lett volna, de egyik asszonya sem ajándékozta meg fiúval. Utolsó harcosának is lehet fia, csak neki nem. Mennyivel okosabb Baján! Lám, a kagánnak tíz fia is van!

Kezében már remegett a serleg, de újra ivott. Zagyva gondolataiból egyszerre bukkant elő a régi gyűlölet, Kunimund jutott eszébe.

„Megbüntetem a leányát, ezt a meddőt!” - gondolta, és bután elvigyorodott. A régi gyűlölet átvillant benne a részegség ködén is. Magához intette pohárnokát, és ezt súgta a fülébe:

- Hozd be Kunimund koponyáját!

A pohárnok ismerte ezt az aranycsészét, noha Alboin régen nem ivott belőle.

Amikor a pohárnok a király elé tette Kunimund király arannyal bélelt koponyáját, csak Helmechis sápadt el, csak ő vette észre, mire készül Alboin. Már majdnem figyelmeztette urát, de azután mást gondolt:

„Ha Rosamunda megtudja, örökre meggyűlöli!” - és hallgatott. A józanok okosságával és undorodásával figyelte Alboint.

Amikor Kunimund koponyáját a pohárnok teletöltötte borral, Alboin felállt. Részeg volt, homályosan mégis tudta, mit cselekszik. Bosszút áll a királynén, amiért meddő...

- Rosamunda! - reccsent a hangja. - Ez a csésze atyád, Kunimund, az én legnagyobb ellenségem koponyájából készült. Azt parancsolom, igyál belőle az egészségedre!

A zsvaj megszűnt ebben a pillanatban. Dermedt csönd támadt. A részek is megéreztek a pillanat szörnyűségét. Ursus szégyenében lehajtotta fejét. Helmechis arca mozdulatlan maradt, de a keze ökölbe szorult. Fastida olyan mozdulatot tett, mintha lándzsája után akarna kapni. Ardamund felállt. Zotto valamit dadogott. Authari szája tátva maradt.

Rosamunda arcán torz mosoly jelent meg, és egész testében összerázkódott.

- Parancsolom! - kiáltotta a király a részek visszataszító makacsságával.

- Ha uram és királyom parancsol, nekem engedelmeskednem kell - válaszolta a királyné.

Most már a keze sem remegett. Felemelte atyja koponyáját, és ivott belőle.

- Ittam az egészségedre, király! - kiáltotta, mintha a vércse vijjogott volna, olyan idegen volt a hangja. Ha Alboin nem lett volna ennyire részeg, bizonyosan megdöbben ettől a hangtól, amelyben engesztelhetetlen gyűlölet reszketett.

Alboin azonban egészen részeg volt. Felemelte Kunimund koponyáját, és kiitta a maradékot.

- Tölts még! - dadogta.

A pohárnok engedelmeskedett. Alboin ivott, majd megint ivott, azután eszméletlenül zuhant vissza a nagy karosszékbe. Peredeo és Ursus felkapták a királyt, és hálópályára vitték. A hercegek hanyatt-homlok távoztak. A terem kiürült.

- Kísérj a szobámba, Helmechis! - kérte nagyon halkan Rosamunda.

- Csináljatok rendet! - parancsolta Helmechis a szolgáknak, majd megindult a királyné mellett.

Némán haladtak a hosszú folyosón a királyné lakosztálya felé. Amikor az ajtóhoz értek, Helmechis megállt. A sötétben csak egy mécses apró lángja világított. Akkor megszólalt Rosamunda:

- Gyere utánam! Mától kezdve te vagy az én igazi uram!

A király csak másnap józanodott ki. Ködös agyában homályos emlékek maradtak a lakomáról. Átkozottul rossz volt a kedve. Égett a gyomra, fájt a feje. Az ébredő királyt Ursus köszöntötte.

- Mondd, Ursus, milyen volt a lakoma?

- Minden nagyon jó volt, uram. A vendégeknek ízlettek az ételek és az italok.

- Másra nem emlékszel? - kérdezte Alboin gyötrődve.

- Mire kellene emlékezni, király úr?

- Nem is tudom. Én sokat ihattam.

- Bizony sokat, király úr - válaszolta rossz kedvvel az új kegyelt.

- Talán történt valami, Ursus? - És vallató tekintete rámeredt kedvelt emberére.

- Valóban nem emlékszel, Alboin király? - kérdezte Ursus meglepetten.

- Nem, nem emlékszem. Mondd, mire kellene emlékezni?

- Megmondom, uram. Kényszerítettem a királynőt a hercegek előtt, hogy igyék egészségedre az apja koponyájából.

Most egyszerre eszébe jutott, amit tett. Maga előtt látta Rosamundát, ahogy felemeli Kuni-mund koponyáját, és iszik belőle.

- Rosszul tettem, Ursus...

- A király mindig tudja, mi a rossz, és mi a jó - felelte az udvaronc óvatosan.

- Nagyon rosszul csináltam - mondta Alboin, mert megértette a válasz igazi értelmét.

- Te mondtad, uram - válaszolta gyorsan Ursus.

- Mit tegyek most, Ursus? Felelj őszintén! Ne úgy felelj, ahogyan a királyoknak szoktak felelni!

- Nagyon megaláztad a feleségedet. Helyedben lóra ülnék, és ellovagolnék Ticinumba, a fővárosba, ahol sok a tennivaló. Onnan küldenék valamilyen szép ajándékot a királynénak azzal az üzenettel, hogy az uralkodás gondjai miatt csak később térhetek vissza hozzá.

Alboin arcán kisimultak a ráncok.

- Jól beszéltél, Ursus! De kit hagyjak itt parancsnoknak? Zottót?

- Nem lesz jó, uram. Ide okosabb ember kell. Hagyd itt Helmechist! - tanácsolta. Helmechis a király tejtestvére, ha velük van, a király rá hallgat, ő pedig maga akart Alboinra hatni. Ursusnak fogalma sem volt arról, milyen örömet szerez Helmechisnek, akit Alboin nyomban hívatott.

Helmechis belépett és meghajolt. A mellében ijesztő hűvösséget érzett, izzadt a tenyere, remegett a lába.

„Ha valaki meglesett bennünket, halál fia vagyok, de talán még a királyné is” - gondolta, és figyelte a királyt.

- El kell mennem, Helmechis - kezdte a király, és ő látszott zavartnak. Nem vihetlek magammal, mert azt szeretném, ha itt lennél helyettem. Aztán szeretném, ha elsimítanád, ami történt! Ments ki a királynénál!...

Helmechis megkönnyebbült. Ursus gúnyos mosolya végképpen megnyugtatta. Tudta: Alboin menekül, és Ursus eszelte ki, hogy ő maradjon itt Rosamunda őrzésére. Ursus akar a király mellett lenni. Csaknem kipukkadt a belső nevetéstől.

„Indaro helyett megkapom a királynét! Már meg is kaptam, Alboin! Ez az én bosszúm!” - gondolta.

Az arca azonban most is mozdulatlan maradt. Mélyen meghajolt, úgy válaszolta:

- Minden úgy lesz, ahogyan parancsolod. Csak add tudtára mindenkinek, én leszek a helyettesed.

- Kihirdetjük nyomban - felelte Alboin örömmel, mert bízott abban, Helmechis meg tudja békíteni a királynét. Csakhamar útra is kelt kíséretével. Ursus boldogan lovagolt ura mellett.

- Elküldted apám gyilkosát? - kérdezte Rosamunda.

- Nem kellett küldenem. Zavartnak látszott, és azt mondta, nem vihet magával. Amíg távol lesz, én parancsolok a palotában és a városban.

- Hová ment? - kérdezte a királyné.

- Ticinumba. Megkért, hogy engeszteljelek meg. A szavaiból éreztem, józanon megbánta, amit részegen elkövetett. Bocsáss meg neki, Rosamunda! - mondta Helmechis maró gúnnyal, látszólag komolyan.

- Még akkor sem, ha kiterítve látom! - kiáltotta az asszony. Arca eltorzult a vad gyűlöletből, és piros foltokban ült ki rá az indulat. Helmechisnek Kunimund örvengő dühe jutott eszébe.

„Igazi apja leánya!” - gondolta, és nézte a fel s alá járkáló asszonyt, aki csak nagyon lassan csillapodott.

- Miért bízott meg éppen téged? - kérdezte Rosamunda, és megállt Helmechis előtt.

- Bízok bennem. Együtt nőttünk fel, a tejestvérem. Sokszor megalázott, de én mindig túrtam. Most azonban másért esett rám a választása.

- Talán megtudta, hogy téged választottalak? - kérdezte az asszony nem kis gúnnyal.

- Akkor már egyikünk sem élne, királyné.

- Hát miért bízott meg?

- Csak sejtem, Rosamunda. Ursus gúnyosan mosolygott rám. Azt hiszem, ő akart maradni a királlyal. Ursus hiú, nagyravágyó, és okos is. Ha nem vagyok a király mellett, sokszor az történik, amit ő akar. Alig tudtam a nevetésem visszafojtani, amikor gúnyos mosolyát megláttam.

Alboin sokáig volt távol. Az új állam szervezése gonddal járt. Drága ajándékai azonban sűrűn érkeztek asszonyához. Megfogadta Ursus tanácsát. Még abban is reménykedett, hátha megajándékozta őt Rosamunda a várva várt trónörökössel. Nemcsak ajándékok érkeztek Veronába, hanem hírek is. Azt suttogták, a király nem veti meg sem a boritalt, sem az idegen asszonyokat.

A két gepida testőrtiszt, Ardamund és Fastida mindent megtett Kunimund leányaért. Még Helmechis sem tudta, hogy ez a két ember vigyáz arra is, hogy az ő és a királyné bizalmas kapcsolatát senki meg ne sejtthesse. A veronai udvarban megerősödött a gepida párt. Alboin régi ellenfelei, köztük Authari herceg is, szívesen találkoztak Helmechisszel. A Lething fára tagjai sem feledkeztek meg Audoin családjának erőszakos trónra jutásáról. Helmechis értett hozzá, hogy maga mellé állítsa az elégedetlenkedőket.

Amilyen gyorsan hagyta el Alboin Veronát, olyan váratlanul tért vissza. Rosamunda olyan kedvesen fogadta, mintha mi sem történt volna a győzelmi lakomán. A gyanútlan Alboin csaknem új szerelemre lobbant régen látott asszonya iránt. Ajándékait most személyesen adta át, és csókjaival próbálta feledtetni - ő azt hitte, sikerrel - a súlyos megalázást. Ami azon a lakomán történt, arról egyikük sem beszélt. A király azt hitte, asszonya változatlanul szereti, és Rosamunda nem árulta el, milyen engesztelhetetlen gyűlölet és bosszúvágy él benne.

A királyi pár látszólagos kibékülését azonban Helmechis alig tudta elviselni. Féltékenység gyötörte, lefogyott, mert enni is alig tudott, amióta Alboin visszajött. Arca egészen megsárgult, némán járt-kelt a palotában, vagy betegségére hivatkozva, mint egy beteg állat, elhúzódt mindenkitől. Alboin elküldte hozzá orvosait, akik mind májbajra gyanakodtak, gyógyszereket kotyvasztottak a számára, de ő kiöntötte az orvosságokat.

Egyik reggel, amikor a király kilovagolt kíséretével, Rosamunda felkereste a beteget. Fastida gondoskodott róla, hogy ez a látogatás titokban történjék.

- Nem szeretsz te engem igazán, Helmechis...

A férfi bizonygatta, mennyire szereti, és hogy éppen a szerelembe betegedett bele.

- Ha igazán szeretnél, akkor nem hevernél itt tétlenül, és nem tűrnéd, hogy atyám gyilkosa undok ölelésével gyötörjön.

- Mit tegyek? - kérdezte Helmechis, és sárgás arca megpirosodott az indulattól.

- Öld meg Alboint! - suttogta Rosamunda fojtott gyűlölettel.

A férfi megtántorodott. Felelni akart a királyné vad suttogására, de görcs húzta össze a torkát, mintha erős kéz ujjai szorították volna össze a gégéjét.

- Félsz? Gyáva vagy? Nem tudod, hogy a kígyó is kígyót eszik, ha sárkány akar lenni? Ha megölsz Alboint, te lehetsz a király, és én leszek a feleséged. Már elfelejtetted, ki volt az apád? Tőled tudom, ő nem félt soha. Vagy hazudtál?

Ilyennek még sohasem látta ezt az asszonyt. Nagy kék szeme egészen megsötétedett. Arcára kiültek a gyűlölet ráncai, és vonaglottak, mint a kígyók. Megcsúnyult, idegen arc hajolt felé, kiszáradt ajkáról kígyósziszegéssel vetette szeme közé a szavakat.

- Felelj!

- Megölöm Alboint! - válaszolta Helmechis, és úgy hallotta a saját hangját, mintha egy idegen szólt volna meg.

Ebben a pillanatban megváltozott Rosamunda. Kisimult arcán édes mosoly fénylett, tekintetéből szerelem áradt. Forrón simult hozzá, úgy suttogta:

- Boldogok leszünk, Helmechis!

Megint a régi Helmechis volt: józan és hideg, sokat töprengő, mielőtt cselekszik.

- Boldogok lehetünk, ha minden sikerül. Hibát azonban nem követhetünk el, mert akkor mindketten elpusztulunk, és azok is, akik hozzánk húznak. Alboin hatalmas király, sok a híve, ők szeretik, és tűzbe mennek érte. Tervünkbe mégsem avathatunk be senkit, talán csak egy embert, de annak sem szabad gepidának lennie.

- Miért? - kérdezte.

- Ha gepida öli meg Alboint, akkor a longobárdok mind ellenünk fordulnak. A királyt csak longobárd ember ölheti meg. Én magam kevés vagyok. Ezt meg kell értened! Együtt nőttünk fel, ismerjük egymás mozdulatait is. Ő tudja, hogyan kell védekeznie, ha én megtámadom.

- Ki lehetne a másik longobárd? Talán Authari herceg?

- A herceget ismerem, ő bizonyosan nem vállalná. Én vállalom, mert szeretlek, és egyszer régen Alboin megfosztott a boldogságtól. Meggyalázott valakit, akit én szerettem. Ez a valaki elkeseredésében öngyilkos lett.

- Hát akkor?

Egyetlen embert lehetne nagyon ügyesen rábírní, mert ostoba. Erős, mint a bivaly, és merész, mint egy vadállat.

- Ki ez az ember?

Peredeo! De jobb lenne, ha te nyernéd meg!

- Vállalom! - mondta Rosamunda, mert olyasmit tudott, amiről Helmechis nem is álmodhatott.

- Ha őt megnyered, nem félek semmitől...

Napok, hetek teltek el, és nem történt semmi. Alboin otthon ült, Rosamunda nem tudott Peredeo közelébe férkőzni. Egyik nap Alboin végre elhagyta a várost. Rosamunda magához hívatta Peredeót.

- Szeretsz te engem, Peredeo? - kérdezte a jámbor óriást.

Peredeo arcáról eltűnt a mélabús mosoly. Értelmetlen csodálkozással bámult a királynéra. Nagy, húsos orrát mulatságosan mozgatta, és izgalmaiban egyik lábáról a másikra állt.

- Hát nem felelsz? - kérdezte az asszony bosszankodva.

- Tisztellek, királyné - szólalt meg végre hebegve Peredeo.

- Mit tennél meg értem? - kérdezte Rosamunda ravaszkodva.

- Amit parancsolsz, úrnőm - válaszolta készségesen az óriás.

- Ölnél is?

Peredeo megremegett. Nagyra nyílt szemmel bámult, és nem válaszolt nyomban.

- Egy hű alattvaló mindent megtesz, amit kérnek tőle, Peredeo.

Nyugtalan sóhajtás szakadt fel a harcos melléből.

- Ha valaki bántani akarna, királyné... - hebegte.

- Akkor ölnél?

- Ha másképpen nem tudnálak megvédeni.

- Nem öltél még senkit?

- A harcban mindenki öl...

- Máskor nem öltél?

- Nem, királyné! Csak a harcban...

- Csalódtam benned - mondta Rosamunda szomorúan, és elfordult.

Peredeo egészen megzavarodott. Nem mert ott maradni, de nem mert elmenni sem. Esetlenül topogott, mint egy medve, ha két lábra áll.

- Nos, elmehetsz! De ha beszélsz valakinek, hogy itt jártál, akkor... én öletlek meg, mert én nem félek ölni, Peredeo!

„Mégis ölni fogsz, Peredeo!” - suttogta a távozó ember széles hátára pillantva.

Rosamunda udvarhölgyei között volt egy Lucilla nevű veronai leány. Már nem volt egészen fiatal, de még üdének látszott, és szépen tudott mosolyogni. Kíváncsian lépett be a királyné hívására. Rosamunda tudta róla, hogy Peredeo titkos szerelmese.

- Ma éjjel itt alszol nálam! - parancsolta.

A leány arcáról eltűnt a mosoly.

- Te fogsz helyettesíteni, ha a király hazajön!

Mást nem árult el Lucillának, aki hebegni sem tudott.

Rosamunda tudta, Alboin nem jön haza éjszakára. A palota kapuját bezáratta, ha mégis hazajönne a király, meghallja a dörömbölést, és visszatérhet hálóhelyére.

- Szereted az életedet? - kérdezte a riadt leánytól.

- Szeretem, úrnóm - válaszolta rémulten.

- Akkor hallgatsz, mint a fal. Értetted?

Lucilla nem állta asszonya rettenetes tekintetét.

- Minden úgy lesz, ahogy parancsolod. Néma leszek.

Mély csönd borult a palotára. Helmechist is magával vitte a király. Rosamunda nyugodtan lopódzott be Lucilla kamrájába. A gyűlölet és a bosszúvágy mindenre képessé tette.

Éjfél elmúlt, amikor halkán megzörrent az ajtó, és Peredeo belépett. Csak suttogott, mint máskor, bor is volt benne, nem vette észre a cserét. A királyné hajnal-hasadtáig hallgatta az óriás szuszogó alvását.

Amikor az első hajnali fénysugár belopakodott, és a kamrában már látni lehetett, vadul felrázta az óriást. Peredeo nehezen ébredt, de amikor eszmélt, és meglátta maga mellett a királynét, a rémület a torkát szorongatta. Rosamunda pedig nyugodt hangon magyarázta:

- Most aztán ölnöd kell, Peredeo, vagy téged ölnek meg. Tudod, mit csináltál? Meggyaláztad a király ágyát, a király asszonyát. Ennek a tettnek halál a jutalma, Peredeo! Csak úgy maradhatsz életben, ha megölöd Alboin királyt. Ha nem ölöd meg, beárullak, és akkor ő öl meg téged. Iszonyú kínok között halsz meg a hóhérok kezétől. Most válassz! Mit akarsz? Élni vagy halni?

- Élni akarok! - mormolta Peredeo sötéten.

- Akkor légy készen! Amikor érted küldök, azonnal gyere! Lucilla semmit sem tudhat a mai éjszakánkról - tette hozzá. - Most takarodj!

Peredeo megvert kutyaként sompolygott ki a kamarából. Ostobaságában elhitte, hogy másképpen meg sem menekülhet. Nem gondolt arra, hogy a királyné ilyesmivel, mint ami megtörtént, nem vádolná önmagát. A jámbor embernek ez eszébe sem jutott.

Helmechis nemsokára megtudta, hogy Peredeo lesz a társa. Akkor már tavaszodott, a sebes sodrású, kanyargós Adige partján is virágoztak a fák. Néhány nap múlva Alboin együtt ebédelt a királynéval.

Még reggel ezt parancsolta Rosamunda:

- Ma ebéd után légy készen, Helmechis! Peredeo majd a folyosón várakozik, de te ne szólj neki semmit sem!

Alboin jókedvű volt, sokat evett, de még többet ivott. Az ebéd végén már nagyokat pislogott. Az álmos királyt Rosamunda a szobájába kísérte, ahol Alboin nyomban lefeküdt, és hamarosan mély álomba szenderült. A király széles kardját Rosamunda gyorsan az ágy fejéhez kötözte, hogy ha felriadna, ne használhassa. Amikor ezzel elkészült, kilopódzott a szobából, és az őrséget eltávolította a közelből.

- A király alszik! - suttogta. - Nem szeretném, ha járkálástok felébresztené!

Csőnd borult az egész palotára. A gepida testőrök is a palota kertjében szunnyadtak, még messzebb a kaputól, mint a király legényei, hogy gyanút ne keltsenek.

A két gyilkos egyszerre ért a király szobájának ajtajához. Peredeo rántotta fel az ajtót, de Helmechis lépett be, meztelen kardját villogtatva.

Alboin az ajtónyitás zajára felserkent, és első pillantása Helmechis kivont kardjára esett. Abban a pillanatban eszmélt is.

- Mit akarsz, Helmechis?! - kiáltotta.

- Meghalsz, kutya! - üvöltötte tejtestvére a választ. - Most fizetek Indaróért!

A király a kardjához kapott, de nem tudta kirántani. Ekkor az ágyánál levő lábzsámolyt kapta fel, és azzal próbált védekezni. Egyszer még félre tudta ütni Helmechis kardját, de Peredeo rácsapott zsámolyt szorító kezére. A csapás szétvágta jobb keze fejét. Alboin fájdalmában felordított, hogy a falak is remegtek, de a következő pillanatban Helmechis kardja átjárta mellkasát, és hörögve zuhant a földre. Egyet-kettőt vonaglott, azután elkínzott homlokát kiverte a halál vize. A longobárdok legnagyobb királya halott volt. Talán ha nem felejtí el a vén Ragilo tanácsát jobban vigyáz az asszonyokra...

Rosamunda, amikor meghallotta férjének halálordítását, felkiáltott:

- Atyám, megbosszultam a halálokat!

A király hangját Ursus is meghallotta, és rosszat sejtve berontott a palotába.

- Hol a király? - kérdezte Helmechistől, aki akkor lépett ki Alboin szobájából.

- Gyere, nézd meg! - biztatta Helmechis.

Ursus megtorpant, amikor urát vérben fagyva találta.

- Gyilkos! - kiáltotta, de többet nem mondhatott, Helmechis és Peredeo levágták.

Rosamunda jelt adott ablakából, és erre a megbeszélte kendőlengetésre Fastida sorakoztatta a gepida testőrséget. A királyné mindig több és több gepidát fogadott testőrei közé. Alboin erre nem figyelt, álmában sem gyanakodott asszonyára, aki pedig olyan engesztelhetetlenül gyűlölte, mint Kunimund.

Amikor Fastida testőrei megszállták a palotát, Rosamunda Bandót szólította:

- Alboin halott. Mától kezdve egy igazi longobárd, az ősi Authereni fára tagja, Helmechis a király. A szváb Alboint, ha akarjátok, eltemethetitek. Zarnoki uralma véget ért. Meggyalázott engem, meggyalázta a longobárd nevet.

Zotto és Bando egymásra néztek, de semmit sem tehettek. Legényeiket állig felfegyverzett gepidák és két longobárd fára Helmechishez pártolt lándzsásai vették körül. Tudták, ha mozdulnak, valamennyiüket levágják. Bando tért először magához.

- Én frank vagyok, királyné. Engedd meg, hogy eltemethessem a királyt! A halott az élőknek már nem ellensége. Papot is szeretnék hívni, hogy imádkozzék a lelkéért.

- Örülj, ha megengedem, hogy eltemesd! Atyámat, Kunimundot, a királyt Alboin ölte meg, és otthagya a vadállatok martalékául. Koponyájából pedig megitatott engem, a leányát. Te is ott voltál. Láttad! Én még mindig kegyes vagyok, ha megengedem, hogy elkaparjátok. Vigyétek!

- kiáltotta sötét haraggal.

Két longobárd testőr hozta ki a palotából a véres tetemet. Mivel nem vihették ki a városba, jajveszékelő hívei a palota egyik melléklépcsőjének az aljába temették el a még ki sem hűlt holttestet. Ursust a kertben földelték el.

Rosamunda örömeiben késő éjszakáig ünnepelte a gyilkos tettet, borral itatva híveit és gepida testőreit.

Hiába ölte meg azonban Helmechis Alboin királyt. A kegyetlen gyilkosság híre hamarosan elterjedt, és a longobárdok között alig akadtak olyanok, akik hajlandók lettek volna elismerni Helmechis trónigényét. Most tudták meg igazán, kit veszítettek Alboinban.

A Helmechis ellen gyülekező longobárdokat az öreg Winifred herceg biztatta bosszúra. Még Alboin régi ellenségei Authari és Grimald hercegek is tüstént csatlakoztak a gyilkosok ellen készülődő harcosokhoz.

Rosamunda nyomban felismerte a nagy veszélyt. Tudta, Verona falai nem bírják el a hosszabb ostromot, ezért nagy titokban követeket küldött a császár helytartójához, Longinushoz Ravennába, azzal a kéréssel, küldjön azonnal hajót értük.

Longinus örömeiben egy pillanatig sem habozott. Alboin halálával legveszedelmesebb ellenségétől szabadult meg, a halott feleségének szívesen adott menedéket Ravennában. Úgy gondolta, Rosamunda segítségével pártot üthet a betolakodott barbárok között.

Verona felé közeledtek a bosszút szomjazó longobárd harcosok. Élükön lovagolt Zotto herceg is, aki Bandóval együtt megszökött a városból, amelynek védőműveit jól ismerték. Este ért a hatalmas sereg Verona közelébe, de már akkor ott horgonyoztak a folyón Longinus hajói.

Leszállt az éj, amelynek leple alatt Rosamunda és bűntársai az egyik hajóra menekültek. Magukkal vitték a hajadonna serdült Albsuindát, Alboin leányát és a király Veronában őrzött kincseit. Kunimund arannyal bélelt koponyáját azonban nem tudták megtalálni, mert azt az emlékezetes lakoma után a király magával vitte fővárosába. Velük ment Fastida és Ardamund is. A gepida és a hozzájuk húzó longobárd harcosokat pedig szélnek eresztették.

Verona lakói másnap megnyitották a város kapuit. A bevonuló hercegek azonban már csak bottal üthették a királyné és cinkosai nyomát. Longinus hajói akkor már a tengerhez közeledtek, hogy azután a part mentén hajózva elérjék Ravenna kikötőjét, ahol már Longinus izgatottan várta őket. A helytartó Rosamundáék megérkezése után nyomban gyorshajót küldött a császárhoz az örömhírrrel.

Néhány nap múlva Longinus hívatta a királynét. A legszebb termében várta, amelynek fülledt pompája mindig elkápráztatta a belépő idegent. Bíborvánkossal kárpitozott, nagy karosszékek vették körül az ezüstberakásos asztalt. Az egyik sarokban magas talpazaton Egyiptomból hozott bronzszfinx nézett a belépőre. Az asztalon ezüstkosárban gyümölcsök piroslottak. Nagy ónix-vázákban illatos, fehér leanderágak szerénykedtek. Kristályos serlegekben gránátvörös bor fénylett. Napfényes délelőtt volt, még egy esztendő sem múlt el a végzetes lakoma óta.

Longinus az ajtóval szemben állt, amely előtt két testőre őrködött. A helytartó zöld csillagokkal ékes, hófehér tógát viselt, lábán ezüstholdakkal díszített, bizánci fekete saru látszott. Magas termetű, arányos testű, jó izomzatú férfi volt, hajából keleti olaj illata áradt.

Rosamunda belépett. Nézte a helytartó fedetlen fejét, amelyet sötétbarna, hosszú haj koronázott; magas homlokát és szabályosan ívelő szemöldökholdjait, és magán érezte figyelő, dióbarna szemének meleg pillantását. Longinus arca görög szokás szerint csupasz volt, tiszta, ráncatlan arc bőre talán tíz évvel is megfiatalította. Orra finoman ívelt előre hosszúkás arcából. Vékony szájának kegyetlen vonalát ellensúlyozta gödrös, puha álla.

- Foglalj helyet, királyné! - zengett tisztán kellemes, csaknem mély hangja.

Rosamunda lesimította eperszínű selyemruháját, és lágy mozdulattal ereszkedett bele az óriás karosszékebe. Tekintete egyetlen pillantással becsülte meg Longinus gazdagságát, termének a berendezését, amelyben együtt volt a régi római ízlés finomsága, a nagy gót király, Theodorik gazdagsága és Justinianus császár udvarának keletről származó pompája.

A helytartó élesen figyelt. Rosamunda pillantásából megérezte, hogy az asszony őt is rokon-szenvesnek találja. Longinus nem volt jó hadvezér, de értett a szavakhoz. Jó iskolában tanulta

meg a diplomáciai nyelv fogásait, fordulatait, a stílus finomságait, a mondatok hangsúlyában rejtőzködő árnyalatokat. Szép férfiként sikerei voltak az udvar előkelő hölgyei között is, mert ismerte a női lélek rejtelseit, és mindig tudta, miképpen bűvölheti el bókjaival az asszonyokat.

Alighogy elhelyezkedtek, gyümölccsel és borral kínálta a királynét, miközben sűrűn kérte bocsánatát, amiért ő hívatta megbeszélésre vendégét, ahelyett, hogy ő tette volna tiszteletét királyi vendégénél.

- Bocsáss meg, királyné - esedezett csaknem térdre hullva, színészkedve -, de nem akartam, hogy mások is hallják szavainkat!

- Jól tetted, uram - válaszolta Rosamunda, és olyan tekintettel figyelte Longinust, hogy a férfinak megforrósodott a hangja.

- Bevallom, amikor kiszálltál a hajóból, úgy éreztem, egy régi istennő érkezett meg a városba, egy életre kelt római márványszobor. Nagyon szomorú lettem abban a pillanatban.

Rosamunda ajkáról erre az utolsó mondatra eltűnt a győztes mosolygás. Nem értette Longinus ravasz beszédét.

- Szomorú lettél, uram? - kérdezte csalódottan.

- Bizony, királyné, nagyon szomorú - válaszolta, és megváltozott arca is kifejezte ezt az érzést.

- Én szomorítottalak meg?

Ó, ne hidd! Úgy álltál ott a kék tenger partján, mint a meglelevenedett szépség. Bevallom, ha meg is haragszol érte, azóta is mindig rád gondolok, és boldog vagyok, amiért nálam kerestél menedéket.

- Beszélj világosabban, római! - mondta az asszony, és fátyolos lett a tekintete; orcáján megjelentek a harag piros foltjai, de még mosolygott.

- Arra gondoltam, milyen jó, hogy megérkeztél, és gyönyörködhetem benned, ugyanakkor elveszíthetlek talán örökre.

Elhallgatott, mintha keresné a szavakat, és tekintete a mozaikpadlón tétovázott.

- Beszélj! - csattant most már Rosamunda hangja.

- Tudod jól, hogy nekem a konstantinápolyi nagy császár parancsol. Az isteni felség küldött erre a földre a nagy Narses helyett. A császárnak kell engedelmeskednem. A te hajdani férjed, Alboin király a császárnak régi ellensége volt. Nekem kellett volna győznöm ellene, de hát a császár bajban volt, nem küldhetett elég sereget Itáliába. Örülök, hogy a városokat meg tudtam tartani a császár részére.

- Miért mondod el ezeket nekem, római? Miért nem beszélsz arról, amit magad is akarsz?

- Jó, beszélek! A császár hamarosan megtudja majd, hogy Alboin király nincs többé, te pedig itt vagy Ravennában. Ha azt parancsolja majd, hogy küldjelek hozzá, bizony nem tarthatlak itt, bárhogyan is szeretném.

- Ezért voltál hát szomorú? - kérdezte Rosamunda, és megint mosolygott.

- Ezért - felelte a helytartó, és felállt a karosszékből. A gyümölcsöstálhoz lépett, kivett egy narancsot, lehántotta a héját, és odavitte Rosamundához. - Kóstold meg, királyné! Édes, mint a szerelem.

- A szerelem nem mindig édes, római - válaszolta az asszony, de azért elfogadta a gyümölcsöt, aztán megkérdezte: - Mit csinál velem a császár?

Longinus kiterjesztette a karját, jelezve, hogy biztosan nem tudhatja.

- Lehet, hogy megjutalmaz érdemeidért, és a császárnénak udvarhölgye lehetsz, a férjed pedig tiszt a császári gárdában. Ez azonban nem valószínű, mert őfelsége nem szereti a longobárdokat. Az is lehet, hogy elválaszt a férjedtől, és egy kolostorban kell eltöltened életed hátralevő éveit...

Rosamunda haragja egyre növekedett. Amikor Longinus a kolostort említette, dühösen kérdezte:

- Nem tagadhatod meg a császár parancsát?

Longinus azért beszélt eddig, hogy erre a kérdésre válaszolhasson. Vékony szája körül mosoly játszadozott.

- Egyetlen módon szállhatnék szembe a császári felség akaratával - felelte.

- Hogyan? - csattant Rosamunda kérdése.

- Megmondom, noha ez miattad lehetetlen. A császár parancsát akkor tagadhatnám meg, ha te előbb a feleségem lennél. Törvényes feleségem. Akkor te lehetnél Ravenna úrnője, a császár helytartójának a felesége. Itt élhetnél a palotában, neked hódolnának a tisztjeim, téged ünnepelne mindenki.

- Te feleségül vennél, római?

- Boldogan, királyné! Az isteni felség sem ellenezné ezt a házasságot. Atyád király volt, a férjed is, és miattad sokan elpártolnának a jövőben megválasztott, új longobárd királytól. A gepidák valamennyien.

Longinus őszintén beszélt. Nemcsak azért, mert az első pillanattól kezdve őt is megbűvölte ennek az asszonynak a szépsége, hanem azért is, mert politikai szempontból is kíváncsi volt a házasságra.

- Sajnos, neked férjed van! Nem tudom, mi most a férjed. Bizonyosan nagyon szeretheted...

- Sohasem szerettem, csak a királyt, Albiont gyűlöltem - válaszolta Rosamunda komoran. - Annyira meggyűlöltem a királyt, apám gyilkosát, hogy még Helmechist is szeretni tudtam, ha megszabadít családom és népem elpusztítójától.

- Én a te életedbe nem avatkozhatom, királyné - mondta Longinus fanyar mosollyal az ajkán.

- Megmondtam, amit megmondtam. Amíg a császár válasza meg nem érkezik, tekintsd ezt a palotát a magadénak! A legkedvesebb vendégem vagy, és kísérelődd együtt mindenben részesülni, amit adni tudok. A szolgák is éppen úgy teljesítik parancsaidat, mint az enyémet.

- Mikorra várod a császár válaszát?

- Hetek is elmúlhatnak, amíg az udvarból válasz érkezik. Nem szoktak gyorsan dönteni.

Rosamunda felállt.

- Igyál még, királyné! - kínálta Longinus a bordóvörös borral.

Rosamunda ivott, aztán kérdezte:

- Igazán feleségül vennél, ha nem volna uram?

- A Krisztus szent sebeire esküszöm, hogy egy pillanatig sem haboznék! - kiáltotta a helytartó.

- Hiszek tenéked, római - mondta még a királyné, és elhagyta Longinus termét.

A ravennai fürdőbe a város előkelői jártak. Sokan azért keresték fel a fürdőt, mert itt beszélgetés közben sok mindent meg lehetett tudni a város életéről és a világ folyásáról. Legtöbben mégis a fürdés örömeiért, a test felüdüléseért keresték fel a fürdőt, a thermát. A város lakóinak igazi életörömet és pihenést jelentett a megszokott élvezet. Izmos és vézna, fiatal és öreg férfitestek heverték a gyékényeken, hallgatták a vízsugarak nyugtató csobogását, a vízben lubickolók vidám nevetését, vagy elnyújtózva a márványpadokon, nagyokat nyögve a gyönyörűségtől, élvezték az ügyes kezű szolgák döngönyözését, akik jó illatú kenetekkel kenték tagjaikat, lazították, puhították a megmerevedett vagy megcsomósodott izmaikat.

A vetkőzőkamrák és a hidegvizes medence között volt az izzasztóterem, amelynek öreg falait színes márványlapok és a régi istenek tetteit ábrázoló mozaikok díszítették. A rézcsapokból forró pára sistergett elő, tejfehér gőz gomolygott, a márványból rakott fűtőcsövekből pedig áradt a forróság.

Helmechis nagyon megszerette a fürdőt. Hetenként legalább kétszer megjelent az izzasztóteremben. Amikor jól kiizzadt, a szolgák lemosták testéről a verejtéket, megkenték illatos olajjal, megdöngönyözték, és mire újra kilépett az utcára, majd a palota felé indult, úgy érezte, új és megfiatalodott emberként tér haza szerelméhez, Rosamundához, akinek mindig elbeszélte, milyen híreket hallott a fürdőben. Ő sohasem fedte fel kilétét; ha kérdezték, hogy kicsoda, azt felelte, Sirmiumból menekült kereskedő, aki nem merte megvárni az avarok újabb ostromát. Így aztán sokat hallott arról, hogy a vakmerő Helmechis miképpen végzett a híres longobárd királlyal, aki öt embert ölt meg, mire Helmechis lenyilazta. Hallott Rosamundáról is, akit majd a menekültekkel együtt a császárhoz küld a helytartó. Minden héten más híreket hallott, igaz és álhíreket, így tudta meg azt is, hogy a longobárdok Cleph herceget választották meg Alboin utódjául.

Mire a palotához ért, rendszerint megszomjazott, és nagyon örült annak, ha ilyenkor Rosamunda citromos itallal várta.

Ezen a meleg délelőttön is új hírekkel érkezett.

- Elmondom, mit hallottam a fürdőben - kezdte, alighogy megérkezett -, de adj innom előbb, mert a nyelvem már odaragadt a szájpadrólomhoz!

Rosamunda kristályserlegben hozta a mézzel édesített citromos italt, még meg is keverte, hogy a citromdarabkák jobban szétmálljanak benne. Mosolyogva mondta:

- Igyál, édes férjem! Váljék egészségedre!

Helmechis kezébe vette a serleget, és még a szemét is behuntya, mint máskor, hogy annál jobban élvezze szomjas szája az üdítő italt. Nagyot húzott a megszokott italból. Most azonban nem itta ki az egészet, csak a feléig jutott, amikor az italban megérezte a mérget. Késő volt, mintha forró tűz járta volna át egész testét. Megtántorodott és felordított:

- Mit itattál velem, átkozott?!

Még volt ereje. Kirántotta hosszú törét, amelyet mindig magánál hordott, és Rosamunda torkának szegezte.

- Idd meg a maradékot, vagy átszúrom a torkodat! Velem éltél, velem halsz! Nem leszel Longinusé...

Már csak hörögni tudott, de Rosamunda tudta, egy pillanat, és átvágja a torkát.

„Akkor inkább a mérreg!” - villant át agyán, és felhajtotta a maradékot.

Néhány perc múlva holtan heverték a mozaikpadlón.

Longinus Rosamundát külön sírba temettette, és sírkövére ezt a régi római mondást vésette: „Rövid az élet.”

Néhány hónap múlva egy nagy hadihajó indult Ravenna kikötőjéből Konstantinápoly felé. Néhány gepida és longobárd udvari leány között ott állt a hajó fedélzetén a boldogtalan hercegnő, Alboin leánya és a nagy frank király, Chlotár unokája, Albsuinda.

A matrózok kifeszítették a vitorlákat, felhúzták a horgonyokat, majd a felügyelő vezényszavára az egymáshoz láncolt rabok meghúzták az evezőket, amelyek csikorogva fordultak meg vastartóikban. A hajó meglódult, eltávolodott a parttól.

Longinus ott állt a parton, és nézte a császár nagy hajóját, amely a longobárd királyi kincseket is magával vitte Peredeóval, Fastidával és Rosamunda néhány testőrével együtt.

A helytartó a hajót nézte, de valójában nem ezt látta, hanem a karcsú, fiatal lány alakot, aki a mellvédre támaszkodva intett búcsút. A leány bronzvörösen csillogó, hosszú szőke hajával vígan játszott a friss tengeri szél.

„Talán öt kellett volna feleségül kérnem” - suhant át agyán a gondolat, de tudta, késő már ilyesmiről álmodozni, hiszen a császárnak más tervei lehetnek a hercegnővel.

A partról azonban nem távozott el mindaddig, amíg a nagy hajó vitorlái bele nem olvadtak a messzeség kékesfehér párába.

JEGYZETEK

Acumincum - régi római város a mai Titellel szemben, az Al-Duna jobb partján

Albis - a mai Elba (Elbe) folyó egykori neve

Alboin - a longobárdok legnagyobb királya, uralkodott kb. 563-tól 572-ig. Apja a Gausus fárába tartozó Audoin, anyja Rodelinda. Első haditette a gepidák legyőzése volt, amikor a harcban saját kezűleg vágta le Turismodot, Turisind gepida király fiát 552-ben. A hagyomány szerint azonban nem ülhetett apja királyi asztalához, és nem jelenhetett meg a thingben, mert a szokásjog megkövetelte, hogy egy szomszéd király ismerje el vitézségét, és övezzé fel fegyverekkel. Audoin ellenségei erre a szokásjogra hivatkozva tagadták meg a trónörökösztől azt a jogot, hogy apja asztalához ülhessen, és részt vehessen a közéletben, ugyanis nem volt a közelben király. Alboin ekkor második hőstettét hajtotta végre, mert ahhoz a gepida királyhoz ment fegyvereket kérni, akinek a fiát harcban megölte. Ez a látogatás megtörtént, és ettől kezdve Alboin részt vehetett a fegyveresek gyűlésein, apja asztaltársa is lehetett. A történelmi igazságot nehéz kihámozni. Annyi bizonyos, Justinianus császárnak a gótok ellen katonákra volt szüksége, feltehető, ő parancsolta meg a két nép kibékülését, Narses seregében longobárd, gepida és herul csapatok is harcoltak a gótok ellen. Alboin trónra lépése után szakított a császárbarátsággal, előbb frank, majd avar kapcsolatokat keresett. Gepidia megsemmisítése után jött rá arra, hogy az avarokban még veszedelmesebb szomszédokat kapott. Egyetlen menekülés a harapófogóból: Itália elfoglalása és Pannónia elhagyása. A kivonulás éve 568, ez bizonyos. Alboin és Rosamunda kapcsolatáról a regényben mindaz benne van, amit a krónikások megírtak

Alma Mons - a Fruska Gora hegység

apszisz - a templom főhajójához csatlakozó félkör, ahol a főoltár van; világi épületeken, például a görög császár tróntermében is megtalálható (*görög*)

Aquileia - híres ókori római város a mai Trieszti-öböl partján, Venetia tartományban. I. e. 182-ben alapították. Fontos katonai és kereskedelmi központ volt. Ide vezetett az egyik római főút vonal, a Via Aemilia. I. sz. 452-ben Attila hunjai lerombolták a várost. Ma jelentéktelen helység van a régi Aquileia helyén

Aquincum - római katona- és polgárváros a mai Óbuda területén

Arius - alexandriai főpap, aki 317 körül annak a mozgalomnak állt az élére, amely a keresztény egyházat kettészakította. Tanításának a lényege a következő: Isten sokkal felségesebb, semhogy a világot közvetlenül alkotta volna, ugyanis Isten közvetlen működését a teremtésben maga a világ sem viselhette volna el. Ha tehát Isten a világot alkotta, szüksége volt egy közvetítő lényre, és ez a közvetítő lény az Ige, a Fiú (-isten), akinek lényege ezért nem azonos az Atyával (az Istennel), hanem attól különböző, mert különben ő sem hozhatta volna létre a világot. Eszerint az Isten fia nincsen öröktől fogva, nem ugyanazon lényegű, csak homoiusziosz (hasonló lényegű) az Atyával, tehát Isten teremtménye, aki az Atya akaratából a semmiből jött létre. A Fiú tehát az első és a legnemesebb teremtmény. A Fiú, Jézus Krisztus, tehát nem valóságos Isten, de Istenné lett, és ezért joggal imádják. A 321-ben Alexandriában összeült egyházi zsinat Ariust és híveit az egyházból kiközösítette. Arius azonban tovább harcolt, aminek következtében az egyházban egyre nagyobb lett a zavar. Nagy Constantinus császár, hogy az egyházszakadást megszüntesse, Szilveszter pápával 325-ben Niceában összehívatta az első egyetemes zsinatot, amely elvetette Arius tanítását, és

kimondta, hogy Krisztus valóságos Isten, aki egylényegű (homousziosz) az Atyával. Ez a niceai hitvallás. Ariust és híveit száműzték. A főszerepet ezután Athanasius főpap játszotta, aki a katolikus tanok leghatalmasabb védelmezője lett. A harc azonban ezután sem ért véget, és az ariánusok átmenetileg győzelmet is arattak, még Athanasium is sikerült száműzetésbe küldeniük. A IV. század végén a birodalomban az arianizmus lényegileg megbukott. A népvándorlás korának germán népei azonban, gótok, herulok, gepidák, longobárdok, az arianizmus hívei lettek

Arrabona - Győr ókori neve

arzenál - fegyvertár, fegyvergyár

Athanasius, Athanáz - püspök, Arius nagy ellenfele. 325-ben a niceai zsinaton bebizonyította, hogy Krisztus valóságos Isten, aki egylényegű = homousziosz az Atyával. Élt 296-tól 373-ig. Justinianus császár az ő tanítását tette kötelezővé, és Arius híveit üldözte. A gót háborúnak eszmei háttere és ürügye ez volt, mert a gótok Arius tanításait vallották igaznak

Audoin - longobárd király, 546-tól 563-ig uralkodhatott. Ő kötött szövetséget Justinianus császárral, aki a gepidák ellen használta fel a longobárd királyt, jutalmul átengedve neki Pannóniát. Audoin felesége Rodelinda volt, Alboin anyja, akinek halála után Herminafid türing király leányát vette feleségül. Így lett Audoin törvényes király, de igazi hatalmat a császár aranyai adtak neki. Valójában Audoin új ember volt a longobárd trónon, ahogyan a gepida trónon ülő kortársa, Turisind király is

Aurelianum - a mai Orléans városa Franciaországban

Austrasia - a frank birodalom keleti része, ahol a Meroving Chlodvig Theodorik nevű fia uralkodott először önállóan 511-től 533-ig. Székhelye Metis (Metz) volt

Ázok, Aszok - (Wotan Vodan, Odin) gyermekei a német mitológiában, akik a világ közepén levő várban, az Aszgardban élnek, és a vár műhelyeiben aranyeszközöket gyártanak

baldachin - díszmennyezet trón, oltár, ágy felett (*olasz*)

Baldur, Baldr - a legszebb isten a germán mitológiában; a szőke napistennek tartották, de a tavasz istenének is

barbár - a latin barbarus szó, jelentése: szakállas, külföldi, idegen. Lenéző értelemben: műveletlen, tudatlan, durva, vad, kegyetlen

Bassianae, Bassiana - ókori város a mai Jugoszláviában levő Petrovci helyén

Belizár - Justinianus császár híres hadvezére, sok győzelmet aratott, majd kegyvesztett lett

Benedek - Szent Benedek, a Benedek-szerzetesrend megalapítója; a rendet 528-ban alapította Campaniában, a Monte Cassino hegyen, Casinum városka mellett, Apolló templomának romjain. Itt szerkesztette meg a 73 fejezetből álló szabályokat (*Regulák*), amelyek a nyugati szerzetesi élet alapjai lettek. A hagyomány szerint Benedek jósolta meg Totila gót király sikereit és halálát

bene tibi - egészségedre! Latin köszöntési forma, jókívánság borozáskor

Biberius - az iszákos ember gúnyneve; bibere - inni, beszívni

Bononia - Sirmium ókori városhoz legközelebb fekvő dunai kikötő

Brigetio - ókori város a mai Ószőny helyén

burgus - őrtorony, vár a római limes (határ) mentén

Carnuntum - fontos római katonai állomás és város Felső-Pannóniában, a mai Petronell és Deutsch Altenburg táján

Carpati Montes - a Kárpát-hegység, a Kárpátok

castellum - nagyobb római erőd neve. Ilyen erőd volt például a mai Dunaújvárosban, a Duna partján

castrum - római erőd neve

Castrum Onagrium - római erődítés az Al-Duna bal partján, Sirmiumtól északra

/. *Chlotár* - a Meroving-családból való frank király, I. Chlodvig és Klotilda fia. 511-ben a birodalom északi részét kapta meg Soissons székhellyel. Később az egész frank birodalom ura lett. Kegyetlen ember volt, saját fiát is megölette. 561-ben halt meg. Ezután négy fia osztozott a birodalom területén. Egyik fia volt a regényben szereplő Sigisbert (első ilyen nevű uralkodó), akinek Metis (Metz) lett a fővárosa

Cibalae - római város a mai Vinkovci helyén, Jugoszláviában

clarissimus - legfényesebb, legragyogóbb; *clarissime* = fényesség, előkelő római úr megszólítása; *clarissime vir* = legfényesebb férfiú

comes - kísérő, társ; később hivatalnoki cím (*latin*)

consistorium - császári tanács, a császár elnöklétével; ma a pápai tanács neve (*latin*)

Constantinus - I. vagy Nagy Constantinus 306-tól 337-ig uralkodott. 324-ben a kereszténységet a birodalom államvallásává tette. A 325-ben megtartott niceai zsinaton ő elnökölt, ekkor vetették el Arius tanait. Bizáncban új székhelyet alapított, amelyet róla Constantinopolisnak, Konstantinápolynak neveztek el, és Róma helyett ez a város lett a birodalom fővárosa

Cornacum - ókori város az Al-Duna jobb partján, a mai Vinkovcétól északkeletre

Crisia - a Körös folyó ókori neve

Cumae - ókori város Nápolytól nyugatra

Dácia - régi római tartomány, a mai Erdély, a regény cselekménye idejében Gepidia egyik területe

Danapris - a Dnyeper folyó régi neve

Danuvius - a Duna

diakónus - szolga; a kereszténység első századaiban a püspök segédje, később segédlelkész, pap (*görög*)

Diocletianus - római császár, 294-től 313-ig uralkodott. Dalmát származású, jó katona volt. Húszévi uralkodás után önként lemondott a trónról, és Spalatumban felépített palotájába vonult vissza

dominus - úr, parancsoló; a római császár neve is

dromosz logothetész - a bizánci császárság államszervezetében fontos szerepet töltött be a d. l. alatt álló hivatal, amely a birodalom külpolitikáját irányította. Feladata volt a követek fogadása, a diplomáciai munka és az állami posta irányítása

Elbe - l. *Albis*

Emona - Laibach, a mai Ljubljana városa Jugoszláviában

Eufrátesz - folyó Mezopotámiában

eunuch, eunuk - férfiasságától megfosztott személy. Az eunuchok a bizánci császárságban fontos szerepet játszottak, magas hivatali állásokat töltöttek be (*görög*)

evangélium, evangéliom - örömhír; a Krisztus által eszközölt megváltásnak mint örömhírnék hirdetése. Mivel írásba is foglalták, az evangélium ezeket az írásokat is jelenti. Négyféle evangélium van, a négy evangélista: Máté, Márk, Lukács és János írása szerint (*görög-latin*)

fára - nemzetség a longobárdoknál

Flaminius - római államférfi; mint cenzor ő építtette a róla elnevezett utat, a Via Flamiániát Róma és Ariminium között 220 körül

frankok - a nyugati germán néptörzsnek egyik ága, az egyetlen germán nép, amely a római birodalom romjain maradandó országot alapított. Az első frank államnak alapjait a Meroving Chlodvig rakta le, aki 481-től 511-ig uralkodott, és a frankokat a katolikus hitre térítette. A Meroving-uralkodócsalád hatalma később lehanyatlott

fibula - csat, díszes ruhakapocs; ékszert is jelent (*latin*)

Fortuna - a sors, a szerencse istennője a római mitológiában; rendszerint bőségszaruvál ábrázolták

fórum - tér a városban (*latin*)

Forum Julii - Cividale del Friuli városa Udine tartományban, Itáliában. Ezt a várost foglalták el először a longobárdok, amikor Itáliába törtek

Freja, Freyr - az élet, a termékenység szép istennője a germán mitológiában; hozzá imádkoztak esküvőjükkor az új házasok

gepidák - germán néptörzs, a történelemben először 260 táján szerepeltek a gótok szövetségeseiként. Később a Kárpát-medence északkeleti felében élnek, majd Ardarich királyuk Attila hun király kedvelt szövetségese lesz, és nagy gepida sereggel vesz részt 451-ben a catalaunumi csatában. Ardarich győzi le Attila fiait a germán népek segítségével. A keleti gótok kivonulása után sokat harcolnak a gepidák Sirmium és környéke megszerzéséért, de csak a gót-bizánci háború idején érik el céljukat. A gepidákat a longobárd-avar szövetség teszi tönkre, Alboin győzelme után Gepidia örökre megsemmisül 567-ben

grammatika - nyelvtan (*görög*)

gránát - vörös színű féldrágakő

Hagia Szophia - a „Szent Bölcsesség” temploma Konstantinápolyban. Justinianus császár építtette a tűzvészben elpusztult Nagy Constantinus-féle bazilika helyére 532-537 között. Ezt a leghatalmasabb bizánci műalkotást két mester, a trallészi Anthemiosz és a milétoszi Iszidorosz alkotta. 1453-ban török mecset lett, 1934 óta pedig múzeum (*görög*)

Hel, Hellia - a halál istennője a germán mitológiában

herulok - (Heruli, Eruli) a legvitézebb germán törzsek közé tartoztak, keleti germánok. Jelentősebb királyuk Rodulf (a Vörös Farkas) volt. Először a longobárdokat is legyőzték, de 508 és 512 között a longobárdok győzelme következtében a herulok országa felbomlott, és népe háromfelé szakadt. Egyik részük visszatért hajdani északi hazájába, másik részük, az ariánusok a gepidákhoz menekültek, a katolikus herulok pedig a bizánci császárnál találtak menedéket. A herulok először a III. század közepén jelennek meg a történelem színpadán mint zsoldosok. Később a gótok szövetségesei, majd a gótok legyőzik őket. Egy időben a hunok, majd Odoaker szövetségesei voltak

hibiszkusz - a mályvafélék családjába tartozó növény, cserje, fa, kb. 150 fajta ismeretes. A trópusokon, de a mérsékelt égöv alatt is található

Hippodrom - lefuttatás, lóversenytér; a kocsiversenyek helye is Konstantinápolyban (görög)

Illyricum, Illíria - római tartomány, provincia; a Balkán félsziget északnyugati részének római neve

Intercisa - ókori település és castellum a mai Dunaújváros helyén

jogar - királyi pálca; a királyi hatalom egyik jelképe

Juhkapu tavának istene - a bibliai Juhkapu melletti tónál a betegek nagy tömege várta a gyógyulást. „2. Vagyon pedig Jeruzsálemben a baromvásárnak piacán egy halastó, amely zsidó nyelven Bethesdának neveztetik, amelynek öt tornácai vannak. 3. Ezekben fekszik vala betegeknek, vakoknak, sántáknak, megszáradott embereknek nagy sokasága, kik várják vala a víznek megmozdulását. 4. Mert Istennek Angyala bizonyos időben leszáll vala a halastóba, és megháborítja a vizet: annak okáért valaki először a vízbe szállhatott, annak megháboríttatása után, meggyógyul vala, akárminemű betegsége volna.” János ev. V. 2-4.

Justinianus - bizánci császár, 527-től 565-ig uralkodott. Tauresiumban, Illíriában született 483-ban parasztcsaládból. Eredeti neve Upravda = igaz ember. Nagybátyja, I. Justinus császár örökbe fogadta, így került annak halála után a trónra. Alakját és jellemét a regényben Procopius adatai, valamint A. P. Kazsdan és G. G. Litavrin következtetései alapján iparkodtam megrajzolni. Munkabírása nagy volt, főtisztviselőit, hadvezéreit jól tudta megválasztani. Regénybeli udvarának főbb alakjai valóságos személyek voltak. Vagyoneklobzások, vallási türelmetlenség és az athéni bölcséleti iskola bezárása tették hírhedtté nevét. Adópolitikája elviselhetetlen terheket jelentett alattvalói számára

//. *Justinus* - Justinianus nővérének a fia, 565-től 578-ig uralkodott bizánci császárként. Beteges, gyengeelméjű ember volt, uralkodása idején a birodalmat sok csapás érte. A longobárdok elfoglalták Itália nagy részét, a perzsák, avarok és a szlávok nagy területeket pusztítottak el. Rossz szelleme volt a felesége, az ostobának mondott Sophia császárné

kancellár - magister officiorum; a legnagyobb hatáskörű hivatal vezetője a bizánci császári udvarban. Ő a birodalmi kormány feje, alája tartozik a császári levéltár, a külügyek intézése, az igazság- és a belügy

karpok, carpusok - a Duna torkolata táján élt hajdani dáciai néptörzs; a karpokból a rómaiak sokat Pannóniába telepítettek

Kasztór és Polüdeukész - Zeusz isten fiai, anyjuk Léda (Dioszkurok = Zeuszfiak); a rómaiak Castor és Pollux néven tisztelték őket, és a Forumon templomot emeltek nekik. Ábrázolásaikon leggyakrabban magas süveggel, lóháton ülve láthatók

kelta - indoeurópai eredetű néptörzsek közös neve. Pannóniában is éltek. Kelta eredetű római városnevek: Arrabona = Győr, Brigetio = Ószőny, Savaria = Szombathely, Scarabantia = Sopron, Mursa = Eszék, Singidunum = Belgrád. Aquincum (Óbuda) is kelta név, jelentése: bő víz (ak-ink)

Konstantinápoly - Constantinopolis, Bizánc, a mai Isztambul. A várost Nagy Constantinus császár alapította 326. november 4-én, és a birodalom fővárosává tette Róma helyett. A nyugatrómai birodalom megszűnése után a keletrómai birodalom, majd a görög császárok fővárosa lett 1453-ig, amikor a törökök elfoglalták

kumis - kancatejből erjesztéssel készített, alkoholt tartalmazó ital; a keleti lovas népek kedvelt itala

Kunimund - Gepidia királya körülbelül 560-tól, Turisind fia. Uralmának a longobárd avar szövetség vetett véget. Alboin a Tisza mellett győzte le az avarok segítségével Kunimundot, akit saját kezével ölt meg 567-ben. Koponyája tetejét lefűrészeltette, és arannyal bevonatva scalát, azaz ivócsészét csináltatott belőle. A veronai lakomán rákényszerítette Rosamundát, hogy igyék ebből a csészből, amiért az asszony később két szeretőjével, Helmechisszel és Peredeóval megölette a legnagyobb longobárd királyt. A krónika szerint Kunimund koponyáját később is mutogatták

kuturgurok, kutigurok - a hunok egyik törzse. Turisind gepida király velük támadtatja meg Moesia provinciát

kvádok, quadok - ókori germán eredetű nép, amely a Dunától északra lakott; egyik törzsük a szvéb volt, amelyből Audoin longobárd király származott

Lacus Pelso - a Balaton római neve

légio - a római hadosztály neve

Liguria - tartomány neve Észak-Itáliában

Maeotis tenger - az Azovi-tenger régi neve

magister peditum - római gyalogsági főparancsnok, tábornok

Mare Adriaticum - az Adria-tenger latin neve

Mare Caspium - a Kaspi-tenger latin neve

Marisia - a Maros folyó ókori neve

Mediolanum - a mai Milánó

Merovingok - frank uralkodócsalád neve, a hagyomány szerint Merovechnek hívták a család ősatyját. A Meroving-uralkodók közül jelentősebbek: I. Childerich, Chlodvig, I. és II. Chlotár. A regényben I. Chlotár szerepel

Metis - a mai Metz városa Lotaringiában

mirtusz - örökzöld fa vagy cserje, meleg égövi növény, sokféle fajtája ismert

Moesia - római tartomány neve a Balkán félszigeten, a mai Jugoszlávia északi részén

mozaik - a latin *opus musivum*ból; különböző színű apró kövekből, zománcos agyag- vagy üvegkockákból, formára metszett kőlapokból, fa-, bőr-, posztó- stb. darabkákból összeállított kép vagy díszítmény. A rómaiak a császárság korában alkotják a legszebb mozaikokat, főképpen mozaikpadlókat

Mursa - a mai Eszék helyén levő kelta eredetű ókori város

muzivárius - mozaikkészítő-mester

Narses - I. Justinianus császár hadvezére; születésének adatai ismeretlenek. 568 táján halt meg Nápolyban, állítólag nyolcvan-egynéhány éves korában. Hadifogolyként került a bizánci Szent Palotába, és nagy eszével hamarosan magas tisztségekre emelkedett. Volt főlevéltáros, főkamrás és kincstári felügyelő. 538-ban Belizár támogatására Itáliába küldték, ahol sikereket ért el, de a két vezér között viszály támadt, ezért a gótok megerősödtek, a betörő frankok pedig elfoglalták Milánót. Narses visszahívták, majd Belizár is kegyvesztett lett. 552-ben Narses újból Itáliába küldték erős sereggel, és Narses Tagina mellett szétverte a gótokat. II. Justinus megfosztotta helytartói rangjától. Ekkor költözött Nápolyba 567-ben, ahol nemsokára meghalt. Holttestét és kincseit Konstantinápolyba vitték

Neapolis - Nápoly görög neve

Norna - sorsistennő a germán mitológiában; hárman vannak, ők szövik az emberek sorsát

onix - fekete, fényes féldrágakő

ortodox - óhitű, valamely tanításhoz, hithez, a kötelezőnek tartott hittételhez mereven ragaszkodó magatartás jelzője (*görög*)

Pannónia - római provincia, tartomány, amely legnagyobb kiterjedésekor magába foglalta az egész Dunántúlt, Ausztria keleti részét, Horvátországot és Bosznia nagy területét. Traianus császár felosztotta a tartományt Pannónia Superior (Felső-Pannónia, székhelye: Carnuntum) és Pannónia Inferior (Alsó-Pannónia, székhelye: Aquincum) részekre. Később a két Pannóniát újra felosztották. Alsó-Pannónia északi része Diocletianus császár leányáról kapta a Valeria nevet, katonai székhelye Aquincum maradt, polgári székhelye pedig Sophianae (Pécs) lett. A déli rész Pannónia Secunda nevet kapta, és székhelye Sirmium (Mitrovica) lett. Felső-Pannónia északi része lett Pannónia Prima, katonai központja: Carnuntum; déli része Savia, székhelye: Siscia (Szigetvár). A longobárdok délen a Dráva folyóig vették birtokukba a tartományt

Parisii - a mai Párizs ókori neve

patrikiosz - előkelő cím és rang a bizánci császárságban

pergamen - juh vagy kutya nem cserzett, szőrtelenített bőre, hajdan erre írták az okmányokat

Perusia - a mai Perugia városa Itáliában

pinea - fenyőféle fák, tűlevelűek

Plabe - Paulus Diaconusnál a Piave folyó neve

Poetovio - a mai Pettau városa Ausztriában

porfir - görög szó, vörös színű, kristályos vulkáni kőzet, amelynek szemcsés anyagába különféle színű kristályok ágyazódtak be

praefectus praetorio - a római császári testőrgárda vezetője

Priszkosz rétor - görög író, ő írta le a hunok életét

Probus Marcus Aurelius - római császár, Sirmiumban született, 276-ban lett császár; ő honosította meg Pannóniában a szőlőművelést. 282-ben megölték

Ravenna - Itália egyik legrégebbi városa, 10 km-nyire az Adriai-tengertől. A városban megtalálhatók a bizánci művészet emlékei, például az 547-ben felszentelt San Vitale-templom vagy a San Giovanni in Fonte mozaikjai stb. Itt van Nagy Theodorik gót király síremléke is. A gótok uralmának megdöntése után innen kormányoztak a bizánci exarchák, helytartók. Alboin felesége, Rosamunda, ide menekült férje megöletése után, és itt is halt meg

retorika - szónoklattan, ékesszólástan (*görög*)

rúna - rovásírásos ógermán betűjel vagy írás

Salonae, Salona - római város Spalatum közelében; Dalmácia főhelye volt, katonai és kereskedelmi központ. Narses császári hadvezér 552-ben innen indult Itáliába a keleti gótok ellen. Később az avarok elpusztították

salve - légy üdvözölve! üdvözöllek! (*latin*)

Savus - a Száva folyó ókori neve

Scarabantia - a mai Sopron helyén volt római város neve

Sessione - a mai Soissons városa Franciaországban, az Aisne folyó mellett

Singidunum - a mai Belgrád régi latin neve. A város kelta eredetű

Sirmium - a mai Mitrovica jugoszláv város ókori neve; régen fontos katonai támaszpont

smaragd - drágakő, a berill zöld színű változata

solidus - sűrű, tömött, szilárd, kemény; színarany; római császári aranypénz; Nagy Constantinus császár verette, és a későbbi császárok is gondosan ügyeltek arra, hogy a solidus aranytartalma állandó legyen (*latin*)

Spalatum - görögül Aszpalathosz, olaszul Spalato, a mai Split az Adriai-tenger partján Jugoszláviában. Itt van Diocletianus császár híres palotája

szarmata - iráni eredetű, kelet-európai nép az ókorban. Három törzsük szerepelt a történelemben: a roxolán, a jazig és az alán. Maradványaik még élhettek a Duna-Tisza közén a regény cselekménye idején

szfinx - emberfejű, oroszlántestű, óriási egyiptomi kőszobor; kisebb méretekben szobadísként is használták

sztratégosz - hadvezér, főparancsnok

szvébek, svévek - germán nép, hazánk területén is élt; a svév történeti elnevezése a germán népek egyik nagy csoportjának, amelybe több törzs tartozott, lakhelyük is sokat változott. A svév törzsű kvádok (quadok) a Vág, a Garam és az Ipoly vidékén éltek az I. században, szövetségben a jazigokkal. Később a svévek egyik törzse beolvadt a longobárdokba, ezek közül való a Gausus fára, amelyből Audoin longobárd király származott

taberna - sátor, bódé, bolt, üzlet, műhely, kocsmá, csapszék (*latin*)

Tagina - ókori város Itáliában, a mai Gualdo Tadino közelében, ahol 552-ben Narses legyőzte a keleti gótokat

Tajo, Tejo, Tage, Tagus - a Pireneusi-félsziget leghosszabb folyója

tamariszkusz - díszcserje, fa; több fajtája van, főleg a mediterrán flórában található

Tarvisium - a mai Treviso városa Észak-Olaszországban

Tato - longobárd király, uralkodási ideje bizonytalan, 500 körül uralkodhatott; meggyilkolták

Tejas - a keleti gótok utolsó királya, Totila halála után, 552-től 553-ig uralkodott

Theodora - Justinianus császár felesége, 508-tól 548-ig élt. Ciprus szigetén született, és Acacius cirkuszi medvéápoló második leányaként került Bizáncba, ahol táncosnő lett. Csodálatosan szép volt, és Justinianus, amikor császár lett, feleségül vette a nem éppen jó hírű nőt. Okos, erőszakos asszony volt, aki sokszor cselekedett férje helyett is, megmentve annak trónját. A hagyomány szerint kegyetlen és bosszúálló nő volt

Theodorik - Nagy Theodorik, a keleti gótok királya, 475-től 526-ig uralkodott. Ő alapította a keleti gót királyságot Itáliában. Nem tudta az ariánus gótokat és a katolikus rómaiakat összeolvasztani. Síremléke Ravennában látható

Theudepert - frank király, 534-től 548-ig uralkodott. 539-ben ő hozta létre a frank-longobárd-gepida szövetséget a bizánci császár ellen. Liguriába betörve győztesen haladt előre hatalmas seregével, de a pestisjárvány megakadályozta világuralmi terveinek megvalósításában. Felesége Wacho longobárd király leánya, Wisigarda volt

thing, ding - a régi germán és skandináv népeknél a népgyűlés neve

Thor, Donar - Odin és Frigg fia a germán mitológiában; ő a legerősebb isten, övé a csodakalapács, buzogány, amelyet ha megforgat, dörög az ég. A gepidák csontból faragott Thor-buzogányokat is viseltek ékszerként, amelyek főképpen a Kiszomborban végzett ásatásokból kerültek napvilágra

tiara - fejdísz, korona; ma: a pápai hármaskorona neve (*perzsa*)

Tiberis - olaszul Tevere, Közép-Itália leghosszabb folyója. A Tirrén-tengerbe ömlik. Róma folyója is, nevét Tiberinus ósrómai istentől kapta

I. Tiberius Constantinus - bizánci császár, 578-582 között uralkodott. Jó hadvezér volt, ezért II. Justinus 574-ben kinevezte caesarnak, majd 578-ban átadta neki a hatalmat. Tiberius az avaroknak adót fizetett, hogy minden erejével a perzsák ellen harcolhasson

Ticinum - a mai Pavia, Lombardia történelmi városa. Alboin király csak háromévi ostrom után tudta elfoglalni, majd fővárosává tette

Tisia - a Tisza folyó ókori neve

tóga - a rómaiak nemzeti ruhája; ujjatlan, hosszú lepel

Totila, Totilas - a keleti gótok királya, 541-től 552-ig uralkodott. Sokat harcolt Belizárral, Justinianus hadvezérével, akitől visszafoglalta Szicília, Szardínia és Korzika szigetét, valamint Róma városát is. Hatalmát Narses császári fővezér törte meg a Tagina nevű helység mellett főképpen germán csapataival, longobárdokkal, herulokkal, gepidákkal

Traianus - Marcus Ulpius, az első olyan római császár, aki provinciális, tartományi születésű volt. 98-tól 117-ig uralkodott. Ő hódította meg Dáciát, a mai Erdélyt, legyőzve lakóit, a dákokat. Uralkodása idején vált ketté közigazgatásilag Pannónia

Treveri - a mai Trier városának régi neve

türkisz - égszínkék féldrágakő

Ulfilas, Wulfila - a nyugati gótok püspöke, született Kappadókiában 313-ban, meghalt Konstantinápolyban 383-ban. Az ariánus gótok papja volt, akikkel együtt menekült Athanarik üldözése elől a keletrómai császárságba. Bibliafordítása a gót (germán) nyelv legrégebb emléke. Művéből csak töredékek maradtak

urbs - város; az ókorban és a középkor elején Róma városát jelentette (*latin*)

uturgurok, utigurok - a hunok egyik törzse; Sandilik nevű királyukat bírja rá Justinianus császár, hogy támadja meg a kutigurokat

Valentinianus (Flavius) - római császár, 364-től 378-ig uralkodott

Venetia - Észak-Itália egyik tartománya, a longobárdok itt hódítottak először

Verona - Észak-Itália fontos városa; a népvándorlás idején Nagy Theodorik gót király egyik székhelye volt

vestibulum - a római ház homlokfala és az ettől kissé beljebb álló kapu között lévő nyílt térség

Wacho - longobárd király, körülbelül 509 és 539 között uralkodhatott. Ő gondolt először Pannónia megszerzésére

Walhalla, Valhalla - a germán mitológiában Odin (Wotan) fényes vára, a halottak csarnoka. Itt gyűjti össze Odin a harcban elesett hősokeket, akik itt is harcos életet folytathatnak. A Walhalla nem azonos a halottak birodalmával, amelyben Hel isten parancsol

Waltari - longobárd király, Wacho fia, gyermekként került a trónra, helyette a szváb Audoin kormányzott 539-től 546-ig. Waltari gyanús körülmények között halt meg. Ő volt az utolsó Lething a longobárd trónon

Wotan, Votan, Vodan, Odin - a germán mitológia alakja, főistenség; főleg északon tisztelték; felesége Frigg, gyermekei az Ázok. Ő a vihar, majd a háború győzelmet adó istene, ura a Walkűröknek, akik az ő parancsára viszik az elesetteket a Walhallába, az istenek várába. Később a bölcsesség isteneként is tisztelték. Lándzsával, íjjal ábrázolták, két holló és két farkas kíséretében

FONTOSABB FORRÁSMUNKÁK

- Bóna István: A középkor hajnala. Longobárdok, gepidák a Kárpát-medencében. Corvina, 1974
- Borovszky Samu: A longobárdok vándorlása. Századok. 1885
- Borovszky Samu: A népvándorlás kora. 1900
- Dömötör Tekla: Germán, kelta regék és mondák. Móra, 1965
- Hunfalvy Pál: Magyarország ethnografiája. 1876
- A. P. Kazsdan-G. G. Litavrin: Bizánc rövid története. 1961
- U. Kőhalmi Katalin: A steppék nomádja lóháton, fegyverben. 1972
- Márki Sándor: A középkor története
- Molnár Antal: A középkor története. 1881
- Moravcsik Gyula: Miről vallanak a papiruszok? 1961
- Nagy Géza: Magyarország története a népvándorlás korában. 1895
- Paulus Diaconus: História Langobardorum (A longobárdok története)
- Váczy Péter: A középkor története. 1936